

*Din ü Devlet
Mülk ü Millet
Bir Ömrün Hikayesi*

Hamdi Mert

Din ü Devlet Mülk ü Millet
Bir Ömrün Hikayesi
Hamdi Mert

Yayına Hazırlayan
Hicret K. Toprak

Grafik Tasarım
TAVOOS

ISBN

Baskı Tarihi
Haziran 2017

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM.....	19
ÇOCUKLUK YILLARIM.....	19
DENİZCİLER CAMİİ'NİN HİKÂYESİ.....	22
KIŞIN İLKOKUL, YAZIN HOCA.....	24
ÖĞRETMENİM!.....	25
ORTAOKUL YERİNE ÖZEL DİN EĞİTİMİ.....	26
ÖLÜ YIKAYICI OLMAK.....	27
ALEVİ DEDESİ İLE BİR ÇOCUKLUK TARTIŞMASI.....	29
DÜNDEN-BUGÜNE DENİZCİLER.....	30
BOZYAZI DESTANI.....	33
2. BÖLÜM	
İMAM-HATİP OKULU ADANA'DAKİ YILLARIM.....	37
YENİ ADRESİM.....	41
İLK KARNE TATİLİM, İLK HUTBEM.....	43
İLK ÖDÜLÜM.....	45
BİR MÜNAZARA VE BOYUMDAN BÜYÜK İŞLER.....	46
ANAMUR'A İMAM-HATİPLİ ÇIKARMASI.....	47
NAZARLIK BAYRAM VAAZIM.....	48
MENDERES'İ DİNLERKEN.....	51
HASAN AKSAY HOCAMIN AZİZLİĞİ.....	52
AZİZ NESİN ADANA'DA.....	53
DÜNYA ÖKÜZÜN BOYNUZLARI ÜZERİNDE Mİ?.....	55
NURETTİN TOPÇU'NUN "TAŞRALI" SİNİ TARTIŞIYORUZ.....	57

1960 DARBESİ VE KOMÜNİZM'İ TELİN MİTİNGLERİ	59
YAZARAK ÇOĞALTTIĞIM BİR KİTAP	61
1961 ANAYASASI VE BİR "EVET-HAYIR" HİKÂYESİ	63
BİR KİTAP ÖZETİ	66
"DÜNYA ANAYASALARINDA DİN"	67
1. DİNE BAĞLI OLANLAR	67
2. DİNE BAĞLI OLMAYANLAR	69
MİMLENDİĞİM BİR BASIN KAVGASI	70
ARIF NİHAT ASYA'YA SUÇÜSTÜ YAKALANDIM	71
SERDENGEÇTİ-ÜZMEZ TARTIŞMASI	72
NECMETTİN ERBAKAN VE GÜMÜŞ MOTOR	73
YAŞAR DOĞU'NUN OKULUMUZU ZİYARETİ	75
KUR'AN TÜRK HARFLERİYLE YAZILABİLİR Mİ?	76
MEHTER TAKIMI İLE OSMANLI CANLANDIRMALARI	78
KİTAPLARIMLA BABAMIN BAŞINA DERT AÇTIM	79
BİR ŞİİR DENEMESİ:	80
İLK KİTABIM: NEREYE BU GİDİŞ?	82
"BİR KAÇ SÖZ	85
BİR TEŞVİK, BİR HATIRLATMA	86
VE BİR İHBAR MEKTUBU	87
ADANA'YI DÖNÜŞTÜREN ADAM	88
ADANA'YA VEDA SINAVI	90
ZAFERE GÖTÜREN İMAN	91
ADANA'NIN BİZE KAZANDIRDIKLARI	92

3. BÖLÜM

YÜKSEK İSLAM ENSTİTÜSÜ VE İSTANBUL YILLARI	95
BİR İLKOKULUN ÇATI KATINDAKİ YÜKSEKOKUL	98
İMTİHANI KAZANDIK VE YÜKSEK İSLAMLİ OLDUK	100
İSTANBUL ADRESİM VE YENİ OKULUM	101
NİHAT SAMİ BANARLI'DAN HATIRLADIKLARIM	103
ALİ NİHAT TARLAN: BİR FARKLI HOCA	104
BEKİR TOPALOĞLU'NUN SOHBETLERİ	107
MAHİR İZ HOCA'DAN HATIRALAR	108
MAHİR İZ'İN "AMEL-İ SALİH" YORUMU	109
KUR'AN-I KERİM'İN LATİN MENŞELİ HARFLERLE BASILMASI	111
MİLLÎ TÜRK TALEBE BİRLİĞİ (MTTB) VE ÇAĞALOĞLU ÖĞRENCİ LOKALI	113
ÜNİVERSİTE AYARINDA SOHBET, KONFERANS VE TOPLANTILAR	116
MALEZYALI BAYAN KARI' VE AĞLAYAN TÜRK HAFIZ	118
İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ Mİ, SOSYOLOG MU?	119

OSMANLI ISLAHATI VE CUMHURİYET DEVRİMLERİ	122
LAİKLİK BU İSE!	124
KÖY ENSTİTÜLERİ VE İMAM-HATİP OKULLARI	125
SAMİHA AYVERDİ VE İMAM-HATİP RAPORU	128
NECİP FAZIL-NURETTİN TOPÇU KAVGASI	131
BİR CUMA VAAZİ VE GÜLNAR'IN KARIŞMASI	133
GÜLNAR'A BİR AZİZLİK DAHA: "MİLLİYETÇİLER DERNEĞİ GÜLNAR ŞUBESİ"	137
BİR KOLTUKTA İKİ KARPUZ: HEM YÜKSEK İSLAM ENSTİTÜSÜ, HEM HUKUK FAKÜLTESİ	139
İSTANBUL'A VEDA	140

4. BÖLÜM

MEMURİYETE İLK ADIM: DENİZLİ'DE ÖĞRETMENLİK	143
ÖĞRETMENLİĞİMİN İLK GÖZAĞRISI: DENİZLİ İMAM-HATİP OKULU	147
DENİZLİ İMAM-HATİP OKULU	148
KAZIM GENÇ HOCA'NIN AZİZLİĞİ	150
DENİZLİ İMAM-HATİP OKULU'NUN İLK MÜNAZARASI	152
YAZILARIMIZI DUVARLARA ASIYORUZ	158
ALÇAKI	160
DENİZLİ'Yİ KİMLİĞİMİZE KAZIYANLAR	162

5. BÖLÜM

ANKARA'DA ÖĞRETMENLİK VE ÖĞRENCİLİK	165
ANKARA İMAM-HATİP OKULU	169
HAYSİYET DİVANI BAŞKANI VE DİSİPLİN KURULU ÜYESİ HAMDİ MERT	170
BİR ÖĞRENCİNİN HOCASINA BIÇAK ÇEKMESİ	172
İZMİR YÜKSEK İSLAM'A DESTEK BOYKOTU VE BİR PROVOKASYON DENEMESİ	174
EZHERLİ ÖĞRETMENİN 10 KASIM TAHRİKİ	175
ATATÜRK RESİMLERİ YIRTILMIŞ MI?	177
NİHAYET SORUŞTURMA FURYASI	178
İMAM-HATİP OKULUNDAN YILDIRIM BEYAZIT ORTAOKULU'NA BİR HUZURLU YIL	180
ANKARA HUKUK FAKÜLTESİ VE BAZI NOTLAR	186
MÜZMİN ASİSTAN UĞUR MUMCU'NUN PRATİK KUR DERSLERİ	188
GAZETECİ UĞUR MUMCU İLE ATIŞMAMIZ	189
AVUKATLIK STAJI VE SONRASI	190
BENİ AVUKATLIKTAN SOĞUTAN İKİ OLAY	192
"AVUKAT BEY, ÇALIŞTIRDIĞINIZ ŞU İŞÇİLERE DÖN DE BİR BAK!"	193

BİR GENEL AF HİKÂYESİ:.....	194
ÖĞRETMENLİĞE VE AVUKATLIĞA VEDA.....	196

6. BÖLÜM

DİYANET DÖNEMİ	199
BİR GÖNÜL ADAMI: AHMET UZUNOĞLU	203
“SANA ÇOCUKLARININ DA İHTİYACI VAR”	205
DİYANETTEKİ İLK ÖDEVİM: “YEHOVA ŞAHİTLİĞİ” RAPORU	207
“TECDİD-İ İMAN”A DAVET EDİLİYORUM YANİ	210
“İMAN TAZELEME”YE.....	210
“HUKUK, DİNDARLARI KORUYOR MU?” VE	213
DİYANET GAZETESİ'NDE “HUKUK KÖŞESİ”	213
DİYANET.....	213
YURTDIŞINA KOORDİNATÖR DİN GÖREVLİSİ	213
OLARAK GÖNDERİLİYORUM.....	213
FİLİBE'DE “ZİNCİRE VURULMUŞ” OSMANLI CAMİİ VE	215
SOYDAŞ BACILAR.....	215
“SIRADAN BİR HUKUKÇUYU BAŞIMIZA GEÇİRDİLER”	216
“HOCAMI ÖLÜRÜM DE VERMEM”	217
GÜMRÜKTE RÜŞVET Mİ VERECEĞİZ?.....	219
YURTDIŞI RAPORU, “YURTDIŞI İŞÇİ MESELELERİ VE ÇARELERİ”.....	221
BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN'LA	224
DRAMATİK BİR GÖRÜŞME	224
ASKERLİK HATIRALARI.....	227
12. BÖLÜKTE 12'DEN VURAN TEK KİŞİ BENDİM.....	231
AYİNELİ HASAN'IN YUNAN KOMUTANINA VERDİĞİ DERS	234
KIBRIS TATBİKATI.....	236
'KIBRIS' DEYİNCE	237
KIBRIS HİKÂYELERİ.....	239
DÖRT AY ÖNCE BIRAKTIĞIM DİYANET'İ BULAMADIM.....	241
DEVLET BAKANI HASAN AKSAY İLE	242
SONUÇSUZ KALAN GÖRÜŞMEMİZ.....	242
CUMHURBAŞKANI FAHRİ KORUTÜRK'E BRİFİNG VERİYORUM	243
ÖNCEDEN KURGULU SORUŞTURMALAR.....	246
HAMDİ BEY BU DOSYANIN GÖRÜŞÜLMESİNE KATILAMAZI!	247
DEVLET BAKANI SÜLEYMAN ARİF EMRE'YE AÇIK MEKTUP	252
DEVLET BAKANI'NA İKİNCİ MEKTUP	256
DİYANET MENSUPLARINA, DİN TALEBELERİNE VE	258
HALKIMIZA ÇAĞRI	258
“MEKTEBİN DRAMI”	258
“İMAM”	259
MUHASEBE	260

BUGÜNÜN PROBLEMİ.....	261
NEREDEN NEREYE.....	261
TEPKİ NESLİ Mİ?.....	261
İRŞAT NESLİ	262
MESLEKİ KURULUŞLARIMIZ VE TEŞKİLATIMIZ	262
BİRBİRİNE DÜŞÜYÖR	262

7. BÖLÜM

DİYANET İŞLERİ BAŞKAN YARDIMCILIĞI DÖNEMİ	265
CHP'NİN DİYANET REİSİ OLMAMI NASIL İSTERSİNİZ?!.....	269
TAYYAR ALTIKULAÇ HOCAM İLE KADER BİRLİĞİMİZ:	272
O BAŞKAN, BEN YARDIMCISI	272
DİYANET'TE ALTIKULAÇ DÖNEMİ	273
1. ALTIKULAÇ'TAN ÖNCE DİYANET	273
2. TAYYAR ALTIKULAÇ'IN BAŞKAN YARDIMCILIĞI DÖNEMİ.....	276
BAŞKANLIĞA BİSMİLLAH VE YENİ HİZMET PROJELERİ	278
İLK BÜYÜK PROJE: HAC ORGANİZASYONU.....	279
BİR MUTLU GELİŞME: DİYANET VAKFI, ALTIKULAÇ VE BOZYAZI	282
ANAMUR'A GENÇLİK KAMPI	283
MAKAMA TABANCALI SALDIRI VE	284
“SİYASİ MÜNTEHİR” DEVLET BAKANI	284
HÜRRİYET SALDIRIYI İLK SAYFADAN DUYURDU	287
KAMUOYU AYAĞA KALKTI.....	287
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ BİLDİRİLERİ.....	289
BAŞKAN'IN TEŞEKKÜRÜ	289
CUMHURBAŞKANI FAHRİ KORUTÜRK'ÜN JESTİ.....	289
BAŞBAKAN ECEVİT'İN TE'VİLİ.....	290
DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULUNUN BASIN AÇIKLAMASI.....	290
DİYANET GAZETESİ'NDE BAŞYAZI.....	291
ANKARA'DAN UZAKLAŞIYORUZ. İSTİKAMET BİZİM KÖY.....	291
TABANCALI MÜFTÜ BURHANETTİN BABAYAKALI.....	293
MÜNTEHİR DEVLET BAKANI	295
DR. LÜTFİ DOĞAN İLE BİZİM KÖYDEYİZ	298
SOVYET İZLENİMLERİ SOVYET RUSYA'YA GÖNDERİLİYORUZ	298
TAŞKENT'İN ÖZBEKİSTAN OTELİNDE KONGRE HAZIRLIĞI	300
BİR FARKLI KİŞİLİK: ABDÜLGANİ EFENDİ VE	303
ALIŞILMAMIŞ BİR SOHBET.....	303
PAMİR YAYLASINDA KILDIGIMIZ NAMAZ VE	305
AĞLAYAN KIRIMLI KOCA.....	305
SOVYETLERDE MÜSLÜMAN-TÜRK GERÇEĞİ	306
BAŞKAN ALTIKULAÇ İLE BATI TRAKYA'YA YOLCULUK	309
BATI TRAKYA'DA NELER OLUYOR?.....	311

BATI TRAKYA TÜRK TOPLUMU MÜFTÜLERLE AYAKTA	314
12 EYLÜL ASKERİ MÜDAHALESİ VE DİYANET	
12 EYLÜL SABAHİ EVİMDEN ALINIYORUM	316
KONSEY ÜYELERİNE BRİFİNG VE SONRAKİ GELİŞMELER	317
DİYANET'TEN SİYASİ HUTBELER İSTENİYOR	320
DİYANET ALEYHİNE MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİNE	
118 AYRI ŞİKÂYET	323
İMAM-HATİPLİ KIZLAR VE 19 MAYIS TÖRENLERİ	325
KUR'AN KURSLARINDA BAŞÖRTÜSÜ MESELESİ	326
İMAMLARA SAKAL KESME ZORUNLULUĞU MU?	327
YAYIN DAİRESİ ELİMDEN ALINIYOR	328
İKİSİ DE ANNE AMA	329
BİZİ YAŞATANLAR KAHRAMANI BABAMI KAYBEDİYORUM	330
BAŞKAN'IN DRAMATİK EMEKLİLİK TALEBİ	332
DR. ABDÜLBAKİ KESKİN BAŞKAN VEKİLİ VE	
KİM BAŞKAN OLSUN?	336
DİNİ CEMAATLER DİYANET VE DİYANET'E TUZAK	338
DİYANETTE YAZICIOĞLU DÖNEMİ YAZICIOĞLU	
BAŞKAN OLUYOR	340
YENİ BAŞKAN YAZICIOĞLU 39 YAŞINDA BİR DELİKANLI	342
DİYANET DERGİSİ'NİN YAYIMLANMASI HİKÂYESİ	343
BURASI DİYANET, ÜNİVERSİTE DEĞİL	344
YAZICIOĞLU İLE DEYLÜZZAFERAN MANASTIRINDAYIZ	345
YAZICIOĞLU'NUN İZİN SÜRESİ UZATILMIYOR	346
BULGARİSTAN'DA NELER OLUYOR? BULGARİSTAN	
TÜRKLÜĞÜ ÜZERİNE	349
BULGARİSTAN CİNNETİ	351
UTANÇ TRENİ	353
DEVLET BAKANİ KONUKMAN'LA UTANÇ	
TRENİNİ KARŞILIYORUZ	354
KONUKMAN'DAN ALDIĞIM CEVAP	356
YENİ BAŞKAN, VEFA, VEFASIZLIK VE YURTDIŞI GÖREVİM	357
EKLER	361
İMAM-HATİP YILLARIMIN GENÇLİK DUYGULARI	363
"OSMANLI MI CUMHURİYET Mİ"	373
"HEM OSMANLI, HEM CUMHURİYET	374
"TÜRK MÜYÜZ, YOKSA MÜSLÜMAN MI?	376
"HEM TÜRKÜM, HEM MÜSLÜMAN	377
"MİLLET Mİ YOKSA ÜMMET Mİ" KAVGASI	378
"ÜMMETÇİ MİSİN MİLLİYETÇİ Mİ?"	379
"TÜRKLEŞMEK-İSLAMLAŞMAK-MUASIRLAŞMAK"	380

"TÜRK MİLLETİNDENİM, İSLAM ÜMMETİNDENİM,	
GARB MEDENİYETİNDENİM"	381
KIRMIZI	383
Bedii Faik'in Saldırısı: BİR KAHPELİK KARŞISINDA!	384
Necip Fazıl'ın Kurşun Gibi Cevabı: ALI	385
Necip Fazıl'ın Aynı Gün 3. Sayfada Yazdığı "Çerçeve"	
Başlıklı Köşe Yazısı: MİKROP	386
Bedii Faik'in Cevabı: BİR KUDURGANIN İTLAFI	387
"ÇERÇEVE"den Bir cevap Daha: BAB-I ADÎ TİPİNE!	388
Bedii Faik Yeniden: YAĞMA YOK!	389
ELİ KOLU HER YERDE	393
BİR AKSİYON ADAMI İDİ	394
ADANA İLE ÖZDEŞLEŞMİŞTİ	396
SALONLARA SİĞMAYAN HEYECAN FIRTINASI	398
ADANA'NIN SİVİL OTORİTESİ	399
BİR ŞEHRİN DÖNÜŞÜMÜ	401
SEVENLERİNDE YAŞIYOR	402
İBADET VE DİNİ İŞLERİN MEN VE İHLALİ SUÇU	405
Maddenin İzahı:	405
NEŞRİYAT YOLU İLE DİNİ HİSSİYATI TEZYİF SUÇU	407
DİN GÖREVLİLERİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR	407
MÜSTEHCENİN CEZALANDIRILMASI	409
MÜSTEHCEN NEŞRİYATI YASAKLAYAN KANUN MADDESİ	410
DİYANET MENSUPLARINA, DİN TALEBELERİNE VE	
HALKIMIZA ÇAĞRI	413
"MEKTEBİN DRAMI"	414
"İMAM"	415
MUHASEBE	416
BUGÜNÜN PROBLEMİ	416
NEREDEN NEREYE	416
TEPKİ NESLİ Mİ?	417
İRŞAT NESLİ	417
"VAHDETE DAVET"	418
FETRET Mİ?	418
DAVRANIŞ STRATEJİSİ	418
CİHAT MI, NEFİS Mİ?	419
YAPILACAK ŞEY NEDİR?	420
"EBU UBAYDESİ OLMAYAN DARGINLIK"	420

Ömrünü Bu Milletin Uyanışına Adayanlara

TAKDİM

Tek partili yılların sonlarından 2000'li yıllara kadar Türkiye'deki siyasi ve sosyal çalkantıları derinden hissetmiş ve bunlara karşı kendi dünyasında bulduğu cevapları kaleme dökmeye devam etmiş, dert sahibi bir insanın hayat serüveni: **Din ü Devlet, Mülk ü Millet**. Hamdi Mert'in hikâyesi, din, devlet ve millet bütünlüğüne adanmış bir ömürden ibaret.

Çocukluk döneminden başlayarak Adana İmam Hatip Lisesi, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü ve Ankara Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra Diyanet İşleri Başkanlığında önce Hukuk Müşaviri ardından Başkan yardımcılığı görevlerini üstlenen Hamdi Mert, Türkiye'nin içinden geçtiği siyasi ve sosyal iklimleri kişisel hayat hikâyesi içinde ele alıyor ve yorumluyor.

Elinizdeki kitap Hamdi Mert'in 1992 yılında Hollanda Din Hizmetleri Müşaviri olarak görevlendirildiği döneme kadar olan hayat serüvenini içeriyor. Bu yıldan vefat ettiği 2015 yılına kadar olan kıs-

mını tamamlayamadan rahmet-i Rahman'a kavuşan merhumun hatıratı, bir emanet olarak bugüne kadar elimizde bulunuyordu. Hayatının son yıllarını bir taraftan ağır bir hastalıkla mücadele ederek, bir taraftan da elinizdeki kitabı tamamlamaya çalışarak geçirdi. Bu emaneti okuyuculara ulaştırmak da bizlere vasiyeti idi. Onun bu vasiyetini yerine getirebildiğimiz için bahtiyarım.

Merhum babam, son günlerinde "sakın benim için ağlamayın, çünkü ben bu dünya için yaşamadım" diyerek hayata karşı duruşunu bizlere yansıtmaya devam ediyordu. Kendisini "Diyamet'in yollarını süpüren adam" olarak tarif eder, aynı aşkı herkeste, özellikle kendi hizasında duranlarda da hissetmek isterdi. Bunun için doğru bulduğu bir işi hayata geçirirken engel ve sınır tanımazdı. Eli daima güçsüzlerin, kimsesizlerin, yokluk çekenlerin üzerindediydi. Ondan yardım isteyip de geri çevrilen bir kimse olmamıştır.

Bizler ondan razıyız, Cenab-ı Mevla da hoşnut ve razı olsun.

Dr. Hicret K. TOPRAK

TEŞEKKÜR

“Bu kitap hesap günü gelmeden o ömrü veren kudrete şimdiden bir iltica ve sığınma olduğu kadar, kaderin omuzlarıma yüklediği sorumluluğun alıcı muhatapları ile de bir yüzleşme ve helalleşmedir.

Bu geniş dairenin;

- Üzerimde hakkı olan aile büyüklerimi,
  - Beni okutan hocalarımı; tamamı yatılı okullarda geçen orta/lise ve yüksek tahsilim boyunca hizmetlerinden yararlandığım amir-memur ve diğer görevlileri;
  - Ömrünü hizmet ettiğim davaya -gönüllü olarak- aday olan eşimi ve çocuklarımı;
  - Öğretmenliğim süresince bana emanet edilen öğrencilerimi ve velilerini,
  - Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki görevlerim sebebiyle -hasbelkader- davet ve irşat sorumluluğu altına girdiğim milletimin kadın erkek, genç yaşlı bütününe kapsadığını biliyor; bu helalleşmenin kendime ait bölümü sebebiyle Kadir Mevla'dan bağışlanmamı dilerken yukarıda saydığım-saymadığım herkesten helallik istiyorum.
- Gerekçe böylesine kutlu ve bağlayıcı olunca, yazı-

lacakların bu hedefe götüren olaylarla sınırlı olduğunu da ifade etmek zorundayım. Yani hatıralarımda kendime ait bir şey yok. Yazılanlar, kaderimin beni vesile kıldığı mütevazı hizmetlerle ilgili hatırladıklarım-dan ibaret.

Beni o amaca taşıyan, bu kitabın yayınlanmasında büyük emeği geçen torunum Elif Sena Yılmaz'a ve vefalı okuyucularıma teşekkür ediyorum.

Hamdi MERT

1. Bölüm Çocukluk Yıllarım

Bu kitabı bitirdiğinizde ihtimal ki bazı kişilere ve dönemlere sitem edecek, hatta kızıp öfkeleneceksiniz. Sakın bu tür duygulara kapılmayınız! Türkiye, işte o dönemlerden geçip de bugünlere geldi.

“Çocuklarınızı yaşadığınız zamana göre değil, yaşayacakları zamana göre yetiştiriniz.”
Hiz. Ali (kv.)

BİR BABANIN, EVLADINI ESİR ALAN DUYGULARI

Ezanın Türkçe okunduğu yıllardı. Akdeniz'in mütevizahı sahil kasabası Anamur'un bugün Bozyazı adı ile ilçe olan Gürlevik köyüne bağlı Denizciler mahallesinde, ileride âdeta dinî bir merkeze dönüşecek oluşumların temelleri atılıyordu. Dinî merkez niteliğine ileride döneceğim.

Harp malulü olan Ahmet Ağa, o yıllarda hiç de hoş görülmeven bir uğraşa girdi ve Anamur'un en uzak köyü Kızılca'dan Molla Ese isimli köy hocasını getirterek, çocuklarına ve yeğenlerine dinî ilmihal bilgilerini öğretmesi için bir nevezuhur (!) iş başlattı.

Denizciler'de cami yoktu. Aslında 10'dan fazla mahallesi bulunan dağınık köyün Mağaza denilen deniz kıyısındaki mahallesi dışında hiç birinde cami yoktu. Köye adını veren Gürlevik'teki eski cami de bakımsızlıktan yıkılmış ve artık kullanılamaz olmuştu.

O zamanlar dört-beş yaşlarında bir çocuktum. Ağabeyim, ablalarım, yaşları benden büyük amca çocukları ve dayızadelerim, dersane hâline getirilen

toprak damın bir odasında Molla Ese Hoca'da okurken ben bir kenara kıvrılır onları dinlerdim. Böylece haftalar, aylar geçti. O yaşta kuşkusuz elimde ne bir kitap, ne defter, ne kalem.

Hoca bir gün babacığımın da bulunduğu bir derste talebelerini okuturken, yanılan ağabey ve ablalarımın yanlışlarını mırıldanarak düzelttiğimin farkına varmışlar. Şaşkınlık içinde sorduklarında ise peltek peltek hemen her istenen dua ve sureyi okuduğumu görmüşler. Bu çocuk okumaya müsait demişler.

İşte henüz dört-beş yaşlarında iken, hakkımda verilen idam (!) kararının ilk gerekçesi budur.

İkinci gerekçe daha tutarlı: Bir cami yapılacak ama ona kim bakacak?

DENİZCİLER CAMİİ'NİN HİKÂYESİ

Komşu kaza Gülnar'ın Gezende köyünden bir namılı hocanın adı duyulurdu: Hasan Efendi. İşte bu Hasan Hoca bir gün babacığımınla görüşmek üzere çıkagelmiş. O yıllarda Gülnar'la Bozyazı ve Anamur arasında ne otomobil, ne otobüs var. Hatta araba yolu bile yok. 80 kilometrelik yol. Atına binmiş, bildik köylerde yatakalka gelmiş işte. Dönerken de hayal kırıklığı ile dönmüş. Sebebi ise koskoca Ahmet Ağa'nın mahallesinde bir caminin bulunmayışı.

“Ben, ömrümü ilim öğrenmek ve öğretmekle geçirdim Ahmet Ağa.” demiş; “Ulum-i diniyye ve ulum-i Kur'aniyye'de talebeler yetiştirdim. Seni de bir hayırsever olarak uzaktan uzağa duyuyoruz. Yol, su, okul, kanal, hatta bir de karakol. Tamam da niye bir caminiz yok? Ben bir de teklifle gelecektim sana, “Ahiret kardeşi olalım mı?” diye. Lakin şimdi o teklifi yapıp yapmamakta tereddüt ediyorum.”

Daha uzun laf ve sohbetler.

Gezendeli Hasan Efendi'nin ikazı babacığımı derinden etkilemiş. Öyle ya, niye bir camileri yok? Onu uğurladıktan sonra gecikmeden cami inşaatını başlatmış. Hani o “Dinî merkez”in temelini oluşturacak cami. Kızılcalı Ali Usta, yeni ve kostak yapıların arasında bugün hâlâ sapasağlam ve ayakta duran mütevazı ama tarihî camiyi yıl atlatmadan bitirip, “Al sana cami!” dercesine Ahmet Ağa'ya teslim etmiş.

Henüz minare yok. Unutmadan ekleyelim. Ahmet Ağa birkaç yıl içinde minareyi de yaptırmış, ama kendi adına değil, “Senin hayır, hasenatın çok, minareciğin sevabı da benim olsun.” diyen eşi Fatma Hanım adına.

Ahmet Ağa, Gezendeli Hasan Efendi'ye inat camiyi yaptırmış ama iş

bitmemiş. O dönemlerde köy camilerinde bugünkü gibi resmî kadrolar yoktu. Camiler, ‘izinname’ ile görevlendirilmiş gönüllü imamlar tarafından yönetilirdi. Bu sebeple olacak, cami yaptırdığı için babacığımı kutlayanlar olduğu gibi, kendisinden sonra cami sahipsiz ve metruk hâle gelirse vebale gireceğini söyleyenler de olmuş.

Henüz itiraz etme yaşında olmayan ve okumaya istidatlı görünen beni o istikamette yetiştirebilirse kendisinden sonra camiye sahip çıkacak bir halef olabilirmişim.

Kurban bulunmuş yani.

KIŞIN İLKOKUL, YAZIN HOCA

Beni esir alan, babacığımın duyguları değildi sadece. İlköğretim çağına gelince, okulumuzun tek öğretmeni Ali Yılmaz da bana özel, çok özel davranmaya başladı. Yaptığım ödevleri, sorularına verdiğim cevapları farklı şekilde ödüllendirir; fırsat buldukça sınıfta beni kollar dururdu.

Bugünden bakınca hiç de hatırlamadığım başarıları (!) mı eve döndüğümde babacığımdan dinlerdim. Bunları başkalarına anlattığımı da. Demek, öğretmenimle aralarında beni yönlendirme konusunda ağızbirliği etmişlerdi.

İlkokul üçüncü sınıfın yaz tatilinde özel hocadan nizami “Kur’an-ı Kerim” öğrenme serüvenim başladı. Kardeş, kuzen yedi kişi idik. Hocamız bu defa komşu kazanın İshaklar köyünden “Sofu Hoca” idi. 20 günde hep birlikte elif cüzünü bitirdik ve Kur’an’a geçtik. İlk hatmi ben 16 günde bitirdim. Diğerleri ise 28 günde bitirdiler. İkinci hatmimi ise beş günde tamamladım.

Yaşı benden büyük, küçük rahle arkadaşlarımdan daha yetenekli olduğumu asla düşünmüyorum. Biliyorum ki burada da Sofu Hoca benimle özel ilgileniyor; bana özel ihtimam gösteriyordu.

Yaz aylarında Kur’an’ı hatmettik ve namazlarımızı hocamızın imamlığında cemaatle kılmaya alıştık. Okul mevsiminde de öğle vakitlerinde köyümüzün, hani “Mağaza” denilen deniz kenarındaki mahallesinin o tek camisine gidip gelir olduk. Camiyi okula çok yakın sanmayın. Çay kenarına kadar gidilecek; çayda abdest alınacak. Bugün yıkılan tarihî Roma köprüsünden geçilecek; kaç yüz metre ise deniz kenarına kadar yürünecek ve camiye ulaşılacak. Dönüşte de bir o kadar yol. Yaz, kış demeden.

Ali Yılmaz öğretmenimiz bunu her nasılsa fark etmiş. Asla yüzümüze vurmadı, ama bize yaklaşımı eskisine göre daha bir sevecen ve müş-

fik olmaya başladı. Öğle aralarında Mürüvvet ve Münevver ablalarla beni bir bahane bulup evine götürmeyi, eşi Ulviye Hanım’a bizim için özel ikramlar hazırlatmayı da ihmal etmezdi. Bugünkü anlayışa göre, “Bu nasıl öğretmen?” demez misiniz? Hemen cevabını vereyim: Kadılar, kaymakamlar yetiştiren bir öğretmen.

Üçüncü sınıfta bizi Ali Yılmaz’dan devralan Ali Öztürk öğretmeni-miz de bana -o yıllarda farkında olmadığım- bir imtiyaz tanımıştı. Öyle ki bir noksanlığımı gördüğünde, kendilerinin benden neler beklediklerini; buna karşılık benim nasıl davrandığımı sınıfın huzurunda belli eder, sorumluluk duygumu beslerdi. Çevremdeki bu planlı ve bilinçli takip, beni normal eğitim çizgisinden, o yıllarda yadırganan özel din eğitimi kulvarına çekti.

ÖĞRETMENİM!

“Ali Yılmaz Öğretmenime Rahmet dileklerle.”

Terleyen alnımı sildiğin ak-pak mendili unutmadım öğretmenim. Ve elini, açılan yakamı iliklerken gördüğüm; şefkatli, temiz.

Bana bakarken gülümseyen yüzünü unutmadım öğretmenim. İçi gülen gözlerini, sınısıcak sözlerini.

Hani bir gün sınıfta beni anlatmıştın. Dokuz, belki on yaşlarındaydım; ilkokul 3’üncü sınıfta. “Okuyacak, babasını utandırmayacak, beni yalancı çıkarmayacak.” derken. Dediklerin, yeri geldiğinde diğer arkadaşlarıma söylediklerinden daha içten, daha inandırıcı gelmişti bana. Hayatım boyunca beni yönlendiren iki ışık oldu o sözler. Utandırmamaya çalıştım sizleri ve yalancı çıkarmamaya.

Daha 1’inci sınıfta “Duvar Gazetesi”ne astırdığım “Kore Şehitleri” şiirimin, haftalık gazetenin gelecek sayısında da indirilmeyişini unutabilir miyim? 18 yaşında, henüz lise öğrencisi iken yayınladığım “Nereye Bu Gidiş”, müteakip yıllarda neşredilen “Bizi Yaşatanlar” isimli şiir ve romanlarım ve diğerleri o 7 yaş heyecanının, yedi veren meyveleri oldu besbelli.

12 yaşında senden ayrıldım; başka okullara ve başka öğretmenlere gittim. Ama bugün bile hâlâ sendeyim; seninleyim öğretmenim.

Öğretmenliğin kutsal, eli öpülesi; öğretmenin ise ne bahatlı, kutlu ve mübarek olduğunu senden öğrendim.

Öğretmenliğin sadece çarpım cetvelini ezberletmek olmadığını senden öğrendim.

İnsanı sevmeyi; denizi, ormanı korumayı; yerli malı kullanmayı; tutumlu olmayı; çalışmayı; başarmanın o mutlu sonunu senden öğrendim.

Kunduranın tozunu silmeyi, ütülü giyinmeyi sende gördüm.

Ben de bir öğretmen oldum sonunda. Ve öğrencilerime hep öğretmen olmalarını önerdim. Senin gibi olmalarını öğütledim. “Ali YILMAZ öğretmenim gibi olun” dedim. Sizi gösterdim, sizi öğrettim.

Onun için öğretmenim sen ölmedin. Söylediklerin, öğrettiklerin, örnek kişiliğin, yapıp ettiklerin sürüyor öğrencilerinde.

Ad-daşım Doktor Ali MERT’de, elinden tuttuğun Hukukçu, şair Halil UYSAL’da, yedi iklimde ülkemizi temsil eden Büyükelçi Burhaneddin MUZ’da. Gönül adamı Eczacı Tekin ŞEN’de ve daha nicelerinde.

Sen ölmedin öğretmenim; öğrettiklerinde, yetiştirdiklerinde, öğrencilerinde, bizlerde yaşıyorsun.

Sadece sana değil, asıl bize ne mutlu. Kabrinde rahat uyu.”

ORTAOKUL YERİNE ÖZEL DİN EĞİTİMİ

İlkokulu bitirdiğimizde sınıf ve rahle arkadaşlarımızdan bazıları ortaokula yazdırılırken ben gönderilmedim. Babacığım, içinde biriken bir özlemle yaptırdığı cami için –önümde daha büyükler dururken– ilkokulu yeni bitiren hatta henüz bitirmeden beni “imam” olarak hazırlamaya çoktan karar vermişti.

Arkadaşlarım ve yakınlarım kaza merkezindeki ortaokulda tahsillerine devam ederken ben köyde kalakaldım.

Ama cahil ve eğitimsiz değil.

İkinci kurban!, cami hikâyesinin fikir babası Gezendeli Hasan Efendi Hoca olacaktı. Ben masumdum, ama o da hak etmişti hani. Babacığımın beni esir alan duygularının arkasında asıl o vardı zira.

Babacığım, Hasan Efendi’yi tahtıyla, tacıyla Gülnar’dan Denizciler’e hicret ettirdi (tehcir demek lazım); aylıklı ve sürekli hoca olarak tuttu ve bana mahsus bir özel medrese açtı. (Medreseler kapatılmamış mı idi yoksa?)

Başka kurbanlar da bulundu: Ortaokul ikinci sınıfa geçen babamın yeğeni Sabri’nin kaydını sildirerek bizi dört öğrenci ile bu özel kursa başlattı. Üçüncü kişi, komşu köy Beyreli’den babamın yakın arkadaşı “Goca Mehmed”in oğlu Fevzi; dördüncü kişi ise Çopurlu Mahallesinden yine babamın yakın dostu “Kovancı Hüseyin”in mahdumu (bugün bilinen adıyla “Akbaş”) Mehmet idi.

Gezendeli Hasan Efendi hocamızdan iki tam yıl –yaz, kış demeden–

din eğitimi aldık. Arapçada “sarf” ve “nahiv”i bitirdik, “fıkıh” okuduk. Kur’an-ı Kerim’i usulünce okumayı hafızlar kıvamında öğrendik. İmame ve hitabete alıştırdık. Cuma namazlarını ve hutbeleri üzerimize aldık. Camimiz hoca bakımından şenlendi ve zenginleşti. Yaylamızdaki yazlık, geçici cuma camimiz de. Dahası hocam, arkadaşlarım içinde sadece beni vaaz kürsüsüne çıkararak vazetmeye de alıştırdı.

Emmioğlu Sabri ile beraber artık dinî nikâhlarda şahitlik etmeye; cenaze namazlarındaki rutinlerde bulunmaya; hatim ve mevlit törenlerinde hatim cüzlerini ve bahirleri bölüşmeye başlamıştık. Adımız “Hoca”ya çıkmıştı.

Babacığımın keyfine ise diyecek yoktu. Fakat ikinci yılın sonunda yeni bir yol açıldı.

Hocamız Hasan Efendi, babacığımı bir kenara çekerek şunları söyledi: “Ahmet Ağa, bende ne gibi bir bilgi varsa hepsini Hamdi’ye öğrettim. Artık bende ona öğretecek bir şey kalmadı. Adana’da İmam-Hatip Okulu diye bir mektep açılmış. Mezunları da askere gidince yedek subay oluyormuş. Çocuğu oraya göndereceğiz”.

Esaret uzamıştı.

Meğer Anamur’un bize yakın köylerinden iki şanslı öğrenci, bir yıl önce Adana’daki bu okula başlamışlar: Tekeli’den “Gara Hüseyin”in oğlu Arif (Kır) ve Gözce köyünden Süleyman Örs.

Hemen irtibata geçtik. Yaşları benden küçük bu kardeşler, hem Adana İmam-Hatip Okuluna kaydolmama vesile oldular, hem de okul boyunca bana rehberlik ve bir bakıma ağabeylik yaptılar.

ÖLÜ YIKAYICI OLMAK

Bu defa da “İmam-Hatiplilik” çilesi başladı. O yıllarda özellikle bizim kapalı yöremizde adı sanı bilinmeyen bir okula gönderilecek olmam, herkesin birbirini tanıdığı o dar çevrede çabuk duyuldu.

Hayret, ne kadar da sevenimiz (!) varmış! Bize herkesler acımaya başladı ve söylentiler ortalığı sardı:

“Vah vaah! Ahmet Ağa çocuğa nasıl da kıydı? Gittiği okulu bitirince ölü yıkayıcı olacakmış.”

“Ahmet Ağa çocuğu cerci yapacak. Olur mu yahu bu?!”

“İyice bir çocuktu. Bu, Ahmet Ağa’ya yakışmıyor doğrusu.”

Asıl etkili baskı ise öğretmenlerden geldi. İlk yıllarda tek öğretmenimiz Ali Yılmaz iken sonradan yeni öğretmenler gelmişti. Dahası, okulumuz

“Bölge İlkokulu” olarak Tekmen, Narince, Beyreli gibi çevre köylere de hizmet verirken Beyreli’ye bir ilkokul açılmış, öğretmen bakımından bir hayli zenginleşmiştik.

Diplomalı imam ve din adamının bulunmadığı o yıllarda ‘öğretmen’ler, köylerin tek okumuş ve farklı kişileri idiler. O yönleriyle de saygın kimselerdi şüphesiz. Her işe karışır, imtiyazlı kişiler olarak herkesten saygı görürlerdi.

İşte o öğretmenlerden beşi bir araya gelerek beni bu meçhul istikbalden kurtarmaya karar vermişler ve babacığımıza baskına gelmişler. ‘Baskın’ kelimesini olumsuz anlamda kullanmış değilim. Bir iyiniyetli baskı ve ısrarlı rica.

İşte çarıklı erkân-ı harp ya da sivil kurmay babamdan aldıkları cevap:

“Endişe buyurmayın evladım. Ben oğlumu hiçbir zaman cerci yapmam. Göreceksiniz benim oğlum, sizin dediğiniz okulları da bitirecek.”

Ailece yakın olduğumuz İrfan Seyfi Hocanın, sitemi aşıp biraz da tehdidi andıran ısrarı üzerine ise kesip atmış:

“Bak İrfan Hoca oğlum! Kendinizi hiç yormayın. Benim elli çocuğum olsa ellisini de imam-hatibe gönderirim!”

28

Bu sözüne sadık kalacağını gösterdi babacığım ve ertesi yıl kardeşim Gazi ile emmioğlu Sefa’yı da Adana’ya benim okuduğum okula gönderdi.

Gönderdi ama,

“Elli çocuğum olsa ellisini de imam-hatibe gönderirim.”

sözü unutulmadı ve bu söz, birkaç yıl sonra yapılan 27 Mayıs 1960 askerî darbesinde ‘Menderes’i çok sevme suçu (!) ile birlikte tutuklanma gerekçesi olarak karşısına çıktı.

Tutuklama falan olmadı tabii. Zira ihtilalin atadığı muhtar Ali Rıza Özdeniz, onu almaya gelen askerî timin başındaki yüzbaşıyı, böyle bir şey yaparlarsa çevrede karışıklık çıkacağı konusunda ikna etmiş ve tim eli boş dönmüştü.

Sonradan ise o akli başında yüzbaşının görevine son verildiği duyumunu aldık. Yanındaki frapan üst teğmenin onun gibi düşünmediğini biz de anlamıştık zaten. Babacığımın en çok da ona üzüldüğünü hatırlıyorum.

İmam-hatip okuluna gidenlerin ‘cerci’ olacakları meselesine gelince, o üç evlattan biri, imam-hatip okulundan sonra İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü ve ardından Ankara Hukuk Fakültesi’ni bitirdi. Diyanet İşleri Başkanlığı’na önce hukuk müşaviri, sonra başkan yardımcısı ol-

du. Türkiye’nin Hollanda Büyükelçiliği’nde “Din Hizmetleri Müşaviri” olarak Diyanet İşleri Başkanlığı’nı temsil etti. Dönüşünde Başbakanlık Müşaviri oldu. Emekli olduktan sonra ise, Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin yan kuruluşlarında uzun süre yönetim kurulu başkanlığı, hukuk danışmanlığı ve yayın koordinatörlüğü hizmetlerini yürüttü.

Sefa ‘eczacı’ oldu.

Gazi ise yüksek tahsilinden sonra öğretmen, imam-hatip lisesi müdürü ve millî eğitim müdürü oldu. Bunun tam 16 yılı Anamur Millî Eğitim Müdürlüğü’dür ve her yıl sicilini doldurduğu öğretmen sayısı 600’ün üzerindedir (Baskıncı öğretmenlerimizin kulakları çınlamış olmalı!).

Hiç biri ortada kalıp da dilenci olmadı yani.

ALEVİ DEDESİ İLE BİR ÇOCUKLUK TARTIŞMASI

Bir köy hocasının ulaşabileceği yerlere ulaşmış ‘molla’ olmuştum ya. Artık çevreme nizam (!) vermeye de başlamıştım. Dügünlerde içki içenler içkilerini benden saklıyorlar; benim olduğum yerde müstehcene varan lavgarlıklar yapamıyorlardı. İbadetten uzak olanlara bakışım da galiba biraz farklı oluyordu.

29

Bilerek veya bilmeyerek girdiğim bu tavır, yaşlılarımla arama bir mesafe koymuştu. Büyükler bile benim yanımda daha ölçülü davranma ihtiyacı duyuyorlardı. Bundan memnun mu idim? Galiba hayır. Zira farklı olmak, farklı görünmek ve görülmek bana göre değildi. Öyle ama, ‘Hoca’ görüntüm beni ister istemez bu yola itmişti.

İşte bu psikoloji içerisinde “Tahtacı Halil Ağa” ile girdiğim bir tartışma, çocukluk hatıralarımda unutamadığım bir yeredir.

Halil Ağa ve ailesi ekin ve fıstık ortağımızdı. Kardeşleri, çocukları ve yeğenleriyle kalabalık bir aile bizim tarlaları ortak ekip biçerlerdi. Bu sebeple de yakın komşu, akraba, hatta aile gibi olmuştu.

Başka ortaklarımız da vardı ama değişmeyen aile, kendilerine ‘Tahtacı’ denilen bu gruptu. Asıl işleri ağaç ve orman kesimi olan Tahtacılar, geleneksel giyim-kuşamları ve içe dönük (kapalı) hayat tarzları ile bizlerden farklı oldukları gibi “Alevi” diye bilinen yurttaşlardan da farklı bir yaşayışları vardı.

Dürüst insanlardı. Fıstık zamanı diğer ortaklara akşamüzerleri hasat bölüşmeye giderdik de Halil Ağa’lar o günün hasadını kendileri taksim

eder, mutat olduğu üzere getirip toprak damların üzerine sererlerdi. Bütün bu safhalarda bir gözcülüğümüz, denetlememiz olmazdı. Bunun bir sebebi de elli günlük, mallı melallı oluşlarıydı. Eli kolu tutan adamlardı. En önemli sebep ise bize olan yakınlıklarıydı.

İşte o yakınlıktan olacak, bir gün mollalığım tuttu ve Halil Ağa'nın mehel bir anını yakalayarak dinî tebliğ ve telkinlere başladım. İşte söylediklerimizin bugün hatırlayabildiğim özeti:

Kendilerini çok seviyorduk. Böylesine düzgün, dürüst, temiz ve çalışkan insanların 'cehennem'e atılacak olmalarına gönlümüz razı değildi. Onların hakkı aslında 'cennet' olmalıydı ama.

Bu minval üzere uzunca bir telkinatta bulundum. Konuştukça ümidim artıyordu. Zira hiç ağzını açmadan beni dinliyor, kendini ele verecek herhangi bir tepki vermiyordu.

Söyleyeceklerimi söyleyip tam da onay beklediğim bir anda, gözlerini benden kaçırarak verdiği cevap, beni o anda sarstı ama ilerisi için de iyi bir ders oldu.

Cevabı tek cümlelikti: **"Hiç uğraşma Ağa'nın oğlu! Herkesin tuttuğu bir yol var, bizimki de bu!"** Öylesine kararlı ve biraz da öfkeli bir cevaptı ki söyleyecek bir şey bulamadım.

Ne denilebilir, herkesin tuttuğu bir yol var şüphesiz ve herkesin tuttuğu yol kendine. Sonradan öğrendim ki Halil Ağa, köyünün ve çevrenin 'Dede'si değil mi imiş? Yani bir dinî rehber. Baltayı safiyane taş vurmuştum.

İmam-hatipte ve yüksek İslam'da okuduğum; Diyanet'te yönetici olduğum yıllarda da onunla karşılaştığımız zamanlar oldu ama ne o, ne ben birbirimize karşı saygımızı yitirmedik ve o eski safça diyalogu birbirimizin yüzüne hiç vurmadık.

DÜNDEN-BUGÜNE DENİZCİLER

"Allâhu Ekber"ın yasak olduğu yıllarda Kızılcı Molla Ese Hoca ile Denizciler'de başlayan o ilk adım, Bozyazı'yı bugün sadece yakın çevresinin değil, bölgesinin de dinî bir merkezi hâline getirdi.

Camiye 'imam' olsun diye ortaokula gönderilmeyen ben, önce imam-hatip okulu; sonra yüksek İslam enstitüsü; peşinden hukuk fakültesi ve en sonunda Diyanet'e intisabım sebebiyle Denizciler'e dönmeyince babacığım camiye uzunca süre İshaklarlı (Gülнар) Emin Efendi Hoca'ya emanet etti.

Emin Efendi camide sadece imamlık yapmadı. Aynı zamanda çocukları da okuttu ve cami çevresinde geliştirilen yapılanmalarla fiilen yatılı bir Kur'an kursu oluştu. Ermenek, Gazipaşa, Gülнар, Mut ilçe ve köylerinden ana kuzuları tam 16 yıl boyunca aksakallı Emin Efendi'den Kur'an ve ilmihal tahsil ettiler.

Yaşlanmaya başlayan Ahmet Ağa, yaptırdığı camiye sahiplenecek bir 'bevab'a teslim edememenin huzursuzluğu içerisindeydi. O yıllarda camilere resmî imamlık kadroları yeni yeni verilmeye başlamıştı. Ahmet Ağa bu ümitle Ankara'yı tuttu. Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan komşu kazadan, Ermenek'ten idi ve hemşehrisi sayılırdı. Ondan öte bir 'hac' seyahatinde tanışmışlar ve âdeta dost olmuşlardı.

Başkan, dostluğunu gösterdi ve Ahmet Ağa'yı samimiyetle karşıladı. Personelcileri onun huzuruna çağırdı, tanıştırdı ve isteğinin karşılanmadan Ankara'dan gönderilmemesini buyurdu. Denizciler Camii, tüzüğe bağlı köy camileri sıralamasında ta 39. sıradaydı. Dolayısıyla oraya bugünden kadro verilmesinin imkânı yoktu. Şöyle bir formül bulundu: Cami çevresinde bir "Kur'an Kursu" binası yapılırsa, oraya Kur'an kursu açılabilir ve kurs hocası verilebilirdi. O hoca ise hem camiye, hem de Kur'an mektebini idare ederdi.

Problem halledilmişti.

Ahmet Ağa'nın Kur'an kursu açılacak binası da hatta öğrencileri de hazırды. Zira Emin Efendi'nin gayr-i resmi eğitimi zaten yıllardır devam ediyordu. Hac arkadaşı, vefa abidesi Lütfi Doğan'a bir daha ısındı (Bu tanışıklık ileride benim de Diyanet'e intisabıma vesile olacaktır.).

Başkan sözünü tuttu. Tayin edilen resmî hoca Bilecikli Mustafa Öztürk, hem camiye, hem kursu bir süre Emin Efendi ile beraber yürüttükten sonra Emin Efendi Hazretlerinin irtihalinden sonra da uzun süre yalnız başına yönetti.

Denizciler Kur'an Kursu, önceki 'özel' ve sonraki 'resmî' dönemleriyle 60 küsur yıldır bölgeye hizmet vermektedir. Mezunları ise bugün sivil ler yanında cami görevlisi, Kur'an kursu hocası, müftü, vaiz, öğretmen. olarak her yerdedir. Türkiye'nin her yanında ve her meslekten kişilerle tanıştığımızda, "Ben, sizin Denizciler Kur'an Kursunda okudum." sözünü çok duymuşumdur. Böylece bana bizden öncekilerin yaptıklarıyla gururlanmak kalmıştı.

Bozyazı 1983 yılında ilçe olduktan sonra 'müftülük' merkezde değil,

Denizciler'de ve bu Kur'an eğitim merkezinde açıldı. İlçe merkezine taşınmaya kadar da burada kaldı.

Hollanda'daki Türk çocukları için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından açılan Anadolu İmam-Hatip Lisesi de Denizciler Kur'an Kursu binalarında hizmete girdi. Hollandacanın da öğretildiği bu okulun açılış ve kapanış hikâyesine, Hollanda hatıraları bölümünde ayrıca geleceğim.

Bu binalar imam-hatip lisesi için yetersiz hâle gelince ihtiyaç, halazademiz Mustafa Deniz Amcanın bağışladığı arsa üzerindeki tevsi projesi, Türkiye Diyanet Vakfı tarafından Denizciler Mahallesinde modern binalar inşa edilerek giderildi.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Kırım dâhil olmak üzere Balkanlardaki Türk ve Müslüman topluluklarından getirtilen çocuklar genişletilen Denizciler İmam-Hatip Lisesinde eğitim gördüler.

Anadolu imam-hatip lisesi, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Balıkesir'e nakledilince, okuldaki eğitim, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden ve Kafkas Türk topluluklarından öğrencilerle sürdürüldü. Bu okul da bilahare Kayseri'ye taşındı.

32

Bugün Türkiye Diyanet Vakfına bağışlanan 650'si yatılı; 900'ü gündüzlü kapasiteli bu külliyyede ortaokul ve lise kısımlarıyla Anadolu imam-hatip lisesi öğretim görmektedir.

İlk binada ise Denizciler Yatılı Kız Kur'an Kursu bulunmaktadır.

Denizciler'in bu mana zenginliğinde Kızılcacı Molla Ese Hoca'dan başlayarak İshaklarlı Sofu Hoca'nın; aynı köyden ve aileden Emin Efendi'nin; ilk resmî muallim Bilecikli Mustafa Öztürk'ün; "Tabancalı Müftü" diye maruf efsane müftü Burhanettin Babayakalı'nın; bilhassa ve özellikle -Bozyazı ilçe olduktan sonra ve önce- Adanalı yiğit ve efe müftümüz Bünyamin Akkoç ve Adanalı arkadaşları Yakup Topak, Ali Rıza ve Mehmet'in birbirleriyle yarışan emek ve himmetleri yâd edilmelidir.

Ahmet Ağa mı? O, sağlığında; 1981 yılında irtihalinden sonra ise çocukları bu hizmetlerin hepsinde ve her yerindedir.

Bana gelince, üstümdeki vebalden kurtulmak için değil belki ama Denizciler'i omuzlarında taşıyan Bozyazı ve hayırsever halkının gönlünü almak üzere onlar için yazdığım destansı bir yakarıyla kendimi teselli etmek istedim.

Bozyazı'dan hüznle ayrılır, Adana'ya sonu belli olmayan bir yolculuğa çıkarken çok da güzel olur. Yöremize bir destanla veda etmiş oluruz.

BOZYAZI DESTANI

*Adıma bakmayın, bende rengin her türü,
Yeşilin her tonu var.*

*Dağlarca, tepelerce ormanlarım;
Ufkunda Kıbrıs'ım; uçsuz-bucaksız denizim;
El değmemiş güzelliklerimle
Diz-dize, koyun-koyuna, iç-içeyim.*

*Akdeniz'in sıcak kumsallarında, dalgalarla kucak-kucağa uyur;
Toroşların çılgın yamaçlarında, kekik, yavşan kokularında uyanırım.*

*Ağhca'dan-Toroşlara tırmanırken
Geçmişin engin düzlüklerinde yol alır duygularım.*

*Beğkonağı'ndan-Kozak deresine,
Ardıç Yaylasından-Çam alanına,
Geçmiş ve geleceği birlikte yaşarım.*

*Kozağacı, Meteris
Navgasın ve Tersakan yaylağım;
Mersin dallarının kucakladığı
Limon çiçeklerinin martılarınca kanatlandığı
Yazılar, yamaçlar kışlağım.*

*Ovalarım narenciye, turfanda, muz;
Dağlarımca ardıç, pelit, köknar cenneti.*

*Eskiden geyikler dolaşırdu başı dumanlı dağlarımda
Geyik avlanır, keklik avlanır, sürek avına çıkılırdı.
Atmacalar atılırdı küncü, fıstık, darı tarlalarına.
Atmacalar bildircinla dönerdi pençelerinde;
Doğan'ca, Kartal'ca.
Atmacalar kendilerini kartal sanırlardı
Güz günlerinin yazdan-kışa yol alan serinliğinde.*

Bir zamanlar, çamların yeşiliyle buluşurdu denizlerim.

33

Bir gökkuşağı güzelliğinde
Renk cümbüşüne dönüşürdü dağlarım, tepelerim.

Bir zamanlar, davullar çalınurdu düğünlerimde.
Delikanlılarım güreş tutar;
Genç kızlarım eğirtmeç eğirir; üçtaş, beştaş çevirirlerdi.

“Ağırlık” gitti mi, düğünümüz var diye;
Sökün ederdi evlerden sepetler, siniler
Düğün evi düğün yerine, şölen yerine dönerdi
Gelini “Al At”a bindirirler,
Başına “Pulluca” örterlerdi.

At’tan inmezdi gelin, indirmelik almadan.
At’tan inmezdi gelin, başına para-pul saçılmadan.
At’tan inmezdi gelin, gelince karşılandığına inanmadan.

Allı-pullu ayşeler, eminelere, fadimeler
Geçmişten bugüne, bu renklerle, bu zenginlikle geldiler.
Bizi “Biz” yapan töreleri, kınalı ellerinde ördüler.

Kızı-kızanı, oğlu-uşağı
Savaşta-barışta, kıtlıkta
Ekin derdiler, harman dövdüler.
Toprağı elleriyle sürüp,
Ayaklarıyla “Bel” teptiler.
Arı kovanları, ulu ağaçlara kurulan, kovanlıklarda saklanırdı.
Ulu ceviz, ulu alma ağaçları, ulu sırkırlarla çırpılırdı.
Ak ekmeğimiz kara saçlarda pişirilir,
Yeğemiz, gömleğimiz. çulfalıklarda dokunurdu.

Darı sömekleri zavraklarda kurutulur;
Darı değirmenlerinde öğütülürdü.
Bir zamanlar var ya dostlar, bir zamanlar:
Yazlığımız-kışlığımız
Evimizin önündeki sekiden çıkarılırdı;
Üzümümüz, pekmezimiz bağımızdan.
Yavşanımızı, çayımızı Torosların yamaçlarından derer;

Odunumuzu, kömürümüzü kendi ormanlarımızdan eylerdik.

Bir komşuluk hukuku vardı, kuramı-kuralı kendimizden.
Bir yalın topluluktuk ki;
Öküzü ölenin, evi yananın, bağı-bahçesi kuruyanının
Yanıdaydık hepimiz köycek.
Birbirimizin eli-kolu, gözü kulağıydık.

Beyreli, Ağzıkara, Tekmen, Tekeli,
Manastır, Denizciler, Narınca, Evciler.
Bir geniş aile gibiydik.
Karabucak’tan-Karaseli’ye;
Dereköy’den-Kızılca’ya ünleyen ses,
Dağların yamaçlarında yankılanırdı;
“Geldim-Yettim” dercesine.

Ağa’ları vardı Bozyazı’nın “Ağa”ca;
Beğleri vardı “Beğ”ce
Ve adı “Ağa”, “Beğ” olmayan niceleri.
Devlet-eli ulaşmayan bu kuytu köşeye
“Devletçe” kucak açtılar.
Devletçe büyüdüler, Devletçe ulaştılar.

Yollarını kendileri yaptılar;
Köprülerini kendileri kurdular.
Yazılarını-ovalarını kendileri suladılar.
Ak-kol, kara-kol. terbiyelerini kendileri sağladılar.

Geçmişten-bugüne bu bilinçle ulaştılar.
Geçmiş-bugüne bu şuurla taşıdılar.
Alinyazıları talihleri oldu;
Onlar gerçek Bozyazı, gerçek Bozyazılıydılar.

2. Bölüm
İmam-Hatip Okulu
Adana'daki Yıllarım

*Bir umutla çıktım yola, bilmediğim diyarlara.
Bir gün döneceğim sana,
Sevgili memleketim*

BİR FARKLI ORTAM

Biz yine Gezendeli Hasan Efendi'nin beni yerimden yurdumdan eden ve köyümden uzaklaştıran “Adana İmam-Hatip Okulu” teklifine; daha doğrusu serüvenine dönelim:

O zamanki adı bugünkü gibi “İmam-Hatip Lisesi” değil, “İmam-Hatip Okulu” idi. İmam-hatip okulundan mezun olduğumuzda lise mezunu sayılmıyorduk. Üniversitelere girme hakkımız yoktu. Bu okulu bitirdiğimizde gidebileceğimiz bize mahsus bir yüksek okul da yoktu. İlahiyat fakültelerine bile alınmıyorduk. Tahsilimize ilave tek avantajımız, askere gince tanınan “yedek subaylık”tı.

İlahiyatlar da dâhil, üniversitenin herhangi bir bölümünde okumak isteyenler imam-hatip okulunu bitiriyor; bir de lise bitirmelere giriyordu. Bu formülle lise diploması alıp üniversitelerin hukuk, edebiyat, tarih gibi daha çok sosyal bölümlerinden mezun olan çok meslektaşımız vardır.

1959 yılında İstanbul'da -üniversite değil de- Millî Eğitim Bakanlığına bağlı bize mahsus bir yükseko-

kul; “İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü” açıldı da okulumuzu bitirince bizim de gidecek bir yüksekokulumuz oldu. Nev-i şahsına münhasır bir okuldu İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü. Daha önceden bir benzeri yoktu yani.

27 Mayıs 1960 askerî darbesi olunca halkın büyük çoğunluğu, “Menderes giderayak, 1951 yılında açtığı imam-hatip okullarının devamını açtı da gitti, çocukları ortada bırakmadı.” derken, bizlerden rahatsız olanlar ve imam-hatip okullarını yine Menderes döneminde kapatılan “Köy Enstitüleri”ne alternatif olarak görenler, rahmetlinin idam gerekçeleri arasına köy enstitüleri ile bizim okulları da koydular.

1956 yılında imam-hatip okuluna yazıldığımda Adana bugünkü gibi melez yapılarla bozulmuş, karışık ve karmaşık bir şehir değildi. Seyhan üzerindeki ünlü ‘Taşköprü’, Adana’nın o yıllardaki en görkemli mabedi ‘Ulucami’, eski Adana’nın “Büyük Saat” kulesi şehri simgeleyen tarihî yapıları ve bu yapılarla Adana ‘Tarih’ imajlı bir soylu kentti.

“Eski Baraj”, “Demir Köprü”, “Adliye Sarayı”, “Erciyes Sineması”, “Belediye Binası” ve “Tren İstasyonu” gibi yeni eser ve yapılar şehrin ihtişamına katkıda bulunuyor, ama o tarihi imajı gölgelemiyordu.

40

Reşatbey Mahallesiindeki okulumuz, etrafı temiz ve özenli bir ihata duvarıyla çevrili geniş bahçenin içinde, bugün de hâlâ kullanılmakta olan görkemli “Taş Bina”da idi. Öğrenci sayısı çoğaldıkça sonradan geniş bahçe içerisine birden çok yüksek bina yapılmış ve bizim ilk göz ağrımız olan taş binamız fark edilmeyecek kadar gölgede kalmış.

Bu farklı dünyaya geldiğimde, utangaç bir köylü çocuğu olarak hissediyordum kendimi.

Çukurova’nın Adana, Mersin, Tarsus, Ceyhan, Osmaniye, Hatay, hatta Gaziantep gibi kültür merkezlerinden gelen farklı görgü ve kültüre sahip çocuklar, giyimli-kuşamlı halleriyle benim gibilere yukarıdan bakıyor gibiydiler. Belki öyle değillerdi ama bana öyle geliyordu.

Okulumuzun bahçesinde bulunan voleybol sahasında öğle aralarında öğretmenlerimiz ve onlardan ayırmakta güçlük çektiğimiz yüksek sınıflardaki ağabeylerimiz maç yaparlardı. Aynı geniş bahçede daha çok da hafta sonlarında oynanan futbol maçlarının oyuncularını ise imrenerek baktığımız o imtiyazlı ağabeylerdi. Tabii ben hep seyirci idim.

Adını yeni duyduğum süslü ‘eşofman’ları, ütülü elbiseleri, kolalı ve manşetli gömlekleri, kollarındaki altın kaplamalı saatleriyle çok farklı öğrenciler. Şükrü Arıkan, Bekir Bilgili, Necmettin Erişen, Ali Tanrıverdi,

Emin Işık, Ömer Gök, Abdurrahman Çay, Hayrettin Gedik, Rüstem Bozkan, Hüseyin Turgut gibi birçoğunu öğretmenlerimizden ayırmazdık.

Kendi sınıfımızda da vardı onlardan. Muzaffer Var, Rıza Özsu, Zeki Uslu, İsmail Bozdoğan, Mehmet Yılmaz, Dursun Yüzgeç vb. Sanki öğretmenlerinden daha fiyakalı delikanlılar.

Okulumuz ‘leyli’ ve ‘nehari’ bir arada idi. Pansiyon kısmı özel dernek yatılısıydı. Yatakhaneleri, mescidi ve dersaneleri hepsi o üç katlı taş binada bulunuyordu.

Yemeklerimizi birkaç kilometre uzaklıktaki “Bekir Sapmaz Talebe Yurdu” yemekhanesinde yedik. Sabah, öğle, akşam ‘Tepebağ’ denilen yokuşu da aşarak o yolu adımlamak zorunda idik. Hatta Ramazan günlerinde sahur yemekleri için de.

Yurdun müdürü, aynı zamanda okulumuzun da müdürü olan İsmail Hakkı Ergin idi. Özellikle öğle yemeklerinden sonra ağabeylerden biri dua okurdu, peşinden Kur’an-ı Kerim. Kur’an tilaveti daha çok, mezun olduktan sonra çeşitli ilçelerde ‘müftü’lük yapan Tarsuslu Kadir ağabeye (Türkmen) ait idi. Gür bir sesi vardı ve ‘sıbgatellâah!’ diye o tek kelimede vakfederken yükselttiği sesi bugün bile kulaklarımda çınlar. Bilmediklerimizi hep burada öğrendik. Günlük tutmayı, elbiselerimizi ve gömleklerimizi yıkatıp ütöletmeyi, gravat takmayı, manşet denilen çeşit çeşit kol düğmeleri kullanmayı, ayakkabılarımızı boyalı tutmayı.

41

İlk günlerdeki yeni alışkanlığım, hatıra defteri tutmaktı.

Adana’dan 300 kilometre uzaklıktaki ücra köyümüzden işte böyle bir ortama gelmiştim.

YENİ ADRESİM

Yeni adresim belli olmuştu: “Hamdi Mert, İmam-Hatip Okulu, 1/B Sınıfı, No: 294, Reşatbey-Adana”

Birinci sınıfta iki şube vardı. Biz ‘B’ şubesinde idik. Bu bile bende bir istifham yaratmıştı, neden ‘A’da değilim de ‘B’deyim diye. Aslında sebebini de biliyordum: Kaydımızı geç yaptırmıştık da, ‘A’ şubesinde bize yer kalmamıştı. Ah keşke erken davransaymışız!

Kalabalık bir ders çizelgemiz vardı. Kur’an-ı Kerim, Arapça, din, akaid, siyer ve ortaokullarda okunan bütün dersler. Türkçe, İngilizce, matematik, tarih, coğrafya, yurtbilgisi, beden eğitiminden resim dersine kadar.

Sınıfımızda ‘hafız’ olanlar vardı. Muzaffer ağabey (Var), Yaşar Fersah, Mehmet Yılmaz vesaire. Hocamız Recep Acar da hafız idi. Hocamız her

fırsatta hafız arkadaşlara aşır okutur, bizler de hayranlıkla onları dinler, onlar gibi çeşit çeşit makamlarda okuyabilmeyi arzu ederdik.

Aslında benim mesleki-dinî derslerden bir problemim yoktu. Az çok hoca idim ama bunu kimseciklere bildirmezdim. Bu tür derslerden en yüksek notu almaya başladım. Genel ortaokul derslerine çalışmak için geniş vaktim kaldığından, onlardan da en yüksek notları alıyordum.

O senelerde öğretim yılı içerisinde üç karne verilirdi. ‘**takdir**’, ‘**teşekkür**’ belgeleri yerine ise ‘**iftihar**’ listesi vardı. Birinci sınıfın ikinci karne döneminden itibaren yedi yıl sonra mezun oluncaya kadar hep iftihara seçildim. Bunun için zayıf olmamak; bütün derslerden belli bir not ortalamasını tutturmak; bu ortalamanın o sınıfta en yüksek ortalama olması dışında, ahlak ve davranışları açısından ayrıca “**Öğretmenler Kurulu**” kararı gerekli idi.

Beşinci sınıfta (lise 1), her nasılsa “**Uzay Geometrisi**” gibi bir dersten zayıf notum oldu ama, o zayıfa rağmen öğretmenler kurulunun ısrarı ile idare beni zayıf getirmeyen ve not ortalamasıyla iftihar gerçekten hak eden Mustafa Tülek arkadaşımınla birlikte -aynı sınıftan iki öğrenciyi birden- iftihar listesine seçti.

Yani o yıl aynı sınıftan iki kişi iftiharlık oldu. Bu şefkat ve kayırma karşısında nasıl utandığımı ve uzunca süre Hulusi Özkul, Faruk Akkühlah gibi idarecilerimizden köşe bucak nasıl kaçtığımı unutamam.

“**1/B**” sınıfına geri dönersek: Okulun açılmasının üzerinden bir hafta geçmişti.

Babacığım okula gelmiş. Müdürümüzü ziyaret etmiş. Müdürümüz onu diğer idarecilerle tanıştırmış. Öğle vakti olunca da öğretmenler odasında öğretmenlerle. Beni, bütün bu görüşmelerden sonra çağırdılar.

“**Baba gölgesi**”, vilayet aşırı Adana’da 300 kilometre sonra da bulmuştu beni.

Müdürümüz İsmail Hakkı Beğ ile muavinlerimiz Hulusi Özkul ve Faruk Akkühlah arasında neler konuşuldu bana meçhul ama her iki muavin ve hocamızın yani Faruk Beğ ile Hulusi Beğ’in yakın takibindeydim artık. Sadece okul bitinceye kadar değil, yüksek tahsilim ve memuriyet hayatım boyunca da.

İşte o baba, öyle bir baba idi, o hocalar öyle hocalardı dememe müsaade buyurunuz. Kendi hâlinde, sade bir öğrenci değil, sırtında yük taşıyan bir hamal gibiydim artık.

İLK KARNE TATİLİM, İLK HUTBEM

Denizciler’deki aile camimiz dışındaki ilk hutbemi birinci karnemizin bir haftalık tatilinde Anamur Merkez Camii’nde okudum. Yazılı bir metindi ve tatile girmeden önce Hüseyin Bayram Hocamız, yüksek sınıflardaki bazı ağabeylere mumlu kâğıtla teksir ederek dağıtmıştı da, ben de onlardan almıştım.

Neler yazılı idi ve neler söyledim bugün tamamını hatırlamıyorum ama içinde şöyle bir cümle de vardı sanıyorum:

“**Türk milleti, Avrupa’nın ya da Avustralya’nın şu veya bu köşesine sıkışmış; ilk beyaz adamlar olarak Hıristiyan misyonerlerini görmüş iptidai, silik bir millet değildir.**

Türk milleti, üç kıta, yedi deniz üzerinde at oynatmış; medeniyetlere imza atmış büyük bir millettir.”

“**Dinimiz, ömürlerini içki ve kumar masalarında tüketenlerin; karılarını ve kızlarını başkalarının kucağına verip dans ettirenlerin dini değildir!”**

Bu ve benzer zehir zemberek cümleler. Hüseyin Bayram Hocamız gibi halim selim, ağzından kelamla söz alınabilen bir kişi, bu zehir zemberek cümleleri nasıl yazdı ve dahası, teksir ederek öğrencilere dağıttı, bugün düşünüyorum da doğrusu hayretler ediyorum.

Cuma namazından sonra Müftü Şakir Efendi, Hacı Yusuf Efendi, Vehbi Ağa, Sipahi Hoca gibi eşraftan bazı kimseler bizi “**Hasırlı Kahve**” diye anılan bir çayhaneye davet ettiler. Tebrik ve okşayıcı sözlerden sonra, köyümüzün büyüğü ve kazamız çevresinde de bir saygın kişi olarak sevilip sayılan Vehbi Ağa, gözlerinden yaşlar süzülerek benimle ilgili endişelerini dile getirdi:

“**Ah evladım! Biz neler gördük. Sana zarar verirler diye korkarım. Aman dikkatli ol yavrum! Daha süymeden yolmasınlar!”**

Bu nasihat cümlelerine, aynı istikamette herkes bir şeyler kattı. Bense onları üslubumdan vazgeçmeyeceğimin kararlılığı içinde -cevap vermeden- dinledim.

Yaz tatilinde, geçen yılların doğal akışı içerisinde olamazdım. Bu duygu beni farklı görünmeye, farklı davranmaya, farklı olmaya götürecekti. Çevremde ortaokulda okuyan yaşdaşlarım vardı. Üzerimde, onların da meraklarını hissediyordum. Hem din tahsili yapan bir din hocası adayı, hem kendi okudukları derslerden, alanlardan dem vuran bir kimlik. Belli konularda sohbetlerimiz oldu. Bu sohbetler bazen tartışmaya dö-

nüştü. Osmanlı, Cumhuriyet, din ve şeriat, ilericilik-gericilik, doğu-batı vb.

Bir kısmı benim için yeni olan bu konularda bilgisiz kalmamak için ise bir okuma atağı.

Adana'daki arkadaşlarda ve ağabeylerde görüp de aldığım kitaplar ve mecmualar elimden düşmez oldu. Osman Yüksel'in çıkardığı *Serdengeçti*; Özcan'ın *Hilal'i*; *İslam Mecmuası*, Necip Fazıl'ın *Büyük Doğu'su*, Ali Fuat Başgil'in bazı kitapları benim evde, bahçede ve ardıçların gölgesindeki yoldaşlarımdı.

Safahat, Kültür Değişmeleri, Taşrahı, 9. Hariciye Koğuşu. O yaz üç bin sayfa kitap okuduğumu hatıra defterime kaydetmişim.

Bu kitap ve dergilerden edindiklerimle diğer okullarda okuyan arkadaşlar arasında çetin münakaşalar yapardık.

İLK ÖDÜLÜM

1959 yılı ve imam-hatip okulunun üçüncü sınıfındayım. Babacığımın bizi yoklamak için Adana'ya geldiği bir gün kendisinden bana bir yazı makinesi almasını istedim. Sadece reddetmeyeceğini değil, tereddüt bile etmeyeceğini biliyordum. Nereden alacağımızı da önceden ayarlamıştım.

Yanılmadım. Üstelik bir de su geçirmez, altın kaplamalı kol saati aldı imam-hatipli oğluna. Bin lira ödeyerek aldığımız 'Erika' daktiloma böyle kavuştum. (Bin liranın ne demek olduğunu anlatabilmek için, bir yıllık yatılı/yurt ücretimizin iki yüz seksen lira olduğunu belirtmeliyim.).

Üç yüz elli lira ödeyerek aldığımız saatimi, ileride başıma birden çok iş açacak olan Gülnar'da bir gece kaldığımız "Gülnar Oteli"nde kaybettim. İnanmayacaksınız ama bu olaydan sonra hiçbir zaman saat taşımadım. Memuriyet yıllarımda hediye olarak verilen saatleri evde özel yerlerinde saklasam da oncağızlar hiç kolumda ve cebimde olmadı.

Daktiloma gelince, onu bilgisayar çağında, bugün bile hâlâ muhafaza ediyorum. Adana'dan İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne gittiğimde, Denizli'deki öğretmenliğimde, Ankara'daki memuriyetlerimde hep yanımda taşıdım.

İlk yazılarımı, ilk kitaplarımı, münazara ve konuşma metinlerini onunla yazdım. Daktilom sadece bana değil, okulumuzun kültür faaliyetlerine de hizmet etti.

Erika daktilom olmasa, 1961 yılında *Adana Vatandaş* gazetesinde be-

nim yönettiğim ve okulumuzun öğrencilerinin ilk yazı hayatına atıldıkları “Gençlik Köşesi” ve peşinden yürüttüğümüz “Ramazan Sayfası” olur muydu bilmiyorum.

Faruk Akkühlah Hocamızın destek ve koordinatörlüğünde aynı yıl çıkardığımız yıllık ve tek sayı *Yeni Hareket* gazetesi; müteakip iki yılda yine yıllık olarak yayımladığımız *Vahdet* dergisi hep o Erika'nın tuşlarından geçerek yayımlandı.

Öğrencilik dönemi şiir kitabım *Nereye Bu Gidiş?*, Ankara'da öğretmen olduğum yıllarda Diyanet İşleri Başkanlığı'nca bastırılan ve hiç kuşkusuz Diyanet'e intisap etmeme de vesile olan *Bizi Yaşatanlar* romanım; Diyanet mensubu iken hazırladığım ve Tercüman Yayınları arasında çıkan *Ansiklopedik İslam İlmihali*; Diyanet'in yayımladığı *İslamiyet'te Ağaç ve Orman*. Bilgisayar nedir bilinmeyen o yıllarda hep o çilekeş makine-de yazıldı.

Tercüman gazetesinde sekiz yıl boyunca devam eden haftalık köşe yazılarımı da bana orta kısım üçüncü sınıfta alınan o makine ile yazdım.

Kısaca, hayatımın her safhasında beni yönlendiren yazı hayatımı ilk ödülüm o Erika'ya borçluyum. Ee üzerimde bu kadar hukuku olan makinemin bana hiç mi azizliği olmadı. Ararsak onu da buluruz. En azından, bilgisayarın başına geçmemi yavaşlattı ya da geciktirdi. O kadar olsun diyorsanız mesele yok.

Bunları niçin mi yazdım? Herhâlde bir babanın çocuk yetiştirmedeki irfanına vurgu yapmak için olmalı.

BİR MÜNAZARA VE BOYUMDAN BÜYÜK İŞLER

“2/B demek Hamdi Mert demek.” Bu söz, 2/B şubesindeki matematik öğretmenimize ait. Kendime bir pay biçmiyorum -zira matematik, fizik, kimya gibi derslerde çok da başarılı değildim- ama henüz ilkokula bile gitmeden önce başlayan sevk ve yönlendirme böylece sürüp gitti diye bunları yazıyorum.

Spor müsabakalarında yoxtum, okul içi münazaraların, kompozisyon yarışmalarının ise hep içinde idim.

1960 yılı idi. Adana'daki liseler arasında “Verem Haftası” münasebetiyle bir münazara düzenlendi.

Adana Kız Lisesi “Veremle Savaşta Annenin”, Kız Öğretmen Okulu “Veremle Savaşta Babanın” rolünü savunacak. Erkek Lisesi ‘Kültür’ü; Ticaret Lisesi ‘Para’yı öne çıkaracak. Ziraat Lisesi ‘Gıda’yı; Yapı Enstitüsü

‘Mesken’i önceleyecek. Erkek Sanat Enstitüsü “Maddi Güç”ü; İmam-Hatip Okulu “Manevi Güç”ü tercih edecek.

Ben dördüncü sınıftayım yani ortaokul son sınıfta. (Yedi yıllık okulumuzun ilk dört yılı orta kısım, son üç yılı lise kısmı idi.). Rüstem Bozkan, Hadi Meclis gibi dev ağabeylerin arasına; orta kısımda okuyan beni de kattılar.

Münazara başlamadan önce, karşı lise yönetimi nasılsa bunu öğrendi ve jüri heyetine itirazda bulundu: İmam-hatip okulu, liseler arasındaki münazaraya bir ortaokul öğrencisini de katmıştı. Benim yüzümden az kalsın bir skandal çıkacaktı.

Jüri iki lisenin idarecilerini çağırdı ve bilgilerine başvurdu. Sonunda ise ekibimizi bozmadan müsabakayı başlattı.

Ne mi oldu? Her iki lisenin ekipleri içerisinde jüriden en çok oyu alarak birinci seçildim ve Amerikan Konsololuğu'ndan bir ‘Pelikan’ dolmakalem ödülü aldım. Asıl ödülüm ise o yıllarda “İmam Okulu” diye küçümşenen okulumun öne çıkarılmasına katkımdı. Hem de liseliler arasında bir orta kısım öğrencisi olarak.

Yine dördüncü sınıfta okurken, Adana'nın en çok okunan mahalli gazetesi *Vatandaş*'ın okuyucu köşesinde ilk yazım yayımlandı.

Ertesi yıl aynı gazetede açtığımız “Gençlik Köşesi”ni yönettim ve heyecanlı yazılar yazdım. Ramazan Ayı gelince ise “Ramazan Sayfası”nı.

Adana'nın tirajı en yüksek günlük gazetesi *Vatandaş*'ta başlattığımız bu öğrenci faaliyeti, bir yandan okulumuzun adını Adana kamuoyuna taşıırken, diğer yandan imam-hatip talebelerinin “Yazı” hayatına alışmaları için bir antrenman ve tecrübe alanı oldu.

Beşinci sınıfta Faruk Akkühlah Hocamızın himmetleriyle çıkardığımız *Yeni Hareket* gazetesinde yazılarım çıktı. Altıncı sınıfta ise yine Hocamız Akkühlah'ın destekleriyle *Vahdet* dergisinin çıkarılmasını tek başıma koordine ettim.

Yedinci sınıfta ilk kitabım *Nereye Bu Gidiş?* yayımlandı.

Okul yönetimi, öğretmenlerim, arkadaşlarım. bu konularda beni hiç kimse küçümsemiyor; aksine, rüzgârlı bir havada kürek çekmeye çalışırken bana herkes yardımcı oluyordu.

ANAMUR'A İMAM-HATİPLİ ÇIKARMASI

Sınıfım ilerledikçe, yukarı sınıf öğrencileriyle de görüşür, konuşur olmuştum. Adana camilerinde vaaz veren, cuma hutbeleri irad eden, ha-

tırlı ailelerin evlerinde tertip edilen mevlitlere katılan, gençlik programlarında ve resmî bayram törenlerinde konuşmalar yapan, okullar arası spor müsabakalarında okulumuzu temsil eden yetişkin ağabeylerle. İmkân buldukça bu tür programları da kaçırmazdım.

İmam-hatip okulu gibi duyulmamış bir okula gelirken bize acıyan, bizi küçümseyen, babacığma elçiler gönderip onu caydırmaya çalışan hemşehrilerimin, okulumuzu ve öğrencilerini görmelerine can atıyordum. Yani Anamur'da okulumuzu tanıtmaya.

Üçüncü sınıfa geldiğimde, sene ortası bir karne tatilinde nazımın geçtiği bazı arkadaşları köyümüze davet ettim. Adana'dan Mersin'e, oradan Antalya sınırındaki en uzak ilçe olan Anamur'a 350 kilometrelik yol. Mersin'de mola verip bir gece orada kalma mecburiyeti de var. Zira Anamur otobüsü sabah erken çıkar.

Kendi sınıfımızdan Rıza Özsu ve Mustafa Varlı, bir üst sınıftan Cengiz Gökakın, beş ve altıncı sınıflardan Yusuf ve Mustafa Kılıç kardeşlerle bir haftalığına Anamur'a bir çıkarma yaptık. Yusuf ağabey Anamur'un Merkez Camii'nde; Cengiz Gökakın Bozyazı Camii'nde cuma vaazı verdiler ve hutbe irat ettiler. Mustafa Kılıç ve öteki Mustafa (Varlı) renkli ses ve okuyuşlarıyla ortaklaşa müezzinlik yaptılar. Aile camimizde vakit namazlarını kıldırıldılar ve cami sohbetleri yaptılar.

Konu konuşu, uzaktan yakından okul arkadaşlarımla tanıştılar, konuştular. Okulumuzu tanıdılar. Öğretmenler, din adamları, ileri gelenler. Benim keyfime diyecek yoktu şüphesiz, ama en çok da babacığım memnun oluyordu besbelli. Bu ilk seyahatimizde babacığımın tabiriyle "Es-vabı omuzunu yırtmıştı."

Sonraki yıllarda ve tatillerde Anamur'a âdeta hiç yalnız gelmedim. İmkân buldukça biz de onların misafirleri olduk. Erdemli'ye, İskenderun'a, Dört Yol'a, Osmaniye'ye, Kozan/İmamoğlu vesaire yerlere.

Bu tanışmalardan sonra Anamur ve çevresinden Adana İmam-Hatip Okuluna öğrenci akını başladı. O yıllarda Türkiye genelinde sadece yedi tane imam-hatip okulu vardı ki bunlar, Adana, Ankara, İstanbul, Çorum, Kayseri, Isparta ve Konya'da idi. Halkımızın bu okullara tehcümü sebepsiz değildi şüphesiz.

NAZARLIK BAYRAM VAAZIM

"Nazarlık Bayram Vaazım" ve 'Hutbem' demem lazımdı. Adana İmam-Hatip Okuluna gittiğimin ilk yılı kurban bayramı tam da benim

yaz tatiline geldiğim güne rast gelmişti. Adana'dan Mersin'e bir otobüs, Mersin'den Silifke'ye ayrı otobüs, Silifke'den Anamur'a ayrı vasıta. "Vasıta" deyişim, öncekiler gibi olmayışı. Üzerine çadır çekilmiş, içerisine tahtadan kanepeler konulmuş bir yük kamyonu. Silifke'den sabah çıkıyor, akşama Anamur'a -bizse Bozyazı'ya- iniyoruz.

Böylesine bir yolculukla arefe günü alacakaranlıkta evimize geldim. Sabahı bayram. Babacığmdan kendine yakışan 'Baba'ca bir komut: Bayram vaazını, hutbesini ve namazını Emin Efendi Hoca'dan devralacağım.

Emin Efendi, 'Hoş geldin' seremonisi için yanımızda. O da, "Pek ala ya, pek hoş olur." dedi. Belli ki yaşlı üstat, benim gibi henüz müptedi olduğu gençlik yıllarını unutmuş ki bana sahip çıkmıyor.

Okula gitmeden bu işlere yavaş yavaş başlamışız. Hatta karne tatilinde Anamur'da bir de cuma hutbesi irat etmişiz. Dahası imam-hatip okulunda okuyoruz. Mazeret olur mu? Ben de gösteremedim zaten.

Akşama kadar tahta mastapalar üzerinde yol tepmişsin. Ta öteki vilayetten geceli, gündüzlü 300 kilometrelik yoldan geliyorsun. Üstüne, alışık olmadığın bu yükün altından kalkabilmek için sabaha kadar da uyumayacaksın. Olsun bakalım, din okulunda okuyorsun ya -üzerinde de o kadar ümit var- böylese sepetinde de o kadarcık pamuk bulunacak.

Bir yangında yok olan evimizin bana ayrılan odasında, o zaman 'zavrak' denilen pencerenin tahtadan mastapasına bir gaz lambası koydum, elime kâğıt kalemimi aldım ve başladım düşünüp yazmaya.

Vaazı ayet, hadis ve Akif'ten şiir örnekleriyle kolayca planladım. Onu bitirince bir de hutbe metni kaleme aldım. Birkaç ay önceki Anamur hutbesinde olduğu gibi yine kurşundan cümleler:

"Bayram, ona layık olanların; namazlarını kılanların, oruçlarını tutanların bayramıdır! İçkicilerin, kumarcıların, ibadetsiz ve abdestsizlerin değil." vb.

O yıllarda, dağınık mahalleleri olan köyümüzde topu topu iki cami var. Biri deniz kıyısında, diğeri de bizim Denizciler'de. Bayram münasebetiyle köyün hemen bütün erkekleri ve gençleri burada. En azından o dönemin davullu-zurnalı, oyunlu-güreşli, dövüşlü-kavgalı düğünlerinde içki içen de var; kâğıt ve kumar oynayan da. Namaz kılmayan da hatta namazı bilmeyen de.

Hıncımı (!) öyle bir aldım ki!

Unutmadan, iki de yanlış yaptım:

Birinci yanlışım: Vaazdan namaza geçebilmek için "Ezan okundu mu?"

diye sordum durdum. Sonunda ise kürsünün hemen dibinde oturan babacığmdan, "Oğlum! Bayram namazında ezan okunmaz." ikazını aldım.

İkinci yanlışım ise, bayram hutbelerinde iki hutbe arasında oturulmazken, ben aynen cuma hutbelerinde olduğu gibi o lazimeye (!) de uydum. Bunun ikazını da namazdan sonra Emin Efendi Hoca'dan aldım.

Oh olsun o babaya! Sen acemi oğluna koca camiye ve cemaati yanındaki Efendi Hazretleri dururken teslim edersin öyle mi?!

Anlatıldığına göre namazdan sonra evlerine dönenlerden;

"Ülen çocuk o sözleri senin için söyledi." diye birbirini iğneleyenleri mi istersin; "Herifin oğlu ne konuştu bee!" diye takdir edenleri mi? Ama sonunda olan bana oldu.

Eve geldim ki bir titreme, bir ateş. Üşüme, terleme bir arada. Anacığım üstüme yorganlar yığsa da nafile.

Başucumda toplanan aile ve mahalle büyükleri ise, "Çocuğa nazar değdi." diyorlar. Mahallenin halk doktoru -ruhu şad olası- Emine Aba'ya kurşun döktürüyorlar. 'Eminaba', kaynatılan kurşunun soğuk suya dökülünce aldığı şekle göre nasıl bir nazar değdiğini çeşitlendirerek anlatıyor.

Ben inanmakla inanmamak arasında Eminaba'nın dediklerini dinlerken Emin Efendi Hoca nazar duaları okuyor. "Nazar haktır." diyor ve buna dair hadisler okuyor. Arada bir ses, "Nazar deveyi bile çatlatırmış." diye ilave ediyor.

Bense, iyi ki deve olmadığımı ve çatlamadığımı dualar ediyorum.

MENDERES'İ DİNLERKEN

İmam-hatip okullarını Adnan Menderes'e borçluyduk. 1951 yılında okullarımız ve peşinden yoğun olarak Kur'an kursları açılmadan önceki yıllarda Türkiye'de bir dinî kuraklık yaşanıyordu. Hatta yer yer de baskılar, baskınlar, yargılamalar, dayaklar, kitap toplamalar, kitap yakmalar, yani siyasi, sosyal fecaat ve dramlar.

Türkiye'nin dönüşümü imam-hatip okulları ile başladı dersek yanlış olmaz. 1949 yılında on aylık İmam-hatip kursları ve Ankara İlahiyat Fakültesi açılmış olsa da bunlar bize göstermelik siyaset tedbirleri gibi gelirdi.

İmam-hatip camiası Başbakan Adnan Menderes, Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri ve Demokrat Parti içerisindeki o çizgide insanlara hep minnet ve şükran duymuştur. O yıllarda da duygularımız aynen böyleydi.

Adana'ya yeni gelmiştim ve orta kısım birinci sınıfta idim. Sonraki yıllarda "Sol karşıtı" cephenin yani 'sağın' kalesi hâline gelecek olan

Adana o yıllarda CHP'nin kalesi idi. Adana'nın tarihî ve tanınmış ailelerinden Kasım Gülek bu partinin ikinci adamı idi. Kasım Gülek'ten sonra partinin ikinci adamlığını kaçırmayan Kemal Satır da Adanalı idi. Bu sebeple Adana'da kendimizi bize farklı bakan hassas bir siyasi, sosyal çevrede hissederdik.

Bir gün Başbakan Adnan Menderes'in, Ankara'dan Adana'ya geldiğini ve Dört yolağzı meydanında yapılacak mitinge konuşmacı olarak katılacağını duyduk. O siyasi mitinge katılmaktan beni kimse alıkoymazdı.

Adanalı partililerin yukarıdan, kabadayı üslubuna bulanmış konuşmalarından sonra kürsüye gelen Menderes'i o delikanlı/çocuk hâlimde sanki misafir psikolojisinde, ezik, naif bir kişi olarak gördüm ve üzüldüm.

Gümbür gümbür bir Başbakan bekliyormuşum. Sonradan benim de aşına olduğum, miting meydanlarının dinleyenleri heyecanlandıran, coşturan, hoplatan tavır ve üslubu yoktu konuşmasında. Kibar; 'Muhterem'li, 'Efendim'li alttan alan, mahviyetkar bir tavır ve üslup. Meğer birkaç yıl sonra başma gelecek felaketi daha o günden sezmiş. Bugün bile bana öyle geliyor mazlum, mağdur, makhur, şehit Başbakanımızın Adana'daki hâli.

52 Rahmetli, 1960 darbesinden sonra Adana'nın milliyetçi, muhafazakâr cephenin kalesi hâline geldiğini göremeden gitti.

HASAN AKSAY HOCAMIN AZİZLİĞİ

Geleceğin demirbaş politikacısı Hasan Aksay, meslek dersleri öğretmenimizdi. Uzun boyu, mütenasip görünüşü, temiz giyim-kuşamı ve hep gülen çehresiyle bu genç hocamızı, Osmaniye eşrafından bir tanınmış aile kendilerine damat olarak seçtiler ve elimizden aldılar.

Görkemli bir düğünle başını örttüğümüz Hasan Bey'in kendisi Adana'da, gözü ve gönlü Osmaniye'de idi. Sadece hafta sonları değil, dersi olmadığı günler de genç eşiyile birlikte ya eşinin memleketi Osmaniye'ye ya da kendi doğum yeri Bahçe'ye kaçarlardı.

Aralık ayının bir şanslı gününde bu kaçıştan biz de nasibimizi aldık: Osmaniye Lisesi, Mehmet Akif'i anma günü tertiplemiş, bu mutlu güne Damat Hasan Bey'i de davet etmişlerdi.

Hasan Bey bu defaki gidişine bir grup öğrenciyi de kattı; bir otobüs dolusu öğrenci biz de Osmaniye yollarına düştük. Bize verilen herhangi bir görev yoktu. Sadece hocamıza refakat edecek; Osmaniye'yi ve liseli kardeşlerimizin törenini biz de görecektik. Bize bu da yetiyordu zaten.

Fakat hocamızın sürprizi seven kişiliği burada da öne çıktı. Programın ortalarına doğru, elime Hasan Bey'in bir notunu tutuşturdular. Benden, Adana İmam-Hatip Okulu adına bir konuşma yapmamı istiyordu. 'Hoşlanmadım' sözü yeterli değil, başımdan kaynar sular döküldü âdeta. Teklifi reddetmek üzere yerimden kalktım ama buna da cesaret edemedim ve Osmaniyeli öğrencilerden birinin elindeki *Safahat*'i alarak, ayaküstü karıştırmaya başladım.

Önüme çıkan bir bölüm, beni ikna etmeye yetti ve bu defa sahnedeki çağırılmamı beklemeye başladım. Tam da o günkü Türkiye'nin gündeminden; 'Darbe'lerden ve "Onlara alkış tutan kahpeler"den söz ediyordu.

Bu bir tevafuktu ve aklıma bile gelmeyecek bir fırsat önüme çıkıvermişti. Sahneye çağırıldığımda, artık kendimden emindim:

"Büyük milletler, büyük insanlar yetiştirirler. O büyük insanlar, sadece kendi dönemlerine değil, geleceğe de hitap ederler. Hizmetlerini ve eserlerini andığımız Mehmet Akif Ersoy, büyük milletimizin yetiştirdiği müstesna değerlerden biridir. İşte onun günümüze hitabeden isyanından bir küçük bölüm:

"Bakmayın, hem tükürün çehre-i murdarımıza;
Tükürün, belki biraz duygu gelir arımıza!
Tükürün milleti alçakça vuran darbelere!
Tükürün onlara alkış dağıtan kahpelere!
Tükürün Ehl-i Salibin o hayâsız yüzüne
Tükürün, onların asla güvenilmez sözüne!
Medeniyet denilen maskara mahluku görün,
Tükürün maskeli vicdanına asrın, tükürün!"

Salondan gelen alkışlarla gerekli tasvibi aldığımı anlamıştım, ama Hasan Bey Hocamızın takdiri, Adana'ya döndükten sonra geldi. Nasıl mı? Önce sınıfta, sonra da toplantılarda -her fırsatta- bana bu şiiri tekrar ettirerek.

AZİZ NESİN ADANA'DA

Bu ateşli günlerde birileri -bir karşı organize ile- seri konferanslar vermek üzere Aziz Nesin'i Ankara'dan Adana'ya getirdiler. Bunu haber alan Adanalılar, konuğun karşılandığı "Akşam Gazetesi" bürosunu bastılar. Yaklaşık beş bin kişi büronun önünde toplanarak biteviye "Aziz Nesin dışarı! Adana'da komünistlere yer yok! Aziz Nesin'i isteriiz!" sloganları atarken emniyet, halk ile büro arasında barikat kurmayı başardı.

Adana'nın önceden de tanıdığımız o zamanki sempatik, sevilen emniyet müdürü, binanın balkonundan, "O kızıl komünisti bu gece Toroslardan yukarıya, geldiği yere postalayacağım." mealindeki konuşmasıyla kalabalığı yatıştırdı ve dağılmalarını istedi.

Kalabalık dağılmayınca aralarından, güvendikleri beş kişiyi seçip göndermelerini; onların kalabalığa kefil olarak kendilerini izlemelerini rica etti.

O 'Saf' beş kişiden biri de bendim, biri yine bizim okuldan Muhsin Bulutgöçer'di. Aramızda, Adana'nın tanınmış ailelerinden Çamurdanlar'ın düz lisede okuyan oğlu Fatih. ve Boks İhtisas Kulübü Antrenörü Hacı Ali Sapmaz ağabey de vardı.

Beş kişi, bir yerler fethetmiş kahramanlar gibi kalabalıktan ayrılarak emniyet müdürümüz ile teşerrüf ettik. O sevdiğimiz müdür bizi arabasına alarak Emniyet Müdürlüğü'ne götürdü.

Güya Aziz Nesin'in Adana dışına nasıl sürgün edileceğini planlayacaktık, ama kendimizi bir odada, bizi sorgulayan bir emniyet amiri ile söylediklerimizi zapta geçecek daktilo memurunun önünde bulduk.

Bu yaşta dosyalanıp, sicillenecek mi idik yoksa?

Doğrusu sorguya benimle başlasalar, sorulanları kuzu kuzu cevaplandırırdım, ama bereket Adana'nın o tanınmış ailesinin oğlu Fatih'le başladılar. Fatih, buraya gelme sebebimizin sorgulanmak olmadığını söyleyerek ifade vermekten imtina etti.

Israr üzerine ise bizi kalabalıktan tefrik eden ve buraya getiren emniyet müdürü ile görüşmek istedi. Çok geçmeden, ama sıkıntıya düşmeye başladığımız bir anda bulunduğumuz odaya meslek dersleri öğretmenimiz Adil Teymur giriverdi. Ruhu şad olsun, bizleri ona teslim ettiler ve dosyalanmaktan kurtulduk.

İşinin ehli o sevilen emniyet müdürü okullarımızı aramış; bizi öğretmenlerimize teslim ederek korumuş ve kurtarmıştı. Ama iş bununla bitmedi. Ertesi gün beni müdür odasına çağırdılar. Adana Millî Eğitim Müdürü oradaydı. Hulusi Bey beni ona, onu da bana tanıştırdı. Kısa ve sözlü şekilde bir daha sorgulandım. Benden sonra Muhsin'i çağırmışlar ve onu da sorgulamışlar. Müdür Bey'den sonradan duyduğuma göre, sorgulamada Muhsin, benden daha masum bulunmuş.

Aziz Nesin Ankara'ya ne zaman ve nasıl postalandı bilmiyorum, ama artık Adana'da ne konferansını, ne de bir beyanat ve demecini duyduk.

Amacımıza ulaştık.

DÜNYA ÖKÜZÜN BOYNUZLARI ÜZERİNDE Mİ?

Akdeniz sahilinde yaşayanlar, o yıllarda yaz mevsiminde Torosların üzerindeki serin ve sulak yaylalara çıkarlardı.

Bizim yaylamız sekiz-on sahil köyünün zengin meralarına yayıldığı ve Kızılca, Dereköy, İshaklar gibi yerleşik köylerin de pazarı olan Tersakan civarında idi. Cuma günleri bu kalabalık yazlık ve yerli yerleşim merkezlerinin ortasındaki Tersakan, talvarlarla örtülü çayhanelerin açıldığı, dükkânların kurulduğu, meyve-sebze serlerinin yayıldığı bir pazar yeri olurdu. Halkın deyişi öyle, aslında panayır demek lazım.

Komşu Ermenek'ten gelen bakırcılar, kunduracılar, manifaturacılar ve bakkallar, çeşit çeşit meyve ve sebze sergenleri, canlı hayvan satıcıları, kasaplar, fırınlar, çayhaneler ve daha neleriyle çocukluğumun ve gençliğimin hayal dünyasında tam bir açık hava şehri. Bir de mal, melal girmesin diye etrafı kuru duvarla çevrili bir açık namazgâh. Cuma namazları, o panayırın kalabalık cemaatiyle bu namazgâhta çimenler üzerinde kılınırdı.

Bir yaz, Kurban Bayramı yayla mevsimine denk gelmişti. Yerleşik yayla köylerinden "Dereköy"lü "Hacı Veli Hoca" bu geçici yayla camiinde 'izinname' ile cuma ve bayram namazları kıldırırdı. Ortaokul ve lisede okuyan talebelerin aynı safta ve bir arada oturduğunu görünce, kendimi onlara yakıştırmış olmalıyım ki ben de aralarına girip oturdum.

Hacı Veli Hoca Cenab-ı Hakk'ın kudretinin büyüklüğünü anlatırken "dünyayı öküzün boynuzları üzerinde tuttuğu" şeklindeki o ünlü İsrailiyyat hikâyesine girmesin mi?

Bizim okumuş delikanlılar cemaatin içinde alenen kıkırdaşmaya başladılar. Hem de eğilip eğilip bana bakarak ve omuzumu, kolumu dürterek. Üzerinde yük taşıyan bir hamalım ya artık, o kıkırdaşmalar vaaz eden hocaya değil, bana karşı yapılıyordu sanki! Gerçekten öyleydi de.

Namazdan sonra -haddimi bir hayli aşarak ama saygıda da kusur etmeyerek- emektar hocaya neler çektirdiğimi burada yazmayayım. "Kur'an'da var." deyince önüne Kur'an'ı koydum. Hadislerden söz ettiyse, hangi sahil hadis kitabında olduğunu sordum.

Emektar hoca, aslında cenaze namazı kıldırarak hocanın bulunmadığı o dönemde halkın üzerinde çok hakkı olan, herkesin saygıda kusur etmediği bir dinî figürdü. Fakat gel gör, din öğretiminin bulunma-

diğı o yıllar, ancak bulabildiğini okuyan ve onunla amel edenlerin dönemi idi.

İslami kaynaklarda bulunmayan; akıl ve izana da sığmayan bu açığımızı yakalayan (!) arkadaşlar, ileriki yıllarda da bana karşı bunu hep kullandılar. Onlara göre işte din adamı bu idi ve ben de onlardandım.

Bir bakıma haklı idiler de. Yanlışsa, o yanlış yapan bizden biri idi, düzeltmek de bize düşerdi. Diyemedik ki din öğrenimi veren okulları kapatırsanız işte din de meydan da bunlara kalır. Doktor yetiştirmesenez, hastaların kocakarı ilaçlarına kalacağı gibi. Aslında bunları söylüyorduk da usturuplu bir dille. Yoksa zaten 'Gerici'ye çıkan adımız, bir de devlete, rejime, sisteme düşman hâle gelebilirdi.

Gelmişti de zaten. Komşu köyden yaşı ve akıllı benden büyük Süleyman adlı liseli ağabeyin, bu tartışmalardan birinde, yumruk gibi sıkıldığı sağ elinin şahadet parmağını gözüme sokarcasına bana doğru uzatarak;

“Kur, kur! Şeriat devleti kur!”

diye gürlendiğini ve etrafına topladığı kopil gençlerin, hatta kendi köylerinden sırik gibi genç adamların ona destek verdiklerini bugün gibi hatırlıyorum. Hâlbuki tartışmamızın din ile şeriat ile uzaktan yakından bir ilgisi yoktu. Konu Amerika-Rusya; doğu bloku-batı bloku; NATO-Varşova Paktı, komünizm, sosyalizm, Kapitalizm gibi o günün moda tartışma konuları idi.

Bir de 1961 Anayasası'nın oylamasında benim “Hayır”ı savunmam. “Güdümlü Ekonomi”yi getiriyor falan diyerek, memleketin Komünizm'e kayacağı endişesini dillendiriyordum. Komünizm'e laf atmıştım ya, Süleyman'ın “Şeriat Devleti” lafı işte buradan çıkıyordu. 1961 Anayasa oylamasına ayrıca geleceğim.

Burada hakkaniyet olarak bir hususu belirtmeliyim: Bu arkadaş sonradan Necmettin Erbakan hocanın kurduğu partilerde yer aldı ve bana ve bizim gibilere “Şeriat düşmanı” falan demeye başladı. Ben o zamanlar Diyanet İşleri Başkanlığı'nda Hukuk Müşaviri idim.

Neden mi öyle diyordu? Biz devlet memuru idik ve dolayısıyla “Laik ve Dinsiz (!) Devlet”in adamı olmuştuk. Bizim Süleyman bakınız nereden nereye gelmişti!

Yaz tatilinden sonra Adana'ya dönerken bu cidal ve tartışmalarla kendimi okula daha bir yakışır hâle gelmiş görürdüm.

NURETTİN TOPÇU'NUN “TAŞRALI”SINI TARTIŞIYORUZ

“Ne haddinize!” mi diyorsunuz, hele bir okuyun!

Nurettin Topçu'nun kitapları ve bazı dergilerde çıkan yazıları sadece okuma arzumuzun değil, okuma hırslımızın da malzemeleri arasında idi.

Ahlak Nizamı

Garbın İlmin Zihniyeti ve Ahlak Davası

Büyük Fetih

Yarınki Türkiye

İnkılap-İrtica.

gibi kitaplarını su gibi okuyor, aramızda tartışıyor, onlardan aldığımız notlarla konuşmalarımızı ve yazılarımızı zenginleştiriyorduk. Özellikle *Ahlak Nizamı* kitabı ile Hz. Ömer, İmam-ı A'zam, Hallâc-ı Mansûr, Hz. Ali, Hacı Bayram-ı Veli gibi salt dinî yazıları elimizden düşmezdi.

Sınıfımızın çalışkanlarından Mustafa Tülek (hani iftihara seçilmesine ortak olduğum), bir akşam mütalaasında, elindeki kitabı sıramın üzerine sertçe bırakıp, “Al! Seninki ne yazmış bir oku!” diye söylendi ve yerine geçti.

Kitabı aldım. *Taşralı* ve yazarı da Nurettin Topçu. Allah Allah! Mustafa bu kitapta ne buldu acaba deyip, işaret koyduğu sayfayı açtım. “Köy Hocası” başlıklı bir hikâyeye.

Hikâyeye öyle dalıyorum ki mescitte okunan ezana da arkadaşların namaz için mütalaa odasını boşaltmalarına ve namazdan sonra tekrar dönmelerine de aldırmiyorum. Bizim Mustafa sırasına geçerken elini omuzuma vuruyor ve “Namaz senin nene gerek?” diyor. Bir de uzaktan laf atıyor: “Okuduğuna da sana da yakışır.”

Mustafa arkadaşım siteminde haklı idi. Zira yeni edindiğim ve henüz tamamını okumadığım *Taşralı*'yı ona ben vermiştim ve “Al oku, zihnin açılsın.” demiştim.

Hayret! Hikâyeye hiç de tanıdığımız, bildiğimiz Nurettin Topçu'ya yakışmıyordu. Hani Yaşar Kemal, Fakir Baykurt hikâyeleri var ya, tıpkısının aynısı. İsmi kapatıp verseler, bu üslup Fakir Baykurt ve Yaşar Kemal'in dersiniz.

Özeti şu:

Bir köy hocası. Cahil mi cahil. Etrafında, “Tekerlek sakallı, takma dişli hacılar (tabirler aynıyla kitaptan)”. Allah Allah! Takma diş sadece hacılarda mı var demeyin, zira dahası var.

O dahası da şu: Hoca bir tezgâh kurmuş. O tezgâha sadece kendi köy ve köylüsünü değil, çevre köyleri de inandırmış. Hocanın meddahları var. “Bir okudu mu, her türlü hastalığı iyi eder.” diye yayıyorlar.

Şimdi dahanın da dahası: Köyde bir öğretmen; aydın mı aydın; idealist mi idealist. Öğretmenin ‘hemşirelik’ okuyan eşi de öyle. Etraf köylerin hastasına, sağına koşuyor hemşire hanım.

Bir gün üç saatlik uzak bir köyden sedye üzerinde hamile bir hasta getirirler. Onları gören münevver öğretmen bey yol göstermek ister ve kasabanın doktoruna niçin götürmediklerini sorar.

Hasta sahibi inandırılmış; “Doktorun ne edeceği var ki?!” der. Zira hocanın meddahlarından Cerci Hafız Kamil, “Hastayı doktora götürmeyin, doktorun elinde bir şey yok, Allah’a teslim olun. Ama siz Allah’a nasıl teslim olunacağımı bilmezsiniz. Çımarcıklı Hoca bir nefes etti mi Allah’ın izniyle şifa bulur.” demiş.

Hastayı karşılayan köylüler de Cerci Hafız’ın bir gün önce dediklerini teyit etmişler; “Bak hocamız hastanızı nasıl eyi edecek.” diye hep bir ağızdan höykürmüşler.

58

Hoca hastayı okumuş ve “Alın şimdi bunu götürün, biiznillah vaz’ı hamel eder.” buyurmuş. Gel-gör, hasta köyüne varmadan vaz’ı ruh etmiş. Hoca bunu duyduğunda ise, “Kadının hulusu varmış ki şehit gitti.” demiş.

Köyün idealist öğretmeni buna isyan etmiş.

Hocanın safında yer alan köylü ise öğretmene karşı ayaklanmış. Onu ‘kâfir’ ilan etmişler. Hemşire eşine iftiralar atmışlar. Sonunda öğretmen, eşini de alarak köyden kaçmak zorunda kalmış.

“Nurettin Topçu” imzasını görmesiniz, siz bu hikâyeyi kimin yazdığını düşünürsünüz?

Kitabı Mustafa’ya iade etmedim ve konuyu ne o, ne ben bir daha kimseciklere açmadık. Ta ki müteakip yıllarda İstanbul’da okurken bir konferansına katıldığım Nurettin Topçu Hoca’ya o hikâyedeki kahraman tercihinin hikmetini soruncaya kadar.

Müdedep hocanın tavrı net, cevabı tek cümlecikti: “Sizlerin yetiştirilmesine yol açmak için.”. Sizler dediği imam-hatip okulu, yüksek İslam enstitüsü ve ilahiyat fakültesi nesli idi. Gerçekten de Topçu Hoca bizleri hep savunurdu.

Yine o yıllarda ve İstanbul’da okurken, Samiha Ayverdi Hanımefendi’nin, dönemin başbakanı Süleyman Demirel’e imam-hatip okullarının

önünün açılması talebiyle iki ayrı rapor verdiğini öğrenecektim (Bu raporlardan ileride ayrıca söz edeceğim.).

Demek Nurettin Hoca’nın yöntemi de yetkin din adamı yetiştirilmesi ihtiyacına bir başka açıdan vurgu yapmakmış. Ama biz bunu anlayacak yaşta değildik.

1960 DARBESİ VE KOMÜNİZM’İ TELİN MİTİNGLERİ

27 Mayıs 1960 askerî darbesi yapıldığında dördüncü sınıfta idim. Yani orta kısım son sınıfta.

Darbenin halk üzerindeki olumsuz etkileri, Adana’da lise ve dengi meslek liselerinin bütününe kapsayan bilinçli gençlik hareketlerinin de başlangıcı oldu.

Bizim imam-hatip okulunun; muhafazakâr yayın yapan *Vatandaş* gazetesinin; Faruk Akkühah Hocamızın halı mağazası ve bazı işyerlerinin ihtilal yanlısı gruplarca basılacağı haberi, sadece Adana merkezinden değil, uzak yakın ilçe ve köylerden gelen sivil insanların Adana’yı karıştırmak isteyen bu fitne oluşumlarına karşı organize ve birlik olmasını sağladı.

Basılacağı şayiaları yayılan yerler günler ve gecelerce tebdil-i kıyafet bu sivil insanlarca korundu ve beklendi.

59

Okulumuzun sokaklara bakan sınıflarında arkadaşlarımız, savunma malzemeleri de tedarik ederek nöbet tuttular. Bu aslında bizim okul talebelerinin de daha çok bilinçlenmelerini; imam-hatiplilik ve meslek şuuru edinmelerini sağladı.

Lise ve bizim okulla birlikte beş meslek lisesinin bilinçli ağabey öğrencileri bu vesileyle tanışma toplantıları yaptılar ve halkı uyarıcı etkinlikler düzenlediler.

İlk organize hareket, karşı taraftan geldi: “**Düşükleri ve Kuyrukları Telin**” yürüyüşü ve mitingi. ‘**Düşük**’ ve ‘**Kuyruk**’ dedikleri, Demokrat Parti’ye rey verenlerdi.

Yürüyüş ve miting amacına ulaşamadı. Sözünü ettiğim o bilinçli liseli gençler başta olmak üzere Adana’nın civanmert insanları yürüyüş koluna ve toplantı yerindeki kalabalığa karışarak attıkları toplu sloganlarla mitingi âdeta tersine çevirdiler. Tertip heyetinden konuşmacılar “**Aramıza kuyruklar; kuyrukların da kuyrukları karıştı.**” diye yırtınsalar da artık topluluğa hâkim olamadılar.

Aralarında Faruk Akkühah Hocamızın bulunduğu milliyetçi gençler bu defa adı, sanı belli ve emniyetten izinli muhteşem bir miting tertip

ettiler: “**Komünizmi Telin Mitingi**”. Meydana sığmayan görkemli kalabalığın çoğunluğu, sözünü ettiğim liselerin öğrencileri ve Adanalı gençlerden oluşuyordu.

Faruk Akkühlah Hocamız ile usta konuşmacıların arasında gençliği temsilen lise birinci sınıftan beni de konuşturdular. Yazılı bir metinden okuduğum konuşmada neler söylediğimi bugün çok da hatırlamıyorum, ama aşağıdaki cümleyi unutmuyorum:

“Orakları ile boyunlarını biçmesini, çekiçleri ile başlarını ezmesini bileceğiz!”

Okuldaki arkadaşlar, beni gördüklerinde bu cümleyi tekrar ederek bir süre bana takılıp durdular. O ilk miting konuşmamın, dosyalar arasında bulduğum el yazılı metnini bir hatıra olarak sunuyorum.

“Kahraman Çukurova'nın Yağız Çehrelî Evlatları!

Heyecanınız bana şunu ilham etmiş bulunuyor ki bu can bizde durdukça, bu yürek böyle vurdukça, bu topraklar kızıl çizmeler altında çiğnenmeyecektir.

Kahraman Türk milleti imanından aldığı kuvvet, azim ve iradesinden aldığı kudretle kızıl hainlerin orakları ile boyunlarını biçmesini, çekiçleriyle kafalarını ezmesini bilecektir.

Cehennem olsa gelen göğsümüzde söndürürüz;

Bu yol ki Hak yoludur, dönme bilmeyiz, yürürüz!

Memleketimizde Sosyalist olarak geçinen birtakım Moskof uşakları ve onların şakşakçıları, zaman zaman Müslüman Türk milletine karşı çatlak seslerini yükseltmekte ve bu vatanın hakiki sahiplerine adi ve iğrenç şekilde saldırmaktadırlar.

Nüfusunun yüzde 99'u Müslüman olan şu güzelim İslam diyarında birtakım mefhumların arkasına gizlenerek, milletimizin haysiyet ve şerefiyle; dinî ve millî gururu ile oynamak cesaretini gösterebilen bu beyinsiz mahluklar, herkesi kendileri gibi kör, sağır ve sersem mi zannediyorlar?!

Dünyayı dize getiren Fatih, Yavuz ve Kanunilerin torunları, millete ihanet eden maskeli, menfaatçi kalemşörleri ve onların sahte efendilerini unutmamıştır, unutmayacaktır! Paslanmış bazı laflarla tertemiz alınlara bile çamur atarak, milletimizin gidişini Moskova'ya çevirmek isteyen birtakım Moskof uşakları ve musibet tellallarının suratlarındaki maskeler artık yırtılmıştır. Kızıl Moskof bu yurttan yuva kuramayacaktır! Uyanan ve şahlanan Çukurova gençliği buna müsaade etmeyecektir!

Kahraman Çukurovalılar!

Kızıl hainler, içinde bulunduğumuz şu intikal devresinden istifade etmek istiyorlar. Sloganları şu: “**Kuzeyde kıtlık var! Doğuda açlık var!**”

İstiklal harbi ne çabuk unutuldu?! Ekmek yerine ağaç yaprakları, katık yerine ot kökleri yiyerek istiklalini aslanlar gibi koruyan Mehmetçik ne çabuk unutuldu? Kosovalar, Varnalar, Niğbolular, Malazgirtler nasıl tarihe gömüldü?

Hayır! Şunu bütün dünyanın sağır kulakları duysun ki Türk milleti aç da olsa çıplak da kalsa yine hasımlarını yere sermeye muktedirdir!

Türkiyemizi Macaristan'ın, Romanya'nın, Polonya'nın, Yugoslavya'nın acı akıbetine düşürmek istiyorlar. Fakat bilmiyorlar ki şüheda yurdu olan Anadolu, ne Macaristan, ne Polonya, ne de Yugoslavya'dır. Ve Türk milleti ne Macar milleti, ne Romen ve Yugoslav milletidir. Türk milleti her şeyden önce fatih bir millettir. Bizi bilmeyenler, tarihlerine sorsunlar!

Ey kızıl Moskof! Evet Baltacı ölmüştür, Gazi Osman Paşa yoktur, ama onun kahraman evlatları dimdik ayaktadır! Ve seni unutmayacaktır! Ey kızıl uşaklar, ey kızılların uşakları size sesleniyoruz:

Bu vatan ne Küba'dır, ne Laos, ne de Bulgar;

Beş bin yıllık soyun, Kâbe'sidir bu vatan!

Kesmezsen pis sesini, pek yakında emin ol,

Kükreyecek bu gençlik, taşacak bu asil kan!

Kimse yoksa biz varız!”

Kalabalık, bu son cümleyi hep bir ağızdan dakikalarca tekrarladı.

YAZARAK ÇOĞALTTIĞIM BİR KİTAP

Faruk Akkühlah Hocam elime bir kitap tutuşturdu: *Karanlık Gecelerin Nurlu Sabahı*. Bir cep kitapçığı. Yazan Sami Aslan. Yüksek İslam enstitüsü talebesi.

Hocam bunu bana niye verdi diye kitabı su gibi içiyorum. Faruk Hoca bu! Okuyup hazırlanma da göreyim! Kitabı bitirinceye kadar hocama görünmemeye çalışıyorum. İyice hazmettikten sonra ise görünmeye.

“İçimizdeki beyinsizlerin işledikleri yüzünden bizi helak eder misin Allah'ım?” diye başlayan ve her sayfasında, her başlığında, her cümlesinde haykıran, kükreyen bir kitap.

Hayret, hocam kitabı bir daha ne istedi, ne de ne yaptığımı sordu. Ama ben kitabı ezberlercesine tekrar tekrar okumak bir yana, bazı bölümlerini defterime yazmaya başladım. Kitabı sıramın üzerinde gören-

ler de alıp okumaya. Yatılı olmanın avantajı işte bu! Zaman içinde kitap elden ele dolaştı ve herkes bir yerlerini defterine geçirdi.

İşte bugün bile notlarım arasında çıkan bölümlerden örnekler:

“İslam'ın diyarında bugüne kadar Allah davasını müdafaa eden nice âlimler yetişti. Mum ışığında eserler yazdılar, Ümmet-i Muhammed okusun diye. Dün okundu, ama bugün ne gezer!

Bugün yükselmek, sahte medeniyetin hayranı olmak için mukaddesatına yan bakan, cünüp yatan, babasına tokat; anasına tekme ziyafeti çeken, kültür kültür diye küfretmeyi öğrenen, Allah demeyi zillet sayan talihsiz neslin feryadı ile karşı karşıyayız. Millet ağlıyor; gökyüzü kara bulutlarla, yeryüzü günahkârlarla dolu. Kalbimde imanım var, elimde Kur'an'ım diyenler hapishanelerde yatıyor. İtimat yok, ihtikâr çok. İsyan var, itaat yok.

Maneviyata yer vermeyen; tekniğin sahte gövdesi, makine gürültüleri arasında inleyen beşeriyet. Yıllardır boş kalan kalbinde bir sıkıntı yaşıyor, bir kurtarıcı arıyor. Sıkılan ruhunu barlarda, meyhanelerde, içkide zina da avutmak istiyor. Basireti kararmış; şuurdan mahrum; önünü göremiyor. Ezan okunuyor, gidemiyor. Kur'an okunuyor, dinleyemiyor.

62

Yuvalar yıkılıyor; yuvalar öksüz, kızlar hamile, kadınlar dul kalıyor!

Avrupalı bir sanatkârın hayatını ezberleyen insanlar var; mezhebini bilmiyor. Babasının cenaze namazını karşıdan seyrediyor. Paranın haramından, ispirtonun dumanından, kadının da yamanından uğur bekliyor.

Hayır umulur mu böyle gecenin sabahından?!

...

Ey Müslüman! Çobansın çoban; ehlini etme kurban; bak ne diyor Kur'an; sende var ise iman ile ızan; Allah'ından biraz olsun utan, utan!

Kara bulutlar arasından İman güneşi doğacak; nurlu bir sabaha kavuşacaksın. Yıllardır boş kalan kalbin öyle bir saray olacak ki kendini mesut insan ve hayırlı bir ümmet arasında bulacaksın.

...

Ben ezelden beri Müslümanım Müslüman! Bunu böyle bilmeli dost ile düşman! İmansız insan harap olmuş mezara benzer, orada insanlık ne gezer?

Sayın okuyucu; hayat bir fırtına, insan da o fırtınada yolculuk yapan bir kervandır. O kervan ki rehberi yok. Bastığı topraklar altında şehit babası, öksüz kardeşi, vefalı annesi yatıyor; haberi yok. Namusu uğrun-da savaştan Mehmetçiklerin diyarında geziyor, ruhu sıkılıyor. İçindeki

boşluğu dolduramıyor. Yıllardır ağlıyor; hayatın zehirli tuzakları karşısında bir kurtarıcı bekliyor.

Acaba gülme bilmeyen bu masumları kim kurtarır?

...

Gel kardeşim, yeryüzünde emsali görülmedik bir devrim yapan Hazreti Muhammed'i dinle!

...

Hüviyet cüzdanında Müslüman yazılı ama camiye gitmiyor, suçlu kim? Bu meşum derdin ilacı 'iman'dır... İnsanlık Allah'a bağlandığı; peygambere inandığı; Kur'an'a sarıldığı gün huzur bulacaktır.

...

Müslüman kardeşim! Damarındaki kanın, kalbindeki imanın ne zaman coşacak?!

Defterime kitaptan aldığım notlar;

“Ey Müslüman Dikkat!”

“Ey Baba Evladını Koru!”

“Ey Müslüman Uyan!”

“Ey Vicdanı Kararmış Sosyete Azgınları!”

“Zina Hayâsızlıktır Yaklaşma!”

“Adam Olmadan Büyük Huzura Gidilmez...”

“Seni Tekmelerim!”

“Ey Adalet!”

gibi ara başlıklarla devam ediyor.

Nihayet bir gün sıralar arasında dolaşırken Faruk Hoca defterimdeki el yazılı bu notları görüyor ve bana sanki o kitabı kendisi vermemiş gibi “Kitap yazmaya mı özendin?” diye soruyor. Bu soru, ilk kitabım *Nereye Bu Gidiş?* için bir özendirme ve teşvik oluyor. O yılın yaz tatili sonunda *Nereye Bu Gidiş?*, *Karanlık Gecelerin Nurlu Sabahı*'nın acemice ve şiirsel bir varyantı olarak Faruk Bey'in duygu yüklü ithafı ile yayımlanıyor. İleride *Nereye Bu Gidiş?* kitabımdan ayrıca söz edeceğim.

1961 ANAYASASI VE BİR “EVET-HAYIR” HİKÂYESİ

Türkiye'nin gündemi bu satırların yazıldığı günlerde bütünüyle kısmi Anayasa değişikliği oylamasına kilitlenmiş görünüyor (12 Eylül 2010 Kıs-

63

mi Anayasa Değişikliği Referandumu). Konu -kısmi de olsa- Anayasa, başvurulmuş da 'halk' olunca yadırganacak bir şey yok, doğrudur.

Yeter ki normal -olağanüstü olmayan- bir zamanda ve baskısız, hilesiz doğal şartlar altında olsun. Hiç tereddüdünüz olmasın, o zaman millet ülke için en doğru olanı bulacaktır. Hep öyle olmuştur.

Şimdi size benim de aktör olarak içinde bulunduğum -olağandışı şartlardaki- bir referandum hikâyesinden söz edeceğim. Bu yazıyı okuduğunuzda "Oh, bugünkü hâlimize şükür!" diyeceğinizden eminim.

Yıl, 1961'in yaz ayları. Ağustos, Temmuz'dan biri olmalı. Yer Anamur'un "Çok Oluk" Yaylası. O yıllarda Anamur halkı -bütün Akdeniz sahillerinde olduğu gibi- yaz döneminde Torosların üzerindeki yaylalara çıkarlar. Her köyün, hatta geniş ailenin hayvanlarıyla yerleştiği kendilerine ait yaylaları var. Bize de orası düşmüş. Uç Oluk'tan Çok Oluğa oradan kilometrelerce aşağılardaki Ardıçlı Burun'a ve Pazar Alanı'na kadar buralar bizim geniş 'Denizciler' ailesinin yaylakları.

Bir seçim veya Anayasa oylaması için dağınık mı dağınık bir yerleşim yani.

64

Ben o zamanlar 18 yaşında bir delikanlıyım. Genç, her şeye burnunu sokan, biraz da frapan. Adana İmam-Hatip Okulunda okuyorum ve liseli arkadaşlarla her fırsatta memleket meselelerini tartışıyoruz. Buna onlar da istekli. O yıllarda pek alışık olmadıkları bir "İmam-Hatipli" bulmuşlar; fırsat bu fırsat. Bakalım Osmanlıcı mı, Cumhuriyetçi mi? Atatürk, Kurtuluş Savaşı, medreseler-okullar, şeriat-laiklik. bir yığın konu hakkında neler düşünüyor?

27 Mayıs 1960 ihtilali olmuş. Acaba onun hakkındaki yaklaşımı nice- dir? Hele bir de Anayasa oylaması var. Acaba askerlerin yaptığı/yaptır- ıdığı kul anayasasına karşı ilahî anayasa Kur'an'ı falan mı savunacak. Olur a!

Doğrusu ben de "İmam-Hatipli" yani o yıllar için ekstrem biri olmanın yüklediği psikoloji ile tartışa tartışa tam da bu konuların uzmanı olduğumu sanıyorum. Karşımdaki gençler de benim kadar, benden de ileri frapan ve yaşları gereği bilgiçler.

Çocukluk ve gençlik hâli işte, her şeyi biz biliyoruz ve tatilimizi böyle rengarenk geçiriyoruz.

Bir Oylama ki!

O günlerin konusu 'referandum'a dönersek: Yayla yeri ya; okul, karakol, cami, sağlık ocağı gibi bir kurulu kamu binası yok. "Baldan Emmi"-

nin evinin önündeki ulu ardıç ağaçlarının altına bir oy sandığı koydu- lar. Sandık başkanı kaza merkezimiz Anamur'dan gelen genç bir kalem efendisi. Nüfus Müdürlüğünde memur mu imiş, ne imiş. Yol gösterici- si ise ihtilal muhtarı Ali Rıza Emmi. Köyün büyüklerinden. Üyeler hep tanıdık simalar. Oy atacak olanlar da işte onların yaşları ermiş aile ef- radı falan.

Benim oy atma hakkım yok, ama gözümü sandığa doğru gelen patika- lara dikmiş, gelen gideni izliyorum; kimin yüzünde hangi işaret var gi- bilerden.

Bir ara sandıktan usulca uzaklaştım ve "Uç Oluk" dediğimiz en yukarı mahalleden gelmekte olan grubun önünü kestim. Belli ki tutkun bir grup. Bakalım ihtilal anayasasına 'Evet' mi diyecekler, 'Hayır' mı? Bunu ben merak etmem de kim merak eder? En öndeki Taliha Abla'ya yaklaştım. Yaşı benden büyük amca kızı.

Oyunun rengini sormaya kalmadı, cebinden bir beyaz kâğıt çıkardı. Üzerinde 'Evet' yazıyordu. "A gardaş biz bunu kullanacağız." demesin mi?

Belli ki önceden 'Evet' yazılı matbu kâğıtlar dağıtılmıştı.

Artık söz sırası bende idi.

Biraz da ölçsüz şekilde "Sandık Kurulu"na müdahale ettim. Zira "Evet-Hayır" gibi tercihleri belirten propaganda ve baskı yasaktı. Daha beteri olmuş; önceden 'Evet' kâğıtları dağıtılmıştı. Oylama durdurul- malı, derhâl zabıt tutulmalı ve bunları yapanlar ortaya çıkarılmalıydı. Bunlar yapılmazsa, Kızılca Karakolundan jandarma getirecektim. Kızılca, bizim yaylaya en az iki saat uzaklıktaki -karakolu da bulunan- yerleşik bir köydü.

Ortalık karıştı. Taliha Abla bu kâğıdı dağıtanın adını açıklamak zorunda kaldı: "Ahmet Dayı"mız ev ev dolaşmış, 'Evet' kâğıtları dağıtmıştı. Sonunda o da çözüldü ve bu görevi kendisine Muhtar Ali Rıza Emmi'nin verdiğini söyledi. Meğer Ahmet Dayı, "Köy İhtiyar Heyeti"ndenmiş. "Ben emir kuluyum." dedi, çıktı işin içinden.

Oylama durdu, ama sandık başkanı olan kalem efendisi kâğıt kalem çıkarıp zabıt tutmaya başlayacak yerde Muhtar Emmi'ye bakıyor. Bense ölçüyü kaçırmış; "Zabıt tutulsun!" diye habire tepiniyorum. Oyunu veren vermeyen insanlar homurdanıyor: Arada bir, "Vallaha çocuk haklı" diye ürkek ve cılız sesler duyuyorum.

Ahmet Dayı bir kenara çekilmiş somurtuyor. Ona, "Seni Jandarmaya teslim edeceğim." diyorum. "Savcıya ifade vereceksin! Ellerine kelep-

65

çe takılacak. 40 kilometrelik yolu Jandarmanın dipçiği altında yürüyeceksin!”

Sonunda babacığım müdahale etti. Muhtarı azarladı. Ahmet Dayı'yı kakalayarak sandık başından uzaklaştırdı. Sandık başkanına, “Sen bildiğini yap oğlum.” diye onu da yönlendirdi. Baba zoru olunca tabii ben de orayı terk etmek zorunda kaldım.

Sonuç malum. 1961 Anayasası'na hatırladığım kadarıyla umulanın çok üzerinde kabul, yani ‘Evet’ oyu çıktı. Nasıl mı, işte bu tür baskı ve kandırmalarla. Bir de makul görünen sebep vardı: Askerî idare son bulsun, bir an evvel sivil idareye geçilsin diye.

Sonradan öğrendik ki köy ve mahalle muhtarları toplantılarla yönlendirilmiş. Onlar da ihtilal yönetimine karşı mahcup olmamak ya da aferin almak için var güçleriyle ‘Evet’ için çalışmışlar. Karşı çıkanlar ise soruşturulup sorgulanmış. Birçok insan da yargılanmış.

Beni mi belli ki her zaman olduğu gibi -buna hep şükrederim- Allah korumuş. Yoksa jandarma dipçiğinin önünde o 40 kilometreyi yürüyecek olan “Ahmet Dayı” yerine ben de olabilirdim.

66

BİR KİTAP ÖZETİ

İmam-hatip altıncı sınıfta okuyorduk. Adil Teymur Hocamız edebiyat dersimize geliyordu. Bizden, bir kitabın özetini yapmamızı istedi ve bu ödeve “yazılı sınav” notu vereceğini söyledi. Ben, Avukat Bekir Berk'in o günlerde yeni çıkan bir kitabını tercih ettim: “Dünya Anayasalarında Din”.

Kitap, Anayasalarında ‘Din’e yer veren devletlerle yer vermeyen devletleri örnekliyor ve ülkemizi Anayasasında dine yer vermeyen Sovyetler, Bulgaristan ve Yugoslavya arasında gösteriyordu. Kitapta bu somut örneklemeye dışında başkaca bir yorum yoktu. Ben, kitabı özetledikten sonra, ödevimin sonuna bir de kısacık yorum ekledim ve “Allah, bizi Rusya ve onun safında devletler arasında bulunmaktan kurtarsın.” dedim.

Adil Bey, İstanbul Edebiyat Fakültesi'nin “Şarkiyat” bölümünü bitirmiş; “Farsça” dersimize de gelen çok sevdiğimiz bir öğretmenimizdi. Kendisini dinî mesleki derslerimize giren meslek hocalarımız arasında sayardık, ama hiçbir hocamızda görmediğimiz titizlikleri de vardı.

Ben, ödevimin sonucunu merakla bekledim, acaba kitap tercihim ve sonundaki yorumum üzerinde bir sert tavrı olacak mı diye. “Ana-baba olmak zor.” deriz ya. O dönemlerde ‘Öğretmen’ olmak da

zordu. Özellikle imam-hatip okullarında. Korktuğum olmadı. Hocam ödevleri değerlendirdikten sonra saklamamız için geri dağıttığında gördüm ki on üzerinden ‘Sekiz’ vermiş ama üzerine imza atmamış.

Bu bir sehiv mi idi, yoksa ikaz anlamı mı taşıyordu, ya da herhangi bir denetleme vukuunda tedbir olsun diye mi ‘İmza’ atmaktan çekinmişti. Bugün de bir mana verebilmiş değilim ama tam olmasa da yeterli bir not almıştım. Şimdi, dosyalarım arasında çıkan ve hâlen de muhafaza ettiğim o kitap özeti ödevini -yetişme çağımızın şartlarına bir örnek olarak- okuyucularıma sunuyorum:

“DÜNYA ANAYASALARINDA DİN”

Bekir Berk bu eserinde dünya anayasalarının ‘Din’ hakkındaki görüşlerini sıralamak suretiyle milletlerin din üzerindeki anayasa hükümlerini izah etmektedir. 20. asrın maddeci insanının mümkün gördüğü “dinsiz yaşayabilme” düsturu, bugün için artık suya düşmüş bulunmaktadır. Anlaşılmıştır ki din insana ekmek kadar, su kadar lüzumludur. Bugün bir türlü istikrar bulamayan insanlığın derdi dinsizlikte aranmalıdır. İşte yazar eserinde bunu izah etmekte ve insanın iki cephesinin bulunduğunu, birinci cephe olan maddi yanının, yine maddi olan yemek ve içmekle tatmin edilebileceğini; ikinci cephe olan ruhi cephesinin ise maddi olan şeylerle tatmin edilemeyeceğini; binaenaleyh onun da kendisi gibi manevi bir şeylere ihtiyacı bulunduğunu, bunun ise ‘Din’ olduğunu belirtmekte ve bunu idrak edip ona göre tedbir alan milletlerle henüz idrak edemeyen milletleri ‘Anayasa’larından örnekler vermek suretiyle izah etmektedir.

Yazar, milletleri şöyle bir ayrıma tabi tutar:

1. Dine bağlı olan devletler.
2. Dine bağlı olmayan devletler.

1. DİNE BAĞLI OLANLAR

YUNANİSTAN: 1 Ocak 1952 tarihinde kabul edilen Yunan Anayasası şu cümle ile başlar: “Kutsal ve taksim edilemez Trinite adına Helenler parlamentosu şu hususları kararlaştırır:

Madde 1: Yunanistan'ın müesses dini, İsa'nın Doğu Ortodoks kilisesi dinidir. Sair bütün bilinen dinler serbest olup bunların ibadetleri herhangi bir engele uğratılmaksızın kanunların himayesi altında icra edi-

67

lır. Başkalarını kendi dinine sokmaya çalışmak ve müesses dine dair her türlü müdahalelerde bulunmak yasaktır.

Madde 2: Yunanistan, Ortodoks kilisesi başkanı olarak Tanrımız İsa'yı kabul eder ve doktrin bakımından İsa'nın İstanbul'daki büyük kilisesi ile aynı doktrinden sair bütün İsa kiliseleri ile ayrılmaz bir surette bağlanır. Kutsal yazıların metinleri değiştirilmeden aynen muhafaza edilir. Dinî eserlerin lisanlarının başka şekle çevrilmesi kesin bir surette yasaktır.

İNGİLTERE: Halen mer'î olan Act of Settlement'e göre, "İşbu tahta cülus edecek kimse, kanunen müesses İngiliz kilisesi mezhebine riayetkâr olacaktır. İşbu hat ile evvela Evamir-i İlahiyeye uyararak, İngiltere kilisesinin hür olmasını ve hiçbir halele uğramaksızın bilcümle haklarından ve hürriyetlerinden müstefit olmasını kendi namımıza ve ilanihaye vârislerimiz namına teyit ettik."

İngiltere kral ve kraliçesi Anglikan kilisesinin tabii reisi. Dindarların siyasetle ilgilenmesine mani bir hüküm yoktur.

İTALYA: İtalya'nın 1848 tarihli Anayasasında, "Apostolik ve Romen Katolik dini, devletin yegâne dinidir." kaydı vardır. "Devlet ve Katolik Kilisesi kendi aralarında bağımsızdırlar. Dinî cemiyet ve partiler kurmak serbesttir."

Hâlen Hıristiyan Sosyalist Partisi iktidardadır ve İtalya'yı idare etmektedir.

BATI ALMANYA: 1949'da mevki-i mer'iyete giren Almanya Federal Cumhuriyeti Anayasası şöyle başlar: "Allah ve insanlar karşısında mesuliyetini müdrük olan Alman halkı işbu Alman Federal Cumhuriyeti Anayasası'nı kabul etmiştir. Bu anayasaya göre dinin serbestçe icrası temin edilir. Dinî öğretim resmî okullarda mecburidir. Bu öğretim, devletin gözetimi mahfuz kalmak üzere değişik kiliselerin prensipleriyle uygunluk hâlinde yapılır."

Almanya'yı hâlen Hıristiyan Demokrat Parti idare etmektedir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ: Amerika Birleşik Devletleri İstiklal Beyannamesi'ne göre, "Beşerî hadiselerin akışı içinde bir halk için tabiatın Allah'ın kanunlarının bahşettiği hakka dayanarak, bilumum insanlar halıkları tarafından ferağ kabul etmez bazı haklarla mütehalli kılınmışlardır." Birleşik Devletler Anayasası'na göre: "Kongre, herhangi bir dinin tesisine veya serbestçe icrasının menine müteallik hiçbir kanun vazedemez."

Amerikan Yüksek Mahkemesi, Zorach V. Clouson davası münasebetiyle vardığı kararda şu hususları açıklamıştır: Biz Allah'ı en yüksek varlık kabul eden müesseselere bağlı dindar bir milletiz. İnsan nevinin ruhi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayabilecek her çeşit inanış ve akidelere yer verilmiştir."

2. DİNE BAĞLI OLMAYANLAR

RUSYA: "S.S.C.B. Anayasası'nın 124. maddesine göre, "Yurttaşlara vicdan hürriyetini temin zımında, Sosyalist Sovyetler Cumhuriyeti kilise ve kilise mektebi devletten ayrılmıştır. Dinî mezheplere ibadet hürriyeti tanındığı şekilde din aleyhinde propaganda hürriyeti de bilumum vatandaşlara tanınmıştır."

Dine bağlı devletin enkazı üzerine kan ve ateşle kurulan ve insanlığın kâbusu olan Komünist Rusya Marksist'tir, materyalisttir. Marksizm, dini bir afyon, bir zehir telakki ettiği için Rusya ve ondan ilham alan devletler ruhçu cereyanlara, dinlere ve bilhassa İslamiyet'e karşıdırlar.

BULGARİSTAN: Kızıl ordunun yardımıyla kurulan Bulgaristan Halkçı Cumhuriyeti'nin 1947 tarihli Anayasası'ndan cümleler: "Milliyet, menşe, din veya servet durumuna dayanan hiçbir imtiyaz kabul edilemez. Her türlü millî din veya ırk propagandası kanun tarafından cezalandırılır. Vatandaşların vicdan hürriyeti ve dinî ayinlerde bulunma hürriyeti temin edilmiştir. Kilise devletten ayrılmıştır."

YUGOSLAVYA: Yugoslavya Anayasası'nın 25. maddesinde aşağıdaki hükümlerin bulunduğu malumdur: "Düşünce ve inanç hürriyeti, vatandaşlara müemmedir. Kilise devletten ayrılmıştır. Dinî binaların ve dinî inançların siyasi bir maksatla istimali memnudur."

TÜRKİYE: Madde 19: "Herkes vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kimse ibadete, dinî ayin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Kimse devletin sosyal, iktisadi veya siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırma veya siyasi veya şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtanlar kanuna göre cezalandırılır. Dernekler, yetkili mahkemece ve siyasi partiler Anayasa Mahkemesi'nce temelli kapatılır."

SONUÇ: Konuşan anayasalar. Kitaptan özetlenerek ve olduğu gibi alınmıştır. Tercihimiz üzerinde hiçbir siyasi ve şahsi çıkarımız yok-

tur. Allah bizi Rusya ve onun safında devletler arasında bulunmaktan kurtarsın.

MİMLENDİĞİM BİR BASIN KAVGASI

1960'lı yılların Adana'sı, siyasi ideolojik hassasiyet ve sertliklerin uçtuğu bir merkez idi. Ankara ve İstanbul'da meydana gelen bir toplum olayına Adana'dan destek gider; Adana'da sahneye konulacak bir toplu harekete, Ankara ve İstanbul'dan destek gelirdi.

Necip Fazıl Kısakürek bir kesimin simgesi ve sözcüsü gibiydi. Hem birinci sayfada 'Başyazı', hem 'Çerçeve' adıyla içeride köşe yazısı yazdığı *Son Posta* gazetesinin Adana'ya geldiği akşam üzerleri bayiler önünde kuyruklar oluşurdu.

Adanalılar olarak yakından takip ettiğimiz bir basın kavgası *Son Posta*'dan Necip Fazıl ile *Dünya* gazetesinden Bedii Faik arasında yaşandı. Her iki gazetede peşi peşine yayımlanan atışmada özellikle *Son Posta* elden ele dolaştı.

Kavgayı başlatan Bedii Faik'ti. Necip Fazıl, yeni çıktığı hapishane hayatındaki travmalarını anlatan bir yazı yazmış; sıkıntılarını, gece gündüz başlarında ekşiyen gardiyanların yakalarındaki 'Kırmızı' renk üzerine oturtan edebiyat şaheseri bir yazıyla dile getirmişti. Yazı, soyut bir yazı olup Bedii Faik ya da gazetesini *Dünya* ile ima yollu bile olsa bir alakası yoktu.

Konu sıkıntısı çektiğinden midir nedir, Bedii Faik her nasılsa bu yazıyı bir yerlere çekerek, gardiyanların yakaları kırmızı ise kurmay subayların apoletlerinin renginin de kırmızı olduğundan bahisle Necip Fazıl'ı -birilerinin her zaman yapageldiği gibi- askeriye jurnallemeye kalktı.

İşte bu takışma sebebiyle o dönemin zirve kalem ustaları iki yazardan, basın tarihimize geçen bir yazılı kavga örneği ortaya çıktı. 1962 yılı Ocak ayında arka arkaya yazılarla yapılan ve elden ele dolaşan bu atışmayı, o yılların hassasiyetlerine bir gönderme olarak sunmak istiyorum.

Neden mi? O yazıların kesilmiş kupürlerini sıramın üzerinde bulan bir öğretmenim tarafından mimlendiğim ve sınıfın huzurunda paylandığım için kendimi de bu kavganın bir tarafı görüyorum da ondan.

Bir de şu: Edebiyat şaheseri atışmayı okuyunca, bunları sizin de saklayacağımızdan eminim. (EK: 2).

ARİF NİHAT ASYA'YA SUÇÜSTÜ YAKALANDIM

Adana'nın bu hareketli dönemini renklendiren bir etkinlik de, "Kahramanlık Günleri"imiz idi. 5 Ocak Adana'nın kurtuluşu, 26 Aralık İstiklal Marşı'nın kabulünün yıldönümü, 18 Mart Çanakkale zaferi, 29 Mayıs İstanbul'un fethi. günlerinde belediye konferans salonu, Erciyes sineması, Asri sinema gibi Adana'nın o dönemdeki en büyük salonlarında kalabalıkları dalgalandırıyorduk.

Hikmet Öner'in Mehmet Akif'ten okuduğu "Ya Rab!" yakarışı her kutlamada demirbaş idi. Muhsin Bulutgöçer, Hıfzı Oğuz Öcal'ın "Yan Bakma!" haykırışını; Rüstem Bozkan, Nihal Atsız'ın "Topal Asker" şiirini -bazen de tiyatrolaştırarak- okurdu.

'Takdim'leri ve konuşmalardan birini istisnasız ben yapardım.

Asri sinema salonunda yine böyle mutad bir kutlamadaki sunuşlarımda her konuşmacıyı sahneye davet ederken Arif Nihat Asya'nın o ünlü 'Naat'ından bölümler okuyarak çağırıyorum onları.

Arif Nihat, 'Naat' isimli Peygamberimize övgü şiirini tam da o günlerde *Yeni İstiklal* gazetesinde ilk defa yayımlamıştı. Bugün besteleri, klipleri yapılan şaheser, o gün için kamuoyunda bilinen bir eser değildi yani.

"Konsun yine pervazlara güvercinler

Hu hu'lara karışın âminler

Mübarek akşamdır, gelin ey Fâtiha'lar Yâsîn'ler."

Nakaratı ve

"Gel ey Muhammed, bahardır

Dudaklar ardında saklı âminlerimiz vardır

Hac'dan döner gibi gel; Miraç'tan iner gibi gel

Bekliyoruz yıllardır."

teması ile şiirin yayımlandığı *Yeni İstiklal* gazetesini elden ele dolaşıyordu.

Kutlamanın ortalarına doğru, Arif Nihat'ın o şiirinden bir bölümle yine bir konuşmacıyı çağırırken elime yazılı bir not geldi: "Konuşmalarımızı şiirleriyle süslediğiniz Arif Nihat Asya aramızda." diye yazıyordu kâğıtta.

Birden şaşırdım, başımı kaldırıp salona baktığımda locada bir kıpırdanma gördüm: "Arif Nihat Asya aramızdaa!" diye bir nara attığımı hatırlıyorum o kadar.

Salon ayağa kalktı. Hoca, en arkadaki 'Loca'dan kalkıp, sahneye ge-

linceye kadar ise kimse yerine oturmadı. Ve 'Aarif', 'Niihat' tempoları susmadı.

Şaşırmıştım.

Meğer Arif Nihat'ın, kendisini Türkiye'ye tanıtan yılları Adana Lisesi edebiyat öğretmenliğinde geçmiş. O ünlü 'Bayrak' şiirini de Adana'da yazıp ünlendirmiş. Daha doğrusu kendisi onunla ünlenmiş. Arif Nihat, yetiştirdiği binlerce gençle Adana'da bir kahramanmış yani.

Bunları hep o suçüstü (!) yakalanmamdan sonra öğrendim. Artık bir Arif Nihat hayranı idim. Yıllarca sonra Ankara'ya yerleştiğimizde rahmetli artık yoktu, ama muhterem eşleri Servet Hanımefendi ile, kızı Fırat ve oğlu Murat ile tanıştım.

Servet Hanım, dili yeni dönmeye başlayan kızım Hicret Kiraz'dan, kocasının şiirlerini dinlemek üzere evimize gelir, rahmetliyi anardı. Onun 'Bayrak', "Onlar Bu Dilden Anlar", 'Çıkışlar' ve şüphesiz 'Naat' gibi onlarca şiiri ileriki yıllarda vaazlarımın, konferanslarımın, yazılarımla teyit edici zenginliği oldu.

SERDENGEÇTİ-ÜZMEZ TARTIŞMASI

72

1962 yılı karne tatilindeyiz. Bir grup arkadaş tatile çıkmayarak okulda kaldık. Okulumuz öğrencileri adına *Vahdet* dergisinin hazırlıklarını yapacağız.

Biz, derginin yazıları için gece gündüz uğraşırken, elimizden düşürmediğimiz o ünlü *Serdengeçti* dergisinin -kendi tabiriyle- hem yazarı, hem patronu, hem dağıtıcısı ve hem de hamalı Osman Yüksel Serdengeçti'nin Adana'ya geldiği haberini aldık.

Türkocağı'nın misafiri imiş.

Yanında bir başka ünlü, Hüseyin Üzmez de var. Üzmez o yıllarda gündemin önemli bir yerinde duran "Malatya Suikastı"nin kahramanı. Hani şu Ahmet Emin Yalman'a Malatya'da kürsüde konuşurken yapılan silahlı saldırının faili lise öğrencisi. Yargılanmış, yatmış, çıkmış, şimdi de Osman Yüksel'in yedinde ve Adana'da. Bizim için rüya gibi bir hadise. Hayallerimizin iki kahramanını bir arada göreceğiz!

Türkocağı Adana şubesi, Faruk Akkühlah Hocamızın yed-i emanetinde. Bizim bir istekte bulunmamıza gerek kalmadan, Faruk Bey, konuklar için tertip ettiği bir sofrada bizi buluşturdu.

Ben, iki ünlü konuşan ağzına bakıyorum, acaba neler konuşacaklar da kapacağız diye. Her ikisi de ele avuca sığmaz adamlar. Daldan dala atlı-

yorlar. Biri sözü bitirmeden öteki alıyor. Ya birbirlerini nakzediyorlar, ya da yarışarcasına birbirlerini cevaplandırıyorlar.

İşte ilgimi çeken atışmalarından biri: "Önce Türk müyüz, Müslüman mı?" O günler için bizim de merak ettiğimiz ve hatta zaman zaman tartıştığımız bir konu.

Hüseyin Üzmez: "Ben önce Müslümanım." diyor. Osman Yüksel, hiç durmadan ve sanki onu azararcasına, "Ben de önce Türk'üm." cevabını yapıyor. Anlayamadık ki bu atışmalar, yaptıkları seyahat boyunca devam eden içten içe bir kavganın her fırsatta dışa vuran tezahürleri imiş.

Gezinin sebebi *Serdengeçti* dergisine abone toplamaktı. Biz Adanalılar, Türkiye'nin büyük bölümünü kapsayan gezinin son duraklarından birine rastlamışız. Bir süre sonra Osman Yüksel Serdengeçti'den Faruk Bey Hocamıza bir mektup geldi. Meğer yol arkadaşı, bütün Türkiye'den toplanan abone paralarıyla birlikte izini kaybettirmiş. Hocamızın bize de gösterdiği mektubunda koca Osman Yüksel; "Paralara yanmıyorum, abonelerin isim ve adresleri de kayıp." diyor; abonelerine hiç olmazsa bir özür mektubu ile olsun ulaşmamaktan yakınıyordu. Biz hepimiz, Serdengeçti'ye -olmayan hakkımızı- yerden göğe kadar helal ettik. Şüphesiz, bizim gibi diğer aboneler de.

73

İşte Türkiye böyle günler yaşadı; o günlerden geçip de bugünlere geldi!

Sonraki günlerde Faruk Akkühlah Hocamıza o tartışmada kimin haklı olduğunu sorduk: Hani şu, "Önce Türk müyüz yoksa Müslüman mı?" sorusunu.

İşte cevabı:

"Oğlum, böyle şeylerle uğraşmayın! Başka bir niyetiniz ve tercihiniz yoksa hem Türk'sünüz, hem Müslüman. Müslümanlık bir iman meselesidir. İnancınız varsa Müslümansınız. Yoksa defolun nereye gidecekseniz gidin! Türklük de bir tercih meselesidir. Ananız babanız Türkoğlu Türk de olsa, kendinizi Türk'ün ve Türklüğün iftihar listesinde görmüyorsanız yine gidebileceğiniz yere kadar gidin be oğlum!"

Keşke sormasaymışız mı ne? Azarlanmıştan beter olduk.

NECMETTİN ERBAKAN VE GÜMÜŞ MOTOR

Necmettin Erbakan'ın o yıllarda İstanbul Teknik Üniversitesinde 'Doçent' unvanıyla farklı bir akademisyen olarak adı duyulurdu.

Etrafında, bozulmamış Anadolu çocuklarının fır döndükleri; kürsüsüne bilinçli asistanlar aldığı; verdiği mesajların üniversite amfilerinden

taşarak, Çağaloğlu Öğrenci Lokali başta olmak üzere İstanbul'u sardığı; dahası, söylemlerinin giderek İstanbul dışına da taşındığı.

Bu haberler ta Adana'ya kadar geliyordu.

Bir gün Faruk Akküh Hocam, telgraf çekerek babamı Adana'ya davet etmemi istedi benden. 300 kilometre öteden. Onlar komutan, bizler askeriz. Babacığımı telgrafla çağırdım. Rahmetli, biraz da hayret ederek ve “Yoksa çocuğa bir şey mi oldu?” diye korkarak çıkıp geldi.

Kendisini Faruk Hocama götürdüm. Meğer Necmettin Erbakan, başlatacağı “Yerli sanayi”nin ilk adımı olarak “Su motorları” imal etmek üzere bir fabrika kurmayı planlamış ve sermaye temin etmek üzere de beş bin liralık hisse senetleri çıkarmış. Babacığım Adana'dan bu oluşuma katkı sağlamak üzere bir hisse senedi alarak döndü.

Henüz siyaset, parti patırtı bir şey yok. O işler 1969 seçimlerindeki ‘Bağımsız’ aday çıkışıyla başlayacak.

Necmettin Hoca o fabrikayı kuracak, “Gümüş Motor” adıyla piyasaya sürecek. Ama.

Ama Türkiye'yi pençesinde tutan “Büyük sermaye”, Gümüş Motor'un piyasaya sürüldüğü yıl, o tip motorlarda yaptığı kasıtlı ‘Damping’ ile bu yeni, yerli ve millî teşebbüsü iflas ettirmişti. Faruk Hocam onlara “Büyük sermaye” demezdi de, “Mason sermayesi” derdi.

Yıllar sonra babacığım beş bin liralık hisse senedinin geri alınması karşılığı olarak üç bin beş yüz lira gelecek ve babacığım iflasa rağmen bu dürüstlük ve vefa karşısında gözyaşlarına boğulacak; “A hocam bu parayı senden geri isteyen mi oldu?” diyecektir.

Üniversitede bir hoca olan Necmettin Erbakan niçin siyasete girdi ve o yolda düşe kalka niçin ısrar etti? İşte Faruk Bey Hocamızın o yıllarda ve sonrasında bize anlattıkları:

“Erbakan Hoca işe önce üniversite hocalığı, yani ilimle başladı. Kürsüsüne birçok idealist akademisyenler kazandırdı, öğrencileri ve halkı bilinçlendirdi.

Fakat giderek, yerli sanayi olmadan sadece bilgi ve bilimle ülkenin dönüşümünün sağlanamayacağını anladı ve yerli ve ağır sanayi düşüncesini ‘Gümüş Motor’la başlattı.

Mason sermayesinin haksız rekabetine maruz kalınca ise işi baştan bağlamak üzere ‘Siyaset’e girdi.”

Bundan sonrasında artık herkes biliyor: İhbarları, ihanetleri, parti kapatmaları, mahkûmiyetleri.

Necmettin Erbakan'ı siyasette de yaşatmadılar, ama şunu biliyorum ki 2015 yılının siyasi iklimini şöyle bir tahlil ettiğimizde ‘Siyaset’te de, ‘Bürokrasi’de de, ‘Üniversite’ ve ‘Basın’da da Türkiye'nin iç dinamikleri Necmettin Erbakan ile Alpaslan Türkeş'in renklerini taşıyan düşünce ve eylem adamlarıdır. Yani o birbirine rakip iki farklı düşünce ve siyaset mektebi, Türkiye'nin dönüşümünde rolü olan gerçekliklerdir.

YAŞAR DOĞU'NUN OKULUMUZU ZİYARETİ

O yıllarda Türkiye genelinde “Liseler arası güreş müsabakaları” yapılırdı. Hatırladığım kadarıyla Adana ve Çorum bölgeleri güreşçileri Türkiye çapındaki dereceleri kimseciklere kaptırmazlardı.

Beni ilgilendiren, daha çok Adana bölgesindeki okullar arası finallerdi. Abdurrahman Çay, Ali Demirkazık, Hüseyin Atlı, Mehmet Öz örneklemedeki bizim çocuklar önce Adana il seçimlerinde, sonra da bölge şampiyonalarında Malatya'dan Antalya'ya birden çok vilayetin şampiyonları ile bölge temsilciliği için güreşirken, imam-hatiplilik duygularımız zirvelere çıkar, güreşçilerimiz rakiplerini bir bir devirirken, alkıştan avuçlarımız patlarcasına kızarır, bağırmaktan sesimiz kısılırdı.

Hüseyin Atlı, ünlü dünya şampiyonumuz İsmet Atlı'nın kardeşi idi. Abdurrahman Çay ve Ali Demirkazık, Adana İmam-Hatip Okulunu bitirdikten sonra da güreşmeye devam ettiler ve adlarını yurtdışında da duyurdular.

Okulumuzun güreşteki bu başarılarını “Adana Boks İhtisas Kulübü”ne ve gerçekte de bu kulübün antrenörü Hacı Ali Sapmaz'a borçlu idik. Adana'daki diğer lise öğrencilerini olduğu gibi, bizim okul öğrencilerini de bu kulüpte Hacı Ali ağabey yetiştirirdi.

Ama asıl bizimkileri.

Adana İmam-Hatip Okulu, güreşte Adana bölgesi ve Türkiye şampiyonluklarında böyle ünlendi. Öyle ki bir gün ünlü dünya şampiyonumuz “Yaşar Doğu”nun okulumuzu ziyaret edeceği haberini aldık.

Maksadı herhâlde okul idarecilerimizi ziyaret etmek, güreşçilerimizi kutlamak olmalıydı. Okul müdürümüz Hulusi Özkul Hocamız da okulun bütün öğrencilerini bahçede bayrak töreni yapacakmış gibi toplayarak dünya şampiyonu güreşçimizi öyle karşıladı.

Ağabey öğrenciler, dünya şampiyonumuzu teşci konuşmalar yaptılar, şiirler okudular. Dünyanın bileğini bükemediği güreşçimiz bu konuşmaları, şahsına yöneltile medih ve şiirleri dinlerken ağlıyordu.

Yaptığı cevabi konuşmasına, “Ah be çocuklar! Dünyada benim boynumu kimse eğemedi ama, işte ilk defa karşınızda yenildiğimi hissediyorum.” diye başladı ve tekrar duyulandı.

Rüstem Bozkan'ın, “Dünya pehlivanları karşısındaki yenilmezliğinizi neye borçlusunuz?” sorusuna verdiği cevap, doğrusu hayatım boyunca unutamadığım bir tebliğ gibi idi:

“Bir Bulgar'la, Rus'la, Amerikalı ve Avrupalıyla güreşirken bütün milletimizin bizi seyrettiğini hissettim. Yenildiğimde, onların da kendilerini yenilmiş sayacaklarını düşündüm. Böyle hissedip böyle düşününce, karşıdaki rakibi yenmekten başka çarem var mıydı çocuklar?”

Bir arkadaşımızın, “Daha kaç yıl güreşeceksiniz?” sorusuna verdiği cevap, hepimizi üzdü ama güreşçilerimizin gelecekteki başarılarının da en önemli hareket noktası olduğunu sanıyorum. İşte o cevap:

“Artık yerimizi sizlere bırakıyoruz.”

KUR'AN TÜRK HARFLERİYLE YAZILABİLİR Mİ?

27 Mayıs'ın yapıldığı tarihten dört-beş ay sonra 1960-61 öğretim yılının başladığı günlerde sınıfımıza 'Albay' rütbeli bir subay geldi. Boylu poslu, düzgün giyimli, haşyet veren duruşuyla görmeye alışık olmadığımız bir adam.

Beşinci sınıfta (lisede) idik ve dersimiz Kur'an-ı Kerim'di. Yanında onu bize tanıtan kimsecikler de yoktu. Ne idaremizden biri, ne de Kur'an öğretmenimiz.

Altıncı ve yedinci sınıflar dururken niçin bize geldiğini sonradan öğrendik. Özellikle Kur'an dersine girmek istemiş, onun geldiği saatte ise sadece bizim şubenin Kur'an-ı Kerim dersi varmış. Yanında öğretmenimizin bile bulunmamasını; öğrencilerle sere serpe görüşmeyi ise kendisi istemiş.

Sınıfa girer girmez, bizim Kur'an okumasını bildiğimizi, ama Arap harfleriyle okuduğumuzu; Kur'an'ın Arap harfleri yerine Türk harfleriyle yazılıp yazılamayacağını merak ettiğini damdan düşer gibi gülmeye ortaya attı. Soru doğrudan bana sorulmuş gibi -zira gözünü bana dikmişti- ayağa kalkarak kendimin de anlamadığı bir şeyler mırıldandım ama topu sınıfımızın en pişkin hafızı “Muzaffer Var”a atmayı başardım; bu konuyu en iyi onun izah edebileceğini söyledim.

Muzaffer Var, sınıfta zaman zaman öğretmenlerimizi bile hırpalaması, hatta dövmesiyle meşhur, sert mizaçlı bir ağabey öğrenci idi. Ondan

söz ettiğim için bana kızan arkadaşlar olmuş, ama bu konuyu gerçekten de en iyi izah edecek kişi o idi.

Benim ve yetişme tarzımız gereği sınıfın tamamının bu konudaki cevabı olumsuz olacaktı şüphesiz. Fakat Muzaffer ağabey, gerçekten de kendinden emin bir şekilde müfettiş komutandan izin isteyerek kara tahtanın önüne geldi, Arapça harfler yazmaya başladı. Kur'an-ı Kerim'de kalın, ince ve noktalı kaç 'H' harfi; sert, peltek ve kalın kaç 'Z' harfi; ince ve kalın kaç 'T' harfi varsa ustaca tahtaya dizdi.

Bu Kur'an harflerinin Türk alfabesinde sadece tek nüansları bulunduğunu anlattı ve biri diğerinin yerine kullanıldığında 'mana'nın nasıl yanlış ve bazen de sakıncalı anlamlara sapacağını Arapça metinler okuyarak, uzun uzun ve inandırıcı bir şekilde izah etti.

Sonuç olarak “Zinhar olmaz.” demedi de Türk alfabesine yeni harfler icat edip eklenebilirse “Olur/olabilir.” dedi.

Muzaffer ağabeyimiz, işin içinden hiçbirimizin düşünemeyeceği kadar bir ince zekâ ile çıkmıştı. Misafirimiz, bunun olamayacağını, zira Türk alfabesini bozmaya kimsenin hakkı olmadığını söyleyerek konuyu bu defa, “Kur'an'ın Türkçeye çevrilip çevrilemeyeceği”ne getirdi. Kendisine Kur'an-ı Kerim'in zaten çok sayıda Türkçe tercümesinin, hatta tefsirinin yapıldığını anlattık.

Bizden sonra yedinci sınıflardan bir şubeye girmiş; başka konularda sorduğu sorulara aldığı cevaplardan memnuniyetini ifade etmiş. Okulumuzdan ayrılırken, bu kanaatlerini müdürümüz Hulusi Bey'e anlatmış ve okulumuz hakkında olumlu rapor vereceğini belirtmiş.

Aynı yıl, Millî Birlik Komitesi Başkanı Cemal Gürsel'in İstanbul İmam-Hatip Okulunu ziyaret ettiğini ve benzer sohbet ve sorgulamalardan sonra imam-hatip okulları lehine verdiği beyanatın basında yer aldığını hatırlayanlar olacaktır.

İhtilal yönetimi imam-hatip okulları üzerine bir tedbir (!) düşünmüş, ama anlaşıldığına göre, yakından gördükten sonra bu tedbirden vazgeçilmiş.

Aynı istikamette bir izlenim daha:

Lise birinci sınıf dersleri arasında, o zamanki tabirle “Millî Savunma” dersi de vardı. Dersimize “İzzet Yarbay” diye andığımız bir komutan geldi. Sınıfa hep resmî kisve ve rütbeleriyle girer; bizi heyecanlandıran tatlı üslubuyla yakın ve uzak tarihimizin kahramanlıklarını anlatır dururdu. İzzet Yarbayımızı o kadar sevdik; birbirimize karşı karşılıklı o kadar güven sağladık ki yılsonunda bize bir itirafta bulundu. Özeti şu idi: Oku-

lumuz gelirken olumsuz duygularla gelmiş, ama bir yılın sonunda fevkalade müspet intibalarla ayrılmış bizden.

Veli Gün kardeşimden duyduğuma göre İzzet Yarbay ertesi yıl İstanbul'a tayin edildikten sonra da aynı duygularını çevresine hep anlatmış.

MEHTER TAKIMI İLE OSMANLI CANLANDIRMALARI

İmam-hatip okulu Çukurova'da artık bir gerçeklikti. Güreşte, kutlama, konferans ve diğer sosyal, kültürel etkinliklerde, okul zamanında da tatillerde de camilere dağılan öğrencilerimizin mesleki tebliğ ve faaliyetlerinde de.

Bu etkinliklerin biri de "Mehter takımı" idi. Sadece Çukurova bölgesindeki vilayet ve kazalarda değil Konya, Isparta ve kazalarına kadar bütün bölgeye uzanan bir kültürel atak.

Mehter takımını hoca bulup kuran; pahalı mehter kıyafetlerini kendi maddi imkânlarıyla hazırlatan Faruk Akkühah Hocamız Isparta'nın Senirkent kazasındandı. O sebeple olacak Adana'dan Konya'ya, oradan Isparta'ya ve Senirkent'e Torosları aşarak Anadolu içlerine kadar uzandı mehter soluğumuz.

78 Ben, bölüğün koro takımındaydım.

Konya'nın sokaklarını izinsiz, davetsiz, duyurusuz, programsız gökten inmiş varlıklar gibi mehter marş ve çalgılarıyla inletirken Konyalıların seğirterek etrafımızı nasıl çevirdiğini ve oluşturdukları sivil kortejle bizimle birlikte programın sonuna kadar sokakları adımladıklarını nasıl unuturum?

Hele de arada bir göklere yükselen naraları. Ne idi o naralar, neler diyorlardı, ta bugün bile unutulabilir miyim? 'Yaşayalım' diyenleri mi, 'Varolunuz' diye haykıranları mı, "Şükür bugünleri de gördük!" diye havaya zıplayanları mı? Hangisini unutulabilirim?

Hele de Senirkent'e girerken, hava ve iklimin de bize destek verişini: Bir Şubat günü idi. Hani lapa lapa denir ya, semadan öylesine yoğun kar yağarken birden berrak bir güneş açmasın mı? Güneşin keskin şualları arasından lapa lapa yağın kar yoğunluğunun oluşturduğu ilahî ve sanatsal görüntü.

Ve bizi karşılamak için kar, kışta yollara dökülen ezik Senirkentlilerin çıldırışı. Başında kar başlığı, sırtında palam ile boylu poslu bir hamalın elindeki kendir boğumunu havaya fırlatarak "Yaşasın Nurculaaar!" diye biteviye haykırışı ve kendini yerden yere vuruşu!

Bu heyecanla halkın dalgalanışı.

Senirkent kaymakamının, bölük komutanımız, hocamız, liderimiz Faruk Akkühah'ın kendisine sunduğu bayrağa sarılı Kur'an-ı Kerim'i öperek başına götürdükten sonra bölüğümüze ve halka yaptığı konuşma.

1961 yılının hırçın askerî darbe döneminde hem de! O günlerin burukluğunu bugünden anlamak mümkün değil şüphesiz. Ancak yaşayanlar bilir ve biz o buruk günleri yüreğimiz sızlayarak yaşadık.

Yoksa, bir mehter yürüyüşüne karşı halkın bu tehacümü ne olabilirdi ki! Şu da bir gerçektir: O yıllarda mehter, sadece silahlı kuvvetler nezdinde vardı ve halk arasında bugünkü kadar bilinmiyordu.

KİTAPLARIMLA BABAMIN BAŞINA DERT AÇTIM

27 Mayıs 1960 askerî darbesinin rüzgârı taşrada da etkisini gösteriyor; bazı düşük karakterli kişiler, çekemediklerini karakollara, savcılıklara jurnalliyorlardı.

Demokrat Parti'yi övmek; Cemal Gürsel ve ihtilal aleyhine konuşmak; rutin diî ritüellerin dışında artı dinî görüntülerin içinde olmak. gibi şeyler bu jurnallerin değişmez konularını teşkil ediyordu.

Bu dost (!) jurnallerinden birine de babacığım muhatap oldu. Ama bu jurnalde bir de ilave vardı: Evinde her türlü silahın bulunduğu.

Doğru idi. Babacığım savaşta sol kolunu omuzundan kaybetmiş; tek kolla yaşayan bir 'Gazi' olup askeriyeden mütekait maaşı alan bir askerî malul idi. Bu sebeple olacak ruhsatlı her türlü av tüfeği yanında ruhsatlı bulunmayan mavez, tabanca gibi silahlar da bulundururdu. Ama ruhsatlılar belli yerlerinde fişeklikleri ile birlikte asılı dururken, ruhsatlı olmayanlar göz önünde bulundurulmazdı.

Yıl 1961. Biz Adana'da okuldayız. Fakat önceki yıllarda bir imam-hatip talebesi olarak edindiğim kitaplarımın çoğu baba evinde. Kitaplarım için özel olarak yaptırdığımız ve misafir odamıza dizdiğimiz kapalı dolaplar açıldığında raflar, o dönemlerde taşra köylerinde rastlanmayacak şekilde dinî kitaplarla dolu. Silaha ek olarak bir de bunlar var!

Bir ikinci vakti, bir askerî cip, evimizin önünde durmuş. Başlarında bir uzatmalı çavuş ve emrinde erler. Yaylaya göç mevsimine rastladığından, bizim ev toplanmış vaziyette. Yatak denklere, mutfak eşyalarının kolileri vesaire.

Başçavuş, erleri öteki odaları aramaları için görevlendirirken kendisine de benim kitap dolaplarımın bulunduğu konuk odası düşmüş. Ba-

bacığım da komutanın yanında. Komutan koltuklardan birini kaldırmış ki bir tabanca ve fişek seti oracıkta duruyor. Meğer göç hazırlığı sebebiyle yerinden alınan bu ruhsatsız silah evi toplayanlar tarafından şimdilik oraya konulmuş. Bundan babacığımın bile haberi yok.

Helal süt emmiş Anadolu insanı başçavuş, hiçbir şey görmemiş gibi koltuğu indirmiş; üzerine oturmuş ve "Ahmet Ağa, bir yorgunluk kahvesi getirt de biraz sohbet edelim." demiş. Gidinceye kadar da belki erlerden biri gelir de yoklar diye koltuğun üzerinden kalkmamış.

Giderken ise benim suç aleti kitaplardan bir tomarını götürmüşler. Anlaşılan, arama emri veren savcıya eli boş dönmek için.

Müteakip günlerde savcı, bir celp ile babacığımı çağırmış ve ifadesini almış. "Bu kitapları sen mi okuyorsun Ahmet Ağa?" deyince, babacığım Adana'da okuyan çocuklarından bahsetmiş.

İfade sırasında Kaymakam Bey de savcının odasına çıkagelmiş. O da babacığımı tezkiye etmiş. Okumuş yazmış adamdır; talebeye, kitaba önem verir falan diye. Savcı inanmış (!) olmalı ki men-i muhakeme kararıyla dosyayı kapatmış.

Böylece ruhsatsız tabancasından o temiz yürekli asker sayesinde kurtulmuştu, ama ben, kitaplarımla babacığımın başına olmadık dert açmıştım.

80

BİR ŞİİR DENEMESİ:

*Sormayın beni benden -ki bende değilim ben-
Haberdar olamadım yılların geçtiğinden.
Gülme bilmez bir çehre dünyada tek kazancım;
Müştekiyim Allah'a, bu zavallı hâlimden.*

"Hatıra defteri" tutmak bizim okulda moda idi. Bazı ağabeylerin imrenerek izlediğim notlarına bakarak hatıralarımı yazmaya daha birinci sınıfta başladım.

Küçük Saat Semtindeki Çakmak eczanesinin bitişiğinde bir kırtasiye dükkânı vardı. Öğle tatilinde ve akşam çıkışlarımızda oraya sık sık uğrar; kalem, defter ve mektup kâğıdı alırken en çok da üzerinde çocuk resimleri ve çeşitli manzaralar bulunan kartpostallara bakardım.

Benim için kıymetli ve yakın arkadaşlarım açısından iyi bilinen o ünlü (!) hatıra defterimi işte bu meraklı seyirlerimden birinde gördüm ve aldım. Üzerinde kilidi de olan bir cici deftercikti. Bana çok da pahalı gel-

mişti, ama cebime konulan harçlığımın tamamını da verecek olsam, beni çağırın o cici defteri almalydım ve aldım.

Artık o benim en yakın arkadaşım. Yatılıyız ya, derslerimden arttırdığım çok zamanım var. Önceleri, yazacaklarımı bir müsvedde kâğıdına yazar, onu defterime temize çekerdim.

Sonraları doğrudan yazmaya başladım ve defterim çarşamba pazarına dönse de arkadaşlarımın boş zamanlarını değerlendirdikleri bir faydalı eğlence vasıtası olmaya devam etti.

Bir gün, bizden çok küçük sınıflarda bulunan sevimli bir çocuk, elinde süslü bir hatıra defteriyle yanıma geldi. Benden defterine bir şeyler yazmamı istiyordu. İlk defa sana getirdim diyerek kalemini ve defterini elime tutuşturdu.

Ona göre ağabeyim ya, kendimi küçültmemeliyim ve özenle öyle bir şey yazmalıyım ki o sevimli çocuk, geldiği gibi sevinerek gitsin. İşte o özenden ve imam-hatipli kardeşin pırıl pırıl niyetinden yukarıdaki dörtlük çıktı. Doğrusu onunla birlikte ben de sevindim ve mutlu oldum.

O sevimli çocuk Ahmet'le (Uğur) ağabey-kardeş ilişkimiz sürdü gitti. Biz devlet memuru olurken Ahmet bugün Adana'nın hatırı sayılır tüccarlarından oldu.

Çocuklarından kimisi Asya'da, kimisi Afrika'da. Adana'ya her gidişimizde bizi indigimiz yerden karşılar, Osmaniye, Ceyhan, İskenderun, Hatay. Mutlaka bir Çukurova turuna çıkarır; eski arkadaşlarımızla ve hatıralarımızla buluşturur.

O tarihten yarım yüzyıl sonra bugün anılarımı yazarken Ahmet'i aradım ve 50 yıl önceki defterini ve emanetim olan şiirimi sordum. Tekir'de yaylada imiş ve köşkünün balkonunda Kur'an okuyormuş.

Derin bir 'Aaah!' çektikten sonra hem o günleri, hem müteavazı şiirimi, hem de defterindeki o ilk şiir(im)in hikâyesini anlatmaya başladı. Meğer hatıra yazmasını istediği her kişi önce benim yazdıklarımı okur, takdirini belli eder, yazacaklarını daha bir dikkat ve özenle yazarmış. Bugün hâlâ sakladığı anı havuzu biraz da bu yüzden daha kıymetli hâle gelmiş.

Çektiği 'Aaah!'a gelince, benim Ankara'da çürüyüp gittiğim. Tekir'e gidersem bana iyi bir tatil yaptıracaktı. Ben de önce 'Besmele' çekip Allah'a sığınarak söz verdim. Gidebilsem, Gülek, Tekir, Bürücek, Kızıldağ, Çamlıyayla Kamışlı, Fındıkpınar. çevre yaylalardaki cümle arkadaşları toplayacak ve bizi buluşturacak.

İlk şiir denememi Ahmet Uğur kardeşimin bereketine bağlamak bir

81

vefa borcumdur. İlerideki sayfalarda yeri geldikçe Ahmet'in başka zenginliklerinden de bahsedeceğim. Tertip ettiği mezunlar günlerinden; Adana imam-hatip mezunlarını birbirleriyle tanıştırmak, buluşturmak, hatta barıştırmak için çabalarından. Yaşı ve başı kendinden büyüklere örnek çabalarından.

İLK KİTABIM: NEREYE BU GİDİŞ?

Bir lise öğrencisi kompozisyon yazar, kitaplarının defterlerinin bir yerlerine şiirler de karalar, ama kitap bastırır mı?

Bir heyecan dalgası ki ben onu da yaptım. Hikâyesi şöyle:

27 Mayıs 1960 askerî darbesinin millet üzerinde meydana getirdiği kırılma en çok da imam-hatip okullarını etkilemişti. Bu okulların açılmasına ve idamesine el ve gönül vermiş büyük halk kesimi; yaptırma ve yaşatma derneklerinin mensupları; okuldan mezun olanlar; okuyanlar ve bunların ana-babaları ile yakınları. askerî darbenin hedeflerinden birinin (belki de birincisinin) kendileri olduğu kanaati ile bu harekâta karşı hep mesafeli, hatta kırgın durdular. Nitekim darbe adına dillendirilen slogan ve gerekçelerde okullarımız ve mensupları da nasibini alıyordu.

Bu ve başka ilave sebeplerle bizler de bu kırgınlar kesimindeyiz. Diğer okul öğrencileriyle sohbetlerimizde; camilerde yaptığımız vaaz ve hutbelerde; kutlama ve anma günlerindeki konuşmalarımızda bu psikolojinin açık ve örtülü tezahürlerini görmek mümkündür.

İşte ilk kitabım *Nereye Bu Gidiş?*, yani o gençlik serüveni, işte o sevk ve yönelişin ortaya çıkardığı bir delikanlılık çıkışı oldu. Kitap, imam-hatip okulunun beş ve altıncı sınıflarında -özellikle de yaz tatillerinde- okuduğum kitapların; katıldığım tartışmaların; hocalarımızdan ve büyüklerimizden dinlediğim konuşmaların ilhamı ile bir yerlere not ettiğim bazen şiir, bazen nesir tarzındaki duyguların toplandığı bir deneme. 56 sayfalık bir cep kitapçığı.

1962 yılının Adana şartlarında olmayacak kadar temiz bir baskı. Kapağında renkli bir resim: Dalgalı bir denizde, yelkenleri alabildiğine şişkin, yalpalayarak yol almaya çalışan bir gemi ve ufuk çizgisinde haykıran bir anons: "NEREYE BU GİDİŞ?!"

Kapağı değil sadece, içi de baştan sona bir isyan.

Kitabın hemen başında Peygamberimiz Efendimizden 'Şiir'e dair bir söz: "Şiirin hikmet olanı da vardır.". Kimbilir, herhâlde o dönemde ha-

yırdan çok şer saçan şiir denemelerine -özellikle serbest vezin modasına- karşı kendimi bu hadis ile tezkiye etmeye ve güvenceye almaya çalışmış olmalıyım.

Ama o yaşta bir lise öğrencisinin acemice deyişlerini kitaplaştırmaya yönlendiren ve cesaretlendiren bir manevi destek olmalıydı. O kişi Faruk Akkühlah Hocamızdı. İşte onun, kitabın hemen başına koyduğum şaşırtıcı ve duygulu takdimi:

"HAMDİ!

Ey benim yaşlı anamın evladı! Ey akıntıların ve medd'ü-cezirlerin binicisi!

Nice-nice defalar rüyalarımnda yelken açtınız!

Bugün ise, rüyalarımın en derini olan uyanıklığımda sizinleyim.

Gitmeye hazırım! Özleyişlerimin açılan yelkenleri esmenizi bekliyor.

Buranın sakın havasından bir nefes daha alıp, geriye doğru seven gözlerle bir kere daha bakayım.

. ve sen ey geniş deniz, ey uykunun tadını tatmayan anam!

Nehirler ve ırmaklar yalnız sana kavuşacak; huzur ve sükun yalnız sende olacak.

Sonra ben de size gelecek; sonsuz denizde, sonsuz bir damla olacağız!"

1960'lı yılların hüzünlü ikliminde bizi coşturan, bizi koşturan, bizi salon salon, kürsü kürsü dolduran hocalarımızın Faruk Akkühlah Hocamızda tecessüm eden bu heyecanıydı.

NEREYE BU GİDİŞ'TEN:

HODRİ MEYDAN

Bir dava yoluna koydum başımı,

Alabilene aşkolsun!

İNSAN VE.

Pırıl-pırıl uçan bir kuş görürüm;

İnsandan kaçır.

Ela gözlü bir ceylan görürüm;

İnsandan kaçır.

Mahmur bakışlı bir melek;

O da insandan kaçır.

*Tavuk bile insandan kaçar.
Kahrolun insanlar, kahrolun!*

AH SEN!

*Ne zalimsin dünya;
Ne firavunlar yetiştirdin
Ne masum kanları akıttın
Ne büyük insanlar yok ettin
Nefretini aldın herkesin;
Ah sen dünya, ne zalimsin!*

HASRET

*Büyük insan çok,
Ah küçüklük olmasa!*

O HALDE BİZ?

*İnsanlık ölmüş dediler,
Sordum;
Biz neyiz?!*

84

BU DA NESİ?

-İrtica Yaygaracılarına-

*Güneş battı, karanlık geldi
Güneş doğdu, gündüz oldu*

*Sebep hep Güneş;
İndirin şu zırlıyı oradan!*

FERYAT

*Şu ölmüş ruhlara
Hayat yok mu Allah'ım!*

YAŞAMAK MI, ÖLMEK Mİ?

*Yaşamamanın zorluğu değil,
Ölmenin kolaylığı çekiyor
Bizleri kendine.*

AH DÜNYA!

*Tabiat güzel,
İnsanlar güzel;
Yaşamak istiyorum!
İnsanlar zalim,
İnsanlar gaddar;
Ölmek istiyorum.*

SEBEP-NETİCE

*Her şeyde bir istikrarsızlık.
Düşündüm; dünya dönüyor!*

MÜJDE

*Ölüm de oyuncak bizim ellerde
Korkmayın aslanlarım!
Bir avuç azınlık dize gelecek,
Diz çökecek önünüzde!*

Kitabın başından, ortasından, sonundan bazı bölümlerinden aldığım kısa örneklerde görülen isyan ve ölüm temalı çıkışlar –yukarıda ifade ettiğim gibi– 1960 şartlarının bir imam-hatipli üzerinde oluşturduğu travmanın sonucudur.

85

Kitabın “BİR KAÇ SÖZ” başlıklı önsözünde yazdıklarım ise bu duyguların içini dolduran yeni bir inşa özleminin hasretini dile getiriyordu.

“BİR KAÇ SÖZ

Bu gidiş nereye? Herkes birbirine bu suali soruyor. Evet, nereye bu gidiş? Üstün bir medeniyet kurup, hasımlarımızı dahi imrendirdiğimiz devirler çok gerilerde kaldı. Dün elimizi-eteğimizi öpenler, bugün Ay'da, yıldızlarda geziyorlar. Dün kıt'alara, iklimlere hükmeden bizler, bugün kendi-kendimize hükmedemez hale geldik. Niçin?

Sorunun cevabı kolay, tahammülü güç! Bize milli mefahirimizi inkar ettirdiler. Ecdadımıza küfrettirdiler. Adeta öksüz kaldık, köksüz kaldık! Köklerinden mahrum ulu bir çınar ağacı gibi için-için yandık, tutuştuk ve kuruduk. Biz kuruttular!

Büyük yaralar almamış değildik. Çeşitli saldırılara hedef olmamış değildik. Fa-

kat hepsini bertaraf etmiştik. Çünkü hücum dışlandı. Bu yaralar, saldırılar bizi bir kır at misali şahlandırıyor, çoşturuyordu. Şimdi hücum içten; kurt içeride!

Bir uyarıcı bekliyoruz! Gaflet çok, uyarıcı nerde?!

Bugünün maddeye tapan maddeci insanı, dünden habersiz, yarından endişesiz bir yol tutturmuş gidiyor! Halbuki izlediğimiz dava Allah davası, Allah uğrunda ölmek davasıdır.

Unutmayalım: Düşmanlarımızın dahi hayranlıklarını gizleyemedikleri yükselme devirlerimiz, kafasını taş altında ezdiren azim ve gayret örneğinin; kocasını harbe gönderip keşke şehid olsa diye Allah'a dua eden kahraman Türk anasının; cepheye yaralı omuzunda cephane taşıyan 70'lik ihtiyarın; muharebeye bayrama gidercesine koşan Mehmetçiğimizin omuzları üzerinde yükseldi.

Bugün biz bunları inkar ediyoruz! Mazisini inkar eden bir millet yükselebilir mi?

İşte aziz okuyucum, bir zamanların cihanı titreten büyük milletimizin 20'nci asırdaki manzarası bu! Bir tarafta geçmişini inkar eden; ecdadına küfreden/küfrettirilen zavallı bir millet, diğer tarafta yeni bir inşa bekleyen vatan!

Bu kitaptaki deyişler, kendisini yutacak olan girdaba her gün biraz daha yaklaşan millet gemisinin acıklı hali! Maziye hasret, halden nefret, istikbal-den endişe!

86

San'at san'at içindir parolasıyla çalışan sola meyilli kalemlerin ülkeyi içine düşürdükleri çıkmazdan kurtarma yolları.

Bu milleti bir gün, bir kardeş havası içerisinde genciyle-ihtiyarıyla, kızıyla-kızanyıyla, fakiriyle-zenginiyle, alimiyle-cahiliyle, ilericisiyle-gericisiyle geleceğimiz için çalışıyor görürsek, hayatımızın en mes'ut anlarını yaşayacağız”.

BİR TEŞVİK, BİR HATIRLATMA

Değerli hukukçu, yazar Cevdet Akçalı'nın kitabıma yazdığı "Takdim", bir teşvik yanında, ince bir hatırlatmayı da içeriyordu:

"Bir kitabın basılması, yazarlar ve şairler için ulaşılmaması arzu edilen bir netice ve aynı zamanda yapılması kolay bir iş gibi görülür. Oysa ki, yazarın üzerinde en çok düşünmesi gereken nokta, eserinin basılması olmalıdır.

Daimi bir gelişme içinde olan düşünürlerin, dün yazdıklarını bugün beğenemedikleri; çünkü eserlerini, noksan ve basit buldukları; hatta, tab'ettirmek için dün can attıkları bir eserin sahibi olmaktan bugün üzüntü duydukları bir vakiydir. Nice şairler vardır ki, yazı hayatının başlangıcında özenerek yazdığı; bir 'şaheser' gözüyle baktığı eserlerini, olgunluk çağlarında inkar etmek isterler. İşte mes'elenin bu cephesi, yazarları düşündürcek bir nokta olmalı, eser bastırmanın bir cesaret mes'alesi olduğu bilinmelidir.

Bugün neşredilen şu küçük eserin basılması işi ele alınırken, mes'elenin bu cephesi düşünülmüştür. Eser küçüktür ve içindeki şiirler sahibinin her zaman sahip çıkabileceği kıymette ve seviyededir. Bunun içindir ki, kendisine cesaret verilmiştir.

Eserin, şiir kıymeti yanında, bir çöküntünün tehdidi altında bulunan maneviyat cephesine mütevazı bir hizmeti de olacaktır.

İddiasız ve sadece inanmış bir kimsenin amatörce yapılmış bu teşebbüsündeki kusurların şairin iyi niyetine bağışlanması en büyük mükafat ve ilerisi için yerinde bir teşvik olacaktır.

Dileğimiz, genç şairin gayretinin artması ve daha iyi eserler verebilmesidir.” (Adana 3 Ekim 1962).

Bu satırların yazıldığı 2010 yılı ortalarında Cevdet AKÇALI, verimli parlamenterlik döneminden sonra halen *Yeni Şafak* gazetesinde köşe yazarı yazıyor. Onun tam tamına yarım yüzyıl önceki ince uyarısına –o gün için aldırılmamış isem de– bugün yerden göğe hak veriyorum. “**Kitap bastırmanın bir cesaret işi olduğu**” uyarısı, bir keramet değildi şüphesiz ve bir tecrübeyi önümüze koymuştu.

Bu ilk tecrübemin kurşun gibi içeriği üzerinde bugün de en küçük bir tereddüdüm yok çok şükür. Şiir ve sanat değeri üzerinde ise iddia sahibi değilim. Değerli Cevdet AKÇALI'nın dediği gibi, sonraki yıllarımız için bir istikamet çizmiş olduğunda ise kuşku duymuyorum. Kitabımın değeri de bundan ibaret.

87

VE BİR İHBAR MEKTUBU

Nereye Bu Gidiş?, gerekli yankıyı bulmuştu. O gün için topu topu yedi imam-hatip okulu vardı. İstanbul İmam-Hatip Okulu öğrencilerinden Sami USLU'dan bir mektup aldım. Tebrik ve teşekkür ediyor, okul öğrencilerine dağıtmak üzere bir miktar kitap istiyordu.

Ankara İmam-Hatip Okulu Müdürü Zakir Güven ise üşenmemiş, Adana İmam-Hatip Okulu Müdürü Hulusi ÖZKUL Hocamıza bir mektup yazmıştı. Beni ve *Nereye Bu Gidiş? kitabımı* şu satırlarla şikâyet ediyordu:

“ADANA İMAM-HATİP OKULU MÜDÜRLÜĞÜNE. Okulunuz öğrencilerinden Hamdi Mert'in Nereye Bu Gidiş adıyla yayınladığı kitap, bir öğrencinin seviyesini aşan muharrir imalar ve siyasi mesajlar taşımaktadır. Biz, kitabın öğrencilerimize ulaştırılmaması konusunda gerekli tedbirleri aldık. Okulunuz öğrencilerinden birinin yazdığı bu usluptaki bir kitaptan idarenizin haberdar olmadığını düşünmüyoruz.

Adı geçene gerekli uyarıların yapılması ve kitabın dağıtımının önlenmesi hususunda gereğini...”

Benim tecziyem ve kitabımın imha edilmesi yanında, okul müdürümüzü de doğrudan tehdit eden başkent müdürü bilmiyordu ki biz o kitaptaki ruhu, üslup ve çoğu deyimleri zaten okul müdürümüz başta olmak üzere hocalarımızdan almıştık.

Müdürümüz Hulusi ÖZKUL bir gün beni çağırdı. Ankara müdürünün şikâyet mektubunu elime tutuşturdu ve gülümseyerek bazı nasihatlerde bulundu.

İşte ülke şartlarının bu hâle getirildiğini; çevremizin toz pembe olmadığını; yolumuzda yürürken kendi camiamız içinden bile bu türlü azizliklerle karşılaşmamızın kaçınılmaz olduğunu hatırlattı.

Hani yukarıda, “İlk Karne Tatilim, İlk Hutbem” başlıklı bölümde baba dostu Vehbi Ağa'nın Anamur Merkez Camii'nde irat ettiğim ilk hutbem üzerine; “Ah evladım.” diye başlayan sözlerini içeren bir nasihati vardı. Anadolu insanının irfan ve ferasetiydi bu! Bu irfanın bir tevafukunu da İstanbul'da okuduğum yıllarda Gülnar Merkez Camii'nde yaptığım bir “Cuma Vaazı” vesilesiyle yaşadım. İhtilal yönetimine jurnalle-yerek beni hapse attırmayı amaçlayan bu çarpıcı hatırayı da “İstanbul Yıllarım” bölümünde sunacağım.

Hulusi Bey Hocamızın sözünü tutarak mektubu kimseciklere göstermedim, ama bizim her şeyimizden haberdar olan Faruk AKKÜLAH Hocamız bir gün, “Hamdi, getir o tabansızın mektubunu!” diye gürlledi. Hiç unutmam, aynı bahçe içerisindeki pansiyon binamıza koşa koşa gittim, dolabımın en derinlerinden çıkardığım şikâyetnameyi biraz da çekinerek Faruk Hocama verdim.

Faruk Bey, yazıyı gözleriyle koşarak okuyan bir kimse idi. Şöyle bir göz attı ve “Sizi tabansızlar!” diyerek beni sınıfıma gönderdi. Öyle keskin ve içten söylemişti ki kendimi de azarlanmış hissettim.

Üzerimde çok hakkı olan Faruk Akkühlah Hocamı biraz tanıtmak istiyorum:

ADANA'YI DÖNÜŞTÜREN ADAM

Faruk Akkühlah, 1960 yılı öncesinde ve sonrasında imam-hatip okulunda öğretmen ve idareci; bilahare tüccar ve siyasetçi olarak Adana'da etkin bir kişi idi. O dönem Adanasının hatta Adana örneğinde Türkiye'nin o yıllardaki sosyal ve siyasi yapısının en doğru görüntüsünün verilmesi ve

imam-hatip okullarını bugünlere taşıyan çabalarını onun şahsında daha yakından tanımış olacağız. Yani onu anlatırken aslında kendimizi ve yaşadıklarımızı anlatacağız.

Sıra dışı bir kişiliği vardı Faruk Hoca'nın. Tıp fakültesinde okurken, ilahiyat fakültesini duymuş ve okulunu bırakarak ilahiyat tahsiline başlamış. Öğrencilik yıllarındaki bu kararlılığı, onun bütün ömrünü kapsayan bir özet gibidir. Hayatı, hep bu tür kalıcı kararlılıklar ve cesur tercihlerle geçmiştir.

Yaşı, makamı kendinden büyük olanlara karşı bile sertleştiğine; okula yeni girmiş bir çaylak öğrencinin hâline bakarak ya da ondan duyduğu bir söz üzerine duygusallaşıp ağladığına çok şahit olurduk bu sıra dışı kişiliğin.

'Öğretmen' değil hocaydı. Sadece öğretene adam değildi yani. Hem öğretir, hem eğitir, terbiyesinden sorumlu olduğu talebelerine örnek/model olurdu. Onun işi, on yıllardır yerlerde sürünmüş ezik ve sünepe bir nesil yerine başı dik nesiller inşa etmektir. Bir yandan 'Hoca'ydı doğru da öte yandan kitaplara müfredata sığmayan bir yüklü enerjisi vardı.

90 Fakültenin yeni mezun gencecik bir adamın bu enerjisi; kimselerde görmediğim bu derin bilinci ve saklı bilgeliği nereden, nasıl edindiğini hep kendi kendime sorup durmuşumdur. Gülmeyen yüzü, derinlere bakan gözleri, düşünen, hep düşünen beyni ile sanki bütün bir Türk tarihinin, bütün bir ülkenin tek sorumlusu kendisi imiş gibi ağır bir yükün altında hissederdi kendisini. Bunu, o biteviye sıkıntılı gerginliğinde hep görürdük. Güldüğüne ve kendini dağıttığına şahit olan biri yoktur.

Hayatının hiçbir safhasında makam, mal, mülk sevdalısı ve ipi kopmuş bu dünyanın insanı olmadı. Elinde bulunan makam ve serveti kendi doğruları uğruna feda etmekten hiçbir zaman çekinmedi. Belki de bereketinin en önemli kaynağı bu idi.

Akkülâh Hocamla ilgili ayrıntılı değerlendirmelerimi "EK: 3"te sunuyorum.

ADANA'YA VEDA SINAVI

Okulumuzdaki son sınavımız, mezun olacağımız yıl başvurduğumuz İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünün yazılı imtihanı oldu. İstanbul imtihanının yazılısı eski okulumuz Adana'da, sözlüsü yeni okulumuz İstanbul'da yapılacaktı. İmtihanda bir kompozisyon yazmamız istenmişti.

Dosyalarım arasında çıkan ve bana İstanbul'da yapılacak sözlü imtihana hak kazandıran o kompozisyonu, bir anı olarak sunuyorum:

ZAFERE GÖTÜREN İMAN

Çöl ikliminin manen de insan şahsiyetini ezdiği bir devir. Güneşin yakıcı sıcağının kavurduğu beyinler bir kurtarıcı bekliyor. Bu kurtuluşu müjdeleyecek manevi el, sadece çölleşen beyinlerin değil, bütün insanlığın kurtarıcısı olacak. Âlemlere rahmet olarak gelecek olan bu 'El'in gelmesi acaba uzak mı?

İnsanların zihin dünyasını saran bu soruların cevabı "Ufuk Peygamber" Hz. Muhammed'in getirdiği aksiyon ruhu oldu. Kurak ve çorak kalpleri yeşerten; insanlığa ebedî huzur ve mutluluk bahşeden bu kurtarıcı el, kısa zamanda Mektep'nin mütevazı bir evinden Bizans'ın egemenlik alanlarına kadar aksetti. Artık tarihin karanlık sayfaları arasında silinip gitmeye mahkûm zulüm imparatorluklarının yerini, İslam'ın huzur iklimi alacaktı.

Kısa zamanda kıtaları, iklimleri aşan bu ilahî tebliğ, bütün dünyayı sardı; ulaşabildiği her yere İslam'ın ıslahçı ruhunun tohumlarını saçtı ve gerçek medeniyetin temellerini attı. İnsanlık artık yeni bir hayata kavuşmuş; kendisini İslam medeniyetinin kucağına bırakmıştı.

20. asır medeniyeti, kadim Greko-Romen uygarlıkları ile beslenmiş ve onları geliştirmiş olan İslam medeniyeti üzerine kurulmuştur.

Bugün dünya medeniyetini temsil eden Avrupa medeniyeti, büyük İslam filozofu İbn-i Sîna'dan, matematik ilminin kendisine çok şey borçlu olduğu İbn-i Ruşd'den, Müslüman bilgin Fârâbî'den azami istifade etmiştir.

Avrupa'nın Montpellier ve Salerne Tıp Fakültelerini Müslümanlar kurmuşlar; bugünkü rakam sisteminin temeli olan 'sıfır' ilim dünyasına Müslümanlar kazandırmışlardır. Avrupa'da akıl hastalarının "İçine şeytan girmiş." diyerek yakıldığı devirlerde Müslümanlar hastalarını müzik ile tedavi ediyorlar; şifahanelerine dünyanın her yanından hastalar yağıyordu.

Tarihte Hz. Ömer'in adaleti dillere destan olmuş; dünya mimarlık tarihinde Sinan, ulaşılamayan bir zirve olarak kalmıştır.

Avrupalılar cehalet ve taassup içerisinde yaşarken, İslam âlemi dünya medeniyetini temsil ediyordu.

Buna benzer misaller, insanlık âlemine gerçek medeniyeti Müslümanların miras olarak bıraktığını göstermektedir. Bugün, zulüm dünyasının elinde kaybolmuş görünen kurtarıcı medeniyet ışığını yeniden İslam imanının getireceğine inanıyoruz."

ADANA'NIN BİZE KAZANDIRDIKLARI

Müdürlüğünü kısa süre gördüğüm İsmail Hakkı Ergin, görmeye alışık olmadığımız bir İstanbul beyefendisi idi. Tertemiz giyim-kuşamı, davranışlarındaki kibarlığı, ince, uzun dal gibi vücudu, ağzından çıkacak sözleri kelime kelime değil de sanki hece hece ve derinden düşünerek telaffuz etmesiyle bir farklı adamdı.

Böylesine melek bir adam, hele de emeklilik yaşına ulaşmış ak saçlı hâliyle ortası, lisesi bir arada yedi yıllık bir erkek okuluna niçin ve nasıl 'idareci' olmuş diye düşünür dururdum. Olsa olsa mahallenin, semtin, şehrin büyüğü olarak korumaları ve hizmetçileriyle bir köşkte oturmalı, yaklaşabilenler ona akıl danışmalı, yol yordam sormalıydı. Bunları, okulda disiplin sorunu ya da otorite boşluğu bulunduğu anlamında yazıyor değilim. Aksine, ona herkes olağan dışı bir saygı gösterir, bizden istemediklerini bile yapabilmek için koşuştururduk.

İsmail Hakkı Bey müdürken onun muavini olan Hulusi Özkul, müdür beyin emekliliği üzerine müdürümüz oldu. Hulusi Bey her iki makamda da eli sopalı bir kişiydi, ama aynı zamanda bizim modelimizdi. Özellikle hafta sonu ve pazartesi törenlerinde yaptığı konuşmalar, bizlere verdiği ruh ve mesajlar, öğrencilik ve meslek hayatımız boyunca yazılarımızın ve konuşmalarımızın ana temasını oluşturdu. Hizmetlerimizi hep o tebliğ ve mesajlara göre tanzim edip yürüttük. Sonradan Ankara'da Din Öğretimi Genel Müdürü ve milletvekili de oldu, ama bir ağabey gibi hep bizimle idi. Muhterem eşi Türkan Hanımefendi ise ablamız. İki oğlu Haluk ve Tarık âdeta küçük kardeşlerimiz gibi elimizde büyüdüler. Böylesine bir içtenlikli maarif adamı.

Faruk Akkūlah Hocamız, sözün tam doğrusu ile çobanımız yani güdücümüz idi. Sadece okul içerisinde değil, çarşıda ve sokakta da aniden karşımızda bitiverir; dalgınlığımıza, sehivlerimize hemen oracıkta müdahale eder ve bizi düzeltirdi.

Adana'dan, yüksek tahsil için İstanbul'a; oradan ilk öğretmenliğim sebebiyle Denizli'ye; Denizli'den hukuk tahsili yapmak üzere Ankara'ya nakillerimde; Ankara'da hem öğretmenlik hem talebelik yaparken önce "Hukuk Müşaviri" sonra "Başkan Yardımcısı" olarak -belki de istek ve iradem dışında- içine düştüğüm ve bir daha çıkamadığım Diyanet serüvenimde -diğer hocalarımız yanında- Faruk Akkūlah'ın bize kazandırdığı ufuk ve misyon hep rehberim ve iradi hayat tarzım oldu.

Hüseyin Bayram Hocamız, edep ve terbiye timsali idi. Utangaç görünüşü, içten ve ihlaslı konuşmaları, dokunaklı tembihleri ruh terbiyemizi sağladı. Eli kalem tutan bir kişi idi. Okullar arası münazaralarda sipariş hutbelerimizde kendimizi onun yazdığı metinlerle kurtarırdık. Bir sehvimizi gördüğünde -Faruk Bey'in aksine- yüzümüze vurmazdı, ama bakışları ile bizi utandırır; bizi yaptığımızı pişman ederdi. "Tevbe-i Nasuh" denilen şey bu olmalıydı.

Adil Teymur Hocamız ayaklı kütüphanemiz, bilgi hazinemiz, dolayısıyla dünyaya açılan penceremizdi. Lise kısmında Arapça ve Farsça derslerimize gelirdi. Bir ara da edebiyat derslerimize girdi. Dersinden ve imtihanlardan asla taviz vermezdi, ama sınıfta anlatacağı ders yanında, hatta ondan ziyade genel konulardaki o tatlı sohbetiyle bizleri duygulandırır, düşündürür, âdeta fethederdi. O derinlikli, şiir gibi konuşmalarının kaybolup gideceğini düşünür ve üzülürdük. Not etmeye çalıştığımızda ise buna izin vermezdi. Sonradan kendisi de konuşmalarının zaptedilmesini arzu etmiş olmalı ki derslerinden birinde bunu açığa vurdu: "Çocuklar, bir gün gelecek konuşulanları yazı olarak geri verecek bir alet mutlaka yapılacak." demekten kendini alamadı. Böyle bir alet icat edildi mi doğrusu bilmiyorum. Ruhu şad olsun.

Mehmet Baysal Hocamız, birinci sınıf hariç hem orta, hem de lise kısmında altı yıl boyunca Kur'an-ı Kerim dersimize geldi. Sınıfımızda yedi hafızımız vardı. Onlardan sadece biri (Muzaffer Var) ile hafızlığı olmayan bana on, yani tam not verir, diğer hafız arkadaşlara dokuz verirdi. Altı yıl boyunca bu böylece devam etti. Son sınıfa geldiğimizde, arkadaşları adına Yaşar Fersah, Baysal Hoca'ya itiraz etti. Muzaffer için bir diyeceğimiz yok, ama hafız olmayan bir arkadaşımıza on verdiğiniz hâlde bize hep dokuz verdiniz. Bu zamana kadar bir itirazımız da olmadı. Bu yıl ise mezun olacağız ve o bir not, bizim diploma derecemizi etkileyecek. Artık hakkımızı istiyoruz dedi. Hoca buna hak verdi ve kendilerine tam not vereceğini de vadetti. Öğretim yılı sonunda dediğini de yaptı. İmam-hatip okuluna gitmeden önce bana Kur'an-ı Kerim'i düzgün okumasını öğreten Sofu Hocamı, Gezen deli Hasan Efendi ve İshaklarlı Emin Efendi'yi burada bir defa daha rahmetle anıyorum.

Zeki Öznur Hocamız, ismi ile müsemma o nurani hâliyle ders verdiği okulun ruhaniyetini temsil eden bir müeddep kişi idi. Aynen Hüseyin Bayram Hocamız gibi ağzından kötü bir şey duymadık. Aksine, şahit

olduğu olumsuzluklar karşısında, faili kendisi imiş gibi teeddüp eder, üzüntüsünü içine atar, çevresine belli etmezdi.

Erol Sevim Hocamız, mezun olacağımız yıl ‘**Tarih**’ dersimize geldi ve üzerimizde sanki öğrenimimiz boyunca bizi okutmuş gibi derin izler bıraktı. Altınordu Türk Devleti’nin Moskova’yı nasıl vergiye bağladığını her fırsatta anlatır; her defasında duyduğu haz ve heyecan hepimizi sarardı.

İngilizce hocamız Naki Çağatay’ın, sanat tarihi öğretmenimiz Hadi Altay’ın bize olan yaklaşımlarındaki sıcak yakınlığı ve olgunluğu bugün bile unutmuyoruz.

Abdullah Develioğlu, Bestami Aksu, Necdet Özkaya ve nice hocalarımız, üzerimizde izleri olan rehberlerimiz oldular.

Dernek yöneticilerimiz Mahmut Mühür, Hilmi Cananoğlu (aynı zamanda tefsir hocamızdı), Hacı Şevki Öztürk. Sanki dinî kuraklık yıllarının hüznünü yüzlerine resmedilmiş kalınca bir albüm gibi taşıyan ciddi insanlardı. Bakışlarındaki derinlik, çehrelerindeki çileli görüntü öğretmenlerin de talebelerin de hırçınlıklarını söndüren bir maneviyat çeşmesi gibi idi. Yemeklerden dolayı yapılacak şikâyetler; pansiyonun ısınması, sıcak suyun arızaları gibi konulardaki yakınmalar onların bu derin bakışlarında ve hiç değişmeyen anlamlı çehrelerinde kaybolur giderdi.

94

Adana İmam-Hatip Okulu mezunları -hatta mezun olamayıp okulu terk edenler- buldukları her yerde ve mevkide ‘**mesuliyet**’ duygu ve bilinçleriyle fark edilmişlerdir. O dönemdeki imam-hatip okullarının kuşkusuz tamamı için doğru olan bu yaklaşım, Adana için benim açımdan bilmüşahede bir gerçekliği ifade etmektedir.

Yüksek tahsilimiz için İstanbul ve Konya’daki yüksek İslamlara taksim olduğumuzda (o yıl sadece bu ikisi vardı) bu duygu ve alışkanlıklarımızı oralara da götürdük ve ömür boyu kutlu bir emanet gibi omuzumuzda taşıdık.

3. Bölüm

Yüksek İslam Enstitüsü ve İstanbul Yılları

*İstanbul deyince aklıma Ayasofya gelir,
Haliç, Boğaz, Süleymaniye gelir.
Sana geliyorum ey fetih, ey Fatih şehir.*

İSTANBUL HAYALİ VE İLK BULUŞMA

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne 1962-63 öğretim yılında girdim. Açılışının beşinci yılı idi ve ilk mezunlarını bir yıl önce vermişti.

Bütün taşralı öğrenciler için bir hayal olan İstanbul ile “İlk buluşma”mdaki duygularımı bakalım anlatabilecek miyim?

Daha önce hiç görmediğim İstanbul benim için ulaşılması zor bir dünya ve sanki bir rüya idi. Yıllardır Adana gibi bir uzak diyarda “Fetih günleri” tertip ediyor; topluluklar önünde heyecanlı “İstanbul şiirleri” ve ‘Fetih’ destanları okuyorduk.

Tarihimizin en büyük imparatorluğu İstanbul’da kurulmuştu. Asya’yı, Avrupa’yı ve Afrika’yı titreten ordularımız bu şehirden yola çıkmış, döndüklerinde zafer marşlarıyla burada karşılanmışlardı. Medeniyetlerimizin belgeleri; dahası Peygamberimiz Efendimizin bazı yakınları ve kutsal emanetleri bu kutlu şehirde idi.

Benden bir yıl önce İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne yazılan Cengiz (Gökakın) ve Veli (Gün), Şu-

bat tatilinde ve yazın döndüklerinde bize okulu olumlu cümlelerle anlatmışlardı.

Ahmet Davudoğlu gibi bir dev, enstitünün müdürü idi. Ünlü *Büyük İslam İlmihali* kitabı elimizden düşmeyen; sekiz ciltlik *Hukûku İslâmiyye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kamusu* eseri ile ise bize bir dev gibi görünen eski Diyanet İşleri Başkanı ve İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen “**Ke-lam**” derslerini okutuyordu.

İlk Meclis’in kâtip üyelerinden ayaklı tarih Mahir İz; lise yıllarımız boyunca “**Edebiyat**” kitaplarını okuduğumuz Nihat Sami Banarlı; Ord. Profesör Recai Galip Okandan; *Din ve Laiklik* isimli kitabını daha Adana’da iken ezberlediğimiz Ali Fuat Başgil’in akademik mirası Prof. Dr. Selçuk Özçelik; kıraat ilminin yaşayan ustası bir Osmanlı çınarı Ali Üsküdarlı; ders kitabı olarak okuduğumuz kitapların yazarı Mehmet Sofuoğlu ve daha kimler kimler hocalarımız olacaktı.

Hayranı olduğumuz Necip Fazıl Kısakürek İstanbul’da idi. İstanbul beni işte onunla buluşturacaktı.

Yahya Kemal’in “**Süleymaniye’de Bayram Sabahı**” adlı destanının yazıldığı ‘**Süleymaniye’de namaz kılacaktım. Sultanahmet’in minarelerinden “Ezan-ı Muhammedi”** okuyabilecek mi idim. (Bu, bana Diyanet’te görevli olduğum yıllarda nasip oldu).

Vaazlarımızın, hutbelerimizin, yazılarımızın, nutuklarımızın değişmez zenginliği Mehmet Akif’in kabri de İstanbul’da değil mi idi?

İslam tarihinin bugün de en büyük müzesi Topkapı sarayını; Yıldız ve Dolmabahçe saraylarını; Peygamber müjdeli Fatih’in gemilerini karadan yürüttüğü o kutlu tepeleri görebilecek, gezebilecek mi idim?

Adana’da yedi yıl boyunca aynı sınıfta beraber okuduğumuz, aynı yurttan kaldığımız fazilet sahibi kardeşim Fahri Erdem’le birlikte sınavlara yerinde hazırlanmak üzere 15 gün önceden yollara düştük. Bizi, bir gündüz, bir gecede Adana’dan İstanbul’a getiren Varan otobüsleriyle. Sabahın erken saatinde Üsküdar sırtlarından İstanbul Boğazı’nı; kubbe ve minarelerle süslü Sarayburnu’ndan Haliç ve Eyüp Sultan tepelerine İstanbul yakasını ilk defa gören bir taşralı gencin şaşkınlığını anlatamam.

Hayallerimi süsleyen İstanbul ile böyle buluştum.

BİR İLKOKULUN ÇATI KATINDAKİ YÜKSEKOKUL

24 saattir yol alan yorgun otobüsümüz gele gele denize dayandı. Bizi içinden indirmeden otobüsümüzü bir gemiye bindirdiler. Allah Allah,

gemi içinde otobüsler, otobüsler içinde insanlar. Demek, daha neler göreceğiz şu İstanbul’da!

Sirkeci’ye ne zaman ve nasıl indiğimizi; tuttuğumuz taksi ile Galata denilen o Osmanlı köprüsünden nasıl geçtiğimizi; çok da uzak olmayan Fındıklı’daki okulumuza ne zaman ve nasıl vardığımızı sormayın.

Şoförümüzün, “**Fatih, gemilerini buradan çektirerek tepeleri aşmış ve Haliç’e indirmişti.**” derken gözüme sanki o günlerden kalma bir kadırga amelesi gibi görünüşünü unutmam mümkün değil.

Bir de okulumuzun İstanbul Boğazı’na, Boğaz’ın Anadolu yakasına, Marmara Denizi’ne ve adalara hâkim geniş ve dairevi balkonundan bana yeni yapılmış renkli tablolar gibi gelen o güzelliklere dalıp gidişimi.

O balkon gece gündüz benim dürbünüm ve seyir yerim oldu. Karadeniz’den Marmara’ya, Marmara’dan Karadeniz’e geçen Sovyet gemilerini; hele de en görünür yerlerine işlenmiş “**Orak-Çekiç**” figürünü görünce nasıl öfkelenirdik; havaların berraklaştığı günlerde siluet hâlinde görülebilen o menhus ‘**Yassıada**’yı düşününce bizi hangi duygular sarardı bir bilseniz?! Bu karamsarlığı, İstanbul Boğazı’nın Marmara Denizi ile buluşmasına şahitlik eden ‘**Adalar**’ın o nostaljik güzelliği ile dengeler ve yenerdik.

“**Bir ilkokulun çatı katı**” diye sitem ettikleri okulumuz –hele de bu balkonlu ile– meğer bir harikalar diyarı imiş! Taksim ve Beyoğlu’na çıkan tepenin eteğindeki dört katlı ilkokul binasının son iki katı bütünüyle bize tahsis edilmişti. Yatakhanelerimiz ve bazı sınıflarımız son katta, mescit ve diğer sınıflarımız üçüncü katta, mutfak ve yemekhanemiz ise zemin katta idi.

Önümüzde Boğaz, arkamızda Taksim ve Beyoğlu. Kıdemli öğrenci, Sevgili Mustafa Kılıç, Namık Kemal İlkokulu’nun harimindeki müstakbel okulumuzu bize gezdirir ve bizi birkaç günlüğüne de olsa orada misafir ederken belli ki hafızalarımıza nice renkli resimler çizmiş.

Bugün de Anadolu’dan İstanbul yakasına, İstanbul’dan Anadolu yakasına gemi ile her geçişimde gözlerim Fındıklı sırtlarındaki o binayı ve bayrak asılı balkonunu arar, bulur ve beni ruh ve zihin dünyamla o eski gençlik hatıralarıma götürür. İstanbul’a gidişlerimde bazen de Fındıklı sahillerinden Taksim sırtlarına gençlik hatıralarımızla dolu o eski göz ağrımız yolları yaya olarak yürür; okulumuzun yanından geçerken yüksekçe bir yer bularak oturur; hâlâ bizim saydığımız okulumuzu dolu gözlerle seyredirim.

Meğer uzaklarda iken içimizde yaşattığımız İstanbul bize hayatımızın en renkli, zengin ve dolu sayfasını bir bir açacakmış.

İMTİHANI KAZANDIK VE YÜKSEK İSLAMLILI OLDUK.

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü giriş imtihanına üç yüz kişi kadar başvuru olduğunu hatırlıyorum. 80 kişi alınacaktı ve hatırladığım kadarıyla yol ve kader arkadaşım Fahri (Erdem) daha başlarda; ben sona doğru bir yerlerde kazandım.

Buna üzülmedim. Zira burası Adana değildi ki! İstanbul, Çorum, Konya, Kayseri gibi şöhretli şehirlerin parlak öğrencileri vardı. Fahri (Erdem) mi? O benden Adana'daki intikamını almış gibi idi. Üstelik İstanbul'dan girenler, imtihan heyetinin öğrencileri idiler. Bunu psikolojik bir veri olarak ifade ediyorum şüphesiz. Yoksa sonucu etkilediği ve etkileyeceği için değil.

Yazılı sınavlarımız mezun olduğumuz imam-hatip okullarında yapıldı ve İstanbul'da değerlendirildi. İstanbul'a; Arapça, tefsir ve hadis derslerinden tabi tutulduğumuz yazılı sınavda yeterli görülenler çağrıldı yani.

Sözlü imtihanımızı bir heyet yaptı, ama soruları soran, sonradan bizim de dersimize girecek olan hadis hocası Mehmet Sofuoğlu idi. Herhâlde bundan olacak, sınavda zamanın elverdiği kadar çok sayıda 'Hadis' okutuyordu. Öğrenci susuncaya kadar yani. O sebeple 'senedleri' ile birlikte çok sayıda hadis ezberlemiştim.

Bazı hadislere özel önem verdiği söyleniyordu ve böyle bir hadisi okuyana 'Yeter!' deyip başkaca da bir soru sormuyordu.

Ben, bu sınavı benden bir yıl önce vermiş olan Cengiz'den (Gökakın), işte onlardan biri olduğunu duyduğum "İnne'l-helâle beyyinun ve inne'l-harâme beyyinun ve beynehumâ umûrun muştebihâtun." hadis-i şerifi ile başladım.

Bitirdiğimde bir başkası ile devam edecektim ki "Dur!" dedi ve bazı iltifat cümleleri söyledi.

Etten, kemikten kuluz ya, bu iltifat yeni geldiğimiz bu diyarda bana büyük moral oldu ve dört yıl sonraki mezuniyet tezimi de Sofuoğlu Hocamızın hadis dersinden hazırladım. *İslam'ın İktisadi Esasları* adlı tez, hoca tarafından da başarılı bulundu. Öyle ki bu tezimden ileriki yıllarda öğretmenliğimde ve yazılarımda hep yararlandım ve âdeta başvuru kaynağım oldu.

Mehmet Sofuoğlu, beni okuluma ve mesleğime bağlayan somut ör-

neklerden biri olduğu gibi öğretmenlik yıllarımda da hocamın bu şefkatli ve babacan tavrı bana hep örnek oldu.

Bu son cümlelerimle öğretmenlik mesleğini yürütenlere -cılız da olsa- hoca talebe münasebetlerindeki o ince nüans ve çizgiye işaret ederek mesaj vermek istediğim anlaşılmıştır sanırım.

İSTANBUL ADRESİM VE YENİ OKULUM

İstanbul'daki adresim de belli olmuştu: "Yüksek İslam Enstitüsü 1/B. No: 334 Fındıklı-İstanbul."

Derslerimiz imam-hatip okulundakilere benzer adlarla başladı ama kitaplar ve müfredat daha farklı, daha ayrıntılı idi.

Arapçadan *Mebadi'u'l-Arabiyye* okuyacaktık. Kur'an-ı Kerim'den *Karabaş Tecvidi* yerine *Cezeri*. Tefsir dersine *Celâleyn*'den 'Yâsîn' suresiyle başladık. Hadis dersimize, giriş imtihanlarında çok sevdiğimiz Sofuoğlu'nu beklerken, edebiyat fakültesinden Prof. Dr. Abdülkadir Karahan gelmesin mi? Derse, edebiyat fakültesi tarafından bastırılan *40 Hadis Edebiyatı* kitabını okutarak başladı. Kitabının uluslararası ününden, kendisinin uluslararası başarılarından ve ödülllerinden söz ettiği anekdotlarla derslerimiz doğrusu çok renkli geçiyordu.

Fıkıh hocamız, aynı zamanda enstitü müdürü olan Ahmet Davudoğlu idi. Davudoğlu Hoca Bulgaristan Türklerinin büyüklerinden idi. Bulgaristan'ın Şumnu şehrinde Osmanlı'nın son döneminde açılan "Nüvab Mektebi"nin "Tali/lise" ve "Âli/yüksek" kısımlarını da bitirmiş; okul yönetimi tarafından başarıları sebebiyle İsmail Ezherli ve Osman Keskioglu ile birlikte Kahire'deki "el-Ezher" Üniversitesine gönderilmiş "Der-yai Ulum" bir hocamızdı. Âdeta hiç gülmeyen yüzüne rağmen tatlı dilli, şefkat yüklü bir çile abidesiydi.

Kelam dersimize Ömer Nasuhi Bilmen giriyordu. Kalın ciltli *Büyük İslam İlmihali*, sekiz ciltlik *Hukûku İslâmiyye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kamusu*, keza sekiz ciltlik tefsirine rağmen Kelam dersini bize risale diyebileceğimiz incecik ve küçücük bir kitabından okuttu. *Hukûku İslâmiyye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kamusu* adlı meşhur eserini İstanbul Hukuk Fakültesi dekan ve yönetiminin sipariş ve başvurusu ile hazırlamış; Türkçe ile basılmış ilmi kitaplar müktesebatımıza bir büyük eser kazandırmıştı.

1960 yılında getirildiği Diyanet İşleri Başkanlığından dramatik bir şekilde ve şiddetli bir protesto ile ayrıldığını biliyorduk. Adı, o makam ve eserlere rağmen "İstanbul Müftüsü" olarak ünlenmiş ve âdeta onun-

la özdeşleşmişti. Ama hocamız o incecik kitabı -hem de okuyarak anlatması dışında- sanki dilsiz bir kimseydi. Kitaplık/kütüphanelik çapta hatıralarından tek bir kelimeyle olsun bizi nasıplendirmede, ama onun adı, varlığı ve sınıfımıza hoca olarak girip karşımızda durmasını bilmez, doğrusu bize yetip artıyordu.

NİHAT SAMİ BANARLI'DAN HATIRLADIKLARIM

Nihat Sami Banarlı “İslami Türk Edebiyatı”na geldi. İmam-hatip okulunun lise kısmında üç yıl boyunca (lise I, II, III) Edebiyat ders kitaplarını okuduğumuz hocaydı. Yüksek İslam’a girince Banarlı’nın dersimize gelmesi, bizim için bir tatlı sürpriz olması yanında aynı zamanda bir şanstı. Derslerini bu bilinçle izledim ve ondan aldıklarım, hayatım boyunca yararlandığım anılar oldu.

İşte okuyucularıma ulaştırmak istediğim birkaç hatıra:

“Milletler nasıl fetihler yaparsa, diller de fetihler yapar. Türkçe’mize Arapçadan, Farsçadan ve başka dillerden kelimeler girmiştir. Onlar artık bizimdir. Zira başka lisanlardan aldığımız o kelimelere kendi telaffuz özelliklerimize göre yeni bir şekil vermiş ve onu Türkçemize kazanmışızdır. Kitap, kalem, lisan, insan. aslı itibarıyla Arapçadır, ama onları kendi hançerimize uygun bir şekil vererek, Türkçeleştirmişizdir. Arapça, Farsça asıllı kelimeleri dilimizden uzaklaştıralım diyenler, lisanımızı fakirleştirmek isteyenlerdir.”

“Lisan, milletleri aynı kültür ve düşünce temelinde tutan en önemli unsurdur. Sovyetler Birliği, Orta ve Kuzey Asya Türk topluluklarını birbirinden ve en önemlisi de Türkiye Türklüğünden ayırmak üzere onları zorla önce “Kiril Alfabeti”ne geçirmiş; sonra da Kırgız, Özbek, Kazak, Türkmen, Azeri, Tatar Türk topluluklarının Kiril asıllı alfabelerine farklı şekiller katarak, onları birbirlerinden ayırmayı hedeflemiştir. Türkiye’de bazı akl-ı eveller, Türkçeyi Osmanlıca temellerinden kopararak dilimize uydurma kelimeler katıyorlar. Böylece hem çocuklarımızı anne-babalarından ayırıyorlar, hem de -Sovyetlerin soydaşlarımıza yaptığı gibi- Türkiye dışındaki Türklüğü, Türkiye Türklüğünden. Ben bu tespitlerimi *Hürriyet* gazetesinde 1956 yılında “Acı Bir Benzeyiş” başlığı altında seri yazılarla dile getirdim.”

“Kur’an-ı Kerim ‘Arapça’ değil, ‘Rabca’dır. Cenab-ı Hakk’ın kendi kelamıyla insanlığa hitabıdır. Bu sebeple başka dillere tercümeleme, aslının yerine geçirilemez. Eğer Kelam-ı Kadim’in başka dillere tercüme-

si mümkün olsaydı, o dil hiç şüphesiz ‘Türkçe’ olurdu. “İnnâ fetahnâ le-ke fethan mubînâ”daki ahengi hiç bir dilde –mesela Türkçede de- bulamazsınız.”

Bu düşünceler, kitapları liselerde okutulan bir Türk edebiyatı hocasına ait ise şüphesiz değeri daha çok artacaktır. Nihat Sami’den bize kalan bir miras da Yahya Kemal Beyatlı ile ilgili değerlendirmeleridir. Yahya Kemal’in, Türk edebiyat tarihinin en büyük ‘Rubai’ şairleri arasında yer aldığı kanaatinde idi ve bunu ondan rubai örnekleriyle bize anlatırdı. Bir yüksek din eğitimi okulunda okumama rağmen, bundan o kadar etkilenmişim ki mezun olurken öğretmenlik stajımı “Yahya Kemal ve Eserleri” üzerine yaptım.

Rubai, –malum– bir felsefe ve dünya görüşünü dört mısraya sığdıran tasavvuf, felsefe ve hikmet yoğun deyişlerdir. Her iki edebiyat, sanat ve düşünce adamımızın ruhlarına dualar ederek, Yahya Kemal’in bir nefis ‘Rubai’sini sunuyorum:

*Çık tayy-ı zaman et, açılır her perde
Bir ömr geçir istediğin her yerde
Ben hicret edip zamanımızdan, yaşadım
İstanbul’u fethettiğimiz günlerde.*

104

ALİ NİHAT TARLAN: BİR FARKLI HOCA

Ali Nihat Tarlan ‘Farsça’ hocamızdı. Sadece Farsça konuşurken değil, Türkçe konuşurken de sanki Osmanlı’dan kalma bir ihtiyar çınar gibi gelirdi bize. Kibar, naif, dersanede değil de yukarılarda bir yerlerde imiş gibi karşısındakini başka dünyalara götüren bir farklı kişilik.

Öyle de o sevimli tavır ve çehre bizde bir yandan da sebebini bilemediğimiz bir hasyet uyandırır. Korku ile karışık –ama– saygı ağırlıklı bir mesafe olurdu aramızda.

Dersinden taviz vermezdi. Ders aralarındaki küçük nefes alışlarda anlattığı mesaj yüklü anılar ve çoğu yalın mesaj ve yönlendirmeler ise imam-hatip nesli için yeni ve ezber bozan uyarılardı sanki.

Biz, klasik bir tarzda eğitilmiştik. Nihat Sami Banarlı, Ali Nihat Tarlan, Selçuk Özçelik, Oral Çilingiroğlu gibi farklı branşların hocaları, bizi o klasik çemberden çıkarıp önümüze yeni ufuklar açan rehber kişilikler oldular.

Şefkatleri ise değişmeyen tarzları idi.

Ben o şefkati, öğretim yılı sonundaki sözlü imtihanda gördüm. Oku-

mam için bana verdiği metin, hayli yıpranmış Farsça el yazması bir kiptaki iki satırlık beyitti.

“Ger şekerî budi ez lezzet-i ışk

Zi hacalet geşi ne nümudi şekerî” beyti.

Ben her nasılsa her iki satırdaki ‘şekerî’leri ‘şükri’ şeklinde okudum. Bir daha okumamı istedi ise de yine ‘şükri’de ısrar ettim. Hoca bu defa, okuduğum beytin ‘Aruz’la yazıldığını hatırlattı ve ahenge dikkat ederek yeniden düşünmemi istedi. ‘Şükür’de takılmışım ya, yine olmadı.

Büyük adam, öğrencisini kurtarmakta kararlı idi. Türkçe olarak, ‘Aşk’ kelimesi üzerine beşerî, felsefi, lügavi bir sohbete başladı. “Aşk baldan tatlıdır.” dedi. “Şükür güzel de bir yanıla ibadet.” diye ilave etti. Aşkın tadını bir tatlandırıcı ile tasvir etmek istersen ne dersin gibi bir hayli emekten sonra takıntımdan kurtulabildim de ‘şükri’nin ‘şekerî’ olduğunu akıl edebildim. Meğer bizim ‘şeker’ Farsça kökenli imiş. Şekerin bizden mi Farsçaya, Farsçadan mı Türkçeye geçtiğini araştıramadım, ama sonradan farkına vardım ki meğer İngilizcedeki ‘sugar’ da bizim ‘şeker’den üretilmiş. İyi de olmuş. Hep onlardan bize gelecek değil ya, bizden de oralara bir şeyler gitmişse doğrusu araştırmaya değer.

106

Beni mahcup eden bu sınavda, Ali Nihat Hocamın tebessüm ettiğini ilk defa müşahade ettim. Önündeki not çizelgesini elime tutuşturdu ve notumu kendim vermeme istedi. On üzerinden üç yazdım ve utanarak çıktım. Farsça sınav sonuçları ilan edildiğinde ise o üçün sekiz yapıldığını gördüm. Yeniden ve bir daha mahcup olmuşum. Bir yanlışlık olduğunu hatırlattığımda ise verdiği cevap kesindi: “Ben öğrenciyi yıl içerisinde tartarım, birkaç dakikalık formalite imtihanda değil.”

Hem yüksek İslam enstitüsüne, hem hukuk fakültesine aynı anda devam etmemin bu mahcubiyette rolü olduğunu itiraf etmeliyim. Buna benzer bir mahcubiyeti de Sabri Akdeniz Hocanın İngilizce dersinde yaşadım. Onu, Sabri Hocamızın bölümünde anlatacağım.

Tarlan Hocamızla ilgili bir hatıra da sınıfın bütünüyle ilgili:

Cehennem ateşinin yakıcılığını ifade eden bir Farsça beyit işliyorduk. Hoca birdenbire bu sözü edilen ateşin, dünyada bildiğimiz odun, kömür ateşi olmadığını; nice vicdan azabının bizim bildiğimiz o ateşten daha yakıcı olabileceğini söyleyiverdi. Sıradan bir hoca olsa biliyordum ki sınıftan itirazlar yükselirdi. Herkes birbirine bakıştı, ama kimseciklerden çıt çıkmadı.

Dersten çıktıktan sonraki söyleşilerimizde, bu hususun Farsça dersi-

nin müfredatı içerisinde bulunmadığı; bu sebeple tartışmaya da değmeyeceği sonucuna vardık. Hocamız, dersi ile ilgisi olmayan bir konu ile sınıflı meşgul etmişti. O sözler Fıkıh, Akaid, Kelam, Felsefe gibi derslerde söylense idi, herhâlde uzun münazaralara şahit olurduk.

BEKİR TOPALOĞLU’NUN SOHBETLERİ

Bekir Topaloğlu, adını daha Adana’da iken duyduğumuz, İstanbul’daki ilk yüksek İslam öğrencilerinin adları öne çıkan üç sacayağından biri idi. Diğer ikisi ise Hayrettin Karaman ve Tayyar Altıkulaç’tı.

Bekir ağabey o dönemde İstanbul İmam-Hatip Okulu öğretmeni idi ve henüz yüksek İslam enstitüsü öğretim kadrosuna geçmemişti. Bu böyleydi ama her hafta sonu okulumuza gelerek yaptığı sohbetlerle âdetta hocamız gibiydi.

“Geleceğin İlim Yolcularına” genel başlığı altında yaptığı sohbetler, imam-hatip ya da yüksek İslam neslinin, olması gereken kutlu seferinde bir yol haritası niteliğinde mesajlarla yüklü idi. Ana teması, yüksek İslam öğrencilerini gelecekte yüklenecekleri ağır mesuliyete hazırlamak üzere sadece dersleri ve salt ilimle iştigal etmeleri; bu amaçla zamanlarını iyi değerlendirmeleri; dinî cemaatlerin, tarikatların genç yaştakilere cazip gelen davetlerine karşı uyanık bulunmaları; siyasi ve ideolojik cazibelere kapılmamaları; artık bir dinî yüksek tahsil müessesesinin mensubu olarak istikametlerini belirlemeleri gibi yapıcı nasihatler idi.

107

İmam-hatip okulunu ve yüksek İslam enstitüsünü bitirenlerden, hatıta bitirdikleri okullara öğretmen olanlardan, dinî duygu ve saiklerle öğrenimsiz sivil insanların peşine takılanlar bulunduğunu isimler de vererek anlatan ve bizi uyaran bu genç adam, gençlik yıllarımızın modeli oldu. Görüntü ve davranışları ile de söyledikleri ile de.

Mezun oldukları okullardan getirdikleri alışkanlıkla bazı dinî cemaatlere sempati duymaya devam eden ve İstanbul’da da o tür cemaatlerin sohbetlerine katılan bazı arkadaşlar, Bekir Bey’in bu nasihatlerinden memnun kalmasalar da o saygınlık hepimizin üzerinde bugün bile sürüp gelmiştir. Zira biliyorduk ki Bekir Bey’in hafta sonu sohbetleriyle başlayıp, Tayyar Bey ve Hayrettin Bey ile beraber ikinci sınıftan itibaren hocalarımız da olan bu üçlünün yönlendirmeleri, din eğitimi ve din hizmetleri alanında yükleneceğimiz kutsal hizmete bizi hazırlayan ağabey nasihatleriydi.

O gün söylenenler, çıktığımız uzun seferde hep rehberimiz oldu. Bazılarımızın duyularına aykırı gelen nasihatlerin doğruluğunu ise mes-

lek hayatımız boyunca hep müşahede ettik ve ağabeylerimizin kulaklarını çınlattık.

Bu uyarıları yapanlar sivil toplumun gerçekleri olan cemaatlara, cemaat önderlerine, sahih tarikatlara ve temsilcilerine dinî mülâhazalarla mı karşı idiler? Şüphesiz dinî aşırılıklar hususunda müteyakkız olsalar da hayır! Nereden mi biliyorum? Öncelikle isim ve adres göstererek şahsiyat yaptıklarına hiç rastlamadım. Saniyen, o dönemde de bugün de ismi ve sıfatı üzerinde olumsuz polemikler bulunmayan cemaat ve tarikat önderleriyle karşılıklı saygı içerisinde bulduklarına bizzat şahidim.

Din hizmeti yürütürken siyasi ve sivil heyecanlara kapılanlar, hizmetlerini ve kendilerini yıpratırlar olmadı mı? Şüphesiz bu talihsizlikleri de yaşadık, ama hizmetlerine dünyevi mülâhazalar katmadan, yol haritalarında düzgün gidenler, ötekilerin yanlışlarını da düzelterek yürüdüler ve münferit inhirafı telafi ettiler.

MAHİR İZ HOCA'DAN HATIRALAR

Mahir İz, yüksek İslam enstitüsünde “Tasavvuf Tarihi” hocamızdı. Osmanlı terbiyesi ile yetişmiş; Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş sürecinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde “Zabıt Kâtipliği” yapmış; İstanbul'un hem imparatorluk, hem millî devlet dönemlerinin sıkıntılarını yaşamış; Ankara'nın Kuva-i Milliye oluşumlarının sırlarını içeriden bilen bir müstesna kişilikti.

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra, Ankara'daki işi bitmiş olarak İstanbul'a avdet etmiş ve eski başkentte mütevazı bir hayat yaşamıştır. Yeni dönemde ‘Milletvekili’ de “Vekil/Bakan” da olabilecek, dahası Çankaya'nın imtiyazlıları arasında yer alabilecek bir kişinin, daha “Meclis Hükümeti” döneminden, yani 1920'lerden itibaren yeni oluşumun merkez kişileri ile müşterek çalışmalarına rağmen Ankara'dan ayrılmasının esrarını her zaman düşünmüşümdür.

Siyasetten ve polemiklerden o kadar uzaktı ki kendisine o tür konuları ne kimse sorabilir, ne de onun bulunduğu mecliste kimse o tür konulardan söz açabilirdi.

Aktivitesini, birikimli kişiliğini ve yol gösterici tavrını hiçbir zaman kaybetmemişti. Ortaokul ve liselerde öğretmenlik ve idarecilik yapmış; özellikle İstanbul İmam-Hatip Okulu Müdürlüğü döneminde bu okula meslek okuluna yakışan bir üslup kazandırılması yolunda kalıcı izler bır-

rakmış; sonunda İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne, yani mezun ettiği öğrencilerine yeniden hoca olmuştu.

Yüksek İslam'daki hocalığı “İslam Edebiyat Tarihi” üzerine idi, ama gerek öğrencilerle gerek hoca arkadaşlarıyla sohbetlerinde ‘Tasavvuf’ üzerine düşünceleri öne çıkıyordu. ‘Şeriat’ ve ‘Tarikat’ın birleştiği ve ayrıldığı noktalar; tasavvufun dinî ilimler içerisindeki yeri; tarikat erbabının hangi vasıfları taşıması gerektiği; medrese ve tekkelerin verimli zamanları ile zayıfladığı zamanlardaki şartları. sohbetinin merkez konuları olurdu.

Gel gör, tasavvuf üzerine bu merakı ve sohbetleri, hocanın başına dert açtı. Mahir Hoca bu sürprizi şöyle anlatırdı:

“Bir gün, Maarif Vekâletinden bir yazı aldım. Uhdendizdeki İslami Edebiyat Tarihi dersleri alınarak, yerine Tasavvuf Tarihi dersi verilmiştir. Bilgi edinmeniz rica olunur.” deniyordu.

Bu sürpriz belki hocaya geçici bir sıkıntı yaratmıştı, ama giderek konuya alıştı ve hatta konu ile ilgili bir de ders kitabı yazdı. Bu değişiklik, hem enstitü ve öğrencileri için hayırlı oldu, hem de bu ders için gönüllü hoca bulunamadığından enstitü yönetimini de rahatlattı.

Mahir Bey, medrese kültürü, medrese zihniyeti, tekke ahlakı, tarikat ve şeriatın fasıl ve vasil noktalarını tatlı tatlı anlatırdı, ama biz onu bu konulardan ziyade edebiyat ve İslam edebiyatı konularıyla meşgul ederdik.

Acaba niçin? Herhâlde gerek onun Mehmet Akif başta olmak üzere Osmanlı'dan kalma Cumhuriyet üdeba ve şuarası ile yakınlığını bildiğimizden, gerek bu konularda sular, denizler gibi coşkun derinlik ve anlamlarına doyamadığımızdan, gerekse edebiyat konularında sohbetlere dalmaktan hoşlandığının farkına varmamızdandı.

Yani hoca, tasavvuf ve tasavvuf tarihi konularını resmî bir mecburiyetle anlatırken, edebî konular olunca gönüllü ve gönülden konuşurdu. Nitekim bir kolayını da buldu: Resmî dersini, yazdığı küçük kitapçığa bırakırken sohbetlerini kendi özel meraklılarına ayırdı.

Onun ‘Emirgan’daki gönül sohbetleri, bugün de hani nerede o günler diye iç geçirdiğimiz ve ihtiyacını duyduğumuz bilgi ve sanat hazineleridir.

MAHİR İZ'İN “AMEL-İ SALİH” YORUMU

Mahir İz Hocamızın farklı bir ibadet ve Müslümanlık anlayışı vardı. İnancın pratiğe dökülmesini isterdi. Hayata intikal etmeyen ‘İman’ı, sönmeye hazır idare lambasına benzetir; inancın davranışlara intikal ettirilmesine “Amel-i Salih” derdi.

Sonradan amel-i salih sohbetlerini –öğrencilerinin ve sohbet halkasında bulunanları ısrarı ile- yazılı hâle de getirdi.

Onun “Amel-i Salih” kavramını tarifi aklımıza ve gönlümüze bir katabe gibi yazıldı. “Bir amel, yerinde ve zamanında olursa amel-i salih olur.” derdi.

Ona göre, elindeki filesi ile zorlanarak yolda yürüyen bir yaşlının elindeki yükü taşımasına yardımcı olmak, falanca hayır derneğine yüklü paralar bağışlamaktan daha salih/güzel bir ameldi ve bunun sayısız örneklerini verirdi: İlacını alamayan bir hastanın ilacını, isterse bir aspirin olsun alıvermek. Düşen bir kişiyi elinden tutup kaldırmak. Şahit olduğun bir kavgayı araya girip ayırmak.

Sokakta mendil serip dilenenlerin değil de okula göndereceği çocuğunun yol parasını ödeyemeyen babanın elinden tutmak.

Asıl önemlisi, zekât vermek için “Havl-i havelan” denilen; kazancın üzerinden bir yıl geçmesini beklemeden, eline geçer geçmez verebileceğin miktarını ihtiyaç sahibine ulaştırmak. Komşuya yardım için Kurban Bayramı’nı beklemeden kasaptan evine getirdiğin etten bir miktarını ona göndermek.

Bağından, bahçenden kaldırdığın mahsulü satmadan, öşür niyetine bir miktarını bağı, bahçesi olmayanlara göndermek. Sattıktan sonra ise gönlünden kopanını.

Kendisi bu anlattıklarını hayatına itina ile aktarmıştı. Maaşını aldığı zaman kendine göre kararlaştırdığı bir miktarı cüzdanının o iş için ayırdığı bölümüne koyar, onu ihtiyacını bildiği kişilere ulaştırırdı. Bunlar, genellikle de taşradan gelen öğrenciler olurdu. Bu alışkanlığını ise herkese telkin ederdi.

KUR’AN-I KERİM’İN LATİN MENŞELİ HARFLERLE BASILMASI

Mahir İz Hocamızdan dinlediğimiz ibretimiz bir hatıra da kendi tabiriyle, “Kur’an-ı Kerim’in Latin menşeli harflerle basılması” çalışmalarına son noktayı koyması.

Şöyle ki:

27 Mayıs 1960 darbesinden sonra “Kur’an-ı Kerim’in yeni Türk harfleriyle basılması”, böylece Türk insanının şu Arap harflerinden kurtarılması (!) bir süre gündemde kalmıştı. Bununla ilgili Adana İmam-Hatip Okulunda bizzat yaşadığım bir dramı yukarıda anlatmıştım. İhtilal idaresinin

bu kararının Ankara ayağında da hocam varmış meğer. Onun yaşadıklarını da *Yılların İzi* adıyla basılan hatıralarından aynen aktarıyorum:

“Yüksek İslam Enstitüsü’nde vazifeli bulunuyordum. 1960 inkılabından sonra idi. Bir gün İlim Yayma Cemiyeti İdare Heyetini, beni, İlahiyat Fakültesi Profesörlerinden bazılarını Ankara’daki bir toplantıya davet ettiler. Gittiğimizde Maarif Vekaleti Din İşleri Müdürlüğünü tedvir eden Kemal Edip Kürkçüoğlu da orada hazır bulunuyordu.

Mesele “Kur’an-ı Kerim’in devlet tarafından Latin harfleriyle basılması” mevzuu idi.

Diyanet İşleri Reis Muavini Saadettin Evrin Paşa meseleyi izah etti ve toplantıda bulunanların mütalaasını sordu. Herkes bir fikir dermeyan etti. İlim Yayma Cemiyeti’nin Reisi bulunan Seniyyüddin Başat Bey, İdare Hey’eti arkadaşlarıyla bu mevzuu kendi aralarında müzakere edebilmek için 10 dakika mühlet istedi. Cemiyetin idare heyeti mensupları dışında herkes dışarı çıktı. Ben de çıktım, zira cemiyetin azası olmakla beraber, İdare Hey’etinde bulunmuyordum.

10 dakika sonra salona döndük. Seniyyüddin Bey, İlim Yayma Cemiyeti adına uzunca ve alimane bir hitabede bulundu ve netice olarak kendilerinin hususi bir cemiyet olduğunu; bu işin ise bir Devlet işi olduğunu; kendilerinin bir sıfatları olmadığını izah etti. Yine söz alanlar oldu, fakat nedense kimse söylenmesi gerekeni söylemiyordu.

Nihayet bana da sıra geldi; “Siz ne dersiniz?” diye soruldu. O zaman ben, bu işin mümkün olmadığını; çünkü Kur’an-ı Kerim’de “Mütegarib’ül-elfaz” kelimelerin meharic-i huruf bakımından farklı telaffuz edildiklerini; mesela “Yaratıcı” manasına “Hallak” kelimesinin kullanılabilmesi için mutlaka Arap harfleriyle “Noktalı H” ile yazılıp-okunmasının zaruri olduğunu, zira “Noktasız H” ile yazılan “Hallak”ın “Berber” manasına geldiğini; yine Arap harfleriyle “h” ile Kur’an-ı Kerim’de yazılmış olan ve “Helak olan, yok olan” manasındaki “Halık” kelimeleriyle de iltibas vücuda getireceğini izah ettim.

Bunun üzerine Kemal Edip Kürkçüoğlu Bey “Acaba beynel-milel kullanılan transkripsiyon işaretleri ile bu mahzur önlenemez mi” diye sordu. Cevaben dedim ki: Bu da mümkün değildir. Çünkü, yazılan Kur’an-ı Kerim’dir; matbaada herhangi suretle bu işaretlerin düşebilmek ihtimali vardır. Kur’an-ı Kerim’den başka kitaplar için bunun o kadar kıymeti yoktur. Kur’an-ı Kerim için ilm-i tecvidde “Meharic-i Huruf”; “Tashih-i Huruf” adı ile ayrıca tedris edilir. Diğer taraftan transkripsiyon işaretle-

rini de ayrıca öğretmek lüzumu hasıl olacağından, Kur’an-ı Kerim’in asli harflerini öğrenmek için sarfedilen mesaiyi bu defa Latin harflerinin transkripsiyon işaretlerini öğretmek için harcamak hem aynı külfeti gerektirecek, hem de Latin harfleriyle yazılmasındaki maksadı temin etmemiş olacaktır.

Benim bu kat’i muhalefetim ve izahatıma karşı kimse cevap vermedi ve toplantı nihayet buldu; Devletçe, Kur’an-ı Kerim’in “Latin harfleriyle basılması” teşebbüsünden böylece vazgeçilmiş oldu.”

MİLLÎ TÜRK TALEBE BİRLİĞİ (MTTB) VE CAĞALOĞLU ÖĞRENCİ LOKALİ

Rasim Cinisli’nin başkanı olduğu Millî Türk Talebe Birliği (MTTB) yönetimindeki Çağaloğlu Öğrenci Lokali, üniversitelerdeki -o günkü tabirle- muhafazakâr/sağcı öğrencilerin faaliyetlerini planladıkları mutfak idi ve her hafta sonu mutlaka bir kültürel etkinliğe sahne olurdu.

Çağaloğlu Öğrenci Lokalinin bende bıraktığı unutulmaz intibalarından biri liselerarası münazaraların final karşılaşmalarının bu lokal salonunda yapılması idi. İstanbul’daki 80 kadar lise ve dengi okulun yıl boyunca süren karşılaşmalarından sona kalan iki lisenin final karşılaşmaları Çağaloğlu Öğrenci Lokalinde yapılırdı ve finalistlerden biri mutlaka İstanbul İmam-Hatip Okulu olurdu. Tabii ki finalin galibi de.

Aklımda kalan müsabakalardan biri İstanbul İmam-Hatip Lisesi ile Kabataş Lisesi arasındaki münazaradır. Konu, -yine aklımda kaldığına göre- “Dünyaya hümanizm mi hâkimdir, milliyetçilik mi?” idi.

Salona girdiğimizde, sahnenin, Atatürk’ün barışı ve insan sevgisini öneren, “Yurtta sulh, cihanda sulh” vb. sözleriyle süslenmiş olduğunu gördük. Bana göre Kabataş Lisesi, daha şimdiden müsabakayı kazanmıştı. Zira resmî ve konjonktürel bütün referanslarımızın kaynağı Atatürk’ün ilke ve söylemleri idi. Salonun hemen tamamı da Kabataşlılar tarafından doldurulmuştu. Yani imam-hatipliler âdeta oyuna getirilmiş, seçilen konu itibarıyla daha baştan mağlubiyete mahkûm edilmiş diye düşündüm ama hiç de öyle olmadı.

İlk konuşmacı İstanbul İmam-Hatiptendi. Emin adımlarla kürsüye geldi. Elindeki dokümanları kızgın bir tavırla kürsüye bıraktı. Sahnenin duvarlarında asılı pankartları gözü ile tek tek süzdü ve o gür sesi ile, “Ben bu mesajların hiçbirini kabul etmiyorum! Bizi diğer milletlerin

gerisinde bırakan, işte bu tür düşünceler ve politikalarıdır.” dedikten sonra pankartları teker teker indirmeye başladı.

Duvarlardan sökülüp indirilen sözlerin tamamı ‘Atatürk’ün sözleri; bunu yapan da bir imam-hatipli idi. Tahmin edileceği gibi salon protestodan âdeta yıkıldı zannettik. Bağırışmalar, sloganlar, tepişmeler çeyrek saatten fazla devam etti. Arada ağlamalar ve “Bugünleri de mi görecektik?” diye hıçkırıklar da duyuluyordu. Jüri, salonu teskin etmekte zaa- fa düştü. Artık münazara tatil edilecek ve imam-hatip okulu ekibi hükmen mağlup sayılacaktı.

Derken protestocuların yorgun düşüp gürültünün azaldığı bir sırada jüri başkanı salona hitap etme fırsatını yakaladı. Bu öğrencinin tavrını ve sözlerini kendisinin de tasvip etmediğini; okul idaresi ve disiplin kurulu tarafından gereğinin mutlaka yapılacağından emin olunmasını söyledikten sonra, hiç olmazsa bir özür diletmek üzere öğrenciyi tekrar mikrofona çağırdı.

İmam-hatipli ağır ağır mikrofona geldi, yine o kendinden emin hâliyle ve tek bir soru ile salonu çınlattı. O soru, daha doğrusu tek atış, “Hani Atatürk milliyetçi değil de hümanist idi!” cümlesiydi. Çocuk, akıl dolu bir yaklaşımla taşı gediğine koymuş, havayı tek cümle ile imam-hatip okulu lehine çevirmişti. Konuşmanın devamı ise o ilk cümlenin ağırlığını pekiştiren kurşundan cümlelerdi:

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.”

Niçin “Türk gençliği?” Çünkü Atatürk milliyetçidir.

Niçin “Türk istiklali?” Çünkü Atatürk milliyetçidir.

Niçin “Türk Cumhuriyeti?” Çünkü Atatürk milliyetçidir.

“Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.”

Niçin “Asil kan?!” Çünkü Atatürk milliyetçidir.

Çocuğa verilen süre doluncaya kadar bu minval üzere giden gerçekten de içi dolu bir konuşma. Rakiplerin moralleri oracıkta bitti ve sonunda tabii ki ‘Hümanizm’ karşısında ‘Milliyetçilik’ tezini savunan imam-hatip okulu ekibi büyük puan farkıyla kazandı.

İstanbul İmam-Hatip Okulunun münazara finallerini mezun olunca- ya kadar aynı salonda ve aynı heyecanla dört yıl boyunca gururla izledik. Münazara ekibindeki öğrencilerden biri sonraki Diyanet günlerimde yakın işbirliği içerisinde olduğumuz Hayrettin Şallı, diğeri ise bu satırların yazıldığı tarihte T.C. Cumhurbaşkanı olan Recep Tayyip Erdoğan’dı.

ÜNİVERSİTE AYARINDA SOHBET, KONFERANS VE TOPLANTILAR

1960'lı yıllarda İstanbul'da olup da 'Küllük' buluşmalarını hatırlamayan var mı bilmiyorum. 27 Mayıs hükümet darbesinden sonra giriş yerine 'Hürriyet Meydanı' diye levha dikilen, ama halkın 'Beyazıt Meydanı' diye anmaya devam ettiği yerde, alana nazır amfi tarzındaki açık hava lokali; nam-ı diğer 'Marmara Lokali', muhafazakâr aydınların buluşma yeri idi.

İstanbul Üniversitesinin çeşitli fakültelerinden genç öğretim elemanları ve öğrencilerin ağırlıkta olduğu her meslekten şuurlu muhafazakâr münevverin ders ve mesai sonunda toplandıkları lokal, ihtilal Ankara'sının tahribatlarına karşı millî bünyeyi ayakta tutmanın savunma mekanizmalarını inşa eden kutlu merkezlerinden biri idi. Cumartesi ve pazar günleri dışında imkân bulduğumuz her gün dersler bittikten sonra Marmara Lokaline (Küllük) koşardık.

Toplantılar, miting ve yürüyüşler, yapılacak neşriyat burada görüşülür; burada görev ve işbölümü yapılır; yenilerle eskiler burada tanışır ve tanıştırılırdı.

"Aydınlar Kulübü", "Milliyetçiler Derneği", "Muallimler Birliği", "Yahya Kemal Enstitüsü" Çağaloğlu Öğrenci Lokaline paralel öğrenci yoğunluklu kültür ve eylem merkezlerimizdi.

Süleyman Yalçın'ı, Ahmet Nuri Yüksel'i buralarda tanıdık. Rasim Cinsli'yi Millî Türk Talebe Birliği Başkanlığına getirmeyi bu buluşmalarda kararlaştırdık. Türkiye Talebe Federasyonu isimli 27 Mayıs işbirlikçisi kuruluşun yıkıcı eylemlerine karşı buralarda tedbirler ürettik.

Henüz 'Dr.' ünvanlı genç bir akademisyen olan Nevzat Yalçıntaş'ı özellikle misafir bilim adamlarına tercümanlık yapan koşuşturmalarıyla buralarda izledik. Ünlü Muhammet Hamidullah'ın Türkiye'deki asistanı gibiydi sanki. Değerli bilim adamına salon salon, şehir şehir refakat eder; bin yıllık İslam ümmeti, dahası "Ümmet-i Muhammed" in Haçlı sürülerine karşı kalesi, kadim Türk milletine İslam muamelesinin ve sosyalitesinin evrensel güzelliklerini bir yabancı bilim adamına söyletir ve o yabancıнын söylediklerini "Ümmet-i Merhume"ye tercüme eder, aktarırdı. İngilizce ve Fransızca konuşan bir bilim adamının İslamiyet'in pratikleriyle ilgili olarak anlattıkları, yerli âlimlerimizden anlattıklarından daha cazip gelirdi insanımıza.

Samiha Ayverdi, Faruk Kadri Timurtaş, İsmail Hami Danişment, Sa'it Bilgiç, Osman Turan, Nihat Sami Banarlı, Ali Fuat Başgil gibi nice emektar kültür adamımızın gönüllerinden kopup gelen tebliğleri bizi

önce Osmanlı'ya; oradan Selçuklu'ya, Gazne'ye, Karahanlı'ya, Oğuz ve Bilge Han'a kadar taşır; gönül ve fikir yapımızı itina ile örerdi.

MALEZYALI BAYAN KARI' VE AĞLAYAN TÜRK HAFIZ

Yüksek İslam'ın dördüncü sınıfındaydık ve Fındıklı'dan Bağlarbaşı'ndaki yeni binamıza taşınmıştık. Bir haber üzerine arkadaşlarımız ve hocalarımız konferans salonuna akın ediyorlardı. Bu sürpriz haber neydi acaba? İstanbul yakasındaki fakültemden yeni dönüyordum ki soyunup dökünmeden akan sele ben de kapıldım.

Adana'dan arkadaşlarım (daha doğrusu kardeşlerim) Muhsin ve Selim'in aralarında konuştuklarına göre bayan hafızlar Kur'an okuyacaklarmış ve biz koca koca yüksekokul talebeleri -hem de hocalarıyla birlikte- onları dinlemek için toplanıyormuşuz. Bizim Selim bana dönüp, "Caiz mi bu?" diye sormasın mı?

Adana'daki öğrencilik yıllarım olsaydı, bayanların 'Canlı' Kur'an tilavetini bir salon dolusu yetişkin erkeğin dinlemesinin caiz olup olmadığını bilerek hareket edeceğimi düşündüm ve İstanbul'daki iki okul arasında ikiye bölünmüş hâlime bir daha hayıflandım.

118

Hayret başka zaman -hatta bazı hocaların derslerinde bile- kaytaran öğrenciler dâhil salon hıncahınç doldu. Hocalar mı? Onlar da ön sıralardaki protokolde yerlerini aldılar.

Çabuk davranmışız, bir hayli bekleyişten sonra -kimin refakatinde olduklarını hatırlamıyorum- yabancı iki bayan ile iki erkek sahnede kendileri için ayrılan bölüme yerleştiler. Takdimlerden anladık ki misafirler Malezyalı 'Hafız' ve 'Hafize'lermiş.

Mikrofonun ilk açıldığı kişi 'Gülsüm' adındaki bayan okuyucu idi.

Ha, unutmadan, adını, sanını biraz sonra andığımda hepimizin kolaylıkla tanıyacağınız ünlü Türk hafız, telaşla elindeki teybi yerleştiriyor; kari' ve karielerin seslerini kaydediyordu.

Dört konuğun hepsi Kur'an'dan tercih ettikleri birer bölüm okudular. İlk okuyucu Gülsüm Hanım'ın tilaveti harika idi. Salonda çıt çıkmıyordu ve ince, uzun boyu, güzel giyim kuşamı ve görüntüsü ile misafirler kadar dikkat çeken Türk hafız ağlıyordu.

Tilavet töreni bittikten sonra öğrenciler ve hocalar arasında Kur'an okuyan kadın sesini erkeklerin dinlemesinin caiz olup olmadığı günlerce tartışıldı durdu. "Buna önceden niye karar vermediniz?" demekte haklısınız. O tartışmalar yapıladursun Gülsüm kardeşin tilaveti ses ka-

setleriyle çoğaltıldı ve sadece İstanbul'da değil, Türkiye'nin ulaşabildiği her yerinde dinlendi durdu.

Zihninizi kurcalayan iki soru:

1. Yüksek İslam'ın muallim ve müderrisleri caiz mi dediler yoksa memnu mu?
2. Ağlayan ünlü Türk hafız kimdi?

İlk sorunun cevabı: Caiz değil diyen de çıktı; okunan Kur'an olunca sakinca yoktur diyen de. Orta yol ise şöyle bulundu: Dinlenebilir ama kerahetten hâli değildir. Ben ise bu tartışmaya bugün bile girmeyin ve Kur'an okuyan, okutan, dinleyen herkese dua edin ve onları hayırla anın derim.

İkinci sorunun cevabı: Hafıza Gülsüm'ü dinlerken ağlayan o ünlü Türk hafız, sonradan Diyanet İşleri Başkanı da olan Tayyar Altıkulaç Hocamızdı. Hafızlığını dokuz yaşında tamamlayan Tayyar Bey'in Kur'an aşkının kendisini nerelere taşıdığını sorgulayabilirsiniz.

İNGİLİZCE ÖĞRETMENİ Mİ, SOSYOLOG MU?

Bir İngilizce öğretmenimiz vardı: Sabri Akdeniz. Kıbrıslı idi ve İngiltere'den gelmişti. Bünyesi zayıf, davranışları naif, herhâlde zayıf olduğu için uzunca boylu gözüken, güler yüzlü ama ciddi bir kişilikti.

Derslerinde İngilizceden o günkü müfredat neyse onun dışına çıkmayan bir hocaydı. İsimlerimizi kısa zamanda nasıl öğrendiyse bize adlarımızla hitap ederdi. Daha çok da bilemediğimiz zaman hayretini ifade etmek için, "Olur mu Hamdi!?", "Olur mu be Fahri!?" deyişi vardı ki adımızı söylediği için sevinemez, utanırdık.

Adana İmam-Hatip Okulundaki ilk öğretmenimiz Halis Koyutürk gibi İngilizce değil, Türkçe konuşurdu. Dersimizle ilgili olmak şartıyla sözünü bölmek dâhil her türlü soruyu sorabilirdik. O da sabırla her sorumuza cevap verirdi. Bu yumuşaklığını istismar etmek isteyen arkadaşlara yüz ve fırsat verircesine.

Kıbrıslı olduğu için hocamı nedense kendime yakın hissederdim. Bunda Torosların eteklerinden Kıbrıs dağlarının silüetini seyrede ede büyümemin de bir rolü vardı şüphesiz. Bir İngilizce söyleşide 'Anamurlu' olduğumu söylediğimde ilgisini çekmiş ve ben de Anamur'la ilgili çat pat bilgiler vermiştim.

Hayret, o söyleşide sanki bir arkadaş gibi o da Kıbrıs hakkında bilgiler vermişti sınıfa. Lefkeli idi ve Anamur gibi onlarda da zeytin, narenciye, muz bahçeleri vardı. Şimdilerde gidemiyormuş ama ablası o bahçelere gözü gibi bakıyormuş.

119

Burada hemen bir parantez açarak, hocamın Lefke'deki bahçelerinden bahsetmek isterim: Yıllar sonra Diyanet İşleri Başkanlığında reis muavini olduğumda bir görevle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gittim. İleride bu seyahatten ayrıca söz edeceğim, ama burada yeri gelmişken hocamın çocukluğunu geçirdiği köyünden ve sadece hurmanın bile yedi çeşidinin bulunduğu ünlü bahçelerinden söz etmek isterim.

Görevim Girne, Lefkoşe ve Magosa'da yani Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin orta ve doğu kesiminde idi, ama bir fırsatını bulup, Batı Kıbrıs'a da gittim ve hocamın Lefke'deki köyünü buldum. Sözü ettiği ablası, eşimle birlikte vardığımızda merdivenin üzerinde zeytin topluyordu. Merdivenden inmeden bizi adamakıllı sorguladı ve artık tanıdığına inandıktan sonra inip bizimle ilgilendi.

İlk işim bahçeyi dolaşmak oldu. Tıpkı Anamur bahçelerindeki zenginlik. Hurmanın, mandalınanın kaç çeşidi! Her köşe boşluğunda bir mersin ağacı. Hepsisi aşı ve beyaz, siyah, mor türleri. Kendi bahçemiz gibi rahatça hepsinden tattım, çiçeklerden ve yapraklardan numuneler aldım. Döndüğümde hocama hava atabilir miyim diye.

İşte Sabri Akdeniz Hocama ruhi yakınlığımın öteden, beriden sebepleri bunlar olmalı diye düşünüyorum.

Yine bir gün hocamız sınıfa bir serbest tercüme ödevi vermişti. Herkes arzu ettiği bir hikâye, makale vb. İngilizce yazıyı Türkçeye çevirecek ve yazının aslını da ödevine iliştiirecekti. Hayret, ben hocamın yıllar sonra gördüğüm bahçesini sanki 15 yıl öncelerden görmüşüm gibi tasvir etmişim. Tasvir edilen, bir İngiliz kızının İtalya'da kaldığı bir bağ evi idi, ama demek benim Anamur hasretim, hocamın Lefke hasreti ile örtüşmüştü. 'She' adlı bir kapak içerisinde sunduğum tercüme, hocam ile aramı biraz daha renkli hâle getirdi.

Sabri Hocamın 'Hamdi!' diye beni utandıran bir olayı da yüksek İslam'ın mezuniyet imtihanında yaşadım. Şöyle ki:

Yüksek İslam ile birlikte hukuk fakültesinde de okuduğumdan, yüksek İslam'ın son sınıfından bir dersin imtihanına girmeyerek hukuku bitirmeden İstanbul'dan ayrılmak istemiyordum. Yüksek İslam'da "Devlet yatılısı"nda idim. Bu sebeple mezuniyetten sonra "Mecburi hizmet"e tabi idik ve İstanbul'dan ayrılacaktık. Zira tayin için çekilen kuralarda İstanbul yoktu. Bırakacağım bu ders İngilizce olsun istedim ve sözlü sınavı girmedim. Sabri Akdeniz Hocam imtihanları bitirdikten sonra çizelgeyi kapatmamış ve beni aratmış.

Son sınıfta yeni taşındığımız Üsküdar/Bağlarbaşı'ndaki yeni okulu-

muz o yıllarda yeşillikler ortasında iki bloktan ibaret bir cennet misal yerdedi. Ben, okuldan uzakça bir ağaç gölgesinde kim bilir hangi derse çalışıyordum. Okulun öğrenci işleri bürosundan bir görevli, sora sora saklandığım yerden beni buldu ve biraz da hışımla Sabri Hocamın imtihan odasında beni beklediğini söyledi.

Doğrusu ben de biraz hışımlandım ve imtihana girmeyeceğimi söyledim, ama yine de hocama kıyamadım (!) ve kös kös okula geldim. Sabri Hocam gerçekten imtihan odasında boş oturmuş beni bekliyordu. Yine o malum 'Hamdii!'lerden birini ünledi ve niçin böyle yaptığımı sordu. Ben de olduğu gibi anlattım; mezun olmak istemediğimi, aksi hâlde kura ile Türkiye'nin herhangi bir yerine tayin edileceğimi, bu yüzden hukuk fakültesi sınavlarında güçlük çekeceğimi söyledimse de elime bir metin tutuşturdu ve okumamı istedi. Hayret, normal zamanda en azından kekeleyeceğim metni hem su gibi okudum, hem Türkçeleştirdim, üstüne bir de İngilizce olarak özetledim ve yorumladım.

Demek kaderimde dönem ve sene kaybetmek yokmuş. Hukuk fakültesi öğrenciliğimi, önce Denizli, ardından Ankara İmam-Hatip Okulu öğretmenliği ile birlikte sürdürdüm.

122

Sabri Akdeniz'in ders dışındaki sohbetleri bizi hayrete düşürürdü. Sanki bir İngilizce öğretmeni değil de, Osmanlı, Selçuklu ve Cumhuriyeti, bu dönemlerin doğru ve yanlışlarını tedris eden bir sosyal siyaset araştırmacısı; "Din-devlet" ilişkilerini, 'Laiklik' uygulamalarındaki doğruları, yanlışları ortaya koyan bir din sosyoloğu; "Köy Enstitüleri" ile "İmam-Hatip Okulları"nın fonksiyonlarını mukayese ederek, Türkiye'yi ileri götürecek eğitim sistemini teklif eden bir eğitim bilimcisi idi. Hocamın ders dışı sohbetlerinin değişmez dinleyicisi olmuştum. Acaba İngilizceden mezun olmak istemeyişimde bu tutkunun bilinçaltı yönlendirmesinin bir rolü var mıydı, kim bilir?

Sabri Akdeniz'in ezberlerimizi bozan bilgece sohbet ve tespitlerinden bazı örnekleri birkaç başlık altında anlatmadan geçemeyeceğim.

OSMANLI ISLAHATI VE CUMHURİYET DEVRİMLERİ

"Osmanlı ıslahat hareketleri de Cumhuriyet devrimleri de -şüphesiz gerekli idi ama- zamansız, halkın uyumu sağlanmadan, dahası milletin onayı alınmadan getirilmiş inkılaplardır ve başı gövdeden, devlet yönetimini halktan koparmıştır.

Sözgelimi "Yazının Osmanlıcadan Latinceye çevrilmesi"; yazar, çizerleri, müellifleri, musannıfları, şairleri, mütefekkirleri, müderrisleriyle koca imparatorluk münevverlerini bir anda okuması, yazması olmayan bir cahil sürü hâline getirmiştir. Kütüphanelerin kapısına kilit vurulmuş; mekteplerimiz ve muallimleri talipsiz ve talebesiz kalmıştır.

Yazı, medeniyetin aslı ve özü değil, vasıtasıdır. Endülüs, Abbasi, Buhara ve Bağdat medeniyetleri, beğenmeyip attığımız Arap harfleri üzerine inşa edilmiştir. Zaferlerimiz, fetihlerimiz, o zafer ve fetihlerin tarihleri, tutanakları, marş ve destanları Kur'an'ın da tahrir edildiği o yazı ile yazılmıştır.

Japonya Amerika'ya kafa tutarken, askerinin, sivilinin tahsil ve terbiyesini sağladığı yazı, kargacık burgacık bir garip alfabadir. Bu kargacık burgacık alfabe onları kalkınmada Latin alfabesiyle ilerlemek isteyenlerin önüne geçirmiştir.

Sovyetler bugün Amerika ile birlikte iki süper güçten biridir ve alfabesi, 'Kiril' diye anılan bir garabettir. Bize göre öyle. Bu garabet alfabe ile Sovyetler 'Ay'a Amerikalılardan önce inmiştir. Bizim Kafkasyalı, Balkanlı, İdil-Uralı ve Orta Asyalı soydaşlarımız da 'Kiril' alfabesi kullanıyorlar, ama onlar Rusların aksine medeniyet yarışında yoklar.

Biz İstanbul'u Osmanlıca ile fethettik. Kütüphaneleri dolduran kitapları Osmanlıca ile yazdık. Süleymaniye'yi, Selimiye'yi, Sultanahmet'i ve çevrelerindeki sosyal bilinç ve kültürü Osmanlıca ile meydana getirdik.

Müslüman Endülüs medeniyeti, Avrupa'nın ortasında Avrupa'yı ehliştiren üniversitelerini, araştırma merkezlerini, kütüphanelerini, saray ve kervansaraylarını Arap/Kur'an harfleriyle kurmuşlardır.

Latin harflerinin kabulü, bizi Avrupalı yapmamıştır. Kılık kıyafet ve diğer devrimler gibi Avrupalının peşine takmış, onlara kuyruk yapmıştır.

Bir millet, kendi gelenek ve kültürü ile şahsiyet kazanır. Kendi kültür değerlerini terk ettiği zaman başka bir kimlik de olamaz. Ne kendisi olabilir, ne öteki! Köksüz, kimliksiz, özgüvensiz, orta malı bir toplum hâline gelir. Bugün ülkemizin hâli budur!

Yazı devrimi bize zaman kaybettirmiştir. Belki bu yazıyla, kılık kıyafetle ve bir forma gibi üzerimize giydığımız Batı kültürü ile de özdeşleşeceğiz. Ama kim bilir hangi badirelerden ve sarsıntılardan sonra.

İnkılaplar, altyapısı ve ortamı hazırlanmadan, birdenbire ve sert devlet tedbirleriyle değil, yumuşak geçişlerle ve toplu kabullerle yapılırsa kalıcı olur. Aksi hâlde başı gövdeden, gövdeyi baştan, daha doğrusu halkı devletten, devleti halktan kopuk hâle getirir.

123

Osmanlı ıslahatının ve Cumhuriyet dönemi inkılaplarının birbirine benzeyen sonuçları maalesef budur. Gücenmezseniz.”

LAİKLİK BU İSE!

Sabri Akdeniz Hocamızın doyumsuz sohbetlerinden biri de ‘Laiklik’ ve ‘Din-Dünya İlişkileri’ üzerine idi. İşte bir küçük özet:

“‘Laiklik’ kavramı bizim toprağımızın mahsulü değil. Onun için de bir türlü tat vermiyor. Bize benzemeyen Hıristiyan toplumlarının yüzyıllar süren kavgalarını söndürmek için ortaya atılan bu sistem, hiç düşünülmeden getirilip bizim topraklarımıza bırakılıvermiştir.

Bir yandan bu yeni aşının ne olduğunun iyice bilinmemesi, öte yandan toplumumuzda yeşerip meyve vermesi için gerekli ortamın hazırlanmamış olması, hiç beklenmeyen sonuçlar vermiştir. Laiklik aşısıyla yetiştirdiğimiz meyveler yarı yarıya zehirli, ürettiğimiz çiçekler hastalıklı ve batıcı dikenlerle kaplıdır.

Bu belirsizlik, lügatçelerimizden eğitim müfredatımıza, devlet yöneticilerimizin üslubundan aydınlarımızın (aslında yarı aydın demek lazım) hayat tarz ve anlayışlarına kadar nüfuz etmiştir. Şimdi lügatçelerimize bir bakalım:

Türk Dil Kurumu Sözlüğü: Laik, dünya işlerini dinden ayrı tutan. Laiklik, dinle ilgili olmayan işleri dinsel görüşlerden ayrı tutmak.

Büyük Osmanlı Lügati: Laik, din ve dünya işlerini ayıran.

Redhouse: Papaz olmayan kimse, ruhani memuriyeti olmayan.

Bizim sözlüklerimizin bu kelimeye verdikleri manada bir tutarlılık görüyor musunuz? ‘Din’ bir dünya işi midir, yoksa bir öbür dünya işi midir? Bizi öbür dünyada tartıya çıkaracak da olsa, din bir dünya işidir.

Herkes bilir ki din, kişilerin öbür dünyadaki işlerini değil, yaşadığımız dünyadaki davranışlarını düzenleyegelmiştir. Yalan söylememek, bu dünyanın işi ve düzenlemesidir. Eksik tartmamak da öyle. Başkasının hakkına riayet etmek, belki öbür dünyada mükâfatlandırılacaktır, ama asıl bu dünyada insanlar arası münasebetlere bir nizam ve intizam vermek için istenir.

Siz hiç, bir başkasının tarlasının sınırını geçmenin yasaklanmasını bir yandan dinin hükümlerinden ve aynı zamanda dünyevi ve resmî kanunların müeyyidelerinden müstağni tutabilir misiniz?

Öyleyse bu tanımda ve tanımlamada bir yanlışlık var. Hıristiyan toplumlar din işi ile dünya işini birbirinden ayırmıyor. Aksine, ister resmî

devlet okulu; ister kilise özel okulu olsun bütün okullarda derse hep birlikte ‘Dua’ ile başlanır. Yani Hıristiyan toplumlarda din, dünyevi işlerde devlete ve kanunlara yardımcı olsun diye resmî ve özel bütün okullarda öğretilmektedir.

Orada yüzyılların mücadelesi sonucunda ulaşılan ‘Laiklik’ kurumu ile getirilen, “Devlet işleri”ni “Ruhban sınıfı”nın elinden kurtarmaktır. Yani laiklik, Hıristiyan toplumlarda bireyin ve toplumun ruhban sınıfının hegemonyasından ve zulmünden kurtarılmasıdır. Zira kilise ve ruhban kesimi hem dinin; hem devletin gücünü eline geçirmiş; bir yandan istediğine istediği vergiyi salar, istediğini makbul sayar, istemediğini toplumdan dışlarken diğer yandan cennete giriş vizesi dağıtmıştır. Bu da Hıristiyan toplumlara ağır gelmiştir.

Hıristiyan toplumu, uzun mücadelelerden sonra ‘Yeter!’ diyerek başkaldırmış; “İsa’nın hakkı İsa’ya, Sezar’ın hakkı Sezar’a.” diyerek “İnsanlar arası ilişkileri” topluma ve onun kurumlarına yani devlete bırakmıştır.

İslamiyet’te bir ruhban sınıfı yoktur ve insanlar arası ilişkiler (muamelat) zaten dinin kendi hükmü gereği insan ve toplumun şart ve ihtiyaçlarına; bu şart ve ihtiyaçların gerektirdiği maslahata göre topluma ve devlete bırakılmıştır.

Siz, Hıristiyan toplumların kendi şartları gereği getirdiği bir resmî tedbiri, o şart ve ihtiyaçların bulunmadığı Müslüman toplumlara uygulamaya kalkarsanız, bundan sıkıntılar, sarsıntılar, kargaşalar doğmaz mı?

Bizde öyle olmuştur. Devlet ve resmî kurumların çeşitli inanç sahiplerine aynı sıcak mesafede durması anlamındaki bir sistem ‘İslamiyet’e sopa göstermek şeklinde anlaşılmalı; laiklik adına dinî okullar kapatılmış; dinî kitaplar toplatılarak yakılmış veya toprak altına saklanmış; namaz dualarını ve surelerini gizli, kaçak öğreten ak sakallı hocalar polis dipçikleri atında ve mahkemelerde süründürülmüştür. Yani laiklik; %99’u Müslüman bir ülkede dinlerden bir din; inançlardan bir inanç olarak olsun devletten eşit muamele isteyen müminlerin sırtında bir kırbaç gibi kullanılmıştır.

Türk toplumu işte Batı’daki has ve öz laikliğe değil, o laikliğin Türkiye’deki çirkin uygulamasına bir türlü ısınmamıştır.”

KÖY ENSTİTÜLERİ VE İMAM-HATİP OKULLARI

Kıbrıslı Sabri Akdeniz’in “Köy Enstitüleri” ile öğrencilik ya da öğret-

menlik ilişkisi var mı idi? Öğrendik ki hayır! Ama köy enstitüleri ve imam-hatip okulları üzerine temelli, kararlı sohbetleri olurdu.

Son olarak işte o sohbetlerden bir hatıra sunmak istiyorum:

“1. Her ikisinin de öğrenci kaynağı büyük çoğunlukla köylerimizdi. Köy enstitülerinin kapısı şehir çocuklarına hukuken kapalı değildi, ama öyle bir amaç ve müfredat konulmuştu ki köylerimizin, kendi içlerinden çıkan öğretmenlerle kalkındırılması (gerçekte dönüştürülmesi) amaçlanıyordu. Müfredatı da öyleydi: demircilik, marangozluk, tarım işleri, ebelik vb.

İmam-hatip okullarının öğrenci kaynağı da başlangıçta yüzde yüze yakın köy çocukları idi, ama kapıları şehirdeki ailelerin çocuklarına da açıktı. Bu sebeple bu okul öğrencileri arasında giderek şehir çocuklarının da oranı arttı.

2. Köy enstitülerinde öğrencilere köyün geleneksel kültür ve değerleri yerine bir aydın/bürokrat kesimin kendi kafalarında oluşturdukları ideolojik dönüşüm formasyonu veriliyordu. Yani köylü kesimin bilmediği, inanmadığı, rahatsız olduğu bir eğitim.

İmam-hatip okullarında ise bir yandan köylü nüfusun bilmediği okul dersleri veriliyor, diğer yandan ise köylü, şehirli halk tabanının geleneksel inanç, gelenek ve kıymet hükümleri okutuluyordu.

Bu sebeple olacak, halkın ve köylünün köy enstitülerinin inşa ve idamesine bir katkısı görülmediği hâlde, imam-hatip okulları öncelikle ilk yıllarda bütünüyle halkımız tarafından inşa edilmiş, idamesi için ise her okul çevresinde yardım dernekleri kurulmuştur.

3. Her iki okulun önü de üniversitelere kapalı idi. İmam-hatip okulunu bitirenlerden birçoğu ayrıca bir de lise diploması alarak üniversitelerin daha çok sosyal bölümlerine devam ettiler. Bu durum basında ve kamuoyunda leh ve aleyhte yankı buldu ve tartışmalara sebep oldu. İmam-hatip mezunlarında lise bitirmeler o kadar çoğaldı ki ileriki yıllarda buna da lüzum kalmadı. Zira bu okulu bitirenlere üniversitelere girme hakkı verildi.”

Köy enstitüsü mezunlarından, bir de lise bitirip üniversitelerin herhangi bir bölümüne giden olup olmadığı bilinmiyor. Bunun sebebi, bu okullarda lise bitirmeye yeterli genel eğitim verilmemesi ve daha çok ideolojik pratiklere ağırlık verilmesi olabilir.

4. Köy enstitüleri niçin kapatıldı ve bu okullar kapatılırken, millet çoğunluğu niçin sahip çıkmadı? Doğrusu araştırmaya değer.

İmam-hatip okullarına Türk halkı öylesine sahip çıktı ki doğrusu

bu da araştırılmaya değer. Yakından biliniyor ki halkımız, imam-hatip okullarını kendinden bilmiş; kendi kıymet hükümleriyle bağdaştırmış ve onlara sahip çıkmıştır.

5. İki eğitim kurumu arasındaki bir benzerlik de her iki okulu savunanlarla karşı çıkanların savlarının birbirlerine karşı olduğudur. Sanki bu okulları birbirine alternatif görenler olmuştur. Birine “**Komünist ocağı**” denilirken, diğerine “**Medreselerin hortlatılması**” olarak bakılmıştır.

Bu iddiaların kaynağı, köy enstitülerinin kapatılmaları ile imam-hatip okullarının açılmasının aynı döneme rastlaması olabilir, ama asıl sebep başkadır. Zira ve öncelikle köy enstitüleri kapatılmamış, “**Öğretmen Okulları**”na dönüştürülmüştür. Asıl sebebe gelince, Türkiye’nin seçkinci elit zümreleri ile halk çoğunluğunun değer yargılarındaki farklılıktır. Zira imam-hatip okullarına karşı çıkanlarla köy enstitülerini savunanlar aynı elit zümredir.

6. Son bir benzerlik ya da farklılık; biri yukarıdan empoze edildiği için sürekli olamamış; diğeri tabanın istekleri doğrultusunda açıldığı için gelişerek sürekli hâle gelmiştir. Her iki kurumu en iyi anlatan farklılık da bu son değerlendirme olabilir.”

128

SAMİHA AYVERDİ VE İMAM-HATİP RAPORU

Samiha Ayverdi, Türkiye’nin eğitim ve kültür meselelerini ısrarla takip eden, yeni yetişen nesillerin terbiye boşluğunu kendisine dert edinen, bu problemlerin üzerine gidilmesi için resmî ve özel ilgili kişi, kurum ve kuruluşları bıkmadan usanmadan uyaran bir kişilikti.

Hiç kaçırmadığımız konferans ve sohbetlerinde daima bu konuları ele alırdı. Konuşma mevzuu hususi ve farklı bir konuda da olsa, sözü mutlaka millî kültür ve maarif meselelerine getirir, Türkiye’nin iktisadi, içtîmai, siyasi, askerî bütün meselelerinin merkezinde talim, terbiye meselesinin bulunduğunu ifade ederdi.

Ülkenin geleceğinin yeniden inşasının gerektiğini sürekli olarak gündemde tutardı.

Aydınlar kulübünün mütevazı salonundaki konferanslarından birinde yine “**Kadim maarif meselemiz**” üzerine tenkit ve tekliflerini sıralarken millî eğitimimizin en sahipsiz bölümü “**Din eğitimi**” hususuna da değinmesini uzunca süre ve boşuna bekledim. Konferans bitmek üzereydi, ama din eğitimi konusu ortalarda yoktu.

Arzumu küçük bir kâğıda yazarak salon görevlilerinden biri vasıtasıyla-

la kendisine ulaştırdım. Adımı kâğıttan okuyarak, “konuyu toplantıdan sonra benimle görüşmek” istediğini ifade etti.

Yanımda sınıf arkadaşım Mahmut Özakkaş vardı. Aramızda fısıldaşarak kendi kendimize küçük bir hazırlık yaptık. İmam-hatip okullarına ‘Lise’ hakkı verilmiyordu ve mezunlarının üniversitelere girme hakkı yoktu. Hatta ilahiyat fakültesine bile alınmıyorlardı. İmam-hatip okulunu bitirenlerin cami imamlıklarına ve diyanet kadrolarına alınmaları hususunda herhangi bir okul mezunu, hatta ilkokulu bitirenler yanında bile öncelikleri mevcut değildi. 1959 yılında açılan ve yeni yeni mezun vermeye başlayan yüksek İslam enstitüsünün öğretim üyesi ve hoca problemi vardı.

Bütün bu hususlar Mahmut’un da benim de yazıp çizdiğimiz konularındı. Konferanstan sonra Samiha Hanım’la ikimiz birlikte görüşmeyi kararlaştırdık.

Eskilerden kalma ağır ve saygı uyandıran kişiliğiyle Samiha Hanım bizi önce sorguladı, sonra dinledi. Birimiz Adana, diğeri Kayseri İmam-Hatip Okulu mezunu idik. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde okuyorduk. Yüksek İslam’ın hocaları –her biri kıymetli kişiler idi ama ya emekli ya da şu veya bu yüksekokul ve fakülteden fahri olarak derse geliyorlardı. Yani okulumuzun akademik bir yapısı yoktu ve öğretim üyesi kaynağı mevcut değildi. İmam-hatip okulu mezunları ise üniversitelere kabul edilmiyorlardı.

Bunları bizden dikkatle ve biraz da hayretle dinleyen Ayverdi, çantasından bir rapor çıkarıp bir bölümünü bize okudu. Bizim anlattıklarımızın hepsi raporunda vardı ve bu raporu Başbakan Süleyman Demirel’e sunmuştu. “İmam-hatip okullarına lise muadeleti tanınmalı ve mezunları yüksek mekteplere giriş hakkı kazanmalıdırlar.” diyordu raporunda. Ayrıca imanlı, ihlaslı nesiller yetiştirmede din tedrisatının ehemmiyetinden söz ediyor; dinî tahsil ve terbiyenin bütün okullarda takviye edilmesini istiyordu. Aksi hâlde mezhep, hizip ve başka türlü zihni anarşi çeşitlerinin mevcut dertlerimize yenilerini katacağını bilgece ifade ediyordu. Sanki bugünleri görmüştü.

Hayrete düşme sırası bu defa bizdeydi. Resmî bir makama sunulmuş olduğundan teeddüp edip raporun bir örneğini kendisinden isteyemedik. Raporu elde edemedik, ama kendisinden bizi sevinçten âdeta uçuran bir şey daha duyduk: Bize, “Başbakan’a arz edilmek üzere aynı mevzuları ihtiva eden daha geniş bir rapor hazırlamakta olduğunuzu, “bizden dinlediği hususları genişleterek rapora koyacağınızı” ifade buyurdu.

Biz bu gündemsiz görüşmeyi yaptığımızda 1965 yılının Eylül sonları veya Ekim başlarıydı. Mahmut Özakkaş ile bu müstakbel raporu izlememiz gerektiğini aramızda konuştuk. Dahası yüksek İslam’daki arkadaş, ağabey ve hocalarımıza haber verdik. Doğrusu, hep birlikte bir beklentiye de girdik.

Müteakip aylardaki bir konferansta ise dinleyiciler arasında bulunan Samiha Ayverdi Hanımefendi’den, sözünü ettiği ikinci raporun Başbakan’a ulaştığı müjdesini aldık.

İmam-hatip okulları müteakip yıllarda imam-hatip liseleri hâline getirildi ve mezunlarına üniversitelere girme hakkı tanındı. Bir, iki yıl içerisinde de yüksek İslam enstitüsüne asistanlık kadroları verildi ve bu yüksekokullar da giderek akademik bir hüviyet kazandı.

Bunda, en başta Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü olmak üzere yüksek İslam mezun ve hocalarının; birden çok dernek ve vakfın ve şüphesiz dönemin hükümet kadrolarının çalışmalarının payı olduğunu bilmekle beraber, gönül bağı dışında resmî bir ilgisi bulunmadığı hâlde Samiha Ayverdi’nin bu raporlarının da –bir fiilî dua olarak– önemli rolü bulunduğunu hiçbir zaman unutmadık ve kendisini –İmam-hatip nesli olarak– daima şükranla andık.

NECİP FAZIL-NURETTİN TOPÇU KAVGASI

Necip Fazıl’ın, Nurettin Topçu’nun, Osman Yüksel Serdengeçti’nin her biri kendi misyon ve çizgisindeki derinlikleri ve farklı üslup ve kişilikleri, peşinden koştuğumuz renkli atışmalara vesile olurdu.

Nurettin Topçu ‘Rint’ tabiatlı bir ‘Veli’ gibi taşıdığı ruhi derinlikle sanki bu dünyada değil de başka dünyalarda yaşayan bir “Asr-ı Saadet” Müslümanı idi. Cemiyette gördüğü zaatlardan dolayı hayretini yazılarına ve konuşmalarına döker; sonunu düşünmeden toplumu ve toplum kesimlerini acı acı eleştirirdi. Rutin ve şekilci din adamlarını içtimai hastalıklarımızın ihmal-i faili olarak görür; toplumun zengin kesimini, elindekileri derhâl yoksullara dağıtmaya davet eder; yükselen apartmanlardan, bankalardaki şişkin hesaplardan rahatsızlığını açığa vurur; bir kalabalık gençlik kesimini düşünceleri etrafında koştururdu. Sosyal adaleti sağlamak üzere ‘Toplumculuk’ olarak nitelediği bir sistemle ‘Devlet’e kanun zoruyla nimet külfet ayarlaması yapma görevi biçiyordu. Mısırlı âlim Seyyid Kutub’la Topçu’nun ekonomik devletçilik tezi örtüşüyordu.

Necip Fazıl Kısakürek’e göre Topçunun bu teklifleri örtülü ‘Sosyalizm’ idi. Topçu, sistemine ‘Sosyalizm’ diyemediği için ‘Toplumculuk’ diyordu. Kısakürek ise Topçu’ya Büyükdoğu’daki yazılarında, salonları

taşan konferanslarında ve özel sohbetlerinde açıktan ve ısrarla “Önce Müslüman ol!” çağrısı yapıyordu.

Biz mi? Ayrım yapmadan her ikisinin de konferans, sohbet ve yayınları peşinde koşar; Necip Fazıl’ı bol bol alkışlar; yazılarını elden ele do-laştırır ama Nurettin Topçu’nun ihlas, içtenlik, derinlik ve samimiye-ti yanında yer alırdık. Öyle ki yüksek İslam enstitüsünün son sınıfında ‘Tefsir’ dersinden hazırladığım “İslamiyet’in İktisadi Esasları” adlı me-zuniyet tezimi Nurettin Topçu’nun ahlak ve iktisat nizamı konusunda-ki eserlerine dayandırdım. Bugün de düşüncem, toplumda mevcut gel-ir dağılımındaki eşitsizlik ve sosyal çarpıklıklara karşı ‘Devlet’in sosyal adalet ve sosyal siyaset üretmesi gerektiği istikametindedir.

Nurettin Topçu’yu, büyük sahabe ‘Mu’âz’ çizgisinde görüyorduk. Bazıla-rımız da ona bu adı takmıştık. Büyük Doğucuların onu dışlamalarına ba-kılınca tam da benzeşiyorlardı doğrusu. Mu’âz ibn Cebel (ra.) fevkalade duygusal ve hassas bir kişiliktir. O günün hicret ve savaş şartlarında yok-sulların dertleriyle dertlenir; elinde bir öğünlük bile varlığı olanın, bunu yoksullarla paylaşmasını, kapı kapı dolaşarak biteviye telkin ederdi. Daha-sı devlet yönetiminin gelir dağılımını zorla gerçekleştirmesi gerektiği hu-susunda da çağrılarda bulunurdu. Bu eylemini o dereceye vardırdı ki Hz. Ömer’in hilafeti zamanında, toplumda fakir, zengin ayrımı ve dolayısıy-la fitne çıkacağı endişesiyle Ebû Zer el-Ğıfârî Medine dışına tehcir edildi.

Necip Fazıl çizgisinde düşünenlerin Nurettin Topçu’yu eleştirilerinin dozu zaman zaman buralara kadar geliyordu. “Önce Müslüman ol!” de-nildiğine göre, Ebû Zer esprisini aşırıyordu da. Nurettin Topçu’nun yan-ında yer alanlar ise -onu savunma amacıyla da olsa- Necip Fazıl’ı ahla-ki zaaflarıyla eleştirmeye yelteniyorlardı.

Şairliği, poetika bilgisi, fikrî derinliği ve Türk düşünce hayatına kat-kıları tartışma götürmeyen Necip Fazıl’ın herkeste bulunabilecek bir zaafı, kendine aşırı güveni idi. Enaniyet, kibir gibi sıfatları kullanmak-tan teeddüp ettiğim için “Aşırı güven” dediğimin farkındasınız. Doğru-su, Müslüman toplumların özgüvensiz ve tabi durumlarına bakarak, on-daki bu tekebbür ve özgüven taşkınlığı hoşumuza da gitmiyor değildi.

Kim bilir, Kur’an-ı Kerim’e, “Yıkılır ey kitab-ı köhne yarın, maktel-i fikr olan sahifelerin” dediği için Tefvik Fikret’i; komünizme sığınması dolayısıyla Nazım Hikmet’i yerden yere vurmasının; “Kızıl Sultan” nite-lemesine karşı “Gök Sultan” diye yücelttiği “Abdülhamid Han-ı Sani”ye tuzaklar kuran Ermeni komitacılarına ve Yahudi çetelerine karşı aman-sız savaşının başarı çitasında bu özgüvenin rolü vardı şüphesiz.

Batı ve hayranları, Balkan komitacıları, İslam düşmanları ve Türk’ün ruh kökünden mahrum çeyrek aydınlar. Onun tam isabet atışlarının şaşmaz hedefleri idi, ama ruh kumaşımızı dokuyan Peyami Safa, Meh-met Akif, Fuzuli ve niceleri de bu atıştan derece derece nasiplerini alı-yorlardı.

Bu cümleden olacak, bir konferansında İstiklal Marşı şairimiz Meh-met Akife, “O bir sıfırdır.” yakıştırmasını yapınca, henüz yüksek İslam’da öğrenci olan Emin Işık ağabeyimizin “Sen de onun yanında çift sıfırsın.” demekten kendini alamadığını hatırlıyorum.

Yine aynı sebeple bir konferansında ‘Çile’ isimli kitabından söz derken Osman Yüksel Serdengeçti’nin, “O çile değil üstat hile, hile!” dediğini de.

Onlar böyleydi. İnandıkları davaya ömürlerini tahsis etmişlerdi ve ay-nı ideali paylaştıkları kişilerle aralarındaki nüanslarda bile tavize yanaş-mazlardı. Allah, gidenlere rahmet, kalanlara sağlık ve hayırlı hizmet, bizlere de onlara ve ideallerine sahip çıkmayı nasip eylesin.

BİR CUMA VAAZI VE GÜLNAR’IN KARIŞMASI

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünün birinci sınıfını okuduk ve yaz ta-tilindeyiz. Babacığımın yaşlılığı ve biraz da rahatsızlıkları sebebiyle yaz aylarında gerçek yaylamıza değil, yayla niyetine komşu kaza Gülnar’ın merkezine çıkıyoruz.

Yüksek İslam’da okuyorum ya, vakit namazlarında müezzinlik ve Kur’an okuma tarzında cami hizmetlerine katılıyorum. Aynı zamanda kazanın da eşrafından olan Gülnar müftüsü bana bir gün, “Bu cuma va-az senin.” deyince herhâlde gençlik psikolojisi olacak, sonunda başıma neler geleceğini düşünmeden kabul ediyorum ve hatta biraz da mem-nun oluyorum.

“Sonunu düşünmeden” deyişim boşuna değil. Gülnar, bizim Ana-mur’un aksine 1960 ihtilaline alkış tutanlardan. Gençleri de yaşlı baş-lısı da eşraf ve esnafı da hatta hacı hocası da. Kürsüyü bana teklif eden Müftü Efendi de dâhil.

Merkezdeki tek caminin önünde kurulan ‘Çınaraltı’nın müdavimleri, hacı hoca takımı; çarşı içindeki “Dutlu Kahve”nin müşterileri ise Gül-nar’ın “Öğretmen ordusu” başta, daha ziyade okumuş kesim. (Öğretmen ordusu nitelememe biraz sonra geleceğim).

Yaz sıcağından kaçanların sığındıkları bu koyu gölgeliklerde Demok-rat Parti’nin işlediği cinayetler (!), Yassıada duruşmalarının radyo ha-

berlerinde verilen safahatı ballandırılı ballandırılı anlatılır; dinleyenler de “Vay bee!” diye anlatanlarla yarışırlandı.

Gülnar’ın okumuşu ve okuyanı çoktu. Okuyanların çoğu da ilkokul öğretmeni. Öğretmen Okulları o yıllarda liseler gibi altı yıllıktı ve mezunları ilkokul öğretmeni olurlardı. Geçimi dar kırsal bölgedeki Gülnarlılar çocuklarının kısa yoldan okuyup öğretmen olmalarını tercih ediyorlardı. Yaz tatili dolayısıyla memleketlerine dönen öğretmenlerle Gülnar bir öğretmen kampına dönerdi.

O yıllarda “Moskova’nın Sesi” radyosu da devredeydi. Türkçe yayınlarında Türk halkının burjuva ağalarından çektiklerini biteviye anlatır; kapitalizmin ve Kapitalist ülkelerin bir gün fakir ve işçi kesimlerine yok edileceğini propaganda eder dururdu. Devrik Demokrat Parti iktidarı ve onun kuyrukları işte o burjuva kapitalizminin Türkiye’deki uzantıları idiler.

Gülnar’a dışarıdan gelen bizim gibi yazlıkçı aileler, Gülnar’ın bu siyasi yapısından rahatsız oluyorduk. 1960 ihtilalini öven her sözü sanki kendimize söylenmiş gibi algıladık, ama bir karşı tedbirimiz de yoktu. Cuma vaazıyla bana iyi bir fırsat doğmuştu.

Vaazımda ben de komünizme; Lenin ve Stalin’e; Orta Asya ve Kafkasya Türk yurtlarına işkence uygulayan Sovyetlere ve Rusya’ya yüklandım. Kürsüde yer yer dizüstü dikilerek ve yumruklarımı sıkıp boşlukta birilerini yumruklayarak bir saat boyunca doya doya parlak bir nutuk attım. Şeyh Şamil’in Rus ordularını dize getiren kahramanlıklarından söz ettim. Serdengeçti’nin şiirlerinden; Necdet Sancar ve Nihal Atsız’ın yazılarından destanlar okudum. Cemal Oğuz Öcal’ın;

Yan bakma kızıl baykuş, uluyup acı acı

Düşün bir an, ne yapmıştı Prut’ta Baltacı?!

Mısralarıyla başlayan uzun şiirini okurken heyecanımdan kürsüden düşecek gibi olduğumu hatırlıyorum.

Dışarıda kalan cemaat pencerelere doluşarak; içeridekiler ise gözleri faltaşı gibi açılmış; “Kim bu?!” ya da bakalım daha neler söyleyecek diye hayret ve dehşetle beni izliyorlardı.

Oh! Caminin içinde her şey güzel. Gençlik günleri işte. Böylece 27 Mayıs meddahlarından, Sovyetler Birliği hayranlarından ve kısaca Gülnar’ın solcularından öcümü (!) bir güzel aldım.

Kurban olduğum Anadolu insanı bu; kimseciklerden çıt çıkmıyor. Nasıl çıksın ki burası cami, konuşan da genç menç ama sarıklı, cübbeli bir hoca. ‘Dutaltı’ ve ‘Çınaraltı’ kahvehaneleri değil ki!

Vaazımdan memnun olanlar da yok değil. Hani baskın çoğunluğun karşısında öne çıkamayan sessiz, sade vatandaşlar. Bunlara sessiz çoğunluk da diyebilirsiniz.

Cumadan sonraki günlerde Gülnar karışıyor. Artık kahvehane sohbetlerinin konusu, Anamurlu çocuğun cuma konuşması. Kimmiş bu?! Nerden gelmiş?! Gülnar gibi bir yerde bunları nasıl söylemiş?!

Savcılığa bir ‘Şikâyet’ dilekçesi verilmiş. Çarşıda, pazarda şimdi de o konuşuluyor. Beni tutuklatacaklar, yargılayacaklar, cezalandıracaklar, geleceğimi karartıp, beni yaptığıma pişman edecekler. Babacığım bana, “İyi dedin oğlum, burası Urusya mı?” gibi moral cümleleri ile sahip çıkıyor. “Dediklerinde bir yanlışlık yok.” diyor, ama daha ilerisine gitmiyor. Bir cümle daha söylese, korkuyorum ki, “Söylediklerinde bir yanlışlık yok, ama be oğlum, burası cami, siyaset kürsüsü değil ki!” diyecek. İyi ki demiyor.

Ben ise, “Ah, savcı beni bir çağırsa da içimi bir de orda döksem.” diyorum içimden.

Çok geçmedi, babacığım bir gün çarşıdan ‘Şok’ bir haberle geldi. Garnizon komutanı bu akşam evimize gelecekmiş; “Ahmet Ağa, bu akşam çayımızı içmeye geleceğim.” demiş.

136

Allah Allah! Haber de verdiği göre, herhâlde beni tutuklamaya geliyor değil.

Garnizon komutanı kıdemli bir astsubaydı. Helal süt emmiş bir insan evladı. Uzunca oturduk. Sohbetin başında ve devamında ne cami, ne vaz, ne şikâyet. hiçbirinden bahsetmedi. Giderken ise bana, “Yarın saat 10.00’da Garnizon’a bir uğra!” dedi o kadar.

Ertesi gün Garnizon’a uğradığımda elime birkaç sayfalık bir ifade tutanağı verdi. İfademi, yani kendi sordukları ile benim cevaplarımı kendisi hazırlamıştı. Cevabı ben versem, belki inatlaşabilirdim ve bu kadar usturuplu olamazdım.

Benim belki de hatırlayamayacağım bir şeyi o hatırlamış ve cevaplar bölümüne ustaca yerleştirmişti. O da şu idi: Benim vaaz verdiğim cumanın ertesi günü 30 Ağustos idi. İşgalci Yunan ordusunun denize dökülmesinin yıldönümü. Müftü efendi zaten 30 Ağustos münasebetiyle beni düşünmüş. Tehlike o gün Yunanistan ise bugün sıcak denizlere inmek için gözünü bölgemize diken Sovyetler Birliği imiş.

Komutanın adı Ali Çınar idi. Kendisi de o gün camide imiş ve beni dinlemiş. Millî duygularımın canlılığı sebebiyle üstelik vaazdan fevkalade memnun da kalmış.

Tutanağı imzalayıp çıkarken önümüzdeki günlerde “Sorgu Hakimli-

ği”nin beni çağırabileceğini; tek celsede dosyanın kapanacağını; başkaca bir endişemin olmamasını –teselli babında– bana hatırlattı. Öyle de oldu. Sorgu hakimliğinde sorgulandım, ama tek celsede olay kapandı gitti. Böylece Gülnar’ı karıştırmak ve benden intikam almak isteyenlerin hevesleri de kursaklarında kaldı.

GÜLNAR’A BİR AZİZLİK DAHA: “MİLLİYETÇİLER DERNEĞİ GÜLNAR ŞUBESİ”

Gülнар bana, ben Gülнар’a mı takmıştım ne? Ertesi yıl (1964) yaz tatilinde Gülнар’a Milliyetçiler Derneği şubesini açtık. Terzilik yapan Mahmut Güzel vardı. Genç ama saygın, babacığım ile bir arada bulunmaya özen gösteren, adı üzerinde bir güzel adam.

Bize olan yakın duruşu sebebiyle ailece görüşür olmuştuk. Beni Gülнар’ın dışındaki bağlarına götürür, orada piknik(ler) yapar, fırsat bulduğumuzda, omuzumuza takıp geldiğimiz ruhsatlı av tüfekleriyle tavşan avladığımız olurdu.

Yüksek İslam’ın ikinci sınıfının yaz tatilinde İstanbul’dan Gülнар’a o zamanki otobüslerin bagajına zorlukla yerleştirdiğimiz bir dernek levhasıyla dönmüştüm. 80x20 santimetre ebadındaki saç levhada kırmızı fon üzerine beyaz harflerle “MİLLİYETÇİLER DERNEĞİ GÜLNAR ŞUBESİ” yazıyordu.

137

Kira ve diğer masraflar benim için dert değildi. Babacığım, “Han dediğim yere hamam yaptıracak kadar” üzerime titrerdi.

Terzi dostumuz Mahmut Güzel’e, “Bir dernek bürosu arayalım.” deyince, “Benim dükkâna asarız.” demesin mi? Dernek tüzüğü zaten İstanbul’dan hazır ve çantamda idi. İsim ve adres boşluklarını doldurarak ilgili yerlere ulaştırdıktan sonra levhamızı astık.

Nasıl da yakıştı Yarabbi! Dükkân ikinci katta idi. Tam da levhamızın oturduğu geniş bir alını vardı. Çarşının Anamur’a, Ermenek, Mut ve Mersin’e giden kavşaklarının arasında, hükümet konağına bakan bir yer.

Bizim Gülнарlılar, maruf ikinci gezintilerinde hangi yönü tutsalar, karşılıklarına Mahmut Güzel’in “Milliyetçiler Derneği” çıkıyor. Üstelik bir de “Gülнар Şubesi” demez mi?

Gökten yağmur boşanırcasına bir dedikodu seli ortalığı sardı:

“Bu da ne? Eski köye yeni âdet!”

“Biz milliyetsiz miyiz?”

“Bu yine o Anamurluların işi imiş. Din okulunda okuyan o delifişek var ya, işte onun.”

“Gülner sahipsiz mi yahu?! Bu Anamurlular da çok oldu artık.”

Terzi dostumuz yeni derneğin başkanı idi, ama haklı olarak beni öne sürüp işin içinden çıkmış. Haklı olarak diyorum, zira o kadar baskı olmuş ki doğruyu anlatmaktan başka çaresi kalmamış. Tabi varsa suç da cürüm de benimdi.

Bir gün tanışık bir berberde tıraş oluyorum. Bana, gökten inmiş biri gibi bakan dört-beş genç dükkâna doluşup boş sandalyeleri doldurdular. Niyetlerinin farkında değilim. Onları normal müşteriler olarak görüyorum.

Dükkâna girip çıkan ve çevrede dolaşan gençlerin artmasından bana karşı bir hazırlık yapıldığını anlayan irfan sahibi berber, bir fırsatını bulup Anamurlulara haber uçurmuş, “Çocuğa bir zarar verecekler.” diye.

Tıraşım bitince dükkândaki gençler benimle merhabalaştılar ve “Şöyle bir dolaşabilir miyiz?” dediler. Canıma minnetti. ‘Tabi’ dedim ve etrafımızı alan kalabalıkça bir grup gençle Anamur ve orman idaresi tarafına giden yolda gidip gelmeye başladık. ‘Genç’ dedimse her biri üniversitelerde okuyan ya da mezun zıdır gibi delikanlılar.

Anayasa-babayasa, 27 Mayıs ihtilali, Rusya-Amerika, komünizm-kapitalizm, Osmanlı-Cumhuriyet, Atatürk-laiklik, İnönü-Menderes. peşi peşine bir yığın tartışma ve sohbet konusu. Yüksek İslam yanında bir de hukuk okuyorum ya, cevapsız soru kalmıyor.

Hayret, hiçbir olumsuz tepkiyle karşılaşmıyorum. Dediğim gibi çocukların art niyetlerinin ve hazırlıklarının da hâlâ farkında değilim.

Kaç saat sürdüğünü bilmediğim -saat kullanmıyorum ya- bu git gel ya da gel git sohbette konuşmadığımız bir şey kalmıyor ve herhâlde hepimiz memnunuz, ama bu arada bizimkiler de tedbirlerini almışlar. Önümüzde, arkamızda bizimle ters istikamette seyreden ve her defasında karşılaştığımız bizden birilerini görüyorum. Bana dik dik de bakıyorlar, ama işte o kadar. Ne onların, ne yanımdakilerin niyetleri beni ilgilendirmiyor.

Meğer bizim enişte, kuzen, hısım akraba delikanlılar, tam da bana saldıracığı gün, eski yaylamızdan Gülner’a bir motosiklet kervanıyla gelmişler. Allah’ın koruması denilen şey bu olmalı! Bana ilişilse imiş, tam bir Anamurlu Gülnerlı kavgası kapıda imiş.

“Milliyetçiler Derneği” mi? Başkan Mahmut Güzel bu dedikodu ve baskılara karşı koyabilecek bir yapıda değildi. Öyleyse o güzelim levhaya asılı olduğu yerden indirmeliydik ve indirdik.

O günlerde “Milliyetçiler Derneği” adına bile katlanamayan Gülner’ın bugün -kendi tabirleriyle- “Milliyetçiliğin bölgedeki kalelerinden biri” olduğunu söylemeden geçmemeliyim.

Bu dönüşümde acaba bizim de bir katkımız oldu mu? Bunu Gülner’ımızın o günleri bilen güzel insanlarına sormalı.

BİR KOLTUKTA İKİ KARPUZ: HEM YÜKSEK İSLAM ENSTİTÜSÜ, HEM HUKUK FAKÜLTESİ

İmam-hatip okulu diplomasıyla üniversitelere girilemediği için bazı arkadaşlarımız gibi ben de lise bitirme imtihanlarına girerek bir de “Lise diploması” almıştım. 1964 yılı idi ve üniversiteler arası “Merkezî sistem”le öğrenci alımı ilk defa o yıl uygulanıyordu. Her fakültenin muayyen puanları vardı ve belli sayıda fakülte işaretleyebiliyordunuz. Ben İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile Hukuk Fakültesi’ni işaretlemiştim.

Önce edebiyata yazıldım, bir hafta sonra da hukukta ismim çıktığı için kaydımı oraya aldurdım. Artık hem yüksek İslam enstitüsü, hem hukuk fakültesi öğrencisiydim. Normal lise ve meslek lisesi olarak iki diplomam olduğu için bu mümkündü.

Yüksek İslam’da devam mecburiyeti vardı ve liselerde olduğu gibi her derste yoklama yapılırdı. Hukuk fakültesinde ise yoklama yapılmadığı için devam mecburiyeti de yoktu. Bu sebeple yüksek İslam’ın devamlı ve asıl, hukuk fakültesinin ise âdeta tali talebesi gibi idim. Birinci sene Fındıklı’daki asıl okulum ile Beyazıt’taki tali okulum; ikinci yıl ise Üsküdar Bağlarbaşı ile Beyazıt arasında koşar adım gel git yaşadım. Bu koşuşturmacaya bana hiç de ağır gelmiyordu.

Yüksek İslam’da sene kaybetmeden sınıf geçme konusunda herhangi bir sıkıntı yaşamadım. Hukuk fakültesinin derslerini anlama konusunda da bir güçlüğüm yoktu. Hatta imam-hatip ve yüksek İslam’daki derslerimiz sebebiyle ‘Osmanlıca’ya aşina olduğumuz için Hıfzı Veldet ve Sıddık Sami gibi üslubu ağıdalı hocalarla tabiatı gereği ağır hukuk metinleri, düz lise mezunlarına göre bize normal geliyordu. Avantajımız bile vardı yani.

Anayasa hukuku imtihanı ile ilgili bir hatıra: Hocamız Selçuk Özçelik idi. Yazılıda bir problem olmadı. Sözlümüzü ise asistanı Servet Armağan yaptı. Benim şansına çıkan soru “Hukukta Kıyas” idi. Kıyas konusu -malum- İslam hukukunun en belli başlı konularından. Ben, modern hukuktaki kıyası anlatırken, klasik hukukumuz İslam ve Osmanlı hukukunu da katarak anlatımımı zenginleştirdim. Bu zenginleştirme hocanın hoşuna gitmiş olmalı ki yan sorularını o yana doğru kaydırıldı ve okkalı aferinlerle bir de -herkesten esirgediği-yüksek bir not verdi.

Aynı imtiyazı “Medeni Hukuk” mülakatında da yaşadım. Mülakat, ya-

ni sözlü imtihanlar öğrencilerin huzurunda açık/aleni yapıldı. Medeni hukuk hocamız şen şakrak –öğrenci ağzıyla– babacan bir kişi idi. Öğrenci soruyu bilemezse orada bulunanlara sorar; imtihanı da bir öğrenme metodu hâline getirirdi. Ben, sınav kürsüsünün önünde ayakta mülakatı bekliyordum, ama sanki misafir öğrenci gibi hep dinlemede ve izlemede idim. Sorulardan birini ne imtihan olan arkadaş, ne de orada bulunanlar bilemeyince, hiç öne çıkmayan ben söz alarak soruyu hocanın beklediğinden de geniş şekilde cevaplandırdım. Sıram geldiğinde ise hoca bana başkaca bir soru sormadan iyi bir not verdi. Üslubumdaki rahatlığı sorunca ise imam-hatip okulu çıkışlı olduğumu söyledim.

Yüksek İslam öğrencilerinden, lise diploması alarak edebiyat ve hukuk ağırlıklı olmak üzere çeşitli fakültelerde okuyanlar vardı. Bu, bazı hocaların dikkatini çektiğinden durumumuzu görüşmek üzere ‘Kurulu’ toplamışlar. Prof. Dr. Selçuk Özçelik, Ord. Profesör Recai Galip Okandan hem hukuk fakültesinde, hem yüksek İslam’da dersimize gelen hocalardı. Edebiyat fakültesinden gelen hocaların sayısı daha çoktu: Abdülkadir Karahan, Ali Nihat Tarlan, Bekir Küçüköğlü, Nihat Keklik gibi. Hukuk ve edebiyattan yüksek İslam’a derse gelen hocalar bizi savunmuşlar ve fakültelerinde çalışkanlık ve disiplin açısından ‘Örnek’ öğrenciler olduğumuzu söyleyerek aleyhimize bir karar alınmasını önlemişler. Yoksa iki okuldan birini tercih etmemiz konusunda karar alınacakmış.

Aslında hukuken bir sakınca da yoktu. Zira imam-hatip okulu diplomasıyla zaten sadece yüksek İslam enstitüsüne girilebiliyordu. Lise diplomasını ise kendi tercihimiz ve çabamızla almıştık. İmam-hatip okulu mezunlarına üniversitelere girme hakkı tanınınca bu ikilem de ortadan kalktı.

İSTANBUL'A VEDA

Sabri Akdeniz Hocam bir dersten olsun borçlu kalmama izin vermeyince mecburen ve istemeyerek yüksek İslam’dan mezun olduk. İlk iş olarak ‘Öğretmenlik kurası’ çekmek üzere doyamadığım İstanbul’u; hukuk tahsilimi ve bir yığın hatıralarımı geride ve boşlukta bırakarak Ankara yollarına düştüğüm. Öyle ya, kim bilir torbadan hangi şehir ve okul çıkacaktı.

Ankara’daki kura ve öğretmen olarak atanma hikâyeme yeniden dönmek üzere şimdi İstanbul’a hüzünlü veda serüvenimi anlatayım.

Mezuniyet imtihanının ertesi günü bir grup arkadaşla Çamlıca sırtlarındaydık. Bir yanınızda Boğaz, Haliç ve Topkapı sarayını omuzlarında taşıyan Sarayburnu; öbür yanınızda bir mavi derya, Marmara. Karşınız-

daki siluet; minareler; kubbeler; tarihî surlar ve koca Osmanlı’nın cihana yön veren sıra sıra hatıraları. Mezun olmakla işte bunları kaybediyordum.

İstanbul’daki son cuma günü Süleymaniye Camii’nde idim. Kanuni Sultan Süleyman Han ve Mimar Sinan ile muhteşem Osmanlı kültürünün kucaklaştığı bu görkemli mekâna namaz için gelenlerin de o ihtişama ortak olduklarını fark ediyorsunuz. 500 yıldır kim bilir hangi derya dil âlimlerin irşatta bulunduğu kürsüde gencecik bir vaiz. Söyledikleri mi, sadece “Ulu Mabet”e değil, kâinata sığmayacak kadar gönüllü ve gönülde kemalar. Minbere âdeta zorlukla tırmanan ak kisveli, ak sarıklı hoca efendinin kibar, naif hitabı ile, namazdan sonra okuduğu ‘Mihrabıye’deki ihtişam, kul kelamı ile Allah kelamı arasındaki farkın tescili gibi idi.

Cumartesi günü öğle namazında Eyüp Sultan Camii’ne attım kendimi. Cemaat yoğunluğuna sadece cuma, kandil, teravih ve bayramlarda alışık olanlar için o şaşırtıcı kalabalığın izahını ancak milletimizin peygamberine ve peygamber ahabına olan hasret ve bağlılığında bulabilirsiniz. Geniş bahçeyi bir miting meydanı gibi dolduran kalabalığın arasından türbeye ve camiye ulaşabilmek için efor harcarken kendinizi Mekke ya da Medine maneviyatında, Harameyn-i Şerifeyn’de hissediyorsunuz.

İstanbul’da hayatımın son, sayılı mutlu, huzurlu günlerini yaşadım. ‘Nuruosmaniye’de Tahiyetü’l-Mescid; ‘Beyazıt’ta Duha; Galata sırtlarındaki ‘Bereketzade Ali Efendi Camii’nin sadece hayali kalmış metruk bahçesinde ikindi; Üsküdar “Mihrimah Sultan Camii”nde ve diğerlerinde vakit namazları kıldım.

“Galata Köprüsü”nü Eminönü’nden Karaköy iskelesine; Karaköy’den Eminönü iskelesine birkaç gere gidip gelerek gökten inmiş bir yabancı gibi adımladım durdum. Balıkçı teknelerini, kayık lokantaları, kendilerini balık tutmakla görevlendirmiş eli oltalı sıra sıra adamları, vapur düdüklarını, deniz kokusunu doya doya seyrederek ve içime sindirerek.

“Galata Kulesi”nden dolayı İstanbul’u hayret ve hayranlıkla temaşa ettim.

“Mahmutpaşa” yokuşundan inip çıkarken, “Kapalı Çarşı”yı ve “Mısır Çarşısı”nı dolaşırken, üstünde ve içinde satılanları değil, orada hâlâ yaşayan, yaşatılan tarihî teneffüs ettim.

Sirkeci’den Anadolu Kavağı’na kadar uzanan iki saatlik ‘Boğaz’ gezisi ise belli ki Cenab-ı Hak’tan bana mezuniyet hediyesi idi.

Bakalım meçhul Ankara bana hangi bilinmez sürprizleri hazırlamıştı?

4. Bölüm

*Memuriyete İlk Adım:
Denizli'de Öğretmenlik*

*İlk Kuva-yi Milliye Teşkilatı'nın kurucusu
Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi Hazretlerinin
himaye-i maneviyelerine girecektik.*

DENİZLİ'YE TAYİN SERÜVENİM

Denizli'yi niçin tercih etmiştim?

Takdir orası imiş. Yukarıda sözünü ettiğim gibi resmî yatılı okuduğum için mecburi hizmet yükümlülüğüm vardı ve Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından kura çekme günü, enstitü müdürlüğüne bildirilmişti. Okul idaresi tarafından da mecburi hizmeti olan bizlere.

İstanbul'un tarihini, denizini ve havasını son bir defa kokladıktan sonra gözleri yaşlı yollara düştüm. Otobüsle İstanbul'u geride bırakırken gerçekten ağlıyordum. İç çekişlerimi ve hıçkırıklarımı çevremden gizleme gücünü kendimde bulamadan.

Her şeye rağmen içimdeki ümit ışığı da sönmüş değil. Zira İstanbul'da kalma mecburiyetimin makul bir bahanesi vardı ve bunu izah edebilirdim. Hukuk fakültesindeki tahsilimi yarıda bırakmıştım. Ankara'da bize kura çektirecek ve tayin edecek kişi ise Adana'da beni yedi yıl boyunca okutan imam-hatip müdürümüz Hulusi Özkul idi.

İkinci fakülte de nereden çıktı demeyecek birkaç

kişi varsa biri de Hulusi Bey olurdu. Ne almışsak kendilerinden almıştık. Bu duygularıma dayanarak kendisine bir de mektup yazdım. İşte onun için de kendisiyle 'Özel' görüşmek üzere bir gün önceden gidiyordum.

Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığının -o yıllarda yapılan- yeni binasının üçüncü katındaki makamında hocama ulaşmak zor olmadı. Gönderdiğim mektubumu da okumuştum, ama cevabı olumsuzdu. Dediğine göre ayırım yapmayacak ve elim o torbaya illa ki girecekti.

Yıkılmıştım. Ankara'yı çok da bilmeyen ben, hocamın huzuruna bakımlı çıkmak için aldığım yeni kıyafetimle Bakanlıklar'dan Ulus'a; Ulus'tan Anafartalar'a bulamık gözlerle kaç defa gidip geldim bilmiyorum. Hâlbuki benim meşru, makul bir sebebim vardı ve tahsilimi tamamlayacaktım. Gerçekte, şifahi prensip kararı dışında mevzuata dayalı bir resmî engel de yoktu. O kadarcığı biliyordum.

Hocama, müteakip yıllarda da söylenip durdum, ama bu satırların yazıldığı 2010 yılı 12 Eylül -Anayasa referandumu- günü ben de emekli bir kişi olarak artık sitem etmiyorum. İstanbul'daki ikametgâhında bugün dahi arkamızda kale gibi durduğunu ta içimde hissettiğim hocama daha nice uzun ömürler diliyorum.

Şu kadarını belirtmek zorundayım: Hocamın bu soğuk, 'Resmî' tutumu, öğretmenlik yıllarımda da Diyanet'teki yöneticilik dönemlerimde de yurtdışındaki diplomatik görevimde de bana tersinden yol haritası oldu: 'Resmî' sıfatımı, hizmet stratejisinin ve maslahatın önüne hiçbir zaman geçirmedim.

Kura gününe gelirse, elimi torbaya attım ve 'Samsun'u çektim. Neler mi hissettim? Samsun adını duyunca içimde bir ferahlık. Çocukluğumun geçtiği Anamur gibi deniz sahili oluşundan mı yoksa Anadolu'nun kurtuluş mücadelesinin ilk adımlarından biri olmasından mı nedir, (Niçin ilk değil de ilklerden biri olduğuna ileride işaret edeceğim.) Samsun benim için bugün de aydınlık bir şehir.

Çilem 'Samsun'u çekmekle bitmemişti. Zira İstanbul'da beraber okuduğumuz ve mecburi hizmet yükümlülüğü olan sınıfdaşım Erhan Yetik Samsunlu idi ve Denizli'yi çekmişti. Üstelik Samsun İmam-Hatip Okulu Müdürü de Erhan'ın eniştesi idi. Erhan, Denizli'yi bana vererek kendisi memleketine gitmek istiyordu. Haklı idi de.

Kendimi reddeder, bir arkadaşımın böylesine makul bir isteğini reddedemedim. Battı balık yan gider dedim ve elimdeki Samsun'u da Er-

han'a verdim. Hulusi Bey Hocamın da elini öperek ve kendisine teşekkürler ederek.

Samsun Erhan'a hayırlı geldi. Bugün Samsun İlahiyat Fakültesi'nde anlı şanlı bir profesör.

"Battı balık." dediğime bakmayın, Denizli de bana hayırlı geldi. Öğretmenliğe ilk adımımı Denizli İmam-Hatip Okulunda attım. Bugün işadami, tüccar, doktor, milletvekili, öğretmen, hoca. bu okuldan yetişen çok sayıda öğrencim, içe kapalı bir kasaba görünümündeki Denizli'nin uluslararası açılımlarında önemli roller aldılar. Evlilik hayatıma orada adım attım. İlk göz ağrımız Emrullah'ımız orada doğdu.

İstanbul'da yüzüstü bıraktığım hukuk tahsili ne mi oldu? Onu da Denizli'nin bereketiyle tamamladım. Nasıl olduğuna ileride döneceğim. Şimdilik şu kadarcığı söyleyeyim: Beni o ikinci tahsile yeniden teşvik eden Denizli olduysa, Diyanet'e yolumu açan da o hukuk diplomam oldu. İleride ona da döneceğim.

Önce İstanbul'da kalma, sonra Samsun'a gönül koyma ısrarına bugün şu güzel halk deyiimiyle cevap vereyim: "Kul tedbir eder, takdir güler."

ÖĞRETMENLİĞİMİN İLK GÖZAĞRISI: DENİZLİ İMAM-HATİP OKULU

Denizli'yi Ahmet Hulusi Efendi ile tanıyordum. Hani Kurtuluş Savaşımızın ilk "Mukavemet Teşkilatı" nı kuran ünlü Denizli Müftüsü. Yunan'ın 14 Mayıs'ta İzmir'e çıkışının ertesi günü Denizli ve havalisi mukavemet oluşumunu başlatan din adamı. Bu aynı zamanda Anadolu'nun da ilk direniş teşkilatıdır ve 19 Mayıs 1919'dan günlerce önceye rastlamaktadır. Samsun'a 'ilk' değil de ilklerden biri dememin sebebi budur.

Maraş'ın "Sütçü İmam" ı gibi Denizli'nin "Ahmet Hulusi Efendi" si de vaaz ve hutbelerimizin, yazı ve konuşmalarımızın demirbaş kahramanları idiler.

"Denizli horozu" dilimizin pelesengi idi. En çok merak ettiğim ise 'Pamukkale' idi. Bayram tebrik kartlarımızın Sultanahmet, Selimiye, Süleymaniye gibi bir değişmezi de Pamukkale travertenleri idi. Denizli'de işte o pamuktan kale merakımı da giderecektim.

Ankara'daki tayin evrakımı alıp bekleme süresi için gittiğim Gülnar'da yaşlı başlı müftümüz Aydın Hoca'dan Denizli ile ilgili olarak bir de "İbn-i Batuta" hikâyesi dinledim:

Bizim Evliya Çelebi'nin Arap müteradifi ünlü seyyah İbn-i Batuta'nın yolu Denizli'den geçmiş. Pamukkale ile Honaz Dağı arasındaki sulak

ovayı görünce “**Hâzâ Denuz**” demiş. Yarı Türkçe, yarı Arapça bu benzetmeden sonra buranın adı önce ‘**Deniz**’, giderek ‘**Denizli**’ olup çıkmış. Günahı, sevabı varsa anlatanların boynuna. İlim, irfan sahibi müftümüz bu efsane gibi hikâyeyi ballandıra ballandıra anlatırken acaba beni Denizli’ye ısındırmaya ve özendirilmeye mi çalışıyordu?

Kimbilir?

Denizli ile ilgili diğer bir hikâyeyi de yine bu Gülnar beklemesinde babacığımın işittim. Güya bizim soyumuz da Denizli’den gelmiş. Kitabın hemen başından hatırlayacağınız ‘**Denizciler**’ adı da işte oradan geliyor. Bizim dedeler Kırım’dan İstanbul’a; İstanbul’dan Denizli’ye; oradan bugün Gazipaşa denilen Selinti’ye; Selinti’den de Bozyazı’ya gelerek yerleştikleri ‘**Cüneyt**’ mahallini ‘**Denizciler**’ yapmışlar. Doğduğum yer. Masal gibi de görünse de inanılmaz değil.

Sevgili Erhan’ın kulakları çınlasın. Denizli’yi biraz daha anlatırsam, “**A be, hafızandaki Denizli böylesine zengin idi de Samsun’u senden isterken beni niye o kadar uğraştırmıştın?**” demekte haklı olacak. Erhan’ı asıl haklı çıkaracak alınyazımı bu bölümün sonunda anlatacağım.

Konya’dan bindiğim Pamukkale otobüsü ile Denizli’ye girerken kafamda hep bu karışık duygular vardı.

Otobüs şehre doğru girerken kuzey istikametinde, atılmış pamuk yığınlarını andıran bir dağ kitleleri bütün güzelliği ile İbn-i Batuta’nın ‘**Denuz**’una selam duruyor gibiydi. Şehri güneyden kuşatan ve başı bulutlar arasında yüzen Honaz Dağı ise Pamukkale’nin karşısında hazırola durmuştu âdeta.

Şehrin girişinde bizi görkemli bir ‘**Horoz**’ heykeli karşıladı.

Horozun Denizli’nin simgesi yapılp heykelleştirilmesine bir diyeceğim yok. Ama bir başka sözüm ve ciddi sitemim var: Şehre her cihetten girenleri “**Ahmet Hulusi Efendi**”nin bir heykeli karşılasa daha iyi olmaz mı idi? Kaderimin yazıldığı Denizli’ye girerken gözlerim hep o “**Vefa Anıtı**”nı aradı durdu.

Bu sitemimin, Denizli’nin eşrafına ve yöneticilerine; valisine, belediye reisine, müftüsüne dilekçe mahiyetinde bir arıza olmasını dilerim desem, öğretmenliğimin ilk göz ağrısı Denizli’ye haksızlık mı etmiş olurum?

DENİZLİ İMAM-HATİP OKULU

Tayin emrini tebellüğ ettikten sonra, okulların açılmasına kadar geçen süreyi Gülnar’da geçirdim. Artık öğrencilik bitmişti, eski hırçınlıklar da sona ermeliydi.

Babacığımınla birlikte, müftü efendiyi ziyaret ettik. Çınaraltı ve Dutlu Kahve’de sohbetlere iştirak ettim. Ankara Hukuk Fakültesi’nde asistan olan Halil Cin’in Halkevi’nde tertip edilen konferansına katıldım. Halil Bey’le birlikte Kaymakam’ı ve savcıyı ayrı ayrı ziyaret edip Gülnar’ın geleceği ile ilgili müzakerelerde bulunduk.

Bütün bu buluşmalarda bana hiç kimse Gülnar’daki geçen yıllarımı hatırlatmadı. Ne o soruşturmalık cuma vaazımı, ne Milliyetçiler Derneği denememi, ne de kasaba halkını gerginleştirmemi.

Okulların açılmasına birkaç gün kala babacığım bir cip tutarak beni Mut’a kadar getirdi ve bir Konya otobüsüne bindirerek uğurladı.

Denizli’de beni bir sürpriz bekliyordu: Okul Müdürü Mehmet Kaya, mezun olduğum İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünün Müdürü Ahmet Davudoğlu Hocamın Bulgaristan Şumnu Nüvvab mektebinden talebesiydi. Beni sanki aile fertlerinden biri imiş gibi bağrına bastı. Eşi Ayhan Hanım, ablam; çocukları İrfan, Rıdvan ve Sema, yeğenlerim gibi oldular.

Denizli İmam-Hatip Okulu açılalı üç yıl olmuş ve bu yıl dördüncü sınıfı da olacaktı. Yani orta kısmı dört yıl olan okulumuzun, henüz lise kısmı yoktu. Buna rağmen kendimi İstanbul ve Konya Yüksek İslam ile Ankara İlahiyat mezunu meslekçi dostların arasında buldum.

Rıza Tosun, Mustafa Cevat Akşit ve Cemil Akşit, Muharrem Sinaoğlu İstanbul’dan yani benim okulumdan mezun olmuşlardı. Hakkı Başgün, Ahmet İzgi ve Mustafa Topuz Konya Yüksek İslam’dan geliyorlardı. Hasan Hüseyin Büyük ve eşi Havva Hocanım, Hüseyin Yılmaz ve müdürümüz Ankara İlahiyat mezunları idi. Küçük bir okulda bu kadar meslekçi öğretim elemanı!

Koruma derneği mensupları Münir Kuyumcu, Uşaklı Hafız, İbrahim Sabuncu okulun öğretmenlerden de önce hamileri idiler.

Kültür derslerine giren öğretmenler, o yıllarda herhangi bir açılımı olmayan Denizli gibi bir kapalı şehirde yaşıyor olmanın uyum ve sıcaklığı içindeydiler. Özellikle Kâzım Genç adında bir Türkçe öğretmeni var ki müdür ve okul yöneticileri dâhil, hepimize ağabeylik ediyor.

Ders dağıtımında bana ilk üç sınıftan dersler düştü. Mesleki dersler yanında -okulda henüz branş öğretmeni bulunmadığından- bir sınıfın da İngilizce öğretmenliği. Dördüncü sınıflara dersim yok, ama Kâzım Genç Hoca beni boş bulduğunda dördüncü sınıflara da götürüyor ve ilk tanıştığımız andan itibaren ‘**Senatör**’ dediği bana Türkçe dersleri verdiriyordu. Bir meslekçinin ‘**Türkçe**’ dersiyle ne ilgisi olabilir?

Herhâlde Nihat Sami Banarlı'nın edebiyat hocamız olduğunu; mezuniyet stajımı ise edebiyat dersinden yaptığımı bir vesile ile hocaya çitlatmış olmalıyım.

Kazım Hocanın bu iltifatı hoşuma gitmiyor değil, ama başıma bir iş açacağına da farkında değilim. Bu konuya biraz sonra geleceğim. Burada ifade etmek istediğim şu: Denizli ile âdeta Adana İmam-Hatipteki özgüvenli atak yıllarıma geri döndüm.

İlahiyatçı arkadaşımız Hüseyin Yılmaz, okul bahçesine bitişik küçük bir bekâr evi tutmuş, yalnız kalıyor. Bana da uygun. Ben de o bekâr evine yerleştim.

Okulumuz yatılı değildi. Hemen bütün öğrenciler köyden gelmişlerdi ve okul çevresinde tuttukları evlerde kalıyorlardı. Aynen Hüseyin Hoca ile ben gibi. Ders saatleri dışında öğrencilerle beraber oluyorduk. Yürüyüş, koşu, spor, sohbet ve tartışma vesilesiyle resmiyeti aşarak onlarla iç içe hâle geldik ve kaynaştık.

Müftülük personeli, Denizli'nin bu taze okulla ilgilenen eşrafı, şehir esnafı ve veliler, öğretmenlere farklı bir itina gösteriyorlardı: piknikler, davetler, sofralar, sohbetler. Denizli'nin bu yeni okulu şehre ve çevresine belli bir canlılık getirmiş ve sosyalite katmıştı.

Bekâr evi de olsa bir ev kurdum. Eşyaları aldığımız esnaf fiyatını söylemiyor, para da kabul etmiyordu. Israr edince de sonra konuşuruz diyerek eşyaları, verdiğimiz adrese gönderiyorlardı. Lokantaya giriyorsunuz aynı, pazar alışverişleri aynı. Allah Allah!

Hadi diyelim ki bu şehir halkı inançlarına ve din tahsil edilen imam-hatip okuluna çok düşkün. Peki, yeni tayin edilen bu bekâr ve acemi öğretmen adayının (henüz stajyer öğretmenim) o okulda olduğunu nereden bilecek?

Biliyorlar, anlıyorlar ve sımsıcak kucaklıyorlardı.

Denizli İmam-Hatipin ilk öğrencilerinin bugün saygın yerlerde bulunan ilk mezunları işte bu sıcak ortamın meyveleri oldular.

KAZIM GENÇ HOCA'NIN AZİZLİĞİ

Şimdi Üstat Kazım Genç'in azizliğine geliyorum.

Denizli Millî Eğitim Müdürlüğü, ortaokullar arası bir münazara tertiplemiş. Lise kısmı bulunmayan imam-hatip okulu da bunlar içerisinde. Okul idaresine danışılmadan hem eşleşmeler, hem konular, hem de

hangi konunun hangi okula verileceği tespit edilmiş ve bir emrivaki olarak okul müdürlüklerine bildirilmiş.

Bize, meslek ortaokulları ve yeni açılan Pamukkale Ortaokulu gibi nispeten dengimiz sayılabilecek okullar dururken, Denizli'nin kadim ve teşkilatlı bir okulu olan “Merkez Ortaokulu” düşmüş. “Türkiye'nin kalkınmasında ekonomi ve paranın mı, yoksa eğitimin mi rolü büyüktür?” konularından da ‘Eğitim’ verilmiş.

Okul müdürümüz Türkçe ve sosyal bilgiler öğretmenlerine konuyu açınca toplu bir tepki ve karşı çıkış: “Kalkınma ekonomi ile para ile finansla olur. Eğitimin rolü dolaylıdır. Burada okulumuza karşı bir kasisit var. Bu münazaraya katılmayı kabul etmek, mağlubiyeti daha baştan kabul etmek demek. Öyleyse Millî Eğitim Müdürlüğü'ne başvurulsun; ya konu değiştirilsin ya da katılmayalım.” gibi itiraz ve inatçı nutuklar.

Tecrübe ağacı Kazım Hoca, nasıl olduysa müdürü ikna etmiş ve öğrencilerin münazaraya hazırlama işinin Hamdi Mert'e bırakılmasını önermiş. Müdür, “Aman Kazım Hocam, Hamdi Mert bir stajyer öğretmen. Türkçe ve kültür dersleri öğretmeni değil, meslekçi. Yeni gelmiş, kim olduğunu tam bilmiyoruz. Bu işin altından kalkabileceğine nasıl emin olabiliriz?” dediyse de çaresiz, hele bir konuşalım demek zorunda kalmış.

Buraya kadar her şey benim dışımda.

Bir gün beni “Müdür seni istiyor.” diye sınıftan çıkarttılar. Makama geldiğimde müdür bey yapayalnız ve ayaktaydı. Hiçbir ayrıntıya girmeden millî eğitimden gelen emri bildirdi ve kestirmeden; “Bu görevi sen yürüteceksin.” dedi. İlk tepkim şu oldu: “Tezimiz güçlü, savunmamız kolay olacak.”

Saflığın ve teslimiyetin böylesi!

Tecrübeli müdür hiç renk vermedi ve “Hadi kolay gelsin.” diyerek beni sınıfıma uğurladı. Arkamdan, “Saf çocuk.” diye bana acıdığından eminim. Sorumluluktan kaçan o kurt öğretmenlerin ise gıyabımda benimle alay ettiklerinden.

Bana gelince, Türkiye'nin ilk yedi imam-hatip okulundan biri olan Adana İmam-Hatipin münazara ‘kare-as’ı idim. Yukarıda ilgili bölümde belirttiğim gibi, daha orta kısımda okurken liseli ağabeylerin arasında kürsüye çıkmış; iki rakip takımın en yüksek puanını almıştım. Lise dönemimdeki okul içi münazaralarda hep ekip başkanı olurdum. İs-

tanbul İmam-Hatipin İstanbul liseleri arasındaki münazaralarının hasta bir izleyicisi idim.

Öyleyse, öğretmenliğimin daha başında benim için bulunmaz bir fırsat çıkmıştı.

İdare beni görevlendirmiş ve orayla bir işim yoktu. İlk başvurduğum tabii ki Kazım Hoca oldu. Tahmin edeceğiniz gibi kıs kıs gülüyordu. Benim dışımda gelişen hikâyeyi ve ilgili branş öğretmenlerinin mesuliyet altına girmemek için nasıl yan çizdiklerini bir bir anlattı. “İş Kazım Genç’e kalmıştı; ben de zekâmı işlettim ve yükü sana yıktım.” dedi.

Yüzüne bir şey demedim, ama içimden dolu dolu teşekkür ettim ağabey hocaya.

DENİZLİ İMAM-HATİP OKULU'NUN İLK MÜNAZARASI

Ne mi yaptım? Adana'da öğrenci iken aldığım emektar ‘Erika’mla Akif’ten, Yahya Kemal’den, Osman Yüksel’den şiir ve nesir örnekleri yazdım. Bu örnekleri, öğretmen arkadaşların önerdikleri her sınıftan yetenekli öğrencilere dağıttım. İsteyen öğrencilerin bu metinleri yarına kadar çalışıp gelmelerini istedim.

Ertesi gün, ders aralarında hiçbir dersi zayi etmeden sınıflara girerek, bir gün önce dağıttığım metinleri isteyenlere okuttum ve beğendiğim dört öğrenciyi seçtim: Aynı boyda, aynı ses tonunda çakı gibi köy çocukları. Merak etmeyin, yüz güzelliklerine, saç ve tıraşlarına kadar dikkat ederek.

İdareden, bu çocukların bir hafta süreyle izinli sayılmalarını sağladım. Bir öğle vakti bu çocukları peşime takarak, hazır giyim satan bir mağazaya götürdüm. Takım elbiseleri, beyaz gömleklere, yakışan gravatları ile hepsini tıpkısının aynısı bir güzel giydirdim. En yakın kunduracıdan da gıcır kunduralar. Bu giyim kuşam niçin daha baştan diye itiraz etmeyiniz: Olaya inanmaları ve konsantre olmaları için.

Gecemi gündüzüme katarak, ekipte kimin ne konuşması gerektiğini bizzat yazdım. Yazılı metinlerle yetinmeyerek yazdıklarımı İstanbul hatırası, taşınabilir küçük teybime kendi sesimle okudum. Yazılı kâğıtları ve teybi ellerine vererek bir hafta süreyle çocukları zorunlu kampa aldım.

Herkesin, kendisine ait metni Fâtîha okur gibi, su içer gibi ezberlemesini ve vurgularını tıpkı teypte ki okuyuşuma göre talim etmelerini istedim. Faruk Akkühlah’ın talebesiydim, yapmasınlar da göreydim!

Bir şey daha yaptım: Karşı ekibin sorması muhtemel soruları ve cevaplarını da hazırlayarak ekip başkanı olarak tayin ettiğim öğrenciye teslim ettim. Bu sorular ve iddialar hangi konuşmacıdan önce sorulur ve konuşulursa, sırası gelen arkadaşınız hemen ve gecikmeden bu cevapları alınlarına çakacak dedim.

Münazara gününden önce çocuklarım ringe çıkacak pehlivanlar gibi hazır. Dahası, ringe bir an önce çıkmak için de sabırsızlanıyorlar.

Münazara saatinde salona girdiğimizde, salonun rakip okul öğrenci ve velileriyle hıncahınç doldurulduğunu gördük. Kendi ekipleri lehine sloganlarla ortalık çınliyordu. Bizim taraftarlara yer bile kalmamıştı. Hoş bizim çocukları izlemeye kim gelecek? Hepsi köy çocukları. Dışarıdan bakanlara göre daha münazara başlamadan mağlup olmuştuk. Okul müdürümüzün yüzünü bir görecektiniz! Kim bilir, Kazım Hoca'ya ve bana içinden hangi sitemleri ediyordu? Ama ben ve çakı gibi ekibimiz kendimizden o kadar emindik ki!

Ekipler sahnedeki yerlerini aldıklarında biz bir defa daha mağlup olduk. Niçin mi, karşı ekibin tamamı kız öğrenci. Tek tip önlük, kolalı kar gibi yakalıklarıyla pırıl pırıl ana kuzuları. Müdür bey başta, bizden bazıları niçin bir defa daha mağlup olduğumuz hissine kapıldılar dersiniz, işte ekibin hepsinin kız öğrenci oluşundan. Hani “**Pozitif ayrımcılık**” psikolojisi. Olur mu olur.

Bizimkiler mi, onlar da arslan gibi delikanlılar. Bazı kafalar; dökük, mıymıntı din mollaları beklerken bu da ne?! Gerçekten de seyirciler arasından “**Bunları nerden bulmuşlar?**” gibi hayret ve takdir sözleri. Ben bunlardan birine dönüp, “**Bunlar imam-hatip okulu talebeleri.**” diyorum.

İlk konuşmacı rakip takımdan. Çocuk, elindeki kâğıdı, doğrusu güzel okuyor. Yanılmamak için de başını kâğıttan bir an bile kaldırmıyor. Bir alkış, bir alkış!

Bizim ekibin ilk konuşmacısı, mikrofonun başına gelince salonu şöyle bir süzüyor ve tiyatro artistlerine taş çıkartırcasına sağ eli ile grupları tek tek işaret ederek, “**Öğretmenler! Öğrenciler! Sevgili veliler! Eğitim ordusu ve eğitim gönüllüleri. Hoş geldiniz!**” diye bir nara atıyor.

Elinde kâğıt, kalem yok. Sesinde titreme, yüzünde tereddüt ve endişe yok. Kısacık cümlelerle ‘Eğitim’in önemini üst üste örneklerle öyle bir vurguluyor ki salon put kesilmiş, çıt çıkmıyor.

İlahî.! Meğer Kur'an ‘Oku!’ diyerek inmeye başlamış. “**Bilenlerle bilmeyenler**” asla eşit olmazlarmış. Peygamberimiz Efendimiz, “**Ya öğre-**

nen ol!” demiş; “Ya öğretene ya da dinleyen. Sakın dördüncü kesimden olma!” diye tembihlemiş. Eğitim, insanı meleklerden üstün; eğitimsizlik ise hayvanlardan da aşağı kılarmış. Selçuklu ve Osmanlı, çağın en güçlü medreselerinin yetiştirdikleriyle yükselmiş. Cumhuriyet idaremi; asker, sivil eğitilmiş insanlarımızın ve münevverlerimizin akıllarından, kalem ve divitlerinden süzülüp gelen projelerle kurulmuş. Para ve zenginlik zafer kazansa imiş, sabah kahvaltısını süt ve kaymakla, ara öğünlerini çikolata ile, öğle ve akşam yemeklerini soğutulmuş et ve rosta ile yapan Yunan palikaryalarının karşısında, günlük tayını bir avuç mısır ya da buğday olan Mehmetçik direnebilir mi imiş? Bizim onlardan farkımız, vatan savunması konusundaki terbiyemiz imiş.

Meğer Cumhuriyetimizin kurucusu büyük Atatürk de en hakiki yol gösterici olarak ilmi yani bilgiyi göstermiş.

Ve daha neler!

İşler tabii ki daha baştan tersine dönmüştü. Merkez Ortaokulunun ikinci konuşmacısı elindeki kâğıdı okurken ağlıyor, sesi boğazına tıkanmış için kekeliyor ve mikrofonu terk ederek yerine gitmekle gitmemek arasında gidip geliyordu.

Bizim ikinci konuşmacı Türkiye dışına çıktı ve dünya eğitim tarihinden sayfalar açtı. Fârâbî ve İbn-i Sînâ'dan başlayıp, Tolstoy, Montesquieu'ye uzandı.

Üçüncü hatibimiz karşı ekibi soru yağmuruna tuttu. Amerika'nın, İngiltere'nin, Fransa'nın okuma yazma oranlarını verdikten sonra, “Söyler misiniz, Türkiye'de kaç?” diye sordu. Bu üç ülkenin üniversite ve üniversite mezunlarının sayısını verdikten sonra Türkiye'yi sordu. Fabrikanın para ile mi, bilgi ve teknoloji ile mi kurulduğunu sorguladı. Ekonomi bilgiden önce geliyorsa çıkarılmayan yeraltı madenleri ve işletilmeyen verimli topraklarıyla Türkiye niçin geri kaldı diye sordu. Ekonomik güç ve potansiyel zenginlikler kalkınmayı sağlayacaksa petrol denizi üzerindeki Suudi Arabistan ve İran niçin hâlâ çöl ve bedevi hayatı yaşıyor diye sordu.

Amerika'nın altın madenleri Kızılderilileri niçin zengin etmedi de Avrupa'nın bilgi teknolojilerini oraya taşıyan şeytan zekâlı maceraperestleri gelince yeni kıta, üzerindeki, zengin hazinelerini açtı sorusunun cevabını istiyorum dedi.

Dördüncü konuşmacımız Hüseyin Yılmaz, elinde kapalı bir zarfla geldi mikrofona. Zarfı itina ile açtı ve içinden çıkan mektubu okumaya başladı:

Mektup Amerika'dan geliyor ve “Ben Hüseyin Yılmaz” diye başlıyordu. Denizli'nin Tavas İlçesi'nin Yumurtaş köyünden Hüseyin Yılmaz, Amerika'da 28 yaşında, yani en genç yaşta profesör olan ilk Türk bilim adamıydı. Türkiye'ye sitemler ediyordu Denizli İmam-Hatipte okuyan yeğeni Hüseyin'e yazdığı mektubunda.

Tavas'ta ailesinin kendilerini refah içerisinde yaşatacak mal, mülk ve paraları vardı, ama kendisini ta Amerikalara, Türkiye'de verilmeyen ileri eğitimi alması için göndermişlerdi. Türkiye'de gösterişli üniversite binaları vardı da dünyanın başarılı üniversiteleri arasında bizim adımız bile geçmezdi. Niçindi?

Türkiye'nin eksikliği bilgi ve teknoloji idi. O da ‘Eğitim’le elde edilirdi.

Sonucu merak etmediğinizi biliyorum da ben yine de rakamı vereyim: İmam-hatip okulu, münazarayı bin üç yüz elli puan farkıyla kazandı. Bu olay, sadece Denizli'nin okullarında ve eğitim camiasında değil, halk arasında da konuşuldu durdu.

Çok uzattığının farkındayım, ama Denizli ile kader ortaklığımı bu somut hadise varken daha güzel nasıl anlatırdım ki?! Hangi kader ortaklığı dersiniz, onu daha sonra anlatacağım. Sizi merak ettirmek için değil, sırası gelmediğinden.

158

YAZILARIMIZI DUVARLARA ASIYORUZ

En müzmin hastalığım ‘Yazmak’tı. 1967 ya da 68 yılı idi. Sivas ile Kayseri spor kulüpleri arasında bir futbol maçı olmuş ve iki takım taraftarları arasında çıkan kavgada tam 40 kişi hayatını kaybetmişti. Bu olay üzerine mahalli *Denizli* gazetesinde “Korkunç Tezahür” başlığı altında bir tepki yazısı yayımladım.

Yazıyı birinci sayfadan verdiler, ama başlığı “Korkunç Tezahürat” olarak değiştirmişler. Sebebini sorduğumda ise yanlıştta ısrar ederek “Doğrusu böyle olur.” dediler. Hem de bana; yazının sahibine. Hem de en yetkilileri.

Gazetede her hafta yazmak üzere anlaşmıştık. Bu cehalet karşısında şevkim kırıldı ve bir daha yazı göndermedim. Bunun yerine bir okul gazetesi çıkarmak üzere hazırlıklar yaptım ve matbaalarla konuştum. Gazetenin adı *Yağmur* olacaktı. Adana İmam-Hatipte iken *Yeni Hareket* gazetesi ile *Vahdet* dergisini Faruk Akkühlah Hocamızın koordinatörlüğünde böyle çıkarmıştık. Bunu Denizli'de de başlatmalıydık. Ama olmadı.

Neden mi? O günün Denizli'sindeki matbaalar küçük ilan, makbuz gibi rutin işleri yapıyorlardı da bu tür işler için hem uzman elemanları yoktu, hem makineleri yeterli değildi. Bu işi yapabilecek günlük *Denizli* gazetesi yönetiminden de doğrusu sıklıkla sızılmıştı.

Hazırlıklarımı ve hevesimi, öğrencileri organize ederek, her sınıfta bir “**Duvar gazetesi**” çıkarma kararına dönüştürdük. Çerçevesel yaptırıldık ve her hafta değiştirmek üzere yayın (!) faaliyetimizi başlattık.

Her sayıda ‘Başyazı’, ‘Ayet-Hadis’ köşeleri, okul içi haberler, kısa hikâye denemeleri, güldürü ve fıkralar bulunacaktı. Bunların tamamı öğrenciler tarafından hazırlanacaktı, ama asılmadan önce ben mutlaka görecektim. Okul idaresinin şartı bu idi.

Daha ilk haftamızda hevesimiz kursağımızda kaldı. 3/C sınıfına İngilizce dersine giren bir bayan öğretmen, herhâlde hayatında ilk defa gördüğü bu nevezur işi beğenmemiş. ‘Başyazı’dan ayet hadislere kadar bütün yazıları koparıp parçalamış ve yerlere atarak üstünde tepinmiş. Çocuklar ise sınıfı topluca terk etmişler ve müdür odasının önünde toplanmışlar. “İdareyi basmışlar” dememek için böyle söylediğimin farkındasınız.

Olayı büyütme okula zarar verebilirdi. Harekete diğer sınıfların da karışma ihtimaline karşı meslekçiler olarak tedbir aldık ve olayı kapattık. Fakat çocukların da bir şekilde teskin edilmeleri gerekliydi. İdare ile görüştüm ve “**Kültür Kolu**” diye bir birim oluşturarak sorumluluğu bana ait olmak üzere tek bir duvar gazetesi çıkarmaya ve şimdilik sınıflardakileri indirmeye karar verdik.

159

Kültür kolu adına çıkaracağımız gazeteyi, daha büyük bir çerçeve yaptırarak bu defa “**Öğretmenler Odası**”nın giriş kapısına bitişik olarak astık. Her giriş çıkışta bütün öğretmenler görsün diye.

Gazetenin başlık altına spot olarak ve değişmemek üzere Osman Yüksel Serdengeçti'nin şu beytini koyduk:

“Volkan gibi lav atmış, ne susmuş; ne sönmüşüm,

Ben bu iman yolunda, çılgınlara dönmüşüm!”

‘Başyazı’ ise mavi pelür parşömen üzerine ‘ALÇAK!’ başlıklı bir yazıydı (Mavi pelür kâğıt üzerindeki o yazıyı dosyamda hâlâ saklarım.). Gazetenin diğer bölümleri her hafta değişti ama o spot hiç değişmedi. Başyazı ise birkaç hafta yerinde kaldı.

Bayan İngilizce öğretmeni meslektaşımız “**Bu hitap bana!**” diye söyleyip durdu ise de kendisini kimse kaale almadı ve o ‘Alçak’ yazısı öğrencilerin ağzında tekrarlandı durdu.

Necip Fazıl Kısakürek'in yayımladığı *Büyük Doğu* gazetesinin abonesi ve müdavimiydim. İlk çıkan sayısında bu mahut yazıyı Ahmet Hamdi Gazioğlu adıyla orada da yayımladım.

Eski günlerin bir anısı olarak bu suç aleti(!)ni aşağıya alıyorum.

ALÇAK!

İlahi ve beşeri bilcümle evrensel değerleri, ideolojik ve şahsi çıkarları uğruna biteviye çiğnemekten çekinmeyen kişisel ve kurumsal denaetlere karşı hak ve hakkaniyet adına bir vatandaşlık manifestosu.

Namusun yok ki namussuz desem. Şerefın yok ki pak alnıma yakıştırdığın kokmuş sıfatları iade etsem. İlim, fikir, haysiyet, iffet gibi ulvi mefhumlardan mahrum şahsına hangi zıt manaları bulayım ki seni olduğunca ifadelendirsın.

Bir lokma ekmek, birazcık şöhret için kapıldığın yıkıcı fikirler bile yanında münezzeh kalır. Her devir ve zamanda içtimai, siyasi aksaklıkların baş sorumlusu olarak, faziletli insanların karşısına dikildin! Her geçen gün, ihanetler zincirine bir yenisini ekledin.

İhtilaller sende tutunur! Süiistimler sende barınır. Her türlü olumsuz fikirler sende yataklanır. Milletimi içten yıkmaya memur hain şahsına ilan-ı harp edecek nesil, kurtuluşumuzu müjdeleyecektir! Hükümrancılık heveslerini suratında patlatacak el, korkunc mahiyetini teşhir edecektir!

Bir milletin irfan hayatına hakim olmak kolay değildir. Fikirlerinle, zihniyetinle, yarım asırdır nihayet arkana takmaya muvaffak olduğun ihanet şebekelerininle sınırdışı edileceğin günü sabırla bekle!

Kemiğini yaladığı kapıya ihanet edecek çamur karakter köpeklerde bile bulunmaz. Hayatınca hizmet ettiğin davanda tek adım ilerleme görüyor musun? Hayır, artık ömrünüz dolmuştur. Attığımız kötü tohumlar filizlenmez olmuştur. Hakkın ismi yücelsin diye hayatlarını feda edenlerin intizarı nihayet yerini bulmuştur.

İmanlı, irfanlı ecdadın pak yurdunda estirmeye muvaffak olduğun küfür havasında yine kendin boğulacaksın. Müslüman-Türk yurdundan, tefessüh ettirmeye yeltendiğin ulvi ruhun celadetli eliyle kovulacaksın!

Alnına vurulmuş "Hain!" damgasını daha şimdiden görür gibiyim.

İftira ettiğin masum insanların; ırzına geçtiğin fikirlerin seni kahrecek mağrur hitaplarını şimdiden duyar gibiyim.

Hesap vereceksin! Yıkıtın yuvalar, unuttuğın töreler, baştan çıkardığın şuarsuz, inançsız, başıboş nesiller, muhasebe defterinin felaket sayfeleri.

Hesap vereceksin! İşlediğin cürümler ve bu masum millete karşı yaptığın iha-

netler boynunda bir tasma olduğu halde, bütün bir tarih önünde teşhir, terzil, tel'in edileceksin!

İsmi şimdi koyuyorum: "ALÇAK!"

Beni ayıplamayın! Denizli gibi muhafazakâr bir şehirde bu tedbirlerimiz olmasaydı -hadi öğrenciler bir yana- velileri ve halkı teskin etmemiz mümkün olmazdı. Bununla kendi meselemizi kendi içimizde hallediyor; okulun ve şehrin tansiyonunu böylece düşürüyorduk.

Doğru olan da bu idi.

DENİZLİ'Yİ KİMLİĞİMİZE KAZIYANLAR

Yukarıda Denizli'nin alinyazımıza yazıldığını söylemiştim ya kader işte! Mesleği ile uğraşırken dönüp bir de kendi hayatına ve geleceğine bakmayan ben, meslekçi, kültürcü öğretmen arkadaşların bütününün bir toplu taarruzuna daha maruz kaldım.

Bekârdım. Henüz stajyer, askere gitmemiş, yeni mezun bir öğretmen başka ne olabilirdi ki! Hayır, böyle olmazmış. Artık başım örtülmeliymiş. Benimse o taraklarda bezim yoktu. Kaldı ki İstanbul'da yarım bırakıp geldiğim, beni bekleyen bir okulum vardı.

162

Bunlar arkadaşların umurunda olmadı. Meğer okula tam da benim hayat tarzıma uygun, o da yeni mezun bir bayan öğretmen gelmiş. Sınıfın dışında -sınıfta ne mümkün- başını örtüyor; namazını kılıyor; sabahları "Yâsîn-i şerîf" okumadan evden çıkmıyormuş.

Sözünü ettikleri, "Türkçe-Sosyal Bilgiler" öğretmeni idi ve Necati Eğitim Enstitüsü mezunu idi. Tabi söylediklerine inanmadım.

Peşime taktıkları ilk kişi müdür yardımcısı, meslekçi arkadaşımız Hakkı Başgün'dü. Günlerce süren ikna turlarından sonuç alamayan Hakkı Hoca'ya, "Bak Hakkı Bey! " dedim. "Ben henüz yükü sırtında, asaleti tasdik edilmemiş, askere gitmemiş, gelecek planı olmayan bir kişiyim. O çok dindar kıza yazık etmeyin, bu bir." deyince o da,

"İkincisi ne peki?!" diye sordu. Ben de,

"İkincisi şu: Dediklerinize inanmıyorum. Eğitim enstitüsü mezunu bir bayan namaz kılacak, Kur'an okuyacak, dahası sabahları Yâsîn okumadan evinden çıkmayacak. Bu bir kurampa; beni ikna için yazılmış senaryo. Kimse benimle uğraşmasın. Herkes kendi işine baksın!" dedim.

Sonra devreye başkaları girdi. Bunlardan biri de kültür dersleri öğretmeni Hüseyin Çalap. Senirkentli. Senirkent deyince Adana İmam-Hatipten Faruk Akkûlah aklınıza gelmiş olmalı. Hani Adana'yı dönüştüren

adam. İki Senirkentli, bir buluşmalarında, Denizli'ye tayini çıkan benden söz etmişler. Hüseyin Bey, "Delifişek bir çocuk" mu demiş ne? Akkûlah Hocamız da "O çocuğu görüp gözetin" demiş.

Hüseyin Bey bir gün beni kenara çekti ve "Bak aslanım! Bilmiyorsun, ama sen bize emanetsin. Sen sen ol, o nasibi kaçırma!" dedi. Ama biraz sertçe dedi.

Anladım ki Hüseyin Bey'in, sosyal bilgiler öğretmeni olan eşi Ayten Hanım da o Necati Eğitim mezunu kızı bana doğru yönlendirmeye çalışıyormuş. Allah Allah, işleri mi yok ne?!

Devreye en son müdür bey girdi. Müberra Hanım'ın aile geçmişini anlattı: Bulgaristan göçmeni imiş. Müdür bey kendisi de öyle ya. Babası Abdullah Efendi, ilkokul öğretmeni imiş, ama aynı zamanda Balıkesir İmam-Hatip Okulunda da derslere giriyormuş. Dedesi Şumnu Nüvvab Mektebinin kurucu müdürü Emrullah Efendi imiş. Kütüphanesinde elli bin cilt kitabı olan bir âlim. 1900'lü yıllarda İstanbul medreselerinde yetişmiş. Medrese mezunlarının en başarılıları arasında yer alınca kendisini 'Ruus' imtihanına almışlar ve onu da başarıyla kazanmış. Sırada "Saray hocası" olmak varmış. Fakat Emrullah Efendi; "Bana, asıl doğduğum toprakların ihtiyacı var." diyerek Bulgaristan'a dönmüş.

163

Şumnu'da Nüvvab Mektebini kurmuşlar. Nüvvab, tali ve ali yani orta, lise, yüksek kısımlarıyla. İşe bakın ki bunları bana anlatan müdürümüz Mehmet Kaya da bu mekteplerde okumuş ve aileyi yakından tanıyormuş. Dahası, mezun olduğum İstanbul Yüksek İslam'ın Müdürü Ahmet Davudoğlu da Emrullah Efendi'nin elinde yetişenlerden. Onu ve İsmail Ezherli gibi bazı başarılı öğrencilerini Nüvvab'tan sonra Mısır el-Ezher Üniversitesine göndermiş.

"Bütün bunları Müberra Hanım'ın dedesi yani öz babasının babası mı yapmış?"

"Başka söyleyeceklerim bile var; bunları konuşur dururuz da sen gerek görürsen bir de İstanbul'daki müdürüne sor."

Oradan gelen cevap şu idi: "İslamiyet'te heykel dikmek caiz olsa, Türkiye'nin her şehrine ve kasabasına Emrullah Efendi'nin heykelini dikmemiz gerekir." Meğer 1924 yılında çıkarılan "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile medreseler kapatılınca 1950'lere kadar geçen sürede Türkiye'deki müftülük, vaizlik, imamlık vazifelerinde Şumnu Nüvvab mezunları devreye girmiş. "Bulgaristan tamam da Anadolu'ya ne oluyor?" sorusunun cevabı da bu imiş.

Kader ağlarını örmüş, bana söyleyecek bir şey kalmamıştı. Alinyazımızda Denizli'nin daha derin bir yeri olduğunu kul gözüyle de görmüş olduk.

Ama bu evlilik, unutmaya çalıştığım -ya da bir türlü unutamadığım- hukuk tahsilim sebebiyle yeni bir hicretin de başlangıcı oldu. Muhacir ailesine intisap etmiştik ya, kaderde yazılı hicret yolculuğuna biz de kapılacaktık.

5. Bölüm Ankara'da Öğretmenlik ve Öğrencilik

ANKARA'DA HUKUK FAKÜLTESİ YA DA ÖĞRENCİLİĞE DÖNÜŞ

“Ankara artık sürekli mekânımız olacaktı.”

Evlenirken bir anlaşmamız vardı: Ben hukuk tahsilimi tamamlayacaktım, Müberra Hanım da öğretmenlikten ayrılacaktı. Herkes sözünde durdu. Ben naklimi Ankara Hukuk'a aldurdum. Hocanım da okul müdürlüğüne istifa dilekçesini verdi.

Kendime yeniden döneceğim, ama yıl ortasında öğrencilerin öğretmen değiştirmesi çocukları mağdur edeceği savunmasıyla ve okul müdürümüzün de ısrarıyla Müberra Hanım, zaten yürürlüğe konulmayan dilekçesini geri aldı ve öğretmenliğe devam etti. Buna kerhen de olsa rıza göstermek zorundaydım. Sebebini ders yılı sonunda anladım. O yıllarda “Sosyal Bilgiler” dersi tek ders olarak kabul edilmiyor; tarih, coğrafya, yurtbilgisi olarak ayrı ayrı öğretmenlere veriliyordu. Sınıf geçmede ise ayrı ayrı hocaların verdiği notların ortalaması alınarak tek not sayılıyordu. Sosyal bilgiler içinde Müberra Hanım'a düşen ‘Coğrafya’ idi. İsmi hatırlayamadığım tarih hocası ve Yurtbilgisi Öğretmeni “Süleyman Keleş” sağ olsunlar öyle notlar vermişler ki öğrenciler sanki

zekâ özürlü. Üç dersin not toplamı 15'i bulsun ve ortalaması on üzerinden beşi tutsun diye 'Coğrafya' öğretmeninin notları ona göre ayarlandı ve notlar neredeyse 9'dan, 10'dan aşağı düşmedi. İyi ki 'İstifa'nın vebalini üzerime almamışım dedim. Bu nasıl öğretmenlik demeyin! Kasıt varsa o kastı boşa çıkarmak da hakkaniyet ve adalettir.

Bana gelince, Denizli'deki öğretmenlikten Ankara'daki talebeliğe gidiş geliş yolundaydım artık.

İstanbul Hukuk'un ikinci sınıfındaydım, ama Ankara'nın ilk sınıfında okunan ve İstanbul'da bulunmayan bir ders vardı: "Siyasi Tarih" diye. Hocası ise Coşkun Üçok. İlahiyatçı Bahriye Üçok'un eşi. Bu sebeple bana ders de hocası da sıcak geliyor. Bir güzellik daha: Coşkun Bey'in asistanı Halil Cin. Hani Gülnar Halkevinde konferansına katkı sağladığım, orali genç istidat. Sonradan Dicle Üniversitesinin kurucu rektörü ve ardından Selçuk'un efsane rektörü; milletvekili; TBMM Millî Eğitim Komisyonu Başkanı oldu. Genç istidat sözüm boşuna değil yani.

"Siyasi Tarih"i Denizli'den gidip gelerek haziran ve eylül dönemlerinde ancak verebildim. Zira Coşkun Hoca, İstanbul'dan Ankara'ya naklen gelen bu imam-hatip öğretmeni Ankara Hukuk'un sıradanlığına hükmetmesin diye tek soru sormuş ve "Kitapta böyle bir soru yok." demem üzerine de, "Falanca sayfadaki dipnotlara bak ve Eylül'de tekrar çalış da gel." diyerek kalkıp gitmişti. Asistanı ile masada kalakalmıştık. Eylül'de siyasi tarih kitabının dipnotlarını ve ilave olarak hocanın konuyla ilgili makalelerini de okuyup geldim.

Anlaşıyordu ki geriye kalan üç sınıf Denizli'den gidip gelmekle kolay olmayacaktı. Öyleyse öğretmenliğimizi Ankara'ya aldirmalıydık. Bizim fahri destekçiler "Şeyh Gazi" ve yengesi bir olup arkamızdaki asıl gücümüz babacığımızı Ankara'ya Genel Müdür Hulusi Özkul'a göndermişler. Haddim, haberim yok. Kura çekiminde Hulusi Bey Hocamdan gerekli darbeyi yemiştım ve bir daha kapısını çal(a)mazdım.

Hulusi Bey nihayet bana acımış ve babacığım, "Ahmet Ağa, çocukları Ankara'ya alalım, ama öğretmen maaşıyla burada nasıl geçecekler? Gel bu sorumluluğu paylaşalım: Sen çocuklar için bir ev al, ben de nakillerini yapayım." sözünü vermiş.

Onlar da sözlerini tuttular ve öğretmenliğimizin ikinci yılı sonunda Denizli'ye veda ederek ben Ankara Hukuk talebesi ve Ankara İmam-Hatip Okuluna meslek dersleri öğretmeni; Müberra Hanım ise aynı okula sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmeni oldu.

Satın alacağımız evi bulmamızda ve inşaat hâlindeki o eve taşınmaya kadar aç açık kalmamamızda, Adana'dan öğretmenim olup Ankara İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapan Abdülkadir Şener Hocamın dillere destan ev sahipliğini bir vefa borcu olarak burada anmalıyım. Üç ay boyunca ev ev üstünde bizi ağırladı. Zaten küçük olan sobalı evinin bir odasını da eşyalarımıza depo yaparak. Tıpkı Denizli müdürünün bize gösterdiği şefkatle.

Artık öğretmen mi idim öğrenci mi hatıralarımın devamında görülecek.

ANKARA İMAM-HATİP OKULU

Ankara İmam-Hatip Okulu, Adana'da yayımladığım *Nereye Bu Gidiş?* kitabımı jurnalleyen Zakir Güven'in müdürlük yaptığı okuldu. Allah'tan, branşı resim öğretmenliği olan Zakir Bey'in yerinde ilahiyatçı bir müdür oturuyordu: Sonradan Diyanet'te de beraber olduğumuz Kemalettin Erdil.

Tanışmak ve tayin evrakımı tebellüğ etmek üzere makamlarına girdiğimde, koltuğundan bile kalkmadan (O müdür bense öğretmen, niye kalksın ki!), "Sen gelmeden haberin geldi." diyerek karşıladı.

"İnşallah iyi bir haberdır." sözüme ise, "Hayır, aksine bir yobaz geliyor dediler. Hayır mı şer mi göreceğiz bakalım."

Cevabım, "Bizim şerle bir işimiz olmaz. Bakalım, biz de sizi göreceğiz." oldu.

Müdür Bey'den bir de tehdit: "Hukuk fakültesinde okuyacakmışsın. Burası başkent okulu, Denizli değil. Öğrencilikle öğretmenlik yürümez. Derslerinde asla ihmal ve aksaklık istemem."

İlahiyatçı müdüre verdiğim cevabı burada tekrarlayarak okuyucularımın gönüllerini karartmak istemem. Anlaşılan Ankara'nın bu koltuğunda bir meymenetsizlik vardı. Bunu Ankara İmam-Hatip Okulunda geçen ileriki ay ve yıllarda daha iyi anladım.

Denizli'nin cennetinden, Ankara'nın cehennemine mi gelmiştik Ya Rabbi?!

Bir grup, 'Başkent' okulunu teslim ya da cendereye almıştı. Bir kısmı aktivist olarak önde, bir kısmı onların goygoycusu. Geri kalan öğretmenlerse "Lâ havle" çekip içlerine kapanmışlar. Asıl mağdur ise öğrenciler.

Bu konulara hiç girmemeliydim mi acaba? Nasıl anlatılır bilmem ki?!

Okuyucularımdan özürler dileyerek: Müdür yardımcısı bir bayan, sadece müdür yardımcılığı kozu ile değil, cinsiyeti ile de öğretmenler, hatta ye-

tişkin öğrenciler üzerinde taciz baskısı kurmuş. “**Bu akşamki aşk partisi falanca yerde.**” diye açıkça ilan ediyor. Öğrencilerimize tekvando (taek-won-do) kursları veren son sınıf öğrencimiz Yusuf’un bir gün bana sığınarak, “**Yeter bu f...’den çektiğimiz!**” diye feryadına bizzat şahit oluyorum.

Söylendiğine göre bu bayan, meslekten atılacakken bir defa daha denemek üzere bizim okula verilmiş. Nasıl olsa orada icra-i faaliyet edemez diye.

Okuldaki huzursuzluk bu öğretmenden ibaret değildi. Onu şımartan, hatta -bağışlayın- ağına düştüğü için sesini çıkaramayan ve onun dümen suyunda gidenler de vardı. Şaşırmayın, çoğu da meslekçi ve idareci.

Bitmedi. 1971 muhtırasına takaddüm eden günlerdeki gerginlik hatırlanacaktır. “DEV-SOL” isimli terör örgütünün genel muhasebi de bizim okulda öğretmendi aynı örgütün kurucularından bir başka öğretmen de.

Öğrenciler gergindi. İyiniyetli ‘düzgün’ öğretmenler ise sindirilmiş; dersten eve, evden derse ‘gün’ dolduruyorlardı. Nazım Hikmet’in ve yasadışı militan örgütlerin yayın ve bildirileri imam-hatip öğrencisini yandaş yapmak için değil, sırf gerginlik ve huzursuzluk yaratmak için bazı öğretmenlerin ellerinde, çantalarında ve çekmecelerinde dolaşıyordu.

Hangi ateşin içine düşmüşüz meğer!

Bunları niçin olabildiğince ayrıntılı anlatıyorum? Müteakip bölümlerde anlatacağım konusunda beni yadırgamamanız için.

HAYSİYET DİVANI BAŞKANI VE DİSİPLİN KURULU ÜYESİ HAMDİ MERT

Beni ekşi yüzle ve talebeliğimi bir eksi olarak karşılayan müdürümüz göreve başladığım hafta içinde beni “Haysiyet Divanı Başkanı” ve “Disiplin Kurulu Üyesi” olarak görevlendirdi. Gerekçesi de ‘Hukukçu (!)’ olmamdı. Ben henüz öğrenciyim ve öyle hukukçu falan da değilim demeye kalmadı, cevabımı aldım: “Olsun, sana yakışır.”

Allah Allah, talebeliğimi, öğretmenlik görevimi aksatacağım varsayımı ile değerlendiren müdür beye ne oldu ki bana ilave ve yeni görevler yüklüyor.

Sonradan anladım ki denenecektim. Değil bir din eğitimi okulu, resmî ve özel hiçbir okulda olmayacak bir çark kurulmuştu ve Denizli’den naklen gelen ve kendisinden önce olumsuz haberi azimet eden bu yeni öğretmen o çarka ayak uydurmazsa çarkı çevirenlerin halleri nice olurdu? Öyleyse bir taşla iki kuş: Hem deneyelim ve nice olduğunu anlayalım, hem atış alanımıza alarak yıpratalım.

Bunun öyle olduğu, birkaç hafta içinde anlaşıldı. Nasıl mı? Okulda her yıl rutin olarak yapılan 10 Kasım törenlerine o gün dokuz öğrenci gelmemişti. Atatürk'ün ölüm yıldönümü törenlerine katılmamak ona karşı bir olumsuz tavır anlamına gelirdi. Öyleyse bu öğrenciler “Haysiyet Divanı”nda sorgulanmalı idiler. Bu, Hamdi Mert için de bir sınav olacaktı.

Hadi bakalım Hamdi Mert! Sen misin Ankara'ya gelen? Bir tarafta öğrenciler ve velileriyle yüz göz olmak, öbür tarafta kimliğin, kişiliğin ve resmî sorumluluğun ile ilgili sınav. Doğrusu mükemmel bir başlangıç ve amaca uygun güzel bir plan.

İki şey yaptım:

Birincisi, bir savunma metni hazırlayıp çoğaltarak, zanlı öğrencilere dağıttım ve ertesi gün savunmalarını getirmelerini istedim.

İkincisi, bütün sınıfların yoklama defterlerini topladım; okul açıldığından bu yana her gün sabah geciken ya da derse hiç gelmeyen öğrencilerin istatistiki listesini çıkardım.

Çocukların hiçbirinin savunmasında suç unsuru görünmüyordu. Bir kısmı hastalık gibi meşru bir mazeretle okula gelmemiş; bir kısmı okula gelmiş ve törene katılmış, ama yoklama tören öncesinde yapıldığından yok görünüyor.

Yoklama defterlerinden çıkardığım sonuca gelince, hayret, en az devamsızlık 10 Kasım günü olmuş. Üç bin beş yüz kişilik kalabalık bir okulda her gün gelmeyen öğrencilerin sayısı sorgulama günündekinden hep fazla. 10 Kasım özel bir gün olduğu için devamda daha bir dikkat ve özen var.

Haysiyet divanı kararını bu şekilde tuttuğum rapora da yansıtarak müdüriyete verdim. Müdürün yüzünü bir görecekliniz. Bir tanesini olsun cezalandırmalı imişiz. Aksi hâlde ben mimlenirmişim; okul idaresi ise yıpranmış. Hani kurulan çarkın korku çemberi?!

Asla endişe etmemesini, bütün sorumluluğu bana atmasını söyledim.

İlk imtihanı kaybetmişim, ama kurulan çarkın bir vidası olamayacağı mı da göstermiş oldum. Bu bir başlangıç, bakalım daha neler görecekiz?

BİR ÖĞRENCİNİN HOCASINA BIÇAK ÇEKMESİ

Bir öğrenci, daha önce millî eğitim müdürlüğü de yapmış tecrübeli ve saygın bir öğretmenimize (Mehmet Atay) karşı gelmiş ve hatta -iddiaya göre- bıçak göstermiş. Şahit mahit yok, ama Mehmet Atay Hoca söylüyorsa bence de doğrudur.

Konu mağdur hocamız tarafından değil, yukarıda sözünü ettiğim aktivistler tarafından olduğundan çok büyütülüyor ve âdeta ‘İdeolojik’ yöne doğru çekiliyor. Burası imam-hatip okulu ya, ne derlerse tuttururlar. Atay Hoca etliye sütlüye karışmayan, hepimizin saygı duyduğu bir kişi iken -kendi dışında- birden okuldaki hegemon kesimin idolü hâline geliveriyor.

Ben mi? Kaderim bu ya, okula yeni gelmeme rağmen, 10 Kasım planını boşa çıkarmış olmam sebebiyle öğrenciler arasında -farkında olmayarak- âdeta bir sığınak hâline gelmişim.

Bu bıçak gösterme olayı üzerine öğrenciler, nereye dönsen yolunu kesip bana başvurmaya başladılar. Hatta yüksek sınıflardan bir grup, akşam vakti evime gelerek akıllıca laflar ettiler: Mehmet Atay Hocamızla görüşmüşler, “Ben şikâyetçi değilim.” demiş. Öğrenci pişmanmış ve hocasının elini öpmek ve özür dilemek istiyormuş. Bunları okul müdürüne anlatmak için görüşmek istemişler, ama müdür bey, ortalığı teskin etmek yerine eline bir fırsat geçirmiş olmanın heyecanı ile etrafa atışlar yapıyormuş. Benden, arkadaşlarının istikbalinin karartılmaması için elimden geleni yapmamı istiyorlar.

Konu “Haysiyet Divanı”nı değil, “Disiplin Kurulu”nu ilgilendiriyor ve ben disiplin kurulunun da üyesiyim. Kurul başkanı, Müdür Başyardımcısı Ali Aras. Egemen kadroya teslim olanlardan. Olay kurul gündemine gelmeden şöyle bir ağzını yokluyorum ki kararlı mı, kararlı. “Bu iş bizi aşar.” diyerek kesip atıyor. Disiplin mevzuatı da öyle söylüyor. Çocuk, bir daha hiçbir okulda okumamak üzere atılacak.

Öğrenciyi elinden tutup Hacettepe Hastanesine götürüyorum. Amcazadem Ali Mert orada bir genç doktor. “Buna öyle bir rapor vereceksin ki hem yaptığı eşeklikten dolayı ceza almayacak; hem de hastalığı sebebiyle kamu haklarından mahrum bırakılmayacak.”

Ali böyle bir hastalık buluyor. Hayatta nadiren gelir; gelince de temiz gücünü kaybettirir. O nadir hastalığa dayalı bir rapor.

Disiplin kurulu, raporu yok saymaya kalksa da -müdürümüzün tabiriyle hukukçuyum ya- o takdirde hem idari, hem adli sorumluluk altına düşebileceğimize -kurul başkanını inandıramasam da- üyeleri inandırıyorum.

Disiplin kurulu, dosyayı kapattıktan sonra Mehmet Atay Hocamızla öğrenciyi barıştırıyor ve helalleştiriyorum. Hem de öğretmenler odasında ve bütün öğretmenlerin huzurunda.

İZMİR YÜKSEK İSLAM'A DESTEK BOYKOTU VE BİR PROVOKASYON DENEMESİ

Ankara nere, İzmir nere demeyin. Kafalar karışık hâle gelirse hiçbir şeyin şirazesini tutmaz oluyor.

O yıllarda İstanbul ve Konya Yüksek İslam Enstitülerinden sonra İzmir'e de açılıyor. Bir okulun açılması değil, kadrolaşmasının önemli olduğunun düşünülmediği bir siyasi ortamda bu yüksek dinî okulda bugün hatırlayamadığım bir sebeple öğrenciler 'Boykot'a gidiyorlar. Türkiye'deki başka dinî okul ve kurumlardan İzmir boykotuna boykotla destek verenler çıkıyor.

İşe bakın ki bizim Ankara İmam-Hatip Okulunda da İzmir'e destek hevesleri ortaya çıkıyor. Dersten çıktığım bir gün, sınıfın önünde lise kısmından bir grup yetişkin öğrenci etrafımı sardılar ve benimle önemli bir şey görüşmek istediklerini söylediler.

Müsait bir yere gitmeyi teklif ettilerse de ben hemen burada konuşulum diyerek dillerini çözdüm. İzmir Yüksek İslam Enstitüsünün başlattığı boykota destek vermek üzere okulumuzda bir hareket yapmak istiyorlardı. Bu konuda önlerine düşmeli, hareketi yönlendirmeliydim.

174

Bu tür akılsız hareketlere oldum olası tepkili olduğum için tek cümle ile çocukların önünü kestim: İyi ki kendilerini bana gösterdiklerini; herhangi bir fiilî durum ortaya çıkarsa bu hareketi başkaları da yapsa kendilerini sorumlu tutacağını ve derhâl dağılmalarını söyleyerek uyardım.

İşte Ankara'nın bir ibretlik olayı daha: Çocukları dağıtıp bir kat aşağıdaki öğretmenler odasına inerken memurlardan biri koşarak geldi ve müdür beyin beni beklediğini söyledi. Müdür odasına girdiğimde bir te-laş ki göreceksiniz.

“Bak Hamdi Bey, öğrencileri boykota hazırlıyormuşsun. Benim gözümünden hiçbir şey kaçmaz. Bilmedi, duymadı sanma! Eğer böyle bir şey olursa kendini de yakarsın, okulu ve öğrencileri de.”

Okuluna, öğretmenlerine, öğrencilerine hâkim olamayan bir zayıf ya da güdümlü idarenin zaaf itirafı.

“Müdür Bey sen bak!” diyorum. “Eğer öğrencilerine söz geçiremiyorsan, bu senin problemin. Öğretmenlerinden kimin ne yaptığını bilmiyorsan, bu daha büyük problemin ve ayıbın. Daha kendisi gelmeden haberini aldığın Hamdi Mert'in kim olduğunu hâlâ öğrenememişsen, beni izlemeye devam et! Olur ki öğrenir ve kime yakın duracağını bilirsin!”

Okulda bir daha 'Boykot' lafı duyulmadı. Çocukların bana gelmesi bir tertipte belli de müdür de bu tertibin içinde miydi, öğrenemedim.

İşte böyle bir Ankara!

EZHERLİ ÖĞRETMENİN 10 KASIM TAHRİKİ

5/C sınıfı okulun en haşarı sınıfıydı. Öğretmenlere karşı gelme, kopya, boykot denemeleri hep bu sınıftan çıkardı. Bazı büyüklerimizin çocukları da vardı bu sınıfta. Bir bakan çocuğu (Murat Özal); saygın bir cemaat büyüğünün oğlu (Hüseyin Avni Çöllüoğlu) şu anda hatırladıklarımından.

Yukarıda sözünü ettiğim disiplinlik “10 Kasım” soruşturmasından sonra, ikinci yılın 10 Kasım'ında da beni bir görev bekliyordu.

Her 10 Kasım tarihinde öğretmenlerin derse başlarken beş-on dakika günün mana ve öneminden söz etmesi bir gelenektir.

Müdür başyardımcısı olan Ezher mezunu Ali Aras, daha etkili ve duygulu bir konuşma yapmak üzere Atatürk'ün büyüklüğünü 'Cami' ile, 'Ezan' ile, 'Kur'an' ile kıyaslayarak anlatmaya başlamış:

“Ulan eşek herifler! Atatürk olmasaydı camiler de olmazdı. Atatürk vatani kurtarmasaydı ezanlarınız okunmazdı. Şu okulunuz da siz de onun sayesinde varsınız.” kabilinden bilgece (!) sözler.

Çocuklar, “Onu biz size anlatalım hocam! Atatürk böyle anlatılmaz ki!” demek istemişlerse de hoca, çocukları, çocuklar da hocayı dinlememiş. Dahası, iş sıra kapaklarının yumruklanmasına kadar büyüyünce Ali Hoca sınıfı terk etmiş. “Bu gericiler, bu yobazlar!” bağırışları koridorları inletirken müdür bey, oradan geçmekte olan beni 5/C sınıfına göndererek olayı bana havale, daha doğrusu ihale etti.

Sınıfa girdiğimde, öğrenciler ayakta idiler ve doğal olarak müdürden ve imdada koşan öğretmenlerden okkalı bir baskın bekliyorlardı. Hiçbir şey olmamış gibi kürsüye çıktım ve rutini aşan bir 10 Kasım konuşması yaptım. Konuşma teneffüsü ve müteakip dersi de içine alacak şekilde uzadı. Çocuklar anlatılanları kuzu gibi dinlediler. İkinci saatin da bitiş zili çalınca sözlerimi bağlayıp çıkmaya hazırlanırken Hüseyin Avni Çöllüoğlu söz istedi ve sınıf adına olayı aydınlattı:

“Hocam, söyleyin onlara! Atatürk'ü sizin anlattığınız gibi anlatsınlar. Onu kalkan yapıp bize küfretmesinler. Kur'an'ı, ezanı, camiye malzeme yapmasınlar. Biz bu ülkenin çocuklarıyız. Burada doğduk ve Mısır'ı, Ez-

175

her'i falan da görmedik. Ülkemizin millî değerlerini de dinî değerlerini de herkesten iyi biliriz.”

Söyleyecek bir şey yoktu. Makama girdiğimde, müdür bey, çevresini saran bir grup öğretmenle 5/C sınıfına uygulayacakları cezayı kararlaştırmak üzere beni bekliyorlardı. “Ne oldu, ne oldu?” diye ağzıma bakanlara, “Olacak bir şey yok, çocuklar öğretmenlerini bekliyorlar.” dedim. “Bunun da mı üstünü kapatacağız?” diye homurdananlara ise, “Kapatmazsak Ali Bey Hocamızın başını yakmış oluruz.” deyince, ortalık sütlüman oldu.

ATATÜRK RESİMLERİ YIRTILMIŞ MI?

Tevfik Rüştü Erkul diye bir öğretmen vardı. İlahiyat mezunu, yaşlı başlı, kendi hâlinde bir sakin adam. Derse girdiği bir sınıfta (o da mı 5/C idi acaba?) her nasılsa çocukların, ders kitaplarındaki Atatürk resimlerini yırttıklarını tespit (!) etmiş. Tabi, dalganın ilk vuracağı yer müdürlük makamı. Müdür bey disiplin kurulunu toplamış. Kurul üyesi olduğum için beni de çağırdılar. Gittiğimde, bu çok önemli olay için sınıfa nasıl baskın yapılması gerektiğini ve suç aletlerini ele geçirmek için nasıl bir yol izleneceğini müzakere ediyorlardı. Müessif olayı bana da özetlediler.

Ben, “Olayı tespit eden Tevfik Rüştü Hocamı yanıma verin, ders saati bitmeden ve öğrenciler sınıftan çıkmadan o sınıfa gidelim; suç aletlerini derdest edip gelelim.” dedim.

Öyle yaptık. Tevfik Hoca önde, ben arkada sınıfa girdik. Bütün kitapları sıraların üzerine koymalarını istedim ve çocukları -sakladıkları bir şey var mı diye- tek tek yoklayarak dışarı çıkardım. Hoca ile birlikte kitap sayfalarını çevirmeye başladık.

Kitaplardan birinin içinde, Atatürk fotoğrafı bulunan bir kopuk sayfa bulduk. Hocanın gözleri parladı ve işte bu idi dedi ama boşunaydı. Zira fotoğraf, ders kitaplarından koparılmış bir sayfa değildi. Zira ebadı ders kitabı boyutunda değildi. Kim bilir hangi ansiklopediden ya da romandan ve hangi maksatla kesilmiş bir renkli sayfa. Hoca, gözleriyle görünce ve aklını da bu yönde işletince işin farkına vardı.

Hoca'ya, “Çocuk bu resmi sevdiği için yanında taşıyor olamaz mı?” diye sordum. Ne diyebilirdi ki?!

‘Atatürk’ denilince buluttan nem kapanların ve burasının imam-hatip okulu olmasını su-i niyet ve peşin fikirlerine alet ederek okul çevresini sindirenlerin bu istikametteki çabalarının ardı arkası kesilmiyordu. İşte bu da onlardan biriydi.

Makamda bizi merakla bekleyenlere cevabımız, elimizdeki renkli Atatürk resmini göstermekten ibaret oldu. Onlara, “**Bu resim, okuttuğunuz hangi ders kitabından koparılmış olabilir?**” diye sordum.

Gözler Tefvik Rüştü Hoca'ya çevrilince, olgun hoca, “**Demek bir yanlış anlama olmuş.**” dedi ve mahcubiyetle yüzünü yere eğdi.

Bu olay da burada kapanmıştı, ama son olmayacaktı. Okulda bir şeyler dönüyordu ve ben hâlâ bunun farkında değildim. Ders yılı sonuna doğru önce Ankara Millî Eğitim müdür yardımcıları, peşinden bakanlık müfettişleri okulumuzun yolunu eskitmeye başlayınca bile.

NİHAYET SORUŞTURMA FURYASI

Ankara'ya, yarım kalan tahsilimi tamamlamak için gelmiştim, ama gördüğünüz gibi şeytan kovalamaktan abdest almaya vaktim kalmıyordu.

Nihayet beklenen –ama benim beklemediğim– soruşturmalar başladı. Demek okulda bunlar olurken bir yandan da sözlü ve yazılı ihbar ve şikâyetnameler resmî kurumlar arasında gidip geliyormuş. Millî Eğitim Bakanlığına, oradan Valiliğe, Valilikten İl Millî Eğitim'e ya da bunun tam tersi bir yolla havalarda uçuşan ihbarnameler.

178

Bu huzursuzlukların, benim geldiğim yıla rastladığını düşünmeyiniz. Önceki yıllarda da atılmalar tutulmalar alışılmış; umur-i adiyeden gel gitlermiş. Benim zamanımda öğrencilerin ve okulun misyonu lehine bir denge sağlanmaya çalışıldı o kadar.

Bu denge sürdü mü? Okulda kurdukları baskı yönetiminin değişmesini istemeyenlerin, eski hegemonyalarını kaybetmemek için gösterdikleri canhıraş çabalara rağmen evet. Ama o çabalar, bu defa okulun temiz niyetli düzgün öğretmenlerinin de karşı atağa geçmesiyle okulda bir resmî ayıklama döneminin önünü açtı. Çerçevesi Sıkıyönetim Mahkemesinde yargılanmaya kadar genişleyen o idari ve adli kovuşturmalar neticesinde okulumuzun içine düşürüldüğü cendereden kurtulduğunu ifade edelim yeter.

Şimdi bıraktığımız yere dönersek: Bir gün dersten çıktığımda, millî eğitim müdür yardımcısı seni çağırıyor dediler. Ankara Millî Eğitim Müdür Yardımcısı, kaç gündür müdüriyetin kendisine tahsis ettiği bir odada ifadeler alıyordu. Ben ne sanık, ne müşteki, ne de şahit olarak işin içinde yoktum. Bunu biliyordum, ama öyleyse niçin çağırılıyordum?

Muhakkik, beyefendi bir kişi. Yanına girer girmez yürüttüğü tahkikatla şikâyetçi, şahit, sanık hiçbir ilginin bulunmadığını ifade ederek beni

teskin etti ve tutanağa geçmemek şartıyla okulda olup bitenler hakkında şifahi bilgime başvurmak istediğini söyledi.

Beni dinlemeye niçin ihtiyaç duyduğunu sorduğumda ise, “**Birbiriyle uğraşanlar ve taraf olanlar dışında kalan tek kişi sizsiniz de ondan.**” dedi.

“**Artık bundan sonraki soruşturmaya beni de dâhil ederler**” esprisinden sonra kendisine okuldaki gerginlikleri; bunların sebeplerini –isim verip taraf durumuna düşmemek şartıyla– bir bir anlattım. Burasının bir meslek okulu olduğunu; burada okuyan öğrencilerin din adamı olmak üzere geldiklerini; anne babalarının da evlatlarını bize aynı duygularla emanet ettiklerini, onların da diğer okullardan farklı beklentileri olduğunu izah ettim.

Hâlbuki burada, görev yaptığı okulun dinî özelliğinden rahatsız olan, bu rahatsızlıklarını öğrenciler üzerinde bir sopa ve kırbaç gibi kullanan sanki özel seçilmiş bir militan grup vardı. Okul idaresi ve çoğu meslekçi bazı öğretmenler de korku ve yılgınlık içinde bu militan grubun mihrine girmişti.

Bunun sebebini ve çaresini bana sormamaları gerektiğini, ilgili ve yetkili kurumların gereğine tevessül edebileceklerini de ilave ettim.

Muhakkike, yukarıdaki esprimi tekrar ederek, “**Artık bundan sonraki tahkikat benim hakkımda yapılır.**” demekten de kendimi alamadım.

Hem yanılmış, hem yanılmamıştım.

Yanılmıştım, zira benim hakkımda herhangi bir soruşturma olmadı. Yanılmamıştım, kendi hâlindeki bir öğretmeni, Müberra Hanım'ı yani eşimi de bu soruşturma furyası içine katmayı başarmışlardı.

Beni niçin bu kumkumanın içine atamadıklarını, onlardan birinin itirafıyla biraz sonra anlatacağım ama önce Müberra Hanım'a yakıştırdıklarını cürmü ifade edeyim: “**Okul dışında başını örtüyordu ve kız öğrencilere kötü (!) örnek oluyordu.**” Evet aynen böyle.

Bir şey daha: Branşı olan tarih dersinde Atatürk'ü Anadolu'da bir kuruluş hareketi başlatmak üzere Samsun'a gönderenlerin arasında Halife Sultan Vahdettin de vardı demiş. Kitapta yazmayan bu notu imam-hatip öğrencilerine saf saf anlatmış. Yani buranın ‘Ankara’ olduğunu unutmuş da Denizli sanmış.

Çocuklar müteakip dersin hocası Hasan Yanık Bey'e; bu anekdotun daha önce hiç anlatılmadığından ve nihayet yeni gelen bir bayan öğretmen den öğrendiklerinden söz etmişler. Tek düze yetişmiş klasik öğretmen tipi Hasan Bey, yememiş içmemiş; bu padişah propagandasını (!) idareye

179

yetiştirmiş. Müdürümüzün canına minnet, o hegemon ekibin yakınında görünmek için bir güzel fırsat! Gecikmeden yukarılara yazmış.

Neyse ki öğretmen çocuğu ve Osmanlı Müderrisi Emrullah Efendi Hazretlerinin torunu Müberra Hanım, bu tarihî gerçekliğin belgelerini muhakkik-müfettişe ibraz etmiş de siciline bir de “Padişah ve Hali-fe yandaşlığı” lekesi (!) sürülmemiş ve okul dışında başını örtme suçuyla kalmış.

Gelelim bana:

Beni niçin bu şikâyet ve soruşturma furyasının içine katamadılar? Bunu, yeni ders yılının başladığı bir güz dönemi imtihanındaki gözcülüğüm sırasında okula hâkim grubun baş çeken Müzeyyen Biner ile yukarıdaki Vahdettin olayını idareye taşıyan Hasan Yanık'ın kaş göz işaretleriyle yaptıkları itiraftan anladım. Bu ders yılında artık okulumuz, Müberra Hanım dâhil bazı meslekçilerden temizlenmişti. Ben ise hâlâ buradayım. Hasan Yanık, Müzeyyen Biner'e beni işaret ederek soruyordu, “Bunun hâlâ burada ne işi var?” diye. Müzeyyen Hanım ise hayıflanıyordu: “Ne yapalım, bütün çabalarımıza rağmen hiçbir açığı yakalayamadık.”

180

Bu satırları yazarken o günleri hatırladığımda, ‘Acaba’ diyorum, “Okul idaresi beni hem de kaç kere 10 Kasım provokasyonlarının; boykot tertiplerinin; Atatürk resmi yırtma yalanının; öğretmen bıçaklama fırsatının üzerine gönderirken bir açık vermeme mi sağlamak için bu düzenleri kurmuştu?”

Ben, herkesi kendisi gibi bilen saf adam, o zamanlar böyle bir düşünceyi aklıma bile getirmediğim ve bildiğim yolda yürüdüm geldim, ama Müzeyyen Hanım'ın vah vahını bugün yeniden değerlendirince, “Hiç şüphesiz öyleymiş.” demekten kendimi alamıyorum.

Bu komitacılığa şaşırmamalısınız. O günlerden bugünlere ne komitacılıklar, ne provokasyonlar, ne darbeler göregelmedik mi?

İMAM-HATİP OKULUNDAN YILDIRIM BEYAZIT ORTAOKULU'NA BİR HUZURLU YIL

Ankara'daki ikinci yılımız, daha da yoğunlaşan idari ve adli takibatlarla geçti. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, imam-hatip okulunu saran sol cendereye el koymuş; 18 öğretmen önce gözaltına alınmış, bilahare uzun bir yargılama dönemi başlamıştı. Bu soruşturma ve yargulamalarda herkes bir tarafa kaçtığı için ‘Şahit’ olarak iki arkadaşımızla (Farabi

Gün ve Mehmet Düzgün) beni dinlediler. Sonunda “Delil yetersizliği”nden berat ettiler, ama artık okulun o cenderenin kırılmasından öte tadı tuzu kalmamıştı.

Üçüncü yılda artık ben de imam-hatip okulunda değildim. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (genel müdür artık Hocam Hulusi Özkul değildi) hiçbir soruşturmam bulunmadığı hâlde beni ve o iki arkadaşımı da bu hay huyun içinden kurtarmayı murat etti.

Yeni okulum Yıldırım Beyazıt Ortaokulu idi. Böylece hem huzura kavuşmuş, hem de öğrenciliğe dönme imkânı bulmuştum.

Yeni okulumda bir ‘İlk’i başlattık. O yıllarda ortaokul ve liselerde din dersleri isteğe bağlı idi. Yani din dersine girmek isteyen öğrenciler okul idaresine dilekçe vererek din dersi öğrencisi oluyorlardı. Bunun da öğrenciler arasında “Din dersine giren girmeyen” diye ayırım oluştuğundan sakıncaları vardı. Okulda bir kargaşa, öğrencilerin bir kısmı içeride, bir kısmı dışarıda. Bu kargaşayı önlemek için okul müdürlükleri din dersi saatlerini ve sınıfları tefrik etmek zorunda kalıyorlardı. Bir önemli sakınca da dilekçe verme mecburiyeti caydırıcı oluyordu. Çocuk üşeniyor, nefesine öylesi kolay geliyor ve dilekçe vermeyi ihmal edince de dersi tercih etmemiş oluyordu. Muradı öyle olmasa da.

Yeni okulumun ismini hatırlayamadığım müdürünü ve müdür başyardımcısı İsmail Sefa Özkan’ı, aradan 40 yıla yakın zaman geçtiği hâlde şükranla anıyorum. Öncelikle idareyle beraber kuralı değiştirdik ve din dersine girmek isteyenlerden değil, istemeyenlerden dilekçe alınmasını kararlaştırarak bir ‘İlk’i başlattık.

İyi bir idareci ve eğitimci olan müdür bey, öğrencilerin bütünü din dersine girmeye teşvik etmek için bütün sınıflarla bağlantısı olan hoparlör sistemini açtı ve bana, öğrencilerin tamamına hitap etme imkânı sağladı. 45 dakika boyunca yaptığım sohbet sonunda bir tek fire vermeden öğrencilerin tamamını din dersine girmeye ikna ettim.

Müdür Başyardımcısı İsmail Sefa Bey, cuma ve vakit namazlarını olumsuz etkilemeyecek bir ders programı yaparak elime bir de anahtar verdi. Anahtar, namaz kılacağım odanın anahtarı idi ve odayı açıp girdiğimde içeride bir seccade seriliydi. İsmail Sefa Bey’in seccadesinden söz etmişken, iki yıl geriye ve önceki okulumda yaşadığım bir kötü hatırayı anlatırsam size bir kıyaslama imkânı verecektir.

Ankara İmam-Hatip Okuluna naklim çıktığında ev düzenimizi kuruncaya kadar, okullar da henüz açılmadığı için bir hafta süreyle pansiyon binasındaki revirde kalmıştım. Ankara İmam-Hatip Okulunda yaşadığım bir şok olay, Yıldırım Beyazıt Ortaokulunda İsmail Sefa Bey’in gönül yaklaşımını yazarken şu anda bir ibretlik olay olarak aklıma geldi.

İmam-hatibin bir elektrik teknisyeni vardı. Müdürümüz Kemalettin Bey’in yeğeni. Bu sebeple olacak, öğretmenlere bile yukarıdan bakan bir tavrı var. Bu tavrını bana da göstermeye kalktı. Vesilesi ise şu:

Revirden dışarı çıktığımda, namaz kıldığım seccadeyi toplamadan serili bırakmışım. Bu elektrik teknisyeni elektrikleri kontrol için bana tahsis edilen odaya girdiğinde bunu yadırgamış ve namaz kıldığım seccadeyi tozlu ayakkabılarıyla özene bezene tepelemiş. Nerden mi anladım, ayak izlerinden. Sorduğumda ise odama girenin müşarünileyh olduğunu öğrendim. Odasına baskın yapıp, ona neler söylediğimi burada ifade etmeyeceğim.

Yıldırım Beyazıt Ortaokulu müdürü ve başyardımcısı bir yanda; imam-hatip okulu müdürü, öğretmenleri ve bazı çalışanları öbür yanda. Bu size, nerelerden geçip geldiğimizi anlatmak açısından her şeyi ifade ediyor olmalı.

Yıldırım Beyazıt Ortaokulu’ndaki bu huzur dönemi bana iki bereket getirdi: Bir yandan hukuk fakültesinde ağır aksak giden derslerimi düzene soktum ve mezun oldum; diğer yandan, Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından “Cumhuriyet’in 50’inci Yılı” dolayısıyla açılan roman yarışmasına katılmak üzere “Bizi Yaşatanlar” romanımı yazma ve Diyanet’e sunma imkânı buldum. Bu kitap, yarışmada yayımlanmaya değer bulundu ve bin lira maaş aldığım o dönemde bana on altı bin lira da ödül getirdi. Ankara İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Dr. Süleyman Hayri Bolay’ın *Diyanet gazetesi*’nde yayımlanan bir değerlendirmesini aşağıda sunuyorum.

Dr. Süleyman Hayri BOLAY

Değerli idareci arkadaşım A. Rıza Akdemir, “Bir Gün Gelecek” adlı küçük fakat değerli eserinde;

“Toprak onlarla bizimdir, Bayrak onlarla bizimdir, mazi onlarla aydınlıktır, istikbal onlarla emindir. Onlarla nüfusumuz yüz milyondur. Onlardır Garb’in ölüm saçan ordularını iman dolu göğüslerinde ezenler. Onlardır Bağdat kapılarını kelle koltuğunda gezenler”

diye akıcı bir uslu ile bizi yaşatanları, bize bu vatani hediye eden şehitlerimizi ve ecdadımızı tanıtmakta ve onları tebtil etmektedir.

Gerçekten de biz o ecdat ve şehitlerimiz ve onların feragat ve fedakarlıkları sayesinde yaşamaktayız. Her ne kadar aramızdan ayrılarak asırlar geçmişse de, ruhları hiçbir zaman inanan torunlarını yalnız bırakmazlar. Bu bakımdan Rıza Akdemir'in tespiti yerindedir ve isabetlidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirlerinden Hamdi Mert'in "Bizi Yaşatanlar" adlı kitabı bize bu toprakları hediyeye eden ve bu uğurda can verip, kanını dökmekten çekinmeyen değerlerden sadece birini ele almakta ve onu bütün faaliyetleri ve hizmetleriyle bize tanıtmaktadır.

Yalnız bu değerın hususiyeti, halen yaşamakta olmasıdır. Bu değer, kitabın kahramanı "Ahmet Ağa"dır. Harpte yaralanan kolu, zamanında hastaneye yetiştirilememesi yüzünden kangren olmuş, fakat kesilmek suretiyle ölümden kurtarılmış ve memleketine tek kollu olarak dönmüştür.

Asker dönüşü başlattığı hizmetlerini bugüne kadar bu tek kolu ile yürütmüştür. Bugün memleketimizde "Ağa" deyince, bilhassa genç okumuşların kafasında halkı ezen, millete zulmetmekten zevkalan, herkesin malını-canını-ırzını-namusunu kendi tasarrufunda bilen ve tutmağa çalışan zengin bir ceberut imajı canlanır.

Bu imaj senelerden beri sosyalist gerçeklik adına, Marksist sınıf kavgacılarının köy romanlarında, kendi hayal hanelerinde canlandırıp tasvir ettikleri, canavar insan tipidir. Bu tip, o tarz roman ve hikâyelerde, hatta piyeslerde mutlaka boy gösterir, şiirlerde yer işgal eder. Dolayısıyla o anlayışı benimseyen kimselerin propagandalarıyla zihinlere yerleşir.

Bu yerleşmede; o anlayışta çevrilmiş filimlerin ve sahneye konulmuş piyeslerin rolünün çok büyük olduğunu da unutmamak gerekir. Bir de, o roman ve hikâyelerin birer uydurma "Ödül" ile propagandasının yaygınlaştırılarak geniş bir tabakaya intikal ettirilmesini de hatırlamalıdır.

Hamdi Mert'in "Ahmet Ağa"sı böyle hayalhanelerde meydana getirilmiş bir "Ağa" değildir. Aksine hayatın içinden çıkmış; yaşanan bir hayatın olduğu gibi, sade, gösterişsiz, yapmacıksız bir aksinden ibarettir. Yani ötekiler gibi sözde realist yahut gerçekçilik adına edepsizlik veya hayasızlık örneği değil, hakikaten realist ve edep, haya örneğidir.

Bu haliyle Hamdi Mert'in kitabı, Anadolu insanının cevherini keşfeden ve köyden başlayacak kalkınmanın nasıl ve hangi metotlarla yürütülebileceğini ortaya koyan çok kıymetli bir eserdir.

Eser "Roman" denmeyebilir veya roman tekniği yönünden birtakım kusurlar bulunabilir. Bu husus, daha çok edebiyatçıları ilgilendirir.

Bizi ilgilendiren husus, yüksek dini inançlardan gelen büyük bir dini bağlı-

lıkla ve askerlik hayatından aldığı yüksek disiplin ve idealizm ruhu ile köyüne dönen "Ahmet Ağa"nın, köyünü kalkındırmak için hangi gayretleri sarfettiği; karşısına çıkan şahsi veya resmi engelleri nasıl aştığı; kendisini sadece köylüsüne değil, bütün Anamur ve Gülnar kazaları köylerine nasıl kabul ettirdiği; nasıl hürmet ve itimat telkin ettiği; köylüleri iktisadi ve kültürel yönden kalkındırmak için ne gibi fedakarlıklarda bulunduğu; hangi sıkıntılara, düşmanlıklara ve ihanetlere katlandığı; bunları husumet peyda etmeden, üstelik husumet ve kinleri izale ederek nasıl faydalı yöne çevirdiği; hasılı her davranışında, her hareketinde nasıl örnek ve önder olduğu, bütün bu başardığı büyük işlerle başta resmi makamların nasıl desteğini, takdirini sağladığı noktalarıdır.

Hamdi Mert "Ahmet Ağa"sı ile milleti sömüren değil, fakat onların tahsili için, terbiyesi için, yolu-suyu-elektriği için kendi kesesinden yüzbinleri harcamaktan çekinmeyen otoriter, fakat o nispette şefkat ve merhamet hisleriyle dolu bir mü'min insan sunmaktadır. Bu şefkat ve sevgi, birbirine düşen ve silahlanarak dağlara çıkan iki Anamur köyünün ihtilafını tek burun kanatmadan hallededebilmekte ve bu haliyle sulhun, sükunetin nasıl sağlanacağını göstererek, asayiş kuvvetlerine ve Devlet'e bu yönden de yardımcı olmaktadır.

"Ahmet Ağa", sadece devrinin ilkokulunu bitirmiş ise de, çok okuyan bir kimse olduğu için Üniversite talebeleriyle birtakım çetin meseleleri münakaşa edebilecek ve onları maneviyatsızlığın doğurduğu zararların büyüklüğü, bunların fert ve memleket bünyesinde açacağı yaraların onulmazlığı, dini inanç ve yaşayışlarla alay etmenin yanlışlığı, bunların fert ve cemiyet için ne kadar lüzumlu ve vazgeçilmez şeyler olduğu hususlarında ikna edebilecek kadar kültürlüdür.

Memleketimizde 1928'den buyana en çok okunan ve basılan kitapların başında Gregory Petrofun "Beyaz Zambaklar Memleketinde" adlı eseri gelir. Bu kitap Finlandiya'nın kalkınmasını anlatır. Bu kitabın kahramanı Sinelman adlı bir öğretmendir. Bu öğretmen, bütün bir ülkeyi kalkındıran, Finlilere büyük bir ideal ile birlikte bu idealin gerçekleşmesi için gereken inancı, gayreti, feragatı, dürüstlük ve çalışkanlığı aşıl原因 bir kişidir. "Ahmet Ağa" Sinelman'ın orda yaptığı şeyi tek başına bir kazada başarmıştır ve o kaza köylerinin bilhassa iktisaden gelişmesinin öncülüğünü yapmıştır.

Artık bizim de köylümüzü örnek olabilen ve olabilecek olan, örnek gösterebileceğimiz insanlarımız vardır. Bu bakımdan bu kitabın bütün öğretmen ve İmam-Hatip Okullarında, liselerde, halk eğitimi merkezlerinde, Müftülüklerde tanıtılması; imamın, muhtarın, öğretmenin, köye hizmet götürmek durumunda olan her müessesenin elinde rehber olarak bulunması gerekir. Ayrıca bu ki-

tap, bütün askeri birliklerde erlere ve çavuşlara okutulup, izah edilmelidir. Ancak bu sayede millete bir iman, bir ideal ve dinamizm verilebilir. Yoksa, onun inançlarını yıkmakla, örf ve adetleriyle alay etmekle değil.

Hamdi Mert'i böyle bir eser verdiği için; "Ahmet Ağa" gibi dindar, çalışkan, yüksek irade ve azim sahibi bir kahramanı tanıttığı için tebrik eder; yeni, faydalı eserler vermesini temenni ederiz.

1972 yılında başladığım avukatlık stajımı bu okulda iken tamamladım ve bir yandan öğretmenliğe devam ederken bir yandan da avukatlığa başladım.

Sonradan Fazilet Partisi kurucu başkanı olan sevgili İsmail Alptekin'in hukuk bürosunda başladığım kısa süreli avukatlık serüvenim bana Diyanet'in yolunu açtı.

Beş yıl süren maceralı öğretmenlik yıllarım böylece sona eriyor; Diyanet yıllarım başlıyordu. Ama önce beni Diyanet'e taşıyan hukuk tahsili ve mesleği ile ilgili bazı ayrıntılar vermem gerekiyor.

Öğretmenlikte ve avukatlıkta niçin sebat edemediğimin cevabı da o ayrıntılarda olacak.

ANKARA HUKUK FAKÜLTESİ VE BAZI NOTLAR

Yüksek İslam talebeliği üzerine gelen İstanbul Hukuktaki kuma öğrenciliğim ile ilgili birkaç hatıramı yukarıda ilgili bölümde sunmuştum. Şimdi Ankara Hukuk Fakültesi öğrenciliğim (o da kuma idi) sırasındaki birkaç hatıramı sunmalıyım.

Ankara için de 'Kuma' dedim. Zira İstanbul'da 'öğrencilik' üzerine gelen hukuk tahsilim Ankara'da 'öğretmenlik' üzerine devam etti.

'Kuma' yakıştırması o ikinci tahsili küçümsediğim anlamına gelmesin. Zira -yukarıda da ifade ettiğim gibi- benim meslek hayatım ve ebedî hayatıma rengini verecek asıl kimliğimi oluşturan Diyanet'e geçişimi, ilahiyat tahsili ile birlikte -ve hatta ondan da önce- işte bu ikinci tahsili me yani hukuk öğrenimime borçluyum. Bu konuya ileride dönmek üzere şimdi Ankara Hukuk Fakültesi'ndeki eşli öğrenciliğimin birkaç kesitini sunayım:

Öğretmenlik yaptığım imam-hatip okulu Gazi Mahallesi'nde, hukuk fakültesi ise Cebeci'de. Bugün her ikisi de yerli yerinde.

İstanbul'da önce Fındıklı (Kabatış); son yılımızda ise Bağlarbaşı'ndan (Üsküdar) Beyazıt'a -bir kıtadan bir kıtaya- gidip gelirken bu defa Ankara'da daha şanslıyız: Otobüsle 45 dakika.

Amfi derslerinin hepsine katılmak zorunda olmasak da pratik kurlar başta olmak üzere bazı derslere iştirak etmek zorundayız. Bu sebeple, derslere sürekli katılan ve fakültede öğrencilikle ilgili olup bitenleri sürekli izleyen bir desteğe ihtiyacım var.

Bu destek kendiliğinden çıkıyor: Mehmet Büyüктаş. Bu satırların yazıldığı günlerde Ankara vali yardımcısı olan Mehmet'le hukuk öğrencilerinin namaz kıldıkları yurt mescidinde buluşuyoruz. Bir gün de belediye otobüsünde karşılaştık. Yaşı genç ama daha boylu poslu ve belli ki daha ağa bu çocuk hem otobüs paramı ödedi, hem de boş bir yer göstererek ikinci bir ikramda bulundu. Böylece camide başlayan yakınlık, cami dışına da taşarak ömür boyu sürdü.

Mehmet'in evi de fakülte ve yurt binasına yakın. Artık katılabildiğimiz zamanlar derste de mescitte de öğle yemeklerinde Mehmet'in gecekondusunda da beraberiz.

Derste kulağıma suflörlük yapıyor; mescitte beni imamete geçiriyor; gecekondusunda bana yer sofraları kuruyordu. Unutmadan; bu yardımsever öğrenci Mehmet'in gencecik eşi çileli Suna gelinimizin yani yengemizin, kucağındaki bebeği ile o yoksul gecekondusunda kurduğu sofraları bir vefa borcu olarak anmalıyım. Ben hatıralarımın bu bölümünü yazarken hayatta olmayan o çilekeş Anadolu kadınına -olur ki sizin de borçlu olduğunuz analar, bacılar vardır diye- birer Fatıha ikram etmeyi lütfen ihmal etmeyin diyorum.

Bir öğretmen kızı olan Suna yengemiz, henüz öğrenci iken evlendiği Mehmet'i okuttu; mezun etti; kaymakam ve vali -yardımcısı, vekili- yaptı ve kendisi de hak ettiği konaklara terfi etti, ama o gecekondu gelinindeki tevazu ve diğerkâmlığı hiçbir zaman kaybetmedi. Ruhu şad, mekânı cennet olsun cennet ehli Anadolu anasının. (Yine unutmadan; Mehmet ile Suna'nın bir kızı ile bir oğlu oldu: Fatma ve Hamdi. Fatma'yı Kur'an muallimesi; Hamdi'yi hafız ve Kur'an ehli yaptılar. O ana Fâtıha'yı; o baba duayı hak etmez mi?)

Gelelim Mehmet'le bizim öğrenciliğimize. Dediğim gibi Mehmet okulu aksatmayan sürekli öğrenci. Benimkisi karniyarık. Yetişebildiğim derslere katılıyorum, yetişemediğim dersleri Mehmet'in tuttuğu notlardan çalışıyorum. İşte o sayede hayret, tek dönem kaybıyla fakülteyi bitiriyorum. Beni yıl kaybetmekten alıkoyan (alılıkoyan diyorum, zira yıl ve dönem kaybetmek bana benzeyen her talebenin en doğal hakkı) Meh-

met Büyüktaş kardeşimin benim adıma bir penaltı kurtarışını burada sadece bir anı değil bir tembellek itirafı olarak sunacağım.

İcra-iflas hukuku yazılı sınavı. Bilmem kaç yüz kişilik -ya da bin- koca amfi dolu. Bir taraftan yazılı kâğıtları dağıtılıyor, öbür yandan ben hâlâ notlarımı karıştırıyorum. Hemen önümde oturan bizim Mehmet, arkaya doğru dönüyor ve “Şuna da bir bak.” diyerek el yazılı bir not uzatıyor. Hızla göz gezdiriyorum ve daha tam bitirmeden, kitap ve notların kaldırılması anons ediliyor. Peşinden de soruları içeren teksir kâğıtları dağıtılıyor.

Bunları niçin mi anlatıyorum? İlk soru son dakikada Mehmet'in bana uzattığı el yazılı not. Habbeyi kubbe yapmaya alışığım ya, işte o son dakika kurtarışı böyle gerçekleşiyor ve okul da bu sınavla bitiyor.

MÜZMİN ASİSTAN UĞUR MUMCU'NUN PRATİK KUR DERSLERİ

Uğur Mumcu'nun öğrenciler arasındaki adı bu idi: Müzmin Asistan. Fakülteye kendisinden sonra intisap edenler çoktan öğretim üyeliğine geçmişti, ama Uğur Hoca nedense giydiği asistanlık gömleğinden bir türlü kurtulamıyordu.

188

Başarısız olduğunu düşünmüyorum. Zira fakülteden yakasını kurtardıktan sonra başladığı ‘Gazetecilik’te nasıl renkli bir kişilik olduysa asistanlığında da öylesine renkli -ve bence- bilgili bir öğretim elemanı idi.

Akademik arenada niçin yükselmedi? Doğrusu ‘Yükseltilmedi’ de ondan. Bunun da sebebi -yine bana göre- bilgisizliğinden değil, sivri dilli olduğundan.

Mesela “Mal gaspi”ni ilgilendiren bir ‘Mülkiyet’ olayının pratik çözümünü anlatırken senaryoyu bir “Köy Ağası” üzerine kurardı.

Konu bir “Hak ihlali” ise fail ya bir “Kürsü Başkanı” ve “Öğretim üyesi”, ya da sicil amiri bir yüksek bürokrat idi. Olayın mağduru ise terfi bekleyen bir memur veya hak ettiği puanı alamayan bir öğrenci.

Ordunun en üst kademelerindeki “Omuzu kalabalık” bir komutan (tabir onun) veya bir yüksek politikacı medeni haklarla ilgili kurgulu senaryoların kahramanı (yani faili) olmaktan kurtulamazdı.

Bir gün bir pratik kur dersinde, gözlerini tam karşısında ayakta duran ve kendisini herhâlde biraz da hayret mimikleriyle dinleyen bana dikti:

“Sen müzmin talebe, nerede çalışıyorsun?” diye sordu. Din öğretmeni olduğum alnımda yazılı olmalıydı ki saklamadım, “İmam-hatip okulu öğretmeniyim.” dedim.

“Tamam” dedi; “Gelecek kurda kahramanımız din bezirgânları olacak.”

“Şimdi onlar yok.” der demez; “Sen onlardan mısınız?” diye gürlledi. Cevabım; “Hayır, ben sizlerdenim!” oldu.

İyi de oldu. Zira rahmetlinin dersinde “Din adamları” hiçbir zaman hukuk problematiğinin kahramanları arasında yer almadı.

Onun öğrenciler arasındaki bir sıfatı da “Baba/babacan” idi. Esprileri somut ve sert olsa da hiçbir zaman kırıcı olmazdı. Birçok kişiye hukuk mesleğini sevdirdiğini söylemek benim için ‘Vefa’ borcudur. Ben de onlardan biriyim.

Sabotaja maruz kaldığını, Hollanda’da görevli bulunduğum dönemde konferans verirken öğrendim. Yardımcılarımın elime tutuşturduğu notu okurken kürsüden yere düşürdüm ve eğilip alma gücünü kendimde bulamadım. Neden sonra salondaki insan denizini rahmetlinin ruhuna Fâtîha okumaya davet ettiğimde sadece benim değil, birçok kişinin gözlerinden yaşlar süzülüyordu.

Sadece ona değil, memleketimizden uzakta, milletimizin kaderine ağlıyorduk.

GAZETECİ UĞUR MUMCU İLE ATIŞMAMIZ

189

“Öğretim elemanı” Uğur Mumcu’yu anarken bu kadar duygusallaşmışken, ‘Gazeteci’ Uğur Mumcu ile ilgili bir hatıramı daha anlatmalıyım.

1981-82 yıllarında Diyanet İşleri Başkan Yardımcısıyım. Uğur Hoca ise *Cumhuriyet* gazetesi yazarı. Yani bu defa talebe hoca pozisyonunda değiliz. Ben, hassas bir kurumda bürokrat yani topun ucundaki hedef; o ise gazeteci yani ölçüsü endazesiz olmayan bir kurumda vurucu tim.

Diyanet İşleri Başkanlığının yurtdışı kadrolarıyla ilgili ağır bir tenkit yazısı yazmış. Ağır mı ağır, dehşet mi dehşet. Ama hedefi Diyanet İşleri Başkanlığı değil, Devlet Başkanı Kenan Evren.

O da ne? Meğer Diyanet’in yurtdışı kadrolarının bir kısmının maaşını Suudi Arabistan STK’sı olan ‘Rabıta’ adlı kuruluş karşılıyormuş da Kenan Paşa bu uygulamayı savunmuş. Tenkit konusu biz değil, Kenan Evren ve Diyanet’e olan sıyaneti.

Dönemin Diyanet İşleri Başkanı Dr. Tayyar Altıkulaç, “Hadi bakalım, hocanla bir hesaplaş da görelim.” dedi ve ilave etti: “Telefonla yetinme, yanına kadar git ve mutlaka bir tavzih yazısı yazdır.”

Randevu almak üzere aradığımda, sekreter bayan daha meramımı anlamadan Uğur Hoca’yı bağlayıverdi.

Ben kendimi tanıttım ve “Pratik kur öğrencilerinizdenim.” dedim: “Hani o müzmin öğrenci.” Cevabı, “Alınma hoca, o zaman ben de müzmin asistandım.” oldu.

Diyanet’e hukuk müşaviri olarak geldiğimi, şimdi ise başkan yardımcısı olduğumu ifade ettikten sonra yazısını hatırlattım ve bir öğrencisi olarak güç durumda kaldığımı belirttim.

“Vah Vaah! Sen de mi?” dedi ve devam etti: “Ben de sizi savunduğumu sanıyordum ve sizden teşekkür bekliyordum.”

– Yani nasıl hocam?

– Siz, yurtdışı kadrolarımız için niçin bir Suud teşkilatına müdara ediyorsunuz?

– Resmî kadrolarımız olmadığı için.

– Türkiye Cumhuriyeti Devleti, anayasal bir kuruluşunun ihtiyaç duyduğu kadroları veremiyor mu?

– Vermiyor.

– İyi ya işte hoca, Kenan Paşa o savunmasıyla öyle bir yakalandı ki göreceksiniz yakın zamanda kadrolarınız çıkacak.

Verecek cevabım yoktu.

Bu kadrolar bilahare hem de Kenan Paşa döneminde çıktı. Şakacı ve gani gönüllü Uğur Mumcu, bir şaka da Diyanet’e yapmıştı. İyi ki de yapmıştı.

AVUKATLIK STAJI VE SONRASI

Fakülteyi bitirmiş, bir yandan öğretmenlik yaparken diğer yandan da “Avukatlık Stajı”na başlamıştım. O yıllarda avukatlık stajı altı aydı. Üç ayı mahkemelerde, üç ayı ise bir avukatın yanında.

Mahkemeler nezdindeki üç aylık dönem bitmişti ki askerliğe celp yazısı geldi. Zira okul bittiği için artık tecil alamıyordum. Bir yıl daha tecil almamın ne kadar iyi olacağını düşündüm. Bunun bir sebebi daha vardı: Balıkesir’de öğretmen olan kayınpederim onmaz bir hastalığa yakalanmış ve Ankara’da tedavi görüyordu.

Askerlik yapan arkadaşlar, bunun ancak alınacak bir hastalık raporuyla mümkün olabileceğini söylediler. Bu rapor tabii ki “Askerî hastane”den alınacaktı.

Askerî makamlarla işlerimde bir sıkıntı olmayacağı kanaatinde idim. Zira askerî malul bir gazinin oğluydum ve buna dayanarak kendimi asker sayan bir bilinçaltına sahiptim. 30’lu yaşlara geldiği hâlde zorunlu askerliğini yapmamış bir asker. Oh, ne güzel!

Ankara’da ikamet ettiğim için ‘Yabancı’ askerlik şubesine bir dilekçe verdim. Hafta sekmeden gelen tebligatta Ankara/Dışkapı Askerî Hastanesine çağırılıyordum.

Gittiğimde kendimi birdenbire tabip albay başkanlığındaki bir askerî heyetin huzurunda buldum. Sanki suçüstü yakalanmış gibi. Doktor kıyafeti yerine asker kisveli albay bana hastalığımı soracak yerde şüpheli bir ifadeyle; “Niçin bu yola başvurduğun oğlum?” diye sordu. Vereceğim cevabın iki haklı gerekçesi vardı, ama asıl sebep “Şahsi mazeret” idi, onu söyledim ve bir yıllık bir süreye ihtiyacım var dedim.

Gerekçelere gelince: Stajımın bitmesine üç ay kalmıştı. Askere gittiğim takdirde, önceki üç ayım da yanacaktı. Diğer gerekçe, kayınpederimin sürpriz hastalığı idi. Her ay Balıkesir’den Ankara’ya geliyor, burada tedavi görüyordu. Başka bakacak kimsesi de yoktu.

Hislerim beni yanıltmamıştı. Bunları dinleyen heyetin başkanı albayın sözü şu oldu: “Git, stajını bitir ve gelecek dönem celbine avukatlık ruhsatı ile gel, belki sana tezkere bıraktırırız.” Not tutan astsubaya ise, “Çocuğun getireceği raporu dosyasına koyun.” dedi. İtimadın böylesi mi demeliyim, yoksa gösterilen asker şefkatine bir roman mı yazmalıyım?

Bu ‘Roman’ telaffuzu boşuna değil. Önümüzdeki birkaç yıl içinde gün yüzüne çıkacak olan ilk romanım, askerde kolunu kaybetmiş bir ‘Gazi’nin hayatı. Ankara Askerî Hastanesinde bir “Tabip Albay ve askerî heyet” tarafından bana gösterilen şefkat, orada “Operatör Dr. Yüzbaşı Hamdi Beğ” tarafından roman kahramanına gösterilecek ve yaşanmış bir hayatı anlatan roman, işte o himmet ve şefkat üzerinde gelişecekti. Tıpkı bu ‘Tecil’ olayının, benim gelecekteki meslek hayatımın pusulasını oluşturduğu gibi.

Konumuza dönersek; beni staj bahanesi mi yoksa kayınpederin bakıma muhtaç oluşu mu kurtarmıştı? Asıl sebep şüphesiz “İlahî Kader”in yazdığı alinyazısı.

‘Mazeret’ sebebiyle o yıl askere alınmadım. Gelecek yıl ise “Kısa dönem askerlik” uygulaması geldi ve dört ayda terhis olduk.

Ben mi, “Kısa dönem”e hep buruk baktım. Zira omuzuma önce ‘Asteğmen’ rütbesi olan demirin; terhis olurken ise ‘Teğmen’lik yıldızının takılmasını ne kadar isterdim! Kısa dönem askerlik bir yandan beni rahatlatırken diğer yandan bir süreliğine de olsa taşıyacağım ‘Subaylık’ hevesimi kursağımda bıraktı.

Bir azizliği daha olacaktı kısa dönemin. Ona ileride “Askerlik hatıralarımda” geleceğim, ama dört aylık uzun (!) askerliğimin ömür boyu sürececek anılarına geçmeden, bir yıllık tecil süresinde başıma gelenleri anlatmalıyım.

BENİ AVUKATLIKTAN SOĞUTAN İKİ OLAY

İlki, staj dönemime ait bir ‘İcra’ takibi idi. Yanında staj yaptığım Avukat Cengiz Bey’in Düzce’de yürüttüğü alacak davası ile ilgili bir icra, haciz safhasına gelmişti. Avukatlığım en zor yanı bu ‘Haciz’ olayıdır. Staj hocam Cengiz Bey, bu zorluktan değil belki ama işlerinin yoğunluğundan, Sakarya’daki bu hacze beni gönderdi. İlk hukuki takibatım.

Bir dram ki görmeyin! Borcuna sahip çıkmayan bir adamın hanesine eşya tespitine gidiyoruz. Adam evde yok. Zavallı eşi başına geleceklerden haberdar, gözyaşlarıyla kapıyı açtı. Yaşı birbirlerine yakın üç küçük çocuk, analarının bu hâlden ve bir de yabancı heriflerin ellerindeki siyah çantalarıyla evi basmasından şaşkın, her biri bir yana kıvrılmış ağlaşıyorlar.

İcra memuru şunu da yazalım mı, şunu da kaydedelim mi diye ağzıma bakıyor. Televizyondan başlıyoruz. Koltuklar, halılar, kilimler bitiyor. İşe yarar mutfak eşyası var mı diye mutfaka dalıyoruz. Her işin bir acemiliği olur ya, ben hâlâ yaptığımız işin dramalı arka planının farkında değilim.

Canı boğazında genç kadın, akan gözyaşlarını başının örtüsüyle silmeye çalışarak koluma dokunuyor ve “Avukat Bey, şunu da yazın.” diyor. Gösterdiği şey, eskimiş bir Kur’an rahlesi idi ve belli ki beğenmediğimiz için yazmamıştık. Acaba benim asıl mesleğim olan din adamlığı mı fark etmişti?

İcra memuruna, “Tutanağı tamamla, ben dışarıdayım.” diyerek kendimi dışarı attım. Dışarıda ne yaptığımı sormayın. Hıçkırarak ağlıyorum ve neler oluyor diye merakla bakışan komşulardan kendimi saklamıyorum.

Hadi söyleyin bakalım, benden ‘Avukat’ olur mu?

Bir teselli payım oldu. O sarhoş koca bir süre sonra beni ta Düzce’den Ankara’ya telefonla aradı ve artık iyi bir koca, iyi bir baba olacağına söz verdi. Meğer saklandığı komşu evin penceresinden benim ağlayan o şaşkın hâlimi izlemiş ve belli ki o da etkilenmiş. Demek avukatlığın iyi yönleri de varmış!

İkincisi, avukatlık dönemime ait. Avukatlık levhamı ve ruhsatname mi, askere gitmeden asma hevesiyle yaşı benden küçük ama yaşından büyük olgunluktaki meslektaşım Sevgili İsmail Alptekin’in bürosunda bana gösterdiği masaya oturdum. Bürosunun kapısına da “Av. Hamdi Mert” levhasını astım.

Bilmiyordum ki bu ‘Avukat’ sıfatı, gıyabımda bir üzüntü kumaşının aheste aheste örülmesinin başlangıcı olacaktı. Bunu biraz sonra “ÖĞRETMENLİĞE VE AVUKATLIĞA VEDA” bölümünde sunacağım, ama önce beni etkisi altına alan Sakarya’dan sonraki o ikinci dramdan söz etmeliyim.

İsmail Bey genç bir Avukat, ama son dosyasının numarası bin üç yüz seksen. Meslekten olanlar bilirler ki kırk dosyası olan bir avukat bile, işi düzgün avukattır. İsmail Bey bu yoğunluğa ve iş yüküne nasıl ulaşmış?

Ankara Hukuk Fakültesi’nin kıdemli öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Mumcu’nun hukuk bürosunu devralarak. Büyük şans, onun için de ve asıl benim için de.

Öyle de bu yoğunluğun avantajı yanında bir de dezavantajı var: Aldığımız işleri seçerek ve ayıklayarak alamıyorsunuz. Müvekkilleriniz arasında çok saygın kişiler yanında adliyeye göbeğinden bağlı, problemleri de oluyor; dahası o saygın kişilerin haklı davaları yanında söz götürür dosyaları da.

Avukatlık bu! İnsan malzemeniz ne ise dosyalarımızın seviyesi de ona göre olacak.

Şimdi, avukatlık dönemime rastlayan iki insanlık dramını *Ankara Barosu* dergisinde yayımlandığı şekliyle –değiştirmeden– sunuyorum:

“AVUKAT BEY, ÇALIŞTIRDIĞINIZ ŞU İŞÇİLERE DÖN DE BİR BAK!”

Avukatlığımın ilk yılı idi. Şu anda TBMM’de önemli bir yerde olan Avukat arkadaşım ile ortak çalışıyorduk. Ortağım benden daha kıdemli. Bu sebeple takip ettiğimiz davaların çoğunu o almış. Ben, şimdi anlatacağım dava konusu olaya ancak “Dosya üzerinde” aşınayım.

Sunacağım olay, hayatımın en unutulmaz hatıralarından biri oldu:

Arkadaşım bir tanınmış müteahhidin umumi vekili idi. Ortağım dan umumi vekalet ve yetki aldığımdan, ben de ünlü müteahhidin vekili olmuştum.

Müvekkilimiz, bazı işçilerin ücretlerini ödemekte temerrüt göstermiş. İşçiler, ödeme gecikince alacak davası açmışlar. Avukat tutmadıklarından, işyerinden izin alıp, duruşmaya bizzat kendileri gelmişler. İş elbiseleriyle ve elleri-yüzleri toz-toprak içinde.

Duruşma salonu küçük ve kalabalık. Doğrusu benim de avukatlığımın ilk duruşmaları. Davacı işçilerin durumlarının ve duruşlarının farkında bile olmadan dosya bilgileriyle ünlü müteahhidi savunuyorum. Öyle ya, Bayındırlık Bakanlığı'ndan hakettiğimiz istihkakı henüz alamamışız. Bakanlık istihkakımızı ödemediğinde biz de işçilerin ücretlerini ödeyecekmışiz. Bunu pişkinlikle anlatırken, Hakimin sitemli ikazı hayatımda işte o unutamadığım anı olarak kaldı:

“Avukat Bey, şu davacılara dön de bir bak! Bunlar işçi, aldıkları gündeliklerle geçinirler. Çalıştıkları gün yevmiyelerini alamazlarsa, evlerine yiyecek götüremezler. Ve Bayındırlık Bakanlığı ile sözleşmeyi bunlar yapmamışlar, Müvekkiliniz yapmış”.

Hakim sitemlerini belki daha da sürdürecekti ama ben alacağımı almış; sözünü keserek, davadan çekildiğimi belirtmişim.

Zira bu kısa sürede Hakimin dediğini yapmışım. Taleplerini reddetmeye çalıştığım davacılara dönüp-bakmış; adeta içim parçalanmıştı.

O günden bugüne davacıya, davalıya, yargıca ve kendime hep bu gözle baktım. Savunma bir haktı ama alınteri ve haklılık daha büyük bir haktı. Yargıcın “ihsas-ı rey” kaygısından da, Avukatın savunma gayretinden de.

BİR GENEL AF HİKÂYESİ:

Adliyeler, hayatın katı gerçeklerini yansıtırlar. Hakimler, Savcılar, Avukatlar ve Adliye personeli ise bu katı gerçeklerin en yakın şahitleridirler.

Anlatacağım olay, Avukatlığımın ilk yılına rastlar. Müvekkilem, Ankara'nın Karapürçek köyünden ağırbaşı, “Osmanlı kadını” denilen cinsten, tatlı bir teyzeydi. Genç yaşında dul kalmış, çoru-çocuğu da olmadığı halde saygınlığını yitirmeden yaşlılık yıllarına ulaşmıştı.

İşte bu teyze, köyün muhtarı ile tartışmış; muhtar her nasılsa tokat atıp teyzeyi sağır etmiş. Hiç beklemediği bu olay, Osmanlı teyzeyi o kadar rencide etmiş ki, biraz da köy halkının teşvikiyle Kaymakamlığa, oradan da Savcılığa ve Mahkemeye müracaat etmek zorunda kalmış. Zira Muhtar herkese karşı böyle davranırmış.

Yargılama sürerken, bilinen 1973 genel affı çıktı ve dava af sebebiyle düştü.

Aksi olacak ya, duruşmalara hiç gelmeyen davacı teyze, bu son duruşmaya çıkageldi. Hakimin muhtarı “Devlet”in affettiğini ve davanın düştüğünü belirten kararını dinlerken, arzu etmediği bir sonucun anlatılmakta olduğunu hisseden saf, arı-duru Anadolu kadınının tepkisini bir görecektiniz! Ve şaşkın jest ve mimiklerle biteviye tekrarladığı şu cümleyi:

“-Ama muhtar Devlet’in kulağını sağır etmedi ki, benim kulağımı sağır etti. Muhtar Devlet’e vurmadı ki, bana vurdu”.

Bu katı gerçekler, Hakimi de etkiler, Avukatı da, Adliye personelinin de ama karar makamı da olsanız, yapacağınız bir şey yoktur.

Anadolu insanının saf irfanını takdir duygularınızı unutulmuşlarınız arasına koymaktan başka.

ÖĞRETMENLİĞE VE AVUKATLIĞA VEDA

İsmail Bey’le müştereken yürüttüğümüz zengin hukuk büromuzda tek başına çalışırken bir gün Diyanet İşleri Başkanlığı “Teftiş Kurulu”ndan iki kişi geldi: Rıza Özsü ve Sabri Özdemir. Hayır ‘Teftiş’ ve ‘Denetleme’ için değil.

Beni Diyanet İşleri Başkanlığına “Hukuk Müşaviri” olarak götürmek istiyorlardı.

O sırada Diyanet İşleri Başkanı olan Dr. Lütfi Doğan, boşalan bu kadroya hukukçu bir emekli albayı tayin etmek üzere olduğunu, Diyanet yönetiminin bir bölümü ise bu kadroya din öğrenimi de olan ve din hizmetlerine yabancı olmayan bir hukukçunun atanmasını istediklerini, Başkan’ın da, “Varsa böyle birini bulun.” dediğini öğrendim.

Teftiş Kurulundan Sami Uslu, “Elimizin altında böyle birisi var.” demiş ve adresimi vermiş. İşte onun için gelmişlerdi.

Benim başka bir iş aramaya niyetim yoktu. Yeni bir büroya intisap etmiştim. Arkadaşım bana güvenmiş, bürosunu ve dosyalarını bana teslim etmişti. Üstelik bir yıl içinde de askere gidecektim.

Bunlardan daha önemlisi ise –o günkü anlayışına göre– ‘Diyanet’, çalışabileceğim bir müessese değildi. Gazetelerde Diyanet aleyhine yayınlar yapıyordu. Dr. Lütfi Doğan, basın ve kamuoyunun bir kesimince alabildiğine eleştiriliyorken çiçeği burnunda bir avukat, gül gibi bürosunu ve arkadaş çevresini bırakıp bu kumkumanın içine nasıl giderdi?

Bütün bu sebeplerle, konuklarım beni ikna için dil dökerlerken ben, bir yandan onları dinler gibi yapıyor, diğer yandan önümdeki daktiloda, yarınki bir duruşmanın dilekçesini hazırlıyorum. Yani görüntüm sakil.

Müfettişlerden daha yaşlı olan Rıza Bey, bu sakil durumu bana yakıştıramamış olmalı ki dinamit gibi patladı:

“Bana bak! Biz seni adam yerine koyduk da geldik. Hizmetten, davadan, Diyanet’ten bahsediyoruz; sense bizi dinlemiyor, yazı yazmaya devam ediyorsun! Senin dediğin değil, bizim istediğimiz olacak!”

“Bak Rıza Bey, ben o Diyanet’te çalışmam.” dedikten sonra yayınları ve dedikoduları bir bir sıraladım. Bu tatsız hava içinde kalkıp gittiler.

Rıza da Sabri de Adana İmam-Hatipten arkadaşlarımdı. Huzurlarında rahat hareket edişim belki biraz da ondandı. Dedikleri gibi benim dediğim değil, onların istediği olacaktı.

Nasıl mı, iki gün sonra Rıza Özsü, bir sabah vakti babacığımınla birlikte kapımın zilini çaldılar. Sabah mahmurluğunda ve pijamalarla kapıyı açarken Rıza Bey, “Gördün mü yaptığımı?” dedi ve ekledi: “Başıma daha neler getireceğim göreceksin!”

Biliyordum başıma daha neler geleceğini. Zira Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı ve İstanbul Yüksek İslam’dan hocam Tayyar Altıkulaç’ın görüşmek üzere beni çağırdığı haberini de almıştım. Yani Rıza Bey beni Diyanetçi yapmaya kararlıydı.

Babacığımın gelince, hoş geldin faslını bile beklemeden söze girdi: “Bak oğlum!” dedi. “Sen Abıkatlığa (öyle telaffuz ederdi) başlayalı ne kadar oldu?” diye sordu ve cevabını da kendisi verdi: “Tam yedi ay on gün oldu. Bu yedi ay içinde benden sana bir selam, telefon, ısmarınç geldi mi?”

Gelmemişti. Ben cevap hazırlarken kendisi gürlledi: “Ay oğlum! Ben aylardır insanlardan kaçıyorum. Şu giden adam var ya, işte onun oğlu abıkatmış diyecekler diye. Ben seni abıkat olsun diye okutmadım. Âlem-i İslam’a hizmet etsin diye doğduğundan beri peşinde koşuyorum. İmam-hatiple yetinmeyerek lise dedin itiraz etmedim. İlahiyata, bir de hukuk ekledin, ona da ses çıkarmadım. Demek sonunda bana yapacağın bu muydu? Sana abıkatlık mabıkatlık yok. Ya Irza’nın elindeki dilekçeyi imzala, ya da senin yerine ben imzalayacağım.”

Böyle babaya ne denirdi? Öğretmenliğe ve avukatlığa vedaının kısa hikâyesi işte bu!

Bir destek de hastanede yatmakta olan kayınbabamdan gelmişti. Diyanet müfettişlerinin büroma geldiklerinin gecesinde bir rüya görmüş. Başımda sarık, sırtımda cübbe, elimde süpürge ile bir sokağı süpürüyordum. Yukarıda –Denizli bölümünde– sözünü ettiğim Emrullah Efen-

di'nin oğlu Abdullah Efendi, “Aman oğlum, bu sarık cübbe ile ne yapıyorsun?” diyerek süpürgeyi elimden almak isteyince, “Dur baba, ben Diyanet’in yollarını süpürüyorum.” demişim.

Bunu anlattı ve “O teklifte hayır var oğlum, kabul et.” dedi. Büyük mü söylemişim ne, kader ağlarını örmüş, Diyanet’in yolunu tutmuştum.

6. Bölüm *Diyanet Dönemi*

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ ASKERLİK ÖNCESİ DİYANET'İ BÖYLE BULDUM

Kalıcı mesleğimi bulmuştum.

Hukuk müşavirliğine 1974 yılı Temmuz ayında üçlü kararname (Devlet Bakanı, Başbakan, Cumhurbaşkanı) ile atandığımda 32 yaşındaydım. MSP-CHP koalisyonu vardı ve Süleyman Arif Emre Devlet Bakanı, Bülent Ecevit Başbakan, Fahri Korutürk Cumhurbaşkanı idi.

Diyanet İşleri Başkanlığı makamında Dr. Lütfi Doğan vardı.

Bu dönemi “Askerlikten Önce”, ‘Askerlik’ ve “Askerlikten Sonra” diye bölümlendirmek, tarihî seyri ve anlatım kolaylığı açısından uygun olacak. Zira dört yıllık hukuk müşavirliği dönemim ‘Askerlik’ ile ikiye bölünse de dört aylık kısa dönem askerlikte resmî izinli sayılıyordum ve aslında yine Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği kadrosuna bağlı bulunuyordum.

Diyanet’i nasıl buldum?

Önceki tereddütlerimin aksine, Diyanet’in kuştu-yü yatağına gelmiştim. Başkan’ın çevresinde ‘Klasik’ Diyanet üslubunda saygın kişiler vardı. Yeni kadro-

larda ise farklı üslubu temsil eden; Diyanet'i yenileştirmeye ve etkinleştirmeye çalışan bir yenilikçi kadro.

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı Ahmet Hamdi Kasaboğlu, kurul üyesi Osman Keskioglu, Başmüsavir Tefik Ersen birinci gruptaki kişilerdi. Bu üslubun merkez ve illerde aşağıya doğru devamı da vardı tabii.

Yenilikçilerin başını Tayyar Altıkulaç çekiyordu. İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü hocalığından Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığına bu amaçla gelmiş/getirilmiş; Diyanet mevzuatının yenileştirilmesi ve teşkilatın yeni kadro ve elemanlarla güçlendirilmesi konularında ilkeli, hızlı bir çalışma başlatmıştı.

İki başkan yardımcısından diğeri Yakup Üstün, Hukuk Müşaviri Ahmet Uzunoğlu, Teftiş Kurulu Başkanı Niyazi Baloğlu, Personel Dairesi Başkanı Ahmet Özcan Uşan, Olgunlaştırma Dairesi Başkanı Mehmet Kervancı, Özlük İşleri Müdürü Rıza Selimbaşoğlu, Donatım Müdürü Arif Özdemir, Yayın Müdürü Saim Yeprem, Teftiş Kurulu üyeleri Kemal Güran, Sami Uslu, Rıza Özsu vb. olmak üzere Tayyar Bey'in çevresinde çoğu icra olmak üzere etkin birimleri temsil eden tutkun ve güçlü bir kadro vardı.

1971 yılında Kur'an Kursları Yönetmeliği bu yeni anlayışla değiştirilmiş; Kur'an kursu açılışı yeni şartlara bağlanmış; Kur'an kursu öğreticiliğine atanabilmek için yeni nitelikler getirilmişti. Böylece Diyanet'in yumuşak karnı Kur'an kursları konusu, resmî kurumlara yakışır yeni disiplinlere bağlanmıştı.

Aynı kadronun, imam-hatip liselerinin Nihat Erim Hükümeti döneminde kapatılan orta kısımlarının tekrar açılması; bu okullara lise hakkı verilmesi; yüksek İslam enstitüleri ve imam-hatip liselerinin müfredatı ile ilgili sürgit iyileştirmeler konusundaki önceki yıllarda başlayan çabaları ileriki yıllarda da devam edecekti.

Bu iki üslup ve kadronun, birbirleriyle kavgalı ve sürtüşme içerisinde buldukları sanılmasın. Fakat önlerine gelen bir iş ve olayda "İdare-i maslahat" ile Diyanet'in duruşunu ortaya koyma arzusu, dışarıdan çok da bilinmeyen içten içe bir tavır farklılığının sergilenmesine sahne olurdu. Hani, tarihî bir ağacın yaşlanmış gövdesiyle bütünleşmiş dalları ve o dallar üzerinde yeni tedbirlerle filizlenen ve giderek boy atmaya başlayan yeni sürgünlerin renk ve rayiha farklılığı gibi.

Başkan Lütfi Doğan Diyanet'in klasik ana yapısını temsil etmekle beraber bu yeni ve ilkeli kadro ona her dediğini yaptırıyordu. Bunda, Başkan'ın kavgacılıktan uzak munis tabiatının da rolü vardı.

Ben, Diyanet'in yerli yerine oturmuş ve safları belirlenmiş bu fotoğrafı ile buluştum. İki farklı üslup da beni kendilerine yakın görüyor ya da görmek istiyordu. Benimse, kendime bir taraf arama ihtiyacı duymadan yerim belliydi. Diyanet'in halk üzerindeki kadim/klasik işleyişinin olumsuz görüntüsü sebebiyle bu kuruma gelmeyi istememiştim. Fakat müesseseyi içeriden gördüğümde o görüntüyü düzeltmek isteyen bir canlı ekibin içinde bulmuştum kendimi. Tabii iki tarafa da taraf görüntüsü vermemeye çalışarak. Daha doğrusu -kendi çapımda ara bulmaya ve- nazım rol oynamaya özen göstererek. Bunun somut örneklerini yeri geldikçe sunacağım.

BİR GÖNÜL ADAMI: AHMET UZUNOĞLU

Hukuk müşavirliği, Diyanet'in bütün birimleriyle, dahası, merkez teşkilatı yanında taşra kuruluşlarıyla da ilgili bir birimdi. Ben Diyanet'e geldiğimde müşavirliği Ahmet Uzunoğlu yönetiyordu.

Uzunoğlu hem yüksek İslam enstitüsü, hem hukuk fakültesi mezunu; Diyanet ve genel idare hukuku mevzuatında tecrübe kazanmış; hiçbir siyasi, ideolojik ve klik görüntüsüne tenezzül etmeyen; hukuk müşavirliği ile ilgili işler dışında başka işlere karışmayan, daha doğrusu başında bulunduğu hukuk birimini en iyi temsil eden bir ilke adamıydı.

İşte bu değerlendirmeme gerekçe olmak üzere Ahmet Uzunoğlu'nun meslek ahlakını gösteren üç örnek:

1. Göreve başlamak üzere Diyanet'e geldiğimde, bana verilecek çalışma odası hazır değildi. Kendisiyle önceden herhangi bir tanışıklığımız ve arkadaşlığımız olmadığı hâlde Ahmet Bey bunu bana hissettirmek için, "Şimdi sana hoş geldin demeye gelenler olur." diyerek kendi odasına ve masasına beni oturttu ve izne ayrıldı.

Ahmet Bey'in koltuğuna kuruldum ve 'hoş âmedi' diyenleri orada ağırladım, ama müşavirlik personelini yerinde görmek üzere büroyu ziyaret ettiğimde, Uzunoğlu'nun izne ayrıldığını, memurların arasında çalıştığını gördüm. Anladım ki Ahmet Bey, mesleğe yeni başlayan kardeşine yeni işini sevdirmek için odasını ve gönlünü tahsis etmişti.

2. Ahmet Bey, normal olarak hukuk müşavirliği biriminin başı olması gerekirken -ve benim beklentim de bu iken- kendi gani gönlüyle öyle bir işbölümü yaptı ki her birimiz kendimize düşen işlerin başı olduk. Yani ast üst pozisyonu düzenine girmedik. ‘Tek’ sayılı dosyalar bana, ‘Çift’ sayılı dosyalar Ahmet Bey’e ait olacaktı. Kendimize ait dosyaların savunmalarını; birimler arası yazışmalarını; makama sunumlarını kendimiz yapacaktık. Danıştay’daki (o zamanlar idare ve bölge idare mahkemeleri yoktu) savunmalarımızı da. Yani gönlümü almak için iki başlı bir birim oluşturdu.

3. Merkez Disiplin Kurulu, Yüksek Disiplin Kurulu ve Memurin Muhakemat Komisyonunun her birinde mutlaka bir “**Hukuk Müşaviri**”nin bulunması gerekli idi.

Normal olarak daha alt bir kurul olan Merkez Disiplin Kurulunda benim, diğer ikisinde ya da en azından birinde kıdemli Hukuk Müşaviri Ahmet Uzunoğlu’nun bulunması gerekirken, Başkanlık makamı, yukarıda sözünü ettiğim üslup farklılığı sebebiyle yakından tanıdıkları Ahmet Bey’e hiçbir kurulda görev vermediler ve hepsini -yeni tanyacakları- bana yüklediler. Ahmet Bey bunu mesele yapmadığı gibi, “**Senin avukatlık tecrüben var.**” diyerek beni bir de önceledi ve teşvik etti.

İyi bir başlangıçtı. Ahmet Bey’in itelemesi ve müsahasıyla kendimi birimin başı gibi görmeme bir engel yoktu yani.

Ahmet Uzunoğlu’nun bu şefkatine ve diğerkâmlığına karşılık, benim ona yaklaşımım nasıldı acaba? Şimdi onu örneklendirmeliyim.

1. İkimizin kadro unvanı da ikinci derece idi. Bir süre sonra Başkanlığın talebiyle bu iki kadrodan biri birinci derece ile değiştirildi ve bana Başkanlık katından bu birinci derece kadronun benim için istendiği ifade edildi. ‘Tevazu’ gösterip (aptallık demek istiyorlar); kadroyu Ahmet Uzunoğlu’na ikram etmememi de tembihlediler.

Ben ‘Tevazu’ gereği değil, ‘Hakkaniyet’ icabı, bu yeni kadronun Ahmet Bey’e verilmesi gerektiğini hem Başkan adına bu teklifi bana getiren Başmüsavir Tevfik Ersen’e, hem de bu intibakı yapacak olan Personel Dairesi Başkanı Ahmet Özcan Uşan’a ifade ettim. Yani bana yakışanı ve doğrusunu yaptım; öyle de oldu.

2. 1978 yılında Tayyar Bey Diyanet İşleri Başkanı, ben başkan yardımcısı olduğumda, Ahmet Uzunoğlu’nun uhdesinde kalan hukuk müşavirliği biriminin, başkan yardımcıları arasındaki işbölümünde -doğal olarak- hukukçu başkan yardımcısına yani bana bağlanması bekleniyordu.

Müşavirliğin doğrudan Başkan’a bağlanması ise benim Ahmet Bey’e olan saygım açısından daha şık olacaktı. Bunun başka bir örneği belki de yoktu, ama durumu Başkan’a arz ederek dediğim gibi sonuçlandırdık.

Bir şey daha: Ahmet Bey izin ya da başka bir görevle daire dışında olduğunda, başkan yardımcısı olarak ona vekâleten müşavirlik hizmetlerini yürütmeyi sürekli bir Başkanlık onayı alarak ben üstlendim. Bunu bir “**Tenzil-i rütbe**” sayma takıntısına kapılmadım, aksine gerektiğinde Uzunoğlu’nun ‘**Vekili**’ olmayı onur saydım.

Şunu da belirtmeden geçemeyeceğim: Ahmet Bey’in bu ince tavırları, benim için her zaman yol gösterici olmuştur.

“SANA ÇOCUKLARININ DA İHTİYACI VAR”

Donatım Müdürü Arif Özdemir’in hazırlattığı gıcır odamı o kadar sevdim ki içinden çıkmak istemiyorum. Öyle ya, beş yıllık uzun (!) memuriyet yıllarımda kendime ait bir çalışma odam olmamıştı.

Çıkmak istemiyorum dediğime bakmayın, akşama kadar bir dosyanın kapağını açmaya bile vaktim olmuyordu. ‘Hoş geldin’e gelenlerle görüşüyor, akşama kadar laf üretiyorduk.

Gelenler arasında kimler yok ki?! Koalisyonun iki ortağının milletvekilleri: CHP’liler, daha çok da MSP mensupları.

Diyanet’e bakan Devlet Bakanı Süleyman Arif Emre, şair, hukukçu, ince ve tevazu yüklü bir beyefendi. Tayinimi elden dolaştırarak üç günde çıkartan adam. Hani politikacı değil de gönül adamı olmalıymış denilecek cinsten.

Milletvekilleri öyle mi? “**Bakan Bey’in yanındaydım, kulağımı çımlattık.**” diyenler. Onun selamını getirenler. Bazıları da bakana yakınlıklarını ifade için, “**Bizim Süleyman, bizim Arif.**” diyorlardı. Dediklerine göre Diyanet’te partinin tek güvendiği kişi benmişim! Akşama kadar siyaset sohbetleri.

Avukat arkadaşım -kardeşim demem lazım- İsmail Alptekin, o da bir soylu adam. İlk ziyarete gelenlerden. Tıpkı Süleyman Arif Bey gibi edep timsali ve onun da yakını. İsmail Bey’le bir plan geliştiriyoruz: Necmettin Erbakan (o sırada başbakan yardımcısı) ile Alpaslan Türkeş’i buluşturacağız. Tabanları aynı, siyasi amaçları ve üslupları birbirine yakın. İkisi de antikomünist, ikisi de ‘Batı’ya karşı dirençli, ikisi de ‘Milletçi’ ve milliyetçi. Bu iki lider ve parti tek çatı altında bütünleşirlerse şöyle olur, böyle olur.

Bütün bunları Diyanet'in hukuk müşavirliği odasında konuşuyoruz. Odam, Ahmet Uzunoglu'nun odasına bitişik. Uzunoglu bunları istemeyerek de olsa dinliyor. Bundan olacak, Ahmet Bey beni gördükçe, "Sen bürokrat değil, siyasetçi olmalıydın." diye takılmaya başlıyor. Ben bunun bir 'Uyarı' olduğunun farkındayım, ama aldırmiyorum zira ilk günlerin hay huyu böyle geçecek, başka çare yok.

Mesai saatlerini yukarıdaki malayanilerle geçiren adam, elindeki dosyaları ne zaman ve nasıl çalışacak? Tabi mesai saatleri dışında. Mesai bitip, daire boşalınca, benim çalışma saatim başlıyor. Namazımı odamda kılıyor, gece yarısına kadar çalışıyorum.

Unutmadan; Ankara'ya öğretmen olarak geldiğimizde Gazi Mahallesi'nde okula yakın bir ev alan babacığım, Diyanet'e geçme bir ödül olarak bu defa Diyanet'e yakın yeni bir ev almıştı. Yani evim Diyanet'e yakın olduğu için gidip gelme sıkıntım da yok.

Bir gece saat tam 22:30. Odamda yarınki Danıştay savunmalarını hazırlıyorum. Kapım çalınmadan açılıyor. Karşımda boyu-posu, görkemli dinî kisvesiyle Başkan Lütfi Doğan. Bir mütevazı ziyaretçi gibi karşıma oturuyor ve başlıyor sohbete.

Beni Diyanet'e kazandırmaktan dolayı memnun olduğunu anlatıyor. Diyanet'in önemine ve bizim hukukçu olarak çalışmalarımızın Diyanet'i geliştireceğine vurgular yapıyor. Aile yapımızı ve çocuklarımızı soruyor. Yarın öğle yemeğinde Tefik Ersen Bey'le birlikte evimize gelebileceklerini ve bir mani bulunup bulunmadığını soruyor.

Giderken ise "Kendini çok yorma." diyor ve ilave ediyor: "Ailenin ve çocuklarının da sana ihtiyaçları var."

Başkan'ın müteakip günlerdeki sohbetlerinde benim bu gece mesaim uzunca süre anlatılıp duruyor.

DİYANETTEKİ İLK ÖDEVİM: "YEHOVA ŞAHİTLİĞİ" RAPORU

Hukuk Müşaviri Ahmet Bey'in koltuğuna emaneten oturarak Diyanet mensubu olmaya başladığımın ilk hafta başında yani ilk pazartesi günü kendimi Din İşleri Yüksek Kurulu salonunda Diyanet İşleri Başkanı'nın başkanlığında toplanan "Birim Başkanları" toplantısında buldum. Her birimin başkanı ile birlikte iki hukuk müşavirini birden çağırmışlardı. Orada, Diyanet'teki ilk ödevimi de aldım. Şöyle ki:

Almanya'nın Mainz Başkonsolosluğu, Diyanet İşleri Başkanlığına ulaştı-

rılmak üzere Dışişleri Bakanlığına bir rapor göndermiş. Raporla, kendilerine “Yehova Şahitleri” diyen bir grubun, Türk vatandaşları arasına girecek zehirli propagandalar yaptığından bahisle tedbir alınması isteniyordu.

Diyanet İşleri Başkanlığına Dışişleri Bakanlığının yurtdışı temsilciliklerinden birinden ilk defa böyle bir rapor geldiği belirtiliyor ve Din İşleri Yüksek Kurulu başta olmak üzere birim başkanlarınca merakla dinleniyor.

İçimde, üzerinde ‘Gizli’ damgası bulunduğu için fotokopi çekilemeyen raporu yakından görme arzusu belirmişken toplantıyı yöneten Diyanet İşleri Başkanımız, alınması gerekli tedbirlerin riyaset adına hazırlanması için yeni hukuk müşavirinin görevlendirilmesini teklif ediyor (Birim başkanları toplantısında kararlar oylama ile alınırdı.). Teklif kabul görüyor ve görmek istediğim rapor alt, üst ekleriyle dosya hâlinde oracıkta bana teslim ediliyor.

İlk defa katıldığım bir toplantıda, ilk ödevimi alıyorum.

Rapor, felaket sahneleri çiziyor. Başkonsolos Burhanettin Muz, dehşeti şöyle anlatıyor: “Bu propaganda sadece din telkini içermiyor. Vatandaşlarımızın dinî inançları yanında, millî duygularını da hedef alıyor. Millî bayrakları; millî orduları; millî sınırları yok sayıyor. Vatandaşlarımız bu telkinlere kolayca kanıyorlar. Bunlardan bir kadını çağırdım ve konuştum. Bu bizim inancımız, bizi niye sorguluyorsunuz diye tepki gösterdi. Vatandaşlarımızın dinî ve millî duyguları takviye edilmezse bu telkinlerin daha da yaygınlaşmasından endişe ediyoruz.”

Bu canhıraş feryada karşı kollar sıvanmaz mı?

Çalışma Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Diyanet’in ilgili birimleri arasında gidip gelmelerle hazırladığım rapor, şükran-ı nimet olarak belirtiyorum ki Başkanlığın yurtdışı ile ilgili taleplerinde zaman zaman kaynak olarak kullanıldı.

Diyanet İşleri Başkanlığının o dönemde ne büyükelçilikler ve başkonsolosluklar nezdinde, ne de alanda görev yapacak yurt dışında ‘Tek’ kadrosu yoktu. Tırnak içine dikkat ediniz, evet tek kadrosu yoktu. “Sosyal Yardımcı” adıyla “Çalışma Müşavirlikleri” nezdine gönderilen –sayıları iki elin parmaklarını geçmez- “Sosyal Yardımcı Din Görevlileri”nin kadroları ise Çalışma Bakanlığına aitti.

Düşününüz; yüz binlerce vatandaşımızı dünyanın en renkli ve tehlikeli kültür alabarasının içine salacaksınız, ama ne öğretmeni, ne din adamı var. Nihayet koordine için gönderebildiğiniz masa memurlarımız ise çalışma müşavirlerinin emrinde ve alanda değil, dört duvar arasında.

Diyanet İşleri Başkanlığının müşavirlik, ataşelik ve din görevliliği kadroları; dahası vakıf, dernek ve birlikleri ile bugün ulaştığı devasa yurtdışı teşkilatlanmasını düşündüğünüzde, o yokluk günlerinin bugünlerle mukayesesi daha iyi anlaşılacaktır. Vakit namazları için caminin bulunmadığı; cuma ve bayram namazlarının, raflarında içki şişelerinin sıralandığı kiralık kafeteryalarda kılındığı günler.

Hazırladığım ve alınacak tedbirleri içeren raporum ise şöyle:

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından; yurtdışındaki vatandaşlarımızın doğumunda-ölümünde, iyi gününde-kötü gününde yanında olacak yetişkin din görevlileri gönderilmesi; bu din görevlilerinin hizmetlerini koordine etmek üzere büyükelçilikler ve başkonsolosluklar nezdinde temsilcilikler oluşturulması,

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından; kreş ve anaokulu seviyesinden başlayarak, her kademedede branş öğretmeni; özellikle “Türkçe ve Türk Kültürü” ve din dersi öğretmenleri gönderilmesi,

Çalışma Bakanlığı tarafından; yurtdışına çalışmak üzere gönderilecek vatandaşlarımızın, ellerine pasaportları verilmeden evvel, gidecekleri ülke şartlarıyla ilgili olarak seminer ve kursa tabi tutulmaları, özellikle yabancı propagandalara karşı uyarılmaları,

Kültür Bakanlığı tarafından; yurtdışında vatandaşlarımızın yoğun olarak buldukları bölgelerde “Türk evleri” açılması. Buralara, millî duyguları güçlü rehber kişiler görevlendirilmesi ve Türk kültür ve gelenekleriyle ilgili kitap, broşür ve dokümanlar bulundurulması, özellikle ve çok sayıda her boy ve ebatla Türk Bayrağı gönderilmesi.

Bu raporun Dışişleri Bakanlığı başta olmak üzere ilgili bakanlıklara ve Millî Güvenlik Kuruluna sunulması. Niçin “Millî Güvenlik Kurulu”? Niçin Millî Eğitim, Çalışma ve Kültür Bakanlıkları? Bu istifhamların cevaplarıyla birlikte;

- 1976 yılında ilgili bakanlıklara da gönderilen mufassal “Yurtdışı İşçi Meseleleri ve Çareleri” raporumuzu;

- 1978 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına tahsis edilen “Yurtdışı Kadroları”; bu kadrolara yapılacak atamalara karşı Dışişleri Bakanlığındaki tereddüt ve direnmeyi;

- 1981 yılında “Millî Güvenlik Konseyi”ne sunduğumuz brifing esnasında devletin zirvesinde yapılan tartışmaya dair bir somut müşahedemi yeri geldikçe sunacağım.

“TECDİD-İ İMAN”A DAVET EDİLİYORUM YANI “İMAN TAZELEME”YE

Diyanet İşleri Başkanlığında “Hukuk Müşaviri” olarak göreve başladığım günlerde bir ‘Vaiz’imiz ziyaretime geldi: Mustafa Fehmi Yıldırım. Bana ilk Kur’an-ı Kerim öğretene “Sofu Hocam”ın oğlu. Süleyman Hilmi Tunahan (Süleyman Efendi) Hazretlerinin temsil ettiği ekolün önderlerinden. *İslam’da Duanın Adabı* kitabının yazarı. Bana karşı, aileden gelen özel bir şefkati var.

Daha önce bir de mektubu gelmişti. Mektubunda benim bir televizyon programımı eleştiriyor; o konuşmada ‘Anayasamız’ tabirini kullandığım için ‘İman’ımın tehlikeye girdiğinden söz ediyordu. Taammüden ithamda bulunuyor değildi. Baba dostu olarak beni kayırdığı ve acıdığı için “İman tazelemeye” davet ediyordu.

Tabi ben sadece hocamın oğlu hatırlattı diye değil, her abdest alışımında, her namaza duruşumda, ellerimi doya doya açarak, bazen de Mustafa Fehmi Hoca’nın kitabında tavsiye ettiği gibi ellerimi bitiştirerek yaptığım her duada; dahası, aldığım terbiye gereği evimden çıkarken, işyerime girerken, işyerimden çıkarken, evime girerken, yolda yürürken âdeta her adım ve solukta zaten imanımı tazeliyordum, ama bir de onun huzurunda ve “Kiramen Katibin”in tuttuğu zabıt ile yetinmeyerek onun ‘Şahadet’i ile yeniden imanımı tazeledim.

Bana nasihatlerde bulundu: Ben camiler, okullar, çeşmeler, köprüler, hayırlar yaptıran “Ahmet Ağa”nın oğlu olarak Kur’an bizim Anayasamız iken, bizi ondan ayıran, kul eseri bir beşerî mevzuata nasıl ‘Anayasamız’ dermişim?!

Bir de istekte bulundu: “Şu beşerî yasalara bir bakalım.” dedi, “Acaba Müslümanlıkla ilgili ve Müslümanları koruyan herhangi bir hüküm var mı?”

Bunları söyleyen hocamın oğlunun serapa ‘iyiniyet’ olduğunu biliyorum. Hani kitabımın ilk anonsunda, “Bu kitabın tamamını okuyup bitirdiğinizde -ihtimal ki- bazı kişilere ve dönemlere sitemler edecek, hatta kızıp öfkeleneceksiniz. Sakın bu tür duygulara kapılmayınız! Türkiye işte o dönemlerden geçip de bugünlere geldi.” demiştim.

Bu uyarı bana bir de yol haritası çizdi. Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatı köy ve mezralara kadar uzanan bir büyük teşkilattı. Yani Mustafa Fehmi Hocamız gibi düşünen başkalarının da bulunduğu şüphesizdi.

1971 yılında yürürlüğe konulan “Kur’an Kursları Yönetmeliği”, teşkilatı sadece ‘Cami’ görevlileri ve müftülük personelinden ibaret bir ku-

uluş olmaktan çıkarmış; “Kur’an Kursu” adı altında herhangi bir özel mevzuata tabi olmaksızın faaliyet gösteren gayr-i resmî yaygın din eğitimi yerlerinin denetim ve idaresini de Diyanet İşleri Başkanlığına yüklemişti. Resmî sıfatı bulunmayan hocaları, öğrencileri, velileriyle geniş bir camia daha Diyanet’e katılmıştı.

“Hademe-i Hayrat” adı altında âdeta yarı resmî bir statüde bulunan cami görevlileri, 1965 yılında meriyete giren Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’la “Devlet Memuru” statüsüne alınmıştı ve bu istikamette hukuki oryantasyonları devam ediyordu.

Aynı Kanun gereği, köy camilerine her yıl 1000 kadro veriliyordu.

Kısaca Diyanet mensupları kanunların ve ona bağlı mevzuatın kendilerine yüklediği sorumluluklar hususunda bilgilendirilmeliydi. Zira eski alışkanlıklarla hem camide imamlık yapan, hem caminin karşısındaki dükkânı işleten; pazarda sebze meyve satan; taksicilik yapan görevlilerimiz olduğu gibi, siyasi kişilere yakın durma hevesiyle davranışlarına ve resmî, dinî görevlerine ‘Siyaset’ katanlar da mebzulen vardı.

Bir parantez cümlesi: Bunları yazarken, bugün resmî kurumlar içerisinde her açıdan en önde bulunan Diyanet teşkilatının nereden nereye geldiğini -yarınki araştırmacılara ışık tutmak üzere- anlatmaya çalışıyorum. Yoksa Diyanet’in ‘Dün’ de ‘Bugün’ de takdir madalyaları takılacak dağlar kadar gerekçesi ve buna vesile olan değerli, büyük hizmet ve makam sahipleri vardır.

Bir şey daha: Türkiye’nin İmparatorluktan Cumhuriyet’e; Cumhuriyet’ten batılılaşmaya doğru yol alırken; “Batılı kurumlar”ı transfer sürecinde bir ‘Sekülerleşme’ sarasına tutulması, aydın geçinenlerle millet çoğunluğunun arasını açmış; “Devlet-Millet” bütünlüğü yara almıştı. Devlet, rejim, sistem adına birtakım kanunları kırbaç yapıp halkın üzerine yürüyenlere karşı savunma psikolojisiyle onlardan uzak duranlar, aynı zamanda ‘Devlet’ ve yönetimi ile de aralarına mesafe koyuyorlardı.

Yani “Devlet-Millet” bütünlüğü ve tarihî “Din ü Devlet, mülk ü millet” anlayışı yara alıyordu.

Hâlbuki, Türkiye Cumhuriyeti kanunları içerisinde ‘Din’i; müminlerin ‘İbadet’ ve dinî ritüellerini; “Dinî hissiyat”larını koruyan maddeler de vardı. Bunlar bilinmiyordu ve bilinmediği için de uygulanmıyordu. Dindarlar -birtakım bahanelerle- takibata uğruyordu da dine ve dindarlara saldıranların yaptıkları yanlarına kâr kalıyordu, dahası devlet adına pohpohlanıyorlardı. Ama burada asıl irdelenmesi gerekli konu “Din-Devlet ve siyaset” ilişkilerindeki iki taraflı bulanıklık idi.

“HUKUK, DİNDARLARI KORUYOR MU?” VE DİYANET GAZETESİNDE “HUKUK KÖŞESİ”

Öyleyse bu konuları irdelemek Diyanet yönetimine düşerdi. Mustafa Fehmi Hocamızın bu uyarısından sonra *Diyanet gazetesi*’nde bir “Hukuk Köşesi” açtım.

Gazete bu köşeyi okuyucularına şöyle duyurdu:

“Gazetemiz yeni bir köşe açmıştır. Okuyucularımızın ve özellikle din görevlilerinin karşılaştıkları hukuki meselelerin işleneceği bu köşede ayrıca sorulan hukuki ve idari sorulara cevap verilecektir. Bu yeni hizmetle gazetemizin daha da güçlendiği inancındayız”

DİYANET

Başkan yardımcısı olarak atandığım 1978 yılına kadar - dört aylık askerlik süresi hariç- 104. sayıdan 160. sayıya kadar *Diyanet gazetesi*’nin her sayısında -belki birkaç istisna dışında- aralıksız sürdürdüğüm bu yayınlarda,

“İbadet ve Dinî İşleri”,

“Dinî Hissiyatı”,

“Din Görevlilerini” koruyan,

“Müstehcen”i cezalandıran,

“Müstehcen Neşriyat”ı yasaklayan,

“Devlet Memurlarının Siyasetle İştigali”ne ve

“Din görevlilerinin Siyasetle İlgilenmeleri”ne yasak getiren maddeler ile,

“Devlet Memurlarına Hediye Alma ve Menfaat Sağlama” ve

“Ticari ve Kazanç Getirici Faaliyette Bulunma”

yasası getiren hükümler bulunduğu gibi; din görevlilerinin hizmette disiplinlerini öngören ve diğer hukuki ihtiyaçlarını karşılayan yasa hükümleri de bulunmaktadır. Bunları, okuyucularımı yormamak için sadece atıf yaparak geçerken, -bütün bu söylediklerimi birazcık da olsa gerekçelendirme ve- o günlere ışık tutma açısından birkaçını -özetleyerek de olsa- sunmadan geçemeyeceğim. (EK: 5).

YURTDIŞINA KOORDİNATÖR DİN GÖREVLİSİ OLARAK GÖNDERİLİYORUM

Yukarıdaki “Yehova şahitliği” raporumu hatırlayınız. O dönemin yokluk günlerinde ve yurtdışındaki vatandaşlarımızın gerçekten de öksüz ve sahipsiz oldukları o dönemde ortaya konulan bu istekler, bugünkü varlık günlerine ne kadar yansdı bilmiyorum, ama yurtdışına ramazan

dolayısıyla o yıl gönderilecek iki otobüs dolusu din görevlisinin başında ‘Koordinatör’ olarak beni görevlendirdiler. Bu bir ceza mı idi ve kime? Cevabını bulmak için bu seyahatte başıma gelen tatlı belaları bir okuyun isterseniz.

FİLİBE’DE “ZİNCİRE VURULMUŞ” OSMANLI CAMİİ VE SOYDAŞ BACILAR

Bosfor firmasının dört otobüslük kervanı ve 92 Diyanet görevlisi ile çıktığımız kara yolculuğu o tarihe kadar yurtdışına çıkmamış benim için sadece o yolculuğa mahsus değil, ABD’den Avustralya’ya; Kazakistan’dan Mısır’a kadar birçok ülke ve kıtayı gördüğüm bugün için bile en duygusal seyahatim oldu.

O güne kadar bazılarının kitaplarını elde etmek, birçoğunun vaaz ve konferanslarını dinlemek için can attığım birçok ünlü müftü ve saygın din adamı ile yolculuk etmek.

‘Koordinatör’ olduğum için, her molada öteki otobüse geçiyorum ve beni en öne oturtuyorlar. Ünlü hocaları yakından tanıyorum; yurtdışı tecrübelerini, yaptıkları mikrofon konuşmalarından dinliyoruz. Her defasında bana da söz hakkı tanıyorlar ve duygulu konuşmalar yapıyorum.

Nasıl duygulanmazsınız ki, “**Orduyu Hümayun**”un yüzyıllarca geçtiği yollardan geçiyorsunuz. Bu yollara alışık otobüs şoförleri, en tarihî yerlerde molalar veriyorlar. Bulgaristan, Sırbistan, Avusturya, sanki sonuçsuz kalan Viyana seferini tamamlamaya gidiyor gibiyiz.

Bulgaristan’dan geçerken tarihî Osmanlı şehri Filibe’nin ortasında yaşlı ağaçlarla çevrili bir parkta duruyoruz. Parkın bahçesini oluşturduğu minareli, kubbeli bir ulu mabet. Ağaçlar Osmanlı’dan kalma, cami Osmanlı camisi. Ağaçlar altındaki çeşme hakeza.

Caminin iki kanatlı ahşap kapısının üzerinde ise bir zincir. Kapıyı zorlayıp içeri girmek isteyenler gençler değil, aksaçlılardı. Neyse ki “**Tahyyetü’l-Mescid**”i kapının dışında ve çimlerin üzerinde kılmalarına onları ikna edebildik.

Parkı süpüren yaşmaklı işçi kadınlar, hepsi de belli ki soydaşlarımız. Bize uzaktan bakıyorlar ama yaklaşmıyorlar. Heyecanlı bir arkadaşımız, çantasından çıkardığı katlanmış bir Türk Bayrağı’nı onlara yetiştirmeye kalkıyor. Bir başkası elindeki Çorum leblebisi paketini. Otobüs görevlileri onları uyarıyorlar. Meğer biz gittikten sonra bacılarımızı sorguya çekerlermiş; ne konuştunuz, ne verdiniz, ne aldınız diye.

Bulgaristan'da bir derenin üst yakasından geçen yolda ara verdiğimizde, derenin karşı yakasındaki bağda üzüm toplayan kadınlar, belli ki yine bizim bacılarımızdı. Bize uzaktan biteviye el salladılar. Başlarında duran üniformalı ızbandut zebaniye rağmen. İndiğimiz tarihî çeşme ve ulu çınarların altında cemaatle namaz kılarken şeytanın daha uzaklara gitmesi için en gür seslilerimiz ezanlar okuyor; en nurani hocalarımız dualar ediyor; tarlalarda çalışan çoğu kadın işçiler ve yoldan otomobilleriyle geçenler durup hayretle mi, hayranlıkla mı bilinmez, bizi seyrediyorlar. Aramızdaki delifişek gençler (din adamının delifişegi de olurmuş) namazdan sonra güreş tutuyorlar. Otobüs personeli heyecana gelip otobüsün önüne bir de bayrak asıyor.

Birçok defa, uzaklardan mehter sesleri; kılıç, kalkan şakırtıları duydum desem bana inanmayacaksınız, ama aynı şeyleri başka bazı arkadaşlarımın da duyduklarını söylersem belki bana hak vereceksiniz.

“SIRADAN BİR HUKUKÇUYU BAŞIMIZA GEÇİRDİLER”

Bu nostaljik yolculuk dört gün üç gece sürdü. Viyana'dan geçerken Avusturya görevlilerini; Güney Almanya'dan geçerken Güney Almanya görevlilerini bırakarak Frankfurt'a ulaştık. dört arkadaşımızla beni burada bıraktılar ve bir ay sonra dönerken bizleri toplamak üzere otobüsümüz, geri kalan hocalarımızla Belçika ve Hollanda istikametinde yollarına devam ettiler.

Ben 'Frankfurt' merkezinde kalmak üzere üç arkadaşı "Wisbaden", "Hanow" ve "Mainz'a" gönderdik. Bizim grup, birbirine yakın, kalabalık cemaatlere sahip olduğumuz için görev yerlerimizde her birimiz birer hafta kalacak şekilde dönüşümlü bir program yaptık.

Şimdi başlıktaki ifadeye dönüyorum.

Ben ikinci hafta Wisbaden'e gideceğim, orada görev yapan Yalvaç müftümüz de Frankfurt'a gelecekti. Meğer Müftü Efendi -tefavuka bakın ki- hemşehrilerinin içine düşmüş ve hemşehrileri kendisini bir ay boyunca bırakmak istemiyorlarmış. Olur a!

Dernek yetkilileri durumu bana Wisbaden'den telefonla bildirdiler. Yani kibarca 'Gelme!' diyorlardı. Seni istemiyoruz der gibi bir şey. Gidip gitmemekte tereddüt ederken hocanın, "Sıradan bir hukukçuyu başımıza geçirdiler, ondan emir alıyoruz." diye etrafına yakındığı kulağıma gelmesin mi?

Siz olsanız ne yapardınız bilmem, ama öğrencilik ve öğretmenlik yıllarımda bu tür olayları çokça yaşamıştım. Wisbaden'deki dernek onu getirip beni götüreceksen -onları beklemeden- Frankfurt'taki bir vatandaşın arabasıyla becayış günü yeni yerime emr-i vaki ile vardım ki hocamız kadı kabağı gibi yerleşmiş, becayışe falan aldırıldığı yok.

Alelacele toparlanmak ve Frankfurt'a doğru yola çıkmak istedi ise de göndermedim ve o günün vaaz ve teravihinde beni dinlemesini istedim. Olur ki yanılırsam beni düzeltirsin dedim. Yüzüne ise duyduklarımınla ilgili başkaca bir şeycikler ima etmedim. İma edecek başka ne kaldı ki demekte haklı olabilirsiniz.

Ta ki Türkiye'ye dönüp, Yalvaç'taki makamına oturana kadar. (Orada da meslektaşımı istintak ya da üzecek bir şey yapamayacağımı bilecek kadar beni tanımış olmalısınız).

Teravihten sonra hemşehrilerine yaptığı veda konuşmasının teması Diyanet teşkilatı ve bendim. Beni kendilerine, onları da bana emanet ediyordu. Yani cemaatimiz de ben de şanslıymışız. Ben böyle bir cemaatle bulduğum için, onlar da benimle. Eh, belki de.

“HOCAMI ÖLÜRÜM DE VERMEM”

Dönüşüm programımızın üçüncü haftasında Hanow'da idim. Hafta sonunda bölgede görev yapan 'Türkdanış' -o zamanlar bu isimde danışman görevliler vardı ve adını maalesef hatırlayamıyorum- Türkiye'den görevli getiremeyen bir şehre konferans vermem için beni Hanow'dan arabasıyla aldı.

Beni götürdüğü yer "Sosyal Demokrat" vatandaşlarımızın ağırlıkta oldukları bir yermiş ve Frankfurt Başkonsolosluğuna başvurarak hiç olmazsa bir konferansçı gönderilmesini istemişler. Aslında o görevli (Türkdanış) de sosyal demokrat. Beni işte o sosyal demokratlara konferans vermek üzere götürüyorlar.

Bu gidiş dönüşten iki hatıra sunacağım. Biri yolda, diğeri vardığımız yerle ilgili.

Yolumuz araba ile iki buçuk saat sürecekti. Türkdanış olan vatandaş beni Hanow'dan öğleden sonraki bir saatte aldı, iftardan önce menzili-mize varacağız. Ramazan günü gurbettesiniz ve üzerinizde yorgunluktan öte orucun ağırlığı da var. Bu yorgunlukta giderken yol üzerinde bir Alman aile, çoluk çocuk, etrafı çevrili olmayan bahçelerinde elma topluyorlar. Ağaçtan merdivenler, plastik kasalar, kırmızı allı yanal elma-

lar. Ala-yapraklı (bu tabiri duymamış olabilirsiniz) koparılıyor, kasalara dolduruluyor. Çocuklar ellerine geçirdiklerini birbirlerine atıp tutuyorlar; bazen de kemirip fırlatıyorlar. Bir manzara ki kendinizi Türkiye’de ve Amasya’nın ya da Anamur yaylalarının bahçelerinde sanıyorsunuz.

Bir farkla, kenarda durmuşuz, selamlaşmışız, ağzımızın suyu akarak onları seyrediyoruz. Öyle bir anlık falan değil, dakikalarca. İçlerinden biri, gönlünden kopup şunları da siz alın diye bir ikramda bulunmuyorlar. Gözünü sevdiğimin Anadolu insanı, neredesin diye söylenmez misiniz? Yol arkadaşım içimden geçenleri anlamış gibi, “**İşte biz bunların içinde yaşıyoruz hocam!**” diye yakındı. Ben ise bir şey diyemedim. Neyi desem, kendimizi suçlayacaktım, sizi buralara biz yolladık diye.

Başlıktaki haykırış ise vardığımız yerdeki bir vatandaşımızın. Yadırgadığı bir çevrede yaşamak zorunda kalan ve Türkiye’de Kur’an kurslarında falan okuyan bir Anadolu insanı. Hanow’dan konferans için bir din adamı geleceğini duymuş. İnceğimiz salonun önünde saatlerce bizi beklemiş. İftar yakın. Arabasını önüme çekti ve beni ‘İftar’a davet etti. Ben ev sahiplerime baktım, zira onların da konferans salonunun bir tarafında kurdukları masalar ve hazırlıkları görülüyor. Tabi adamcağıza tepki gösterdiler.

Ben kenara çekildim, seyrediyorum. Nihayetinde misafir olarak bulunuyorum. Adam öyle ısrar ediyor ve çırpınıyor ki araya girdim. Ben konferans için geldim ve salon burada, niçin ısrar ediyorsun demek isteyince, bana ‘Sus’ işaret yaparak kollarıyla belime sarıldı: “**Hocamı vermem de vermem!**” Sanki askerden ya da hacdan dönen bir yakınına karşılıyor! Peki konferans ne olacak diyecek oldum, “**Ben seni konferans saatine yetiştireceğim!**” dedi.

Dediğini yaptı. Çırpınışlarının sebebi neymiş biliyor musunuz?

Birincisi, kurulan iftar sofrasında içki varmış. Onu görmüş de çırpınışları ondanmış. Eğer o sofraya iftar için otursaymışım, ben döndükten sonra çıkacak dedikodular hem beni, hem benim gibi olan kendilerini yıkarmış. Haksız mı?

İkincisi, Türkiye’den geleli on yıldan fazla olmuş; ağzı Kur’an okuyan bir kimseyle ailece iftar yapmak nasip olmamış. Çoluk çocuk beni görürlerse Türkiye’yi görmüş gibi olurlarmış. Biz yer sofrasında iftar edip cemaatle namaz kılarırken zavallı Anadolu anası ve çocuklarının kapı aralıklarından bizi bir seyredişleri var ki yürekleriniz parçalanır.

Bana gelince derdim, sofrada içki bulunması ya da yabancı diyarda ku-

ruhan nefis yer sofrası falan değil. Size biri Alman ve Hıristiyan; diğeri Türk ve Müslüman iki kişilik sundum. Okumanıza değdiğini sanıyorum.

GÜMRÜKTE RÜŞVET Mİ VERECEĞİZ?

Bir azizlik de Türkiye’ye dönüş yolunda yaşadık. Bulgaristan sınırlarına girip bizim Kapıkule gümrüğüne yaklaştıkça otobüs görevlilerinde ve bizim bazı hocalarda bir telaş. Meğer bizim şoförler, âdetleri olduğu veçhile gümrük kapısında eşyaların saçılıp dökülmesini önlemek ve çabucak geçebilmek için yolcular arasında bir miktar para toplarlardı ve gümrükçülere verirlermiş. Paranın döviz olması ise daha makbulmüş. Gönlümüzden ne koparsa!

Bunu bizim hocalara dönüş yolunda biteviye söylemişler de gümrüğe yaklaştığımız hâlde hâlâ ortada bir şey yokmuş.

Nihayet ikinci -ya da yardımcı- kaptan -bu uzun yolculukta dost olduk ya- yanıma gelerek patladı: Akşam oluyormuş. Gümrükte bekletirsek karanlık basacakmış ve mağdur olacaklarmış (Gerekçeye bakın ve lütfen beni teselli edin.). Hâlbuki hocaların eşyaları arasında çok sayıda gümrüğe tabi eşya varmış.

“**Nedir o eşyalar?**” diye sordum. Dört televizyon, sayısı belirsiz teyp, lüks mutfak takımları vesaire. Eşyaları yerleştirirken ileride kullanmak üzere nasıl da ustaca tespit etmişler!

Kendisine, taşıdığı insanların din adamları olduğunu; bu insanların ömür boyu cemaatlerine “**Gümrükten mal kaçırma**”nın ‘Günah’ olduğunu söyleyebileceklerini ifade ettikten sonra, gümrük kapısına gelmeden müsait bir yerde durmalarını istedim. Yardımcı hocalarıma otobüslerinde gümrüğe tabi ne kadar eşya varsa tespit ettirdim ve tekrar yola revan olduk.

Kapıda otobüs kervanımız sırada beklerken elimdeki evraklarla Gümrük Müdürlüğüne gittim. Müdür vekilinin masasına (müdür yoktu) tutulan eşyaların listesini koydum ve “**Biz, Ramazan dolayısıyla devletin yurtdışına gönderdiği Diyanet mensuplarıyız, gümrüğe tabi eşyalarımız da bunlar.**” dedim. “**Vergilerini alın ve lütfen hocalarımın eşyalarını saçıp dökmeden bizi uğurlayın.**” Şunu da ilave ettim: “**Ben falanca kişiyim, hocalarımın yanında lütfen beni mahcup duruma düşürmeyin!**” Hani, beni adam yerine koyuyorlar, öyleyse onları yalan çıkarmayın der gibi.

Müdür vekili görevlilerine yanımda talimat verdi ve sadece televizyonların vergilerini tahsil ederek hocalarımızı uğurlayalım dedi.

Otobüslerimiz kalkarken müdür vekili ve yanındakiler bizi, ellerini şap-

kalarına götürerek ve selam durarak uğurladılar. Diyanetçiliğimle, ülkemle ve devletimle bir daha gururlandım. Hele de görevlilerimizin yanında.

Hocalarımızı rüşvet töhmetinden böylece kurtardık tamam da -zaten alamazlardı- asıl, otobüs görevlilerinin bir alışkanlıklarını yıktık. Şoförler, gümrük kapısını gecikmeden aştıkları için bana teşekkür(ler) ediyorlardı. İçlerinden ne mi diyorlardı, işte onu bilemiyorum. Her kuşun eti yenmezmiş demiş olmalılar.

Edirne'ye doğru Selimiye'yi doğrulamış giderken, Wisbaden dedikodusunu duyan bir hocamız kulağıma eğilerek, "İyi ki aramızda sıradan bir hukukçu varmış." dedi.

"Gerçek hukukçu" olsa aksi olurdu mu demek istemişti doğrusu anlayamadım.

YURTDIŞI RAPORU, "YURTDIŞI İŞÇİ MESELELERİ VE ÇARELERİ"

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun bir maddesinde, "Yurtdışına resmî görevle çıkan devlet memurlarının, dönüşlerinde orada yaptıkları görevle ilgili bir rapor vermeleri" hükmü vardı. Bu hükmeye dayanarak koordinatörlüğünü yaptığım 92 din görevlimizden birer rapor istedim.

Bu raporları, seyahate katılan Başkanlık Müfettişleri Sabri Özdemir, Seyit Arıcı ve Ordu İl Müftüsü İsmet Selim ile birlikte tevhid ederek Başkanlığa sunduk.

Diyanet Gazetesi yönetiminin isteği ile bu rapordaki tespit ve talepler tarafımdan yeniden kaleme alınmış ve *Diyanet Gazetesi*'nde 16 sayı (sekiz ay) boyunca (178. sayıdan 193. sayıya kadar) "Yurtdışı İşçi Meseleleri ve Çareleri" başlığı altında ve uzun bir rapor hâlinde neşredilmiştir.

Sekiz ay boyunca tam sayfa olarak yayımlanan ayrıntılı raporun bir özetini sunmak suretiyle, yurtdışındaki vatandaşlarımızın bir dönemine ışık tutmak istiyorum:

Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin yaptığı anlaşmalar gereği yurtdışına 1961 yılından bu yana işçi gönderilmektedir.

Özellikle Batı Avrupa ülkelerine 15 yıldır gönderdiğimiz işçilerin sayısı aileleriyle birlikte bir buçuk milyon civarındadır.

Çoğu, Anadolu'nun fakir bölgelerinden yeterli kazanç için kopup giden bir buçuk milyon Türk insanı, alışmadığı yabancı bir çevrede çeşitli ihtiyaçların baskısı altında yaşamakta ve özellikle son birkaç yıldır ilgili kurumları tedbirler almaya zorlamaktadır.

İnsan, yaratılışı gereği karmaşık ihtiyaçları bulunan bir varlıktır. İnanma ve kültürel ihtiyaçlarından, beşerî ihtiyaçlarına ve yurt hasretine kadar tatmin arayan kolektif duygular taşımak insanın yaratılış özelliğidir.

Bize mahsus belli yaşayış alışkanlığını bırakıp para kazanma umuyla yurtdışına çıkan insanımız, kendisini birdenbire dili, dini, kültürü ayrı insanlar arasında bulmuştur. Yabancı dil ve diğer gerekli bilgiler konusunda asgari bir eğitime alınmadan çıkış izni verilen bu insanlar, gittikleri yerlerde çevrelerini yadırgamışlar, buldukları çevre de onları yadırgamıştır. Bu sonuç, kaçınılmaz bir zorunluluktur. Zira insan, makine değildir. Alışkanlıkları, arzuları, inançları, kompleksleri vardır. Ayrı milletler, ayrı kültürler bu zorunluluğun tabii sonucudur.

Diyanet İşleri Başkanlığı, yurtdışında çalışmakta bulunan vatandaşlarımızın ibadet ve diğer dinî-kültürel ihtiyaçlarını karşılamak üzere önceki yıllarda olduğu gibi 1976 yılında da Kurban Bayramı ve Ramazan Ayı dolayısıyla yurtdışına geçici din görevlileri göndermiş bulunmaktadır.

222

Bu rapor; ramazanda 92, Kurban Bayramı'nda 46 olmak üzere Çalışma Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığınca F. Almanya, Avusturya, İsviçre, Fransa, Hollanda, Belçika, Danimarka, İsveç ve Avustralya'ya gönderilen din görevlilerinin yurda dönüşlerinde verdikleri raporların 'Tevhid' edilmesiyle meydana gelmiştir.

İnançlar arasında insanların psikolojik ve kültürel yapısına göre küçük büyük farklılıklar bulunması tabiidir. İnsanın 'Bencil' olma özelliği sebebiyle kendi inanç ve kanaatlerini üstün ve haklı görmesi de normaldir.

İnsanların inanç ve kanaatlerinden dolayı kınandıkları devirler geride kalmıştır. Fakat tarihin acı tecrübeleri göstermiştir ki bu konu hâlâ hassas bir konudur. Bu sebeple inanç ve ibadet konuları bir yandan rahatlıkla "Herkes açılmayan özelliği" dolayısıyla 'Gizli' konulardır; öte yandan tatmin edilmeyen inançlar şuur altında birikerek psikolojik, hatta fizyolojik rahatsızlıklar meydana getirir. Bunun sonunda da; sosyo-psikolojik bunalımların ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Diyanet temsilcilerimizin alanda yaptıkları tespitleri içeren bu raporun en önemli sonucu; yurtdışındaki vatandaşlarımızın 'Devlet'e olan güvenlerinin sarsılmış bulunmasıdır.

Bunun ileride hangi canhıraş sonuçlar doğuracağı bugünden kestirilemez. Hiçbir millî ve sosyo-kültürel endişe duyulmadan ülkenin en dina-

mik, fakat "Umur görmemiş"; tecrübesiz kol gücü, beynelmilel kültür emperyalistlerinin faaliyet alanına sürülmüştür. İdeolojik blokların kültürel şartlandırma pazarlarına sürülen bu insanların hangi ruhi bunalımlara düştükleri; zihni, vicdani ve millî duygularının nasıl hoyratça kazındığı söz ve yazıyla ifade edilemez. Bu korkunç ve müessif sonucu ancak yaşayanlar bilir.

Din görevlisinin Türk insanı üzerinde tarihi bir misyonu; saygınlığı, inanırlığı, hatta otoritesi vardır. Din görevlisi halkımız nazarında 'Allah'ın emirlerini tebliğ eden; toplumun dertlerini bilen; gizliliklerin açıldığı; sırların emanet edildiği sosyal rehberlerdir.

Bu raporda tespit edilenler, yurtdışındaki vatandaşlarımızın önüne geçerek namaz kıldıran, aralarına girip sofralarına oturan; onlarla dertleşen; halleşen din görevlilerimizin müşahhas tespitleridir.

Tamamına yakını yüksek tahsilli, tecrübeli temsilcilerimiz işçilerimizin arasına girmişler, onlarla açık yüreklilikle dertleşmişlerdir. Onların 'Devletimiz'in yapısı, yönetimi, idari kurumların icraatı, ülkemizdeki ideolojik ve politik çekişmeler, dünyanın gidişi ve bu gidiş içerisinde Türkiye'nin yeri konularındaki kanaatlerini dinlemişler; kendi kanaatlerini de onlara anlatmışlardır.

223

Gerçek şudur ki ülkemizin geleceğini tehdit eden ideolojik sapmalar bir yana bırakılsa bile, işçilerimizin çoğunluğunda -hatta tamamında- Türk insanının tarihî meziyeti olan "Devlete güvenirlilik" duygusu sarsılmıştır. İşçilerimizin ülkemizle münasebetleri çok tez, devamlı ve kaçınılmazdır. Bu sebeple, bu son derece sakıncalı duygular, Türkiye'ye de yıllardır kontrolsüz; başıbozuk, kendine buyruk taşınmaktadır.

Sosyal hadiseler karmaşıktır. Sebepleri, sonuçları ve çareleri laboratuvara konulup incelenemez. Ülkemizdeki ideolojik temelli sosyal gruplaşmaların kaynağını başka sebeplerle beraber buralarda da aramak yanlış değildir.

Hiçbir sosyal olayın sebebi tek değildir. Fakat tarihî birlik ve dayanışmamıza zıt gelişmelerin üzerine en müessir tedbirlerle gidilmesi, ayakta kalması zorunlu olan devletimizin hayati görevidir.

Diyanet Gazetesinde yayımlanan ve ilgili makamlara sunulan bu geniş raporu kimler nasıl değerlendirdi somut olarak bilmiyoruz, ama müteakip yıllarda alınan ve tahsis edilen kadrolarla yurtdışındaki vatandaşlarımızın 'Öğretmen' ve "Din adamı" ihtiyacının büyük ölçüde karşılandığı; dahası kurulan ülkesel vakıf ve birliklerle âdeta "Yurtdışında bir Türkiye" meydana getirildiği malumdur. (EK: 5)

BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN'LA DRAMATİK BİR GÖRÜŞME

1974 ya da 75 yılı. Bülent Ecevit Başbakan, Necmettin Erbakan Başbakan Yardımcısı. Diyanet MSP'li Devlet Bakanlığında. Bakan Süleyman Arif Emre, tabiatında sertlik ve partizanlık bulunmayan bir halk ve gönül adamı.

Gel gör, MSP'ye sığınmış yukarıdan aşağıya her meslekten, yaştan, kesimden sivri dilli ve tabiatlı adam, mecrasından sapmış sel gibi Diyanet'in, din adamlarının ve din eğitimi kurumlarının üzerine boşanıyorlar.

İmam-hatip liseleri, duygularına mağlup bazı öğretmenlerin; dernek yöneticilerinin ve mahalli parti yönetimlerinin tasallutu altına alınmaya çalışılıyor, öğrenciler, resmî formalarıyla parti mitinglerine taşınıyordu. 'Bazı' dediğim o öğretmenler, resmî kimlikleri içinde, okulda ve dışarıda bir parti temsilcisi gibi ana toprağa yanlış tohumlar atıyorlardı.

Yüksek İslam enstitüleri (özellikle İstanbul, peşinden İzmir) öğrencileri, siyaset karşısında ilkeli duruş sergileyen öğretim üyesi ve yöneticilere karşı 'Boycot' ve baskın eylemleri içerisindeydiler (1990 sonrası ve özellikle 28 Şubat döneminde İstanbul İlahiyat'ta olanlar bu değerlendirmemin dışındadır ve yeri geldiğinde onlara da değerlendirilecektir.).

Diyanet merkezi üzerine kurulmaya çalışılan ve başarısız baskılar, bu defa taşra teşkilatlarına yöneltiliyor, müftüler, vaizler, hatta düzgün duruşlu cami görevlileri vb. müthiş bir şikâyet ve saldırı bombardımanına tutuluyor ve bütün bunlara da maalesef merkez ve illerdeki parti teşkilatları önayak ya da şemsiye oluyorlardı.

Din eğitimi ve hizmeti alanındaki beş ayrı federasyon; Türkiye Din Görevlileri Federasyonu, İlahiyat Fakülteleri ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Federasyonu, İmam-Hatip Liseleri Mezunları Federasyonu, Yüksek İslam Enstitüleri Talebe Federasyonu, Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu yöneticileri, bu gerginlikleri kökünden gidermek için MSP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan ile görüşme kararı aldılar.

İlk görüşme Başbakanlık'ta oldu, ancak yarım kaldı. İkinci ve asıl görüşme/toplantı ise Çorum Milletvekili Turan Utku'nun devlethanesinde oldu.

Bu ikinci toplantıya -federasyonlarla bir ilgim olmadığı hâlde- arkadaşlar beni de davet ettiler. Başlıkta sözünü ettiğim dramatik toplantı işte bu!

Dr. Fahri Demir, Rıza Selimbaşoğlu, İsmail Lütfi Çakan, Rıza Özsu, Hayrettin Şallı ve ev sahibi Turan Bey toplantıya katılanlardan hatırladıklarım. Ben de bir kenarda oturdum.

Görüşme isteği bizinkilerden geldiği hâlde, Başbakan Yardımcımız kimseciklere söz vermeden, toplantıyı şu konuşmayla açtı:

“MSP hareketi bir İslami cihad ve tebliğ hareketidir. Cihadda ön saf-ta savaşan mücahitler de vardır, mutfakta patates doğrayan ve soğan soyanlar da. MSP davası için çalışan din görevlileri, gerçek mücahitlerdir. Bu davayı kavrayamayanlar ise içine saman doldurulmuş maket din adamlarıdır. Bu sebepten dolayı kürsüde konuşan bir vaiz eğer bir saat konuşuyorsa, bunun 55 dakikasını MSP davasını anlatmaya ayıracak; geriye kalan beş dakikada ise namaz, oruç, hac, zekât gibi dinî rükünleri anlatacak.”

Akılları donduran bu yaklaşıma Rıza Özsu, “İslami tebliğin bir gele-neğinin bulunduğu; İslam tarihi boyunca çok sayıda devletler, rejimler ve siyasi fırkalar kurulduğu; bu dünyevi kurumların ömürleri dolunca yıkılıp kayboldukları; İslami tebliğin ise kıyamete kadar süreceği.” mealinde soğukkanlı ve veciz bir cevap verdi. Hoca, Rıza Bey’in konuşmasını kesti ve aralarında şöyle bir muhavere geçti:

- Siz Diyanet’te hangi görevi ifa ediyordunuz?
- Teftiş Kurulu üyesiyim.
- Çok güzel konuşuyorsunuz. Teftiş Kurulunda size yazık etmeyelim ve bir vaizliğe alalım.

Başbakan Yardımcısı’nın bu teklifine Rıza Bey’in cevabı, nedense biraz yüksek tonda oldu:

“Türk Bayrağı’nın dalgalandığı her yer benim için şereftir!”

Bu tatsız başlangıçtan sonra Fahri Demir, İsmail Lütfi Çakan, Rıza Selimbaşoğlu, Hayrettin Şallı herkes bir şeyler söylemeye çalıştı, ama böylesine bir şartlanmışlığın üzerine gitmenin bir yararı yoktu.

Toplantı bu dramatik sonla bitti. Benim için ise İsmail Alptekin’le planladığımız “Erbakan-Türkeş” buluşturulması nostaljisi sona erdi.

1969 seçimlerinde AP’den adaylığı kabul edilmeyince -46 Demokratı bir aile olmamıza rağmen- bağımsız adaylığında yanında yer aldığımız; kurduğu Millî Nizam Partisi’ne, maaşımızdan her ay gücümüz nispetinde bir pay ayırdığımız; Gümüş Motor projesine ailece ortak olduğumuz; üniversite öğretim üyesi iken konferanslarına koştığımız Necmettin

Erbakan’a bağladığım ümitlerim de kalıcı ‘Din’in geçici ‘Siyaset’e bu kadar kararlılıkla karıştırılması üzerine son buldu.

Bunun farkına varabilmem için Diyanet’e intisap etmem gerekliliği demek ki! Azam İmam “Ebû Hanîfe”nin şehadetine ve şefaatine sığınarak.

Fahri Demir’in kulakları çınlasın; herkesin son sığınağı olan ‘İslam’ın, bir dernek ve şirket gibi kurulabilen; kapanabilen/*kapatılabilen*; infisah edebilen partilere ve siyasete basamak yapılmasının bir ahir zaman bidati olduğunun bilincinde olanlar beni bağışlayacaklardır.

Bu şok gelişme ve izlenim “Askerî Hastane”den aldığım ‘Tecil’in olduğu günlere rastladı. Dört ay süreyle ayrı kalacağım Ankara’dan ve cici odamdan bu izlenimlerle ayrıldım. Bakalım askerlik dönüşü nasıl bir Ankara ve Diyanet bulacağım.

ASKERLİK HATIRALARI

Doyamadığım askerlik hatırları diye söze başlamalıydım. Zira Isparta’daki 40. Alay’da tamamladığım o bitmez tükenmez dört ayın hatıraları, aradan geçen 35 yıla rağmen (1975-2010) hâlâ anlatmakla bitiremediğim acı tatlı anılardır.

Kısa dönem askerliğin ‘ilk’ dönemi bizimle başladı ya da benim silahaltına alınışım o ‘ilk’ dönemle.

Isparta’daki Alay’a teslim olmamız Ramazan Ayı’na rastladı. Kader arkadaşım; Adana ve İstanbul’dan okuldaşım ve kan kardeşim Gazi ile teslim olduğumuzda o on üçüncü, ben on ikinci Bölüğe düştük. 8330 gecikmeli/mütemerrit askerdik ve bunun 800 kadarı ilahiyat ve yüksek İslamlı idi. Ramazanın ilk teravihinde açık havada; Isparta göğünün yıldızları altında yüzlerce kişiyle öyle bir görkemli cemaat oluşturduk ki bu, “Orduyu hümayun”un Balkanlardan Avrupa’ya uzanan fetih seferlerindeki görkemli duruşun devamı gibiydi. Silahlarımızı bölük bölük kenarlara çatıp nöbetçi de bırakmadan namaza durduk. Namaz aralarında yükselen ilahî koroları şehrin meskûn mahalline kadar yeri göğü inletmiş olmalı ki hafta sonu çarşı izinlerinde sivil halk askerî alandan bugüne kadar duymadıkları bu gelişmeyi sorup durdular.

Bu toplu namazın Alay içindeki yankısına gelince, o da benim başımda patladı. Nasıl mı? Ertesi gün bölüğümüz eğitim yaparken iki er koşarak geldiler ve bölük komutanımız Ahmet Evli’ye, alay komutanının Hamdi Mert’i çağırdığını söylediler. Komutanın cipi eğitim alanına va-

sıta girmediğinden olacak birkaç yüz metre ötede idi ve önünde de albayımız ayakta duruyordu.

Elimde G3, koşar adım ve nefes nefese komutanın yanında asker vaziyeti aldığım da konu akşamki toplu teravih namazı idi. Allah Allah! Ne imamete geçmiş, ne de müezzinlik yapmıştım. İmamete İstanbul Yüksek İslam'dan ağabey öğretmen Kasım Okut geçmişti. Benim herhangi bir çağrım falan da olmamıştı.

Anlaşılan, sicil dosyalarımızdan kimin ne olduğunu araştırıyorlar ve izlenmemizi ona göre yapıyorlardı. Benim Diyanet İşleri Başkanlığındaki müşavirliğim böylece tespit edilmiş olmalıydı. Belki de Diyanet İşleri Başkanımız Dr. Lütfü Doğan Isparta komuta kademelerine benim gözetilmem hususunda ricacı olmuştu. Başkanımızın öyle şefkatli bir yönü de vardı.

Nitekim albay, Başkanımızın iyi olup olmadığını sorarak beni moralendirdikten sonra bir de görev verdi. Alay kampüsü içindeki tamamlanmamış bir inşaatın geniş salonu döşenerek toplu namaz kılınacak hâle getirilecek ve anahtarını bana teslim edilecekti. Asker ocağında gayri-nizami toplu hareketler her zaman risk taşırdı ve buna izin verilmezdi. Bu sebeple bize tanınan bu istisnai uygulama kışlaya yakışmayan disiplinsizliklere kapı aralayabilirdi. Öyleyse bir ay sürecek bu teravih uygulamasında ortaya çıkabilecek sakıncalarından ben sorumlu olacaktım.

Emri tebellüğ ettim ama cesaretimi zorlayarak birkaç yardımcı asker verilmesini de talep ettim. Cevaben, bölük komutanlarınızla istediğiniz organizasyonu yapınız talimatını aldım.

Bir ay boyunca hiçbir sıkıntı çıkmadı. Ben ne imam ne müezzindim, ama devamlı bir cemaattim. Dinî görevi yüklenen meslektaşlarımla idari işleri üstlenen muvazzaf astsubaylarımız da görevlerini hakkıyla yaparak kimseciklere mahcup olmadılar ve kimsecikleri kimseciklere mahcup etmediler.

Alay komutanımızın biz yaşlı askerlere bu lütuf ve şefkati, bizden sonraki dönemlerde Isparta Alayına görkemli bir garnizon camisi kazandırmış. Caminin yerini Alay göstermiş, finansını ise bizim o toplu namazdaki avazımızı şehirden dinleyen Ispartalı hayır ehli sağlamış.

Askerlik hatıralarımız çok. Hafta sonu çarşı izinlerimizde Isparta yakınlarındaki 'Gölcük' Gölü'ndeki çamaşır yıkama seanslarımız unutulmaz. Göl sodalı idi ve çamaşırlarımız birkaç çitileme ile kar gibi oluyordu. Evlerinde burnundan kıl aldırmayan bu kart askerlerin çamaşırıcılıklarına, bulaşıkçılıklarına ve mangal keyiflerine dair fotoğraflar hâlâ albümlerimizi süsler. Bu resimleri edeben kitabıma koyamadığım için

okuyucularım beni bağışlasınlar. Ne de olsa Diyanetçiyiz. Ama lafla bir resim çizeyim. Çamaşırıcılıkta da bulaşıkçılıkta da çileli kardeş Gazi elimi soğuk sudan sıcak suya sokturmamak üzere hep önden giderdi. Mangal sofralarının hazırlanmasına asla el sürmez, sofraya kurulduktan sonra ise başköşeye oturtulurdum.

Şehirdeki lokantalardan fırını olanlar bizimdi. Hangi fırının tandırı, hangisinin servisi daha güzel diye sıraya dizedik. Şeyh Gazi oralarda da hesapları ödeyen patronumdu.

Bir defasında da bana olan himayelerini istismar ettiğim alay komutanımızdan buradan helallik diliyorum. Hani Isparta dışına çıkmak yasak olduğu hâlde “Evcî İzni” alıp Konya-Karaman-Mut üzerinden Gülnar’a kaçamak yaptığım hafta sonu için. Bunun zahmet faturası da çilekeş biradere çıkmıştı. Gece yatılarında kendi yoklamasından sonra kapılardan pencerelerden nasıl edip sızarak kendisini bizim yatakhaneye atmış; yatağımı boş bırakmamıştı. Bunun karşılığında ben ne mi yaptım? Gülnar’dan -gelin hanımdan ve küçük çocukları Ahmet ve Fehmi’den selam getirdim, yetmez mi? Doğrusu zahmetlerine değmişti.

230

Helalleşeceğim bir kişi de beni, Gülnar’da unuttuğum asker kepimin zimmeti altına sokmayan Ali Onbaşıdır. Bir akşam vakti alacakaranlıkta garnizonun tel örgülerinden geçerek bölüğe geldiğimde başımda kepim yoktu. Çay ocağını idare eden Kastamonu/Tosyalı Onbaşı Ali Kuşçu bir kenarda duran kepini başıma koyarak bize doğru gelmekte olan bölük komutanımızın sorgulamasından beni kurtarmıştı.

Ali Onbaşı ile terhisten sonra dost olduk. Onunla defalarca helalleşmiş olmalıyım, ama ben asıl bölük komutanımız Ahmet Evli üsteğmenimize manen borçlu kaldığımın farkındayım.

Bir de asker mektuplarımızdan ve çarşı izinlerindeki telefonlarımızdan söz etmeliyim.

Denizli ve Ankara doğumlu iki oğlum, Emrullah ve Ahmet (biri altı diğeri dört yaşında idi) annelerini ve henüz birkaç aylık olan kızım Fatma’yı alarak -zira baba olmayınca evin reisi onlardı- Gülnar’da dedelerinin yanına yerleştiler. Asker birader Şeyh Gazi’nin eş ve çocukları da aynı evde. Bakınız buradan iki hikâye çıkacak.

1. Gazi’nin mektup ve telefonları,
2. Ahmet ve Fehmi’ye sık sık gönderdiği hediye paketleri.

Önce o hediye paketlerini aradan çıkaralım. Bizim birader, çocukları-

na her hafta sonu şehirden bir koli gönderiyor. İçinde çeşit çeşit şekerlemeler, çikolatalar, bisküviler, sürpriz oyuncaklar.

Dede evinde dört kuzen. İki bizim garipler (kökleri Bulgaristan’dan, kendileri ta Ankara’dan gelmişler) diğerleri semiz, bakımlı, yerli, amca çocukları. Paketten çıkan her şeyin üzerinde isimleri var. Ahmet, Fehmi; yine Ahmet, yine Fehmi çıkan kapışılıyor.

Bizim garipler ise onlara uzaktan bakıyorlar. İlahî Gazi! O hediyeleri hazırlarken bir ikisinin üzerine de o gurbet kuşlarının adını yazıyorsa ne olurdu?

Nasıl olsa daha fazlasını asker ocağındaki babalarına harcıyorsun.

Mektup ve telefonlara gelince, bizim Gazi, hafta sonu çarşı izinlerinde her hafta Gülnar’a yıldırım cevaplı telefonlar açıyor. Konuşacakları hep aynı.

– Baba Nasılsınız?

– İyiyiz oğlum.

– Daha daha nasılsınız?

– İyiyiz be oğlum.

Anadolu terbiyesi işte. “Karım nasıl, Çocuklarım nasıl?” diyemiyor. İrfan sahibi baba genç evli oğlunun dilinin altındakini biliyor ve ilave ediyor: “Karım da iyi, çocukların da.” diyor. Diyor ama bu telefon ve monoton laf trafiğinin ardı arkası kesilmiyor.

231

Bir gün asker emekli gazi babadan bir telgraf. Hitap, Gazi’ye değil ikimize. Sanki benim bir ettiğim var!

“Çocuklar! Telefonla ve mektupla meşgul olup durmayın! Asker, askerliğini yapar. Geride bıraktıklarımı ise Allah’a ve aile büyüklerine emanet eder. Vesselam!” Babacığım zarfın üzerine benim adımlı yazmıştı, ama “Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla.” demek istiyordu.

Telgraf bizim elimize geçmeden bölük komutanımız okumuş. Beni çağırmak yerine kendisi yanıma gelerek telgrafı verdi ve gazi babam hakkında benden bilgi aldı. Beni de onu örnek al diye ikaz etti.

Bizim birader Gazi’nin suçunu ben yüklenmişim.

12. BÖLÜKTE 12’DEN VURAN TEK KİŞİ BENDİM

Askerliğin belli bir tecrübe dönemine kadar Mehmetçiklere hakiki mermi verilmediği, ya itibari atışlarla ya da sahte mermilerle yetiştirildikleri bilinir. Bizim gibi ‘kart’ kısa dönemlere ise terhis olacağımız uzun (!) dört ay süreyle gerçek mermi hiç verilmedi.

Sebebi malum: “Gerçek asker” sayılmıyoruz. Birikmiş sayıdaki bu bölümün kısa dönemde asgari bir askerlik psikolojisi kazandırılıp aradan çıkartılmaları amaçlanıyor besbelli. Ama ne olursa olsun, askerlik askerliktir ve o havaya giriyorsunuz.

Her sabah koşu seansları; koşu bitince ağır beden eğitimi hareketleri biteviye ve her gün devam ediyor. Petlanton denilen engelli yürüyüş aşamaları; Çin çukuru denilen havuzdan hiçbir yere tutunmadan ve kendi maharetinizle çıkış sıçramaları Bizim takımında bu çukurdan çıkabilen tek kişi Fuat Koçyiğit’ti. O da sivilde beden eğitimi öğretmeni imiş. Tek yıldızlı kıyak takım komutanımız dışında.

Bir de koca askerlik süremizde bir defaya mahsus, sıkı kontrol altında ve hakiki mermilerle sabit atış tatbikatımız oldu. Atış alanına geldikten sonra her takım yerlerini aldı. Bizzat takım komutanı tarafından her öğrenciye (bize öğrenci derlerdi) imza karşılığı tek mermi verildi. O da herkesin gözü önündeki atışta yok edilecekti. Sonunda bizde ‘Tek’ gerçek mermi kalmıyor yani. Nasıl güvensinler ki! İşte bize hakiki asker gözüyle bakılmamasının bir somut örneği!

Atışlara gelirse kaç yüz metre ötede bilmiyorum (çok uzak değil) derinliği bizce görülmeyen kanal gibi bir mevzi içerisinden -bize göre- sağdan sola yürüyen ve batıp çıkan hareketli hedefler geçiyor. Merkezde görülebilen bir siyah nokta ve etrafında giderek genişleyen daireler. Bu dairelerin sayısı herhâlde 12 adet olmalı. Hani ‘Atom’un yapısındaki sabit merkezi çekirdek ‘Nötron’ ve etrafında biteviye dönen protonlar gibi. Yalnız burada nötron da protonlar da sabit, sadece bütünüyle hedefin kendisi hareketli.

Hedefin okunabileceği korumalı bir yere, aramızdan gönüllü gözcüler yerleştirilmiş.

Atış tarzına gelince, üç öğrenci yan yana G3’lerini zemindeki sabit desteklere yerleştirerek yüzükoyun gözetleme vaziyeti alıyorlar. Bu vaziyet alışları komutan tek tek kontrol ediyor ve gerekirse düzeltiyor. ‘Boşalt!’ emriyle birlikte gecikmeden tetiğe basılacak. Burada şunu da eklemeliyim: Amaç sadece hedefe isabet değil, mermiyi mekanizmaya yerleştirmedeki ustalık ve bu işin şak şuk bir anda bitirilmesi de önemli. Yani pratik bir maharet.

Ben ise bu işlere ta çocukken alışığım. Babacığım mütekait askerî malul. Evinde açık ve saklı, ruhsatlı ve ruhsatsız her çeşit silah bulunurdu. Dahası, bize bütün bu silahları kullanmayı öğretmişti. Yatarak-oturarak, destekli-desteksiz, uçara-kaçara her çeşidini. Bunlarla kendimin kıyak

bir atıcı olduğumu falan söylemiyorum. Aksine bu tür işlerde akranlarım içerisinde en kabiliyetsiz biriyim, ama işte bu kadarcık da talimliyim. Biliyorum ki o da burada bana yetecek.

Bir şey daha: Biz hep askerlik hikâyeleri ve kahramanlıkları dinleyerek büyüdük. Bunlardan tam da bizim atış talimini andıran birini biraz sonra anlatacağım.

Gelelim bizim 'kart' oğlanların atış serüvenine: 'Boş' atışlar isabetlilerden çok. İşte arada da dokuz, dokuz buçuk, on, on buçuk. Belki nadiren on bir var mıydı hatırlamıyorum. Sıra bana gelince mermiyi kovana yerleştirmemle tetiğe basmam bir oluyor. Komutandan başka kimsecikler inanmak istemedi, ama karşıdan '12' sesi geliyor.

İçlerinde, bizim kullandığımız Amerikan silahları ile onların mukabili olan Rus silahlarının mukayesesini anlatan ve Rus silahlarının Amerikan silahlarından daha üstün olduğunu propaganda edenlerden; Filistin gerillalarıyla birlikte sabotaj eğitimi görene kadar her çeşidinin bulunduğu arkadaşlardan bir gürlütu: "İnanmıyoruz! Tekrar atsin, tekrar atsin!"

Komutan bu sözlere aldırmadan, beni yerden kaldırdı ve sen onlara aldırma dercesine kutladı. Bense, arkadaşlara kendimi bir daha göstermek üzere yeni bir atış için komutandan mermi isteyip duruyorum.

Gelelim yukarıda sözünü ettiğim bir gerçek atış talimi hikâyesine. Olay İstiklal Harbi'nde Yunan birliklerine esir düşen Anamurlu bir askerın başından geçiyor.

AYİNELİ HASAN'IN YUNAN KOMUTANINA VERDİĞİ DERS

Anamur'un 'Ayine' köyünden 'Hasan'ın esir düştüğü Yunan birliği atış talimi yapıyor. Aynen bizim yaptığımız gibi, silahın yerleştirildiği destek üzerinden atışlar.

Yunan komutan, askerlerin '10', '11' gibi isabetli (!) atışlarını gördükçe gururlanıyor. bir, iki derken aralarında hizmet için bulunan bizim Ayineli Hasan'a dönüp, "Sizinkiler de böyle atış yapabilirler mi?" diye höykürüyor.

Ayineli Hasan, "Efendim, onlar atarlar ama ben atamam." diye cevap veriyor. Bu soru ve cevap, aynı minval üzere birkaç kere tekrar edince mağrur Yunanlı biteviye, "Ben atamam." diyen Türk esirle dalga geçmeyi planlıyor ve eline bir silah tutuşturuyor. Bizim Hasan silahı alıp kolları üzerinde hedefe doğrulttuğu anda ise, "Dur, duur! Ne yapıyorsun? Silahı desteğe yerleştir, pozisyon al da at!" diyor. Hani bizimki silahsız bir esir ya, ona atış öğretecek çorbacı.

Bizimkinin cevabı: “Efendim, bizim askerlere destek üzerinden atış yapmak yasak.”

– Allah, Allah! At öyleyse!

Tetiğin düşmesiyle birlikte karşıdan ‘12!’ sesi geliyor. Komutanın tepkisi, “Vay anasını!” olur ve devam eder: “Tasadüf! Bir mermi daha verin Türk’e.”

Yine tetik, yine atış ve ‘12!’ cevabı. Bu, üçüncü kez de devam edince ezik komutan iler geri gezinmeye başlar ve tekrar sorar: “Sizinkiler hep böyle mi atar?” Cevap, “Efendim onlar atar ama ben atamam.” olur.

Ayineli Hasan bir çobandır ve gerçekte iyi bir atıcıdır. Demek kade-rin ona yüklediği rol, esir hâlde bile işgalci Yunanlılara bir askerlik der-si vermiş.

Benim vuruşun öyle bir misyonu olmasa da atış sırasında bizim Ayi-neliyi düşünüyor olduğum muhakkak. Ee, savaş görmüş asker evladıyız, o kadar da olsun.

13. bölükteki bizim birader mi? Ahmet Davudoğlu’nun tabiriyle o bir şeyh. O tarıklarda bezi olmamalı, ama bir soralım bakalım, bu atış tat-bikatında o neler yapmış?!

236

KIBRIS TATBİKATI

Bizim askerlik yaptığımız 1975 yılında “Kıbrıs Barış Harekâtı” tazeliğini koruyordu. Kıbrıs da bütün canlılığıyla gündemde idi.

Kısa dönem askerlik uygulamasının yerinde görülmesi için Genelkur-may’dan bir heyet gelmiş ve o heyet önünde bir minik fiilî savaş tatbika-tı gösterisi yapılması kararlaştırılmış.

Tasadüf –ya da doğru tabirle tevafuk– bu ya, tatbikatı bizim 12. bölük yapacaktı. Tek bölükle savaş tatbikatı mı yapılır falan demeyin! Bizim “Kısa Dönem” işte böyle bir istisnai dönemdi.

Bölük komutanımız Üsteğmen Ahmet Evli, bölüğümüzün takımlarını ‘Türk’ ve ‘Yunan’ birlikleri olarak ayırdı ve yerlerine yerleştirdi. Benim bulunduğum takım, birliklerimizden içeriye sızan düşman timini tes-lim alacak ve son vuruşu yapacaktı. Ben, “Takım”ımızı teşkil eden ‘Man-ga’lardan birinin komutanı idim. Mangam “Sol cenah”tan, karşı birliğin arkasına sızacak ve düşmanı teslim alacaktı.

Sahraya hâkim hoparlörlerden verilen komutla yerlerimizi aldık. Sa-vaş; top ve silah sesleri arasında –bunlar hoparlörden verilirdi ama–

sanki gerçekmiş gibi savaş havasına öyle bir girdik ki tribünlerden bi-zi izleyen Ankaralı konuklar bizim ne olduğumuzu görsünler istiyoruz.

Düşman birliği, hoparlörlerden gelen ‘Hurra!’ sesleri arasında –sürü-nerek– bizim alana sızmaya başladı. Otlu, dikenli bir alan ve düşmanın gelişini biz ancak ot ve dikenlerin kıpırdanışlarından anlıyoruz. Öylesi-ne doğal bir ortam hazırlanmış yani.

Adamların burnumuzun dibine kadar geldiklerini görüyorum, ama hoparlörden, ‘Çevirme’ harekâtı için beklediğim komut gelmiyor. Doğ-ru dürüst askerlik yapmamış; omuzuna ‘Demir’ ve ‘Yıldız’ takamamış ve “Askerlik hobisi” içinde kalmış ben, durabilir miyim artık.

Anonsu beklemeden, “Birinci takım! Çevirme harekâtını başlat!” ko-mutu ile takımımı peşime taktım ve Yunan birliğini arkadan çevirdim. Tatbikatı yöneten ses de bana uymuş olmalı ki bizi mahcup etmedi ve çe-virme emrini anons etmekten vazgeçti. Zira işlem tamamı. “Palikarya sürüsü! Teslim olun!” diye bir nara atışım ve ileriye atılışım vardı ki düş-man (!) timi gerçekten silahlarını bırakıp ellerini kaldırdılar ve silahsız ar-kadaşlarımızı silahlarımızla itip kakalayarak ortamında topladık. Bu ka-darı tatbikat oyununun içinde yoktu belki ama sadece ben ve manga era-tı değil, karşı taraf da havaya girmişti. Yani onlar da bize hizmet ediyor-lardı kolayca teslim olmakla.

Üsteğmenimiz bizi tatbikata motive ederken, “Hadi arkadaşlar, Türk askerinin gücünü gösterin!” demişti. Sadece bize değil, hepimize. İyi ki Yunan’ı temsil eden tarafta değildim. Herhâlde teslim olurken bir mı-zıkçılık çıkarırdım.

Sonradan bize, Ankara’dan gelen Genelkurmay heyetinin bu minik tatbikatı başarılı bulduklarını söylediler. Bu kadar kısa zamanda asker-lik havasına nasıl da girmişiz!

Ben de onlara; “Kıbrıs’a gönderin de asıl o zaman görün bizi!” demek-ten kendimi alamadım.

‘KIBRIS’ DEYİNCE

Kıbrıs’a çıkarma yapılacağı zaman ‘Mersin’den uğurlanan öncülerimi-zin ‘Dua’sını Diyanet İşleri Başkanımız Dr. Lütfi Doğan yapmıştı. Bu-nu kendisinden dinlediğimde bir Mersinli olarak kendime de pay çıkar-mış olmalıyım ki,

Bir kuş uçsa Anamur’dan

Kıskanırdım Kıbrıs’ımı.

237

*Uçan kuştan, esen yelden
Kıskanırdım Kıbrıs'ımı.*

diye başlayan bir acemi şiiri yazmış ve bu duygu yüklü satırları dosyalarımın arasında taşımış durmuştum. Şimdi ise bir 'Asker' olarak "Kıbrıs'ı Kurtarma" tatbikatı yapıyorduk.

Bir şeye aşırı ilgi ve bağlılık, bazen insanın başına beklenmedik işler de getirebilirmiş. Aile büyüklerimiz bunu, "Çok bağlanma oğlum, bakarsın Allah'ın gücüne gider." diye ifade ederlerdi. İşte bu 'Kıbrıs' tutkusunu Isparta asker ocağında -eskileri haklı çıkarırcasına- başıma bir iş açtı.

Bunun ne olduğuna geçmeden evvel, işin temelini oluşturan olaya geri dönüş yapmalıyım.

İkinci Barış Harekâtına 'Yedeksubay' olarak katılan İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü mezunu bir okul arkadaşım vardı. Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliğine atandığım günlerde yani Isparta yolculuğu öncesinde bu Kıbrıs gazisi okuldaşım beni ziyarete geldi ve savaş esnasında yaşadığı bazı olayları anlattı.

Arkadaşımın anlattıkları, savaş hatıraları dinleyerek büyümüş benim için masal gibi, efsane gibi inanılması zor şeylerdi. Bunlardan bazılarını size de aktaracağım, ama konuyu dağıtmadan, başıma açılan şu 'İş'ten söz edeyim.

Bizim Kıbrıs gazisinin anlattıkları, çıkarmaya katılan askerlerimizin 'Dini' ve 'Milli' duyguları açısından özel yetiştirilmiş 'seçme' askerler olduğunu gösteriyordu. Dinlediğim olaylardan çıkardığım bu sonucu kendisine de, "Çıkarmaya katılan birliklerimiz özel olarak seçilmiş birlikler mi idi?" diye sorduğumda, "Elbette" dedi: "Biz Kıbrıs'a seçilmiş özel birlikler olarak çıktık."

Hayret edecek bir şey yok. Ölümüne yürüyen ve geri dönüp dönmeyeceği belli olmayan bir asker elbette şehitliğin de gaziliğin de kutlu mertebesini bilen kişiler olacak. Ama işte o doğal olay başıma o 'İş'i açtı. Nasıl mı?

40. Alay'ın silah altındaki askerleri (öğrenci) hafta sonu şehir iznine çıkıyoruz. İlk hafta sonu iznimizde, benim gibi orayı yadırgamayacak bazı arkadaşlarımızla Isparta Din Görevlileri Lokaline gittik. Orayı tercih edişimizin bir sebebi de galiba, beni ziyarete gelen Orhan Balcı arkadaşım. O da benim gibi Diyanet'te çalışıyor. Asker, sivil birbirinin dilinden anlayan arkadaşlar çay içipsohbet (ler) ettik. Hatta Orhan Bey'le Diyanet İşleri Başkanımıza bir de mektup gönderdim.

Aman Allah'ım! Aramızda laf taşıyıcı bir 'Casus' varmış meğer.

Pazartesi ictimamızda bölük komutanımız Ahmet Evlioğlu parmağı

ile işaret ederek beni yanına çağırdı. Dün din görevlileri lokalinde konuştuğumuzdan söz ediyordu. Bir de vurgu yaparak, "Her askerin dini ve millî duyguları güçlüdür beyefendi." dedi. Sesi sitemli idi.

Demek, sohbet arasında o tatlı bela Kıbrıs gazisi meslektaşım anlattıklarından da söz etmişim. Ne var bunda demeyin. İşte, yanına neler katmışlarsa iş tersine dönmüş olarak hem de ertesi günü yüzüme vuruluyordu.

Komutana, "Benim söylediğim de bu!" dedim. "Öyleyse orada konuştuğularınla ne demek istediğini yaz getir de sana bir dosya açalım." demez mi?

Dediğini yaptım. Açılan (!) dosyanın hâlâ açık mı, kapalı mı olduğunu bilmiyorum. Ankara'dan Diyanet adına beni ziyarete gelen Orhan Bey'e bu konuyu hiç açmadım. Olur ki üzülür diye.

Şimdi o Kıbrıs hikâyelerine geçebiliriz.

KIBRIS HİKÂYELERİ

İlki, Kıbrıs Türklüğünün gerçek lideri Rauf Denktaş'tan. Birinci Barış Harekâtının yıldönümü dolayısıyla *Günaydın* gazetesi tarafından yayımlanan "Kıbrıs Özel Eki"nden özetleyerek:

"Radyolardan Türk ordusunun Kıbrıs'a çıkarma yapacağı haberini dinliyorduk. Peşinden, yoğun uçak sesleri duyduk. Dayanamadım ve dışarı fırladım. Gökyüzü, paraşütle inen Türk askerleriyle papatya tarlaları gibiydi. Aşağıdan ise Rum uçaksavarları tarafından gökyüzü taranıyordu. Önüme bir Türk binbaşı indi. Koştum, kucaklaştık, ağlaştık.

"Şu kurşun yağmuru içerisine atarken hiç korkmadınız mı binbaşım?" diye sordum. Binbaşı, bu soruyu yadırgamış olarak yüzüme hayretle baktı ve şöyle dedi:

"Ne korkusu Beyefendi?!" dedi. "Biz uçaktan atarken altımızda 1517 şehitlerinin kanatlanmış binlerce atları vardı. Biz o şehitlerin kanatları üzerinde indik."

İkincisi bir tugay komutanından. 1990 yılında Hakkâri'de konferans veriyorum. Şehrin en büyük salonu hıncahınç dolu. Öyle ki konuşmacı olarak sahneye görevlilerin yardımcılarıyla güçlükle ulaşıyoruz.

Hakkâri'nin "Hak-Kâri"den gelen dinî anlamıyla başladığım konuşmamı; milletimizin "İla-i Kelimetullah" için görevli bir millet olduğundan bahisle Osmanlı'nın Asya'ya, Afrika'ya, Avrupa'ya yönelik fetihlerinden ve fetih ordularının 'Hak' ve 'Adalet' yanında uygulamalarından söz ederken ön sıralarda oturan bir kişi, "Dün camide anlattığınız Kıbrıs hikâyelerinden de söz eder misiniz?" diyor.

'Dün' dediği, Cuma vaazı idi. Hakkâri Müftümüz Mustafa Sinanoğlu

kendine ait kürsüyü bana ikram etmiş, konferans için gelmişken bir de vaaz verdirmişlerdi. Vaazda nasıl bir vesile olmuşsa, Rauf Denктаş'ın yukarıdaki anlattıkları gündeme gelmiş ki vatandaş onun tekrarını istiyor.

Ben, Rauf Denктаş'ın somut müşahedesini anlattıktan sonra, Mâide suresinin 54. ayetinin Ömer Nasuhi Bilmen ve Elmalı tefsirinden yorumunu da katarak hatırladığım kadarıyla milletimizin üzerindeki manevi yükümlülüklerden söz ettim. Baktım, salonun protokole ayrılan ön sıralarında bir kıpırdanma var. Vali, Tugay Komutanı Kamil Başer, İl Müftüsü Mustafa Sinanoğlu ve vilayet erkânı orada.

Dikkatimi oraya çevirdiğimde, Tugay Komutanı Tuğgeneral Kamil Başer Paşa'nın kürsüye gelmek istediğini anladım. Buyurun dedim. Kamil Paşa, elindeki "General Asası" ile kürsüye çıktı ve benim bıraktığım yerden anlatmaya başladı. Meğer Kıbrıs Barış Harekâtına bölük komutanı ve yüzbaşı olarak katılmış.

"Hocamın anlattıklarına katkıda bulunmak için huzuruza geldim." diyerek bir anısını ve başka duyduklarını anlattı. İşte anlattıkları:

"Birinci Barış Harekâtında bir Yunan Uçaksavar Bölüğünü teslim aldık. Yunan bölüğü mukavemet etmeden teslim olmuştu. Niçin mukavemet etmediklerini ve hiç silah atmadan teslim olduklarını sordum. Cevabı şaşırtıcı idi:

"Biz gerekli mukavemeti gösterdik. Kılı kırk yaran atışlar da yaptık. Fakat bizim uçaksavar mermileri Türk uçaklarıyla karşı karşıya geldiğinde bir koridor açılıyor ve uçaklarınız isabet almadan ilerlemeye devam ediyorlar. Yanılıyor muyuz diye yeni atış denemelerimizde hep aynı manzarayı gördük ve atışları durdurduk."

Bunu söyleyen, omuzunda yıldızları; sırtında üniforması, elinde asası ile bir generaldi. Hakkâri Tugay Komutanı muvazzaf Paşa başka şeyler de anlattı: Benzin deposu bir Yunan atışıyla delinmiş ve deposu boşalmış savaş uçağımızın nasıl Türkiye'ye dönüp de arızasız iniş yaptığını; hedeflerini vurarak dönmekte olan pilotumuzun manevi bir işaretle nasıl başka hedefleri de vurup birliklerimizi imhadan kurtardığını; insanın bile tırmanamayacağı Beşparmak Dağları'na bir tankımızın nasıl tırmanıp tepedeki mevzileri düşmandan temizlediğini.

Benim Hakkâri gibi bir vatan toprağında durup dururken 'Kıbrıs'tan söz etmem; oradaki Komutanın bir Kıbrıs gazisi olması; birbirinden habersiz bu gelişmelerin bir salonda halkla buluşması tesadüf müdür dersiniz?!

Hayır, Isparta Din Görevlileri Lokalindeki sohbetimiz de o sohbetin 40. Alay'daki sorgulaması da bir tesadüf değildi.

Bunları anlatırken bir salon dolusu insanın kürsüde konuşulanlarla bütünleştikleri belliydi. Güneydoğu insanına bu üslupla giderseniz onunla kucaklaşırsınız.

Askerlik hatıralarımı burada noktalıyorum.

DÖRT AY ÖNCE BIRAKTIĞIM DİYANET'İ BULAMADIM

Askerlik dönüşü yine Diyanet'te idim hayrettir...

Askerden döndüğümde, dört ay önce bıraktığım Diyanet'i bulamadım. 1975 yılında Hasan Aksay Hocamız (I. MC Hükümeti) Devlet Bakanı olmuş ve Diyanet'te fırtınalar estirmişti.

Başkan Yardımcısı Tayyar Altıkulaç, bu siyasi kargaşa içerisinde Diyanet'te kalmanın bir hizmet yararı kalmadığını düşündüğü için olacak Millî Eğitim Bakanlığına geçti ve Din Öğretimi Genel Müdürü oldu.

Diyanet İşleri Başkanı Lütfi Doğan başkanlıktan alındı ve yerine Doç. Dr. Süleyman Ateş getirildi. Süleyman Bey Diyanet'i yakından bilen ve meslekten bir kişi idi. Nitekim Başkanlık makamına oturduğunda ilk verdiği beyanatta, teşkilatı partiler politikasının dışında tutacağını ve tarafsız hareket edeceğini vadetti.

Fakat çok geçmeden Diyanet'te yaprak dökümü başladı. Süleyman Bey'in kişisel tasarruflarıyla değil ama Bakanlığın ve parti teşkilatlarının doğrudan müdahale ve baskılarıyla 'Merkez' teşkilatında "Personel Dairesi" başta olmak üzere önemli birimlerde değişiklikler yapıldı. Personel Dairesi Başkanı Ahmet Özcan Uşan müşavirliğe; Özlük İşleri Müdürü Rıza Selimbaşoğlu Eskişehir vaizliğine; Donatım Müdürü Arif Özdemir uzmanlığa atandı ve yerlerine tercih edilen yenileri getirildi.

Taşrada üç yüz müftü ve vaiz, MSP tabanının şikâyetleriyle -rızaları dışında- başka yerlere nakil, yani sürgün edildiler.

Merkez ve illerde şikâyet ve ona bağlı soruşturma atağı başlatıldı. Huzursuzluklar Diyanet'le sınırlı değildi. İmam-hatip okullarında ve yüksek İslam enstitülerinde -yine siyaset organizeli- boykotlar, işgaller ve sabotajlar başlatıldı. Yani Diyanet ve din eğitimi okullarında tam bir fetret devri yaşanmaya başlandı.

Bütünleştirici 'Din'in, bir 'Fırka'ya yani siyasi partiye siyaset malzemesi yapılmasının acı sonuçları; bazı din adamlarını, dinî okulların bazı öğretmenlerini, talebelerini ve art niyetsiz bazı saf Müslümanları geleneksel değerlerini ve terbiyelerini yitiren militanlar hâline getirmeye yetti.

MSP'nin (Millî Selamet Partisi) merkezine hâkim genel başkan pa-

tentli bu partizanlığın art niyeti olmayan bazı temiz yürekli vatandaşlar ile birlikte özellikle din eğitimi kurumlarındaki genç çocuklarımızı nasıl etkisi altına aldığı o günleri yaşayanlar hatırlayacaklardır. Yoksa bu parti içerisinde o üsluptan ve siyaset tarzından rahatsız olanlar bulunduğu da yakından biliyorum. Ben, o bid'at günleri ve,

- Din mekteplerinin ve medreselerin kapatılmasıyla imamsız ve cemaatsiz kalan milletin, dışını tırnağına takarak açtığı imam-hatip liselerinde ve yüksek İslam enstitülerinde öğretmenlerin ve öğrencilerin siyasi amaçlarla nasıl kamplara bölündüğünü,

- Şartlandırılmış masum çocukların, kendilerine “İslami tebliğ” metodunu öğreten hocalarına sopalarla ve yumruklarla nasıl saldırdıklarını,

- Açılması için milletçe mücadele verdiğimiz din eğitimi okullarının kapılarının silahlı parti militanlarca nasıl tutulduğunu,

- Müftülerimizin, vaizlerimizin, akli başında imamlarımızın ve Kur'an muallimlerimizin parti rozeti takmadıkları ya da parti propagandası yapmadıkları için mahalli parti teşkilatlarınca nasıl iftiralara uğradıklarını ve devamını yaşadım. Hani, Genel Başkan'ın deyimiyle bunlar gerçek din adamı değil, “İçi saman dolu din adamı maketleri” idi ya! Onların yerine “Mücahit din adamları” getirilmeliydi.

242

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY İLE SONUÇSUZ KALAN GÖRÜŞMEMİZ

Akil devlet adamı Süleyman Arif Emre'nin I. Ecevit Hükümeti'ndeki on aylık Bakanlığı, Diyanet açısından nispeten sakin bir dönem oldu. I. MC (Milliyetçi Cephe) Hükümeti'nde ise Diyanet'ten sorumlu Devlet Bakanlığına Hasan Aksay getirilmişti. Süleyman Arif Bey'in Diyanet'te parti politikaları adına bir etkinlik göstermediği için yerine Hasan Aksay'ın getirildiği -doğru mu, yanlış mı bilinmez- söyleniyordu.

İlahiyat mezunu Hasan Bey, Adana İmam-Hatip Okulundan hocamdı. Arkadaşlarıma Hasan Bey'in mülayim bir insan olduğu ve Diyanet'i sıkıntıya sokacak bir siyasi tasarrufu olamayacağı istikametinde güvence vermeye çalıştım ama yanılmışım.

Bu duygularımızı ifade etmek için benim gibi Adana'dan talebesi olan Rıza Özsu ile birlikte Devlet Bakanı'nı ziyaret ettik.

“İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı” Rıza Özsu'yu yukarıdan hatırlamış olmalıyız. Hani Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'a olan ev ziyaretimizden. Maksadımız, Diyanet mensuplarının ve din eğitimi okulları-

nın siyasi mülahazaların dışında tutulması hususunda ‘Müdahil’ olmasını istemektir. Geçmiş hukukumuz sebebiyle buna da hakkımız bulunduğunu düşünüyorduk.

Parti adına bazı yanlışlıklar yapıldığını, bunların yukarıdan uyarılması gerektiğini -sanki Erbakan Hoca'yla görüşme yapan bizler değilmiş gibi- safiyane anlattık. Hocamızın her zaman gülümseyen yüzü yine mütebessimdi, ama anlattıklarımızı kaale alan bir ifadesi de olmadı ve söylediklerimizin inandırıcı olması için bizden bir rapor istedi. Rapora, iddialarımızın belgelerini de eklemeliydik. Yani aramızda bin bir hukukumuz olan hocamıza inandırıcı gelmemiştik de bizden ‘Belge’ istiyordu. Sanki olanları kendisi de bilmiyormuş gibi.

Hâlbuki, yaşanan somut olayların ve fiilî durumların yanında ‘Yazılı’ belgenin lafı mı olurdu a hocam?!

Belge; tam da o günlerde öğrencileri tarafından demir çubuklarla komalık edilen İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Müdürü Nuri Ünlü'nün ‘Adliye’ye ve gazetelere yansıyan ve din eğitimi camiası olarak hepimizi utandıran perişan durumu idi.

Belge; siyasi amaçlarla boykota sürüklenen ve kapılarına silahlı parti militanları dikilen okullarımızdı.

Belge; mahalli parti yöneticilerinin emrine girmedikleri ve parti rozeti takmadıkları için Bakan Bey'in mübarek emir ve imzalarıyla sürgün edilen Diyanet mensuplarıydı.

Belge; ulu Müslümanlığın ve Peygamber makamı minber ve mihrapların gündelik siyasete paspas yapılma çabalarıydı.

Ve Türkiye bütün bunları biliyor ve kan ağlıyordu da sadece ilgili Bakan olarak Hasan Bey bilmiyordu! Bekârlığımda ve evliliğimde nice hatıralarımız olan hocamıza sitemlerimizin ve kahrımızın sebebi bu idi.

Devlet Bakanı Hasan Bey nezdindeki iyiniyetli çalışmalarımız sonuçsuz kalmış; ona beslediğimiz ümitleri de böylece bitirmiştik.

243

CUMHURBAŞKANI FAHRİ KORUTÜRK'E BRİFİNG VERİYORUM

Dört aylık kısa dönem askerlikten döndüğümde, bana verilen ilk görev, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e sunulmak üzere bir ‘Brifing’ hazırlığı oldu.

Cumhurbaşkanı, Devlet Bakanı Hasan Aksay ile birlikte Diyanet İşleri Başkanlığını ziyaret edecek ve hizmetler hakkında bilgi alacaktı.

Bu brifingi hazırlama ve sunma görevi “**Hukuk Müşaviri**” olarak bana verilmişti.

‘Deve dişi’ gibi başkan yardımcılarımız (Tayyar Altıkulaç, Yakup Üstün); tecrübeli daire başkanlarımız; Din İşleri Yüksek Kurulu başkan ve üyelerimiz; başmüsavir ve müşavirlerimiz varken, niçin askerden yeni dönmüş ve saçları bile uzamamış bana?

Bu beni ilgilendirmezdi ama Diyanet’teki muhtemel rahatsızlıkları devletin zirvesine sunmak açısından aynı zamanda bir fırsattı da. Bu fırsatı iyi değerlendirmeli idim.

İşte 45 dakikalık konuşmamın konu başlıkları ve özetleri:

1. Teşkilat Kanunu:

“1965 yılında yürürlüğe giren 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, aradan geçen 12 yıllık süre içerisinde ihtiyaçları karşılayamaz olmuş; Başkanlığımızca hazırlanan tadil metni TBMM’den geçerek onaylanmak üzere Cumhurbaşkanlığına sunulmuştur. Cumhurbaşkanımız ise Meclis’ten geçen Teşkilat Kanunumuzu onaylamayarak TBMM’ye iade etmiştir. Bu durum, Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerinin gelişmesini durdurmuş; teşkilatımızı ve halkımızı üzmüştür.”

2. Dine ve Diyanet’e Saldırılar:

“Bazı basın organlarında İslamiyet’e, din hizmeti yürüten mensuplarımıza ve Diyanet’e subjektif, ideolojik ve taraflı saldırılar yapılmaktadır. Bu durum teşkilatımızı olduğu kadar, halkımızı da üzmemekte ve resmî makamların bu saldırıları önlemediği tarzında bir toplu kanaat oluşmasına yol açmaktadır. Bunun bugünden fark edilen sonucu, inanç ve geleneklerine bağlı vatandaşlarımızın Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ne kırgın hâle gelmesidir.

Hâlbuki Türk Ceza Kanunu’nda;

- İbadet ve dinî işlere yapılan saldırıları;
- Basın-yayın yoluyla dinî duyguları tezyif ve rencide etmeyi;
- Din görevlilerine görevlerini ifa ederken yapılan tecavüzleri yasaklayan maddeler bulunmaktadır. Bu kanun hükümlerini halkımız bilmekte, resmî makamlar ise uygulamamaktadır. Bu durumu, hem yasa, hem yürütme, hem yargı erkleri açısından Türkiye Cumhuriyeti Devleti’ni temsil yetkisine sahip zat-ı alilerine arz ve şikâyet ediyoruz.”

3. Diyanet’in Kadro Açığı:

“Köylerimiz başta olmak üzere ülke genelinde çok sayıda camide imam kadrosu bulunmamakta; Diyanet görevlisi bulunmayan camilerde bu hiz-

meti resmî sorumluluğu bulunmayan gönüllü vatandaşlar yürütmektedir. Bunun hem dinî, hem sosyal ve idari, hem güvenlik açılarından sakinca- lı sonuçlar doğuracağı açıktır. Bu sebeple Diyanet’in ihtiyaç duyduğu kadroların ihdas edilmesi için hükümet nezdinde desteklerini bekliyoruz.”

4. Yurtdışındaki Vatandaşlarımızın Din Görevlisi İhtiyacı:

“Yurtdışındaki vatandaşlarımızın sayıları, aileleriyle birlikte bir bu- çuk milyonu aşmış bulunmaktadır. Yabancı bir çevrede, alışık olmadık- ları kültür alaboraları içerisinde kalan insanımızın –diğer sorunları yan- ında– dinî problemleri de giderek artmaktadır. Yurtdışında, Diyanet temsilcilerimizin saha araştırmaları ile tespit edilen bu problemler, tev- hid edilmiş bir rapor hâlinde ilgili makamlara sunulduğu gibi, Başkanlı- ğımızın resmî yayın organı olan *Diyanet Gazetesi*’nde de yayımlanmıştır. Bu rapordaki tekliflerin is’afı hususunda ilgili kurumlara makamlarının talimatlarını intizar ediyoruz.”

5. Diyanet’in Siyasetten Arındırılması:

“Din hizmeti etnik, siyasi, sosyal bütün grupların ve hiziplerin dı- şında kalması gerekli bir hizmettir. Din herkes için bir ortak sığınak- tır. Bu ortak değeri, bir grubun diğer gruplar üzerinde siyasi ve baş- ka mülahazalarla kullanması, onun varlık sebebine aykırıdır. Başkan- lığımızın, kurum ve kuruma bağlı mensupları olarak bu konuda sıkın- tıları bulunmaktadır. Problemi, ilahî ve resmî vebali ile huzurlarımız- da arz ediyoruz.”

Aslında bu son maddenin muhatabı Devlet Bakanı Hasan Aksay idi ve kendileri de brifingi dinleyenler arasındaydı. Cumhurbaşkanı’nın hu- zurlarında kendilerinden olumlu veya olumsuz bir tepki almak müm- kün olmadı.

Cumhurbaşkanı ise brifingi aldıktan sonra kabul ettiği basın önün- de, kendilerine sunduğum bütün konulara tek tek cevap verdi. Biz bu cevapları da *Diyanet Gazetesi*’nin 15 Haziran 1976 gün ve 143. sayısın- da yayımladık.

Meğer Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ün Başkanlığımızı ziyareti, bir ‘**Teselli**’ ya da “**Geçmiş olsun**” ziyareti imiş. Zira bu ziyaretten sonra bir ay içerisinde Diyanet İşleri Başkanı hükümet kararnamesiyle görevin- den alındı. Bu demektir ki ziyaretinden önce hükümetin Diyanet İşleri Başkanı ile ilgili bu tasarrufundan haberliydi.

Bizim brifing neye mi yaradı? Bundan sonra olanları üzümlere ama hakkaniyet adına yazmak zorundayım.

ÖNCE DEN KURGULU SORUŞTURMALAR

Beklendiği gibi, siyaset içimize girdi; merkez ve taşra personeli üzerine önceden kurgulu idari ve adli soruşturmalar başlatıldı.

Bunlardan en önemlisi; siyasi tasarruflar karşısında kararlı ve dik duran Özlük İşleri Müdürü Rıza Selimbaşoğlu hakkında idi. Rıza Bey görevinden alınmış ve tenzil-i rütbe ile Eskişehir'e 'Vaiz' olarak sürülmüştü, ama bununla yetinilmemiş, hakkında soruşturma açılmıştı.

Altı müfettiş, önceden kurgulu soruşturmanın içeriğini doldurabilmek için bürolara dalmışlar, suç arıyorlardı. Hakkında herhangi bir şikâyet ve iddia bulunmayan kişi hakkında dosyalarda suç delilleri aramak, bir müfettiş için zor bir meslek olsa gerek.

Fakat Teftiş Kurulumuzun acar müfettişlerine bu güdülü soruşturma ar ve zor gelmemiş; bir meslektaşlarını siyasi mülahazalarla suçlu çıkarabilmek için kolları sıvamışlardı.

Önce bürolarda yönlendirici konuşmalar yaptılar. Konuşmalarında "Yemişler, içmişler; çalmışlar, çırpılmışlar." tarzında ifadelerle memurlara ipuçları (!) verdiler. Dosyalarda -görevi gereği- en çok imzası bulunan personel müdürünün tartışmalı bir imzasını bulabilmek için memurlardan yardım istediler.

Merkez memurlarıyla yetinmeyerek, aynı haberleri ve talepleri il ve ilçe teşkilatlarına da uçurdular. Böylece önce merkez çalışanları, sonra da taşra teşkilatı çalışanları karşılıklı gruplara ayrıldı.

Soruşturmacıların dümen suyundan giden personel ile bu özel amaçlı koşuşturmalardan rahatsızlık duyan memurlar, bürolarda olanları, kendilerine yakın buldukları amirlerine taşıyorlar ve bu dedikodular, birkaç yıl önce kuş tüyü yatağına geldiğimi sandığım Diyanet'i bir kasırga gibi sarsıyordu.

Toplumun ahlaki seviyesinin en yakından görüldüğü 'Avukatlık'tan kaçmıştım, ama nereye gelmişim? Yağmurdan kaçarken, doluya mı tutulmuşum?

Bir taraftan kuruma yeni intisap eden bir hukuk danışmanı olarak etrafımdaki bürolarda olup bitenlere parmak ısırırken öbür yandan biliyordum ki bu dosyalar eninde sonunda önüme gelecekti. İşte o zaman, şimdi kenardan seyrettiğim yanlışa dayalı bu örgüleri çözmek ve ayıklamak da bana düşecekti.

Yorgunluktan mı, ortada yapacak bana bir iş kalmadığından mı, 'İzin' kullanmaya alışık olmayan ben, bugün hatırlayamadığım bir sebeple 15 günlüğüne izne ayrıldım ve çocuklarımı da alarak baba ocağı Bozyazı'ya taşındım.

İznimin son günü, Diyanet teşkilatını parti politikalarının dışında tutmaya çalışan grubun öncülerinden Niyazi Baloğlu'ndan bir telefon aldım. Daha doğrusu, o zaman köy olan Bozyazı'da telefon ne gezer? Telefon Anamur Müftülüğüne gelmiş ve bana özel kurye gönderilmiş. Daha çok da başkaları üzerinden iş yapmayı seven Niyazi Bey haberinde benim yarın mesai başlamadan, yani sabah 08:00'den önce Başkan Yardımcısı Hasan Ege'nin odasında bulunmamı istiyordu. Belli ki üzerime bir emanet yüklenecekti. Bir aksilik, ihmal veya temerrüt olursa Niyazi Bey'in elinden değil belki ama dilinden kurtulma imkânı olmazdı.

Zaten biletimi önceden almış olduğumdan o gece Ankara'ya avdet ettim.

Sabah saat 07:30'da Reis Muavini Hasan Bey'in odasında idim. Yani makamın temizliğini âdeta odacılarla birlikte yaptık.

HAMDİ BEY BU DOSYANIN GÖRÜŞÜLMESİNE KATILAMAZ!

Niyazi Bey aramızda en müdebbir, mütecessis ve kulağı delik olanımızdı. Saati saatine öyle bir hesap yapmış ki meğer o saatte yani mesaiden önce Hasan Ege Bey'in odasında bulunmasa imişim, o ünlü Selimbaşoğlu dosyası "Memurin Muhakemat Komisyonu" kararıyla Cumhuriyet Savcılığı'na sevk ediliyormuş.

Hani yukarıda "Eninde sonunda hukuk müşaviri olarak önüme gelecek." dediğim dosya.

Meğer bizim acar soruşturma ekibi işlerini bitirmişler, Eskişehir Vaizi Rıza Bey hakkında bulduklarını sandıkları suç(!)lara dayalı olarak bir 'Fezleke' hazırlamışlar. Fezleke, Memurin Muhakemat Komisyonu'na sevk edilmiş. Ben de bu komisyonun üyesiyim, ama izinli bulunduğum için -daha doğrusu izinli oluşum fırsat bilinerek- dosyanın benim gıybımda görüşülmesi bitirilmiş; son kalan maddeyi de karara bağlayarak Niyazi Baloğlu'nun tam yerinde tespiti ile benim katıldığım o sabah celsesinde imzalar atılacak; Selimbaşoğlu'nun dosyası böylece dürülecek.

Mesai saatinin gelmesiyle, "Memurin Muhakemat Komisyonu" üyelerinin odaya doluşması bir oldu. Zira günün ilk gündemi bu.

Komisyon başkanı Hasan Ege, Erzurumlu bir dadaş. Bir soylu gönül adamı yani. Odasına girdiğinde beni görünce hal hatır sordu. Öteki komisyon üyeleri ise dik dik bana bakıyorlar.

Toplantı başlayacak ama bende bir hareket yok. Nihayet Hasan Ege Bey, komisyon toplantısını başlatmak üzere önündeki kalın klasörler-

den birini açmaya başlayınca Komisyon üyelerinden Başmüfettiş Şerafettin Keskin araya girerek, “**Hamdi Bey bu dosyanın görüşülmesine katılamaz.**” demesin mi?

Odaya bomba gibi düşen bu müdahale üzerine komisyon başkanı bana durumu izah ediyor ve bir haftadan bu yana dosya üzerinde çalıştıklarını, 36 maddeden 35’i üzerinde karara vardıklarını, geriye kalan tek maddeyi de şimdi görüşüp öğleden önce dosyayı Reis Bey’e (Diyanet İşleri Başkanı) sunacaklarını ifade ederek beni izinli sayabileceğini söylüyor.

Ben ise artık izinden döndüğümü ifade ettim ve komisyonun üyesi olarak burada olduğumu söyledim. Hasan Bey’i rahatlatmak için de teklif yaptım; klasörleri bana verin, o 35 maddeyi birkaç saat içinde inceleyelim, son maddeyi de beraberce görüşerek öğleden önce yine de sonuca ulaşırız dedim.

Dadaş Hasan Bey, o geniş yürekliliği ile çareyi buldu: Bana bir araba tahsis edecek, klasörleri evime götürerek onların görüştüğü maddele-ri öğleye kadar çalışacağım ve öğleden sonra toplanacağız.

İşe bakın ki bana evde bir saat yetti.

Neden mi? Bizim acar müfettişler, dosyayı usulüne uygun hazırlamamışlar. Bugüne kadar “**İdari Soruşturma**” dosyaları ile meşgul olmuşlar, ama hiç “**Adli Soruşturma**” yapmamışlar. İdari soruşturma usulü ile hazırladıkları dosyanın üstüne ‘Fezleke’ yazmakla işin biteceğini sanmışlar.

İlk baktığım “**Adli Soruşturma**” için gerekli ‘Usul’ şartları oldu.

1. Şahitlere “**Yemin**” verdirmemişlerdi.
2. “**Yeminli Kâtip**” kullanmamışlardı.

‘Usul’ şartlarındaki bu eksiklikler sebebiyle bu dosya “**Memurin Muhakemat Komisyonu**”nda görüşülemezdi. Kaldı ki komisyonun teşkili de yanlıştı. Niçin mi?

1. Benim bu dosyanın görüşülmesine katılamayacağım bombasını patlatan Şerafettin Bey, dosyada ‘Şahit’ olarak dinlenmişti. Bir olayda tanık olarak dinlenen kişi, olayın karara bağlanmasında bulunamazdı. Yani, ilahî takdire bakın ki bana, “**Şerafettin Bey bu dosyanın görüşülmesine katılamaz!**” deme hakkı doğmuştu.

2. Komisyonun diğer üyesi Necati Kavut da tanık olarak dinlenenlerdendi. Yani dosyanın görüşülmesine o da katılamazdı.

3. Bitmedi, bu dosyanın karara bağlanmasına komisyon başkanı Hasan Ege de katılamazdı, zira soruşturma emrini Başkan adına o onaylamıştı.

Dağ fare doğurmuştu.

Bir saat geçmeden, komisyon başkanı olan Başkan Yardımcısı Hasan Ege Bey’i aradım ve “**Hocam, komisyonu toplayın, on dakika sonra oradayım.**” dedim.

Toplantı başladığında, Başkan’a bugün öğleye kadar dosyanın işini bitirecekleri sözünü veren komisyon başkanı Hasan Ege rahattı.

1. Klasör hâlindeki kalın dosyaları önüme koydum; ciddi ciddi karıştırarak bir şeyler arar gibi yaptım ve “**Şerafettin Bey bu dosyanın görüşülmesine katılamaz!**” dedim. Aynen bir saat önce onun bana dediği tonda. Sevmediğim bir üsluptu ama bir yandan buna mecburdum, diğer yandan Şerafettin ağabey bunu hak etmişti.

Üstelik bir de “**Niçin, niçin!**” diye yine yüksek sesle itiraz etmeye kalktı. Artık benim sesim olabildiğince yumuşaktı:

‘Zira’ dedim, “**Zat-ı aliniz soruşturma sırasında tanık olarak ifade vermişsiniz!**”

– Hayır, yalan söylüyorsunuz!

– Şu ifade ve imza sizin değil mi?

Görülen inkâr edilemezdi:

– Ne olurmuş benimse?

Usul kanununu bir bir izah ediyorum, ama Şerafettin Bey benimle tartışmayı sürdürmeye hevesli.

Hasan Ege Bey ise son müdahaleyi yapıyor ve “**Şerafettin Bey, lütfen komisyonu terk ediniz.**” diyor.

2. İş bununla bitmemişti: “**Bu dosyanın görüşülmesine Necati Kavut da katılamaz.**” diyorum. Tıpkı Hasan Ege gibi dingin, sessiz ve kibar bir insan olan Necati Bey hiç itiraz etmeden; “**Anlamıştım zaten.**” deyip o da komisyonu terk ediyor.

3. Son hatırlatmayı da yapmak zorundaydım: “**Sayın hocam, bu dosyanın görüşülmesine maalesef siz de katılamayacaksınız.**” dedim. Soylu adamın sorusu mahviyetkârdı. “**O neden Hamdi Bey?**” diyebilirdi. ‘Zira’ dedim, “**Siz de soruşturmaya onay vermişsiniz.**”

Komisyon dağılmış; benden başka kimse kalmamıştı.

Hasan Ege ve Necati Kavut Beyler için söylediklerimi, İstanbul Yüksek İslam’dan ağabeyim olan Şerafettin Keskin için de söyleyeceğim. Şüphesiz ki başmüfettişliğe kadar yükselmişti ve sıradan bir insan değildi.

Anlattıklarım mı, geçmişti bugünden yargılamak doğru değil. Kitabımın başındaki sözlerimi hatırlayın: “**Türkiye işte o günlerden geçerek bugünlere geldi.**”

Konumuza dönersek, “**Usulüne uygun olmayan**” ve komisyonu dağılan

dosya ne mi oldu? Hasan Bey'in ricasıyla dosyanın Cumhuriyet Savcılığı'na sevkini bekleyen Reis Bey'e beraber girdik ve "Usul noksanları" ile "Komisyonun teşkilindeki yanlış"ı Başkan'a Hasan Bey yerine ben izah ettim:

"Tahkikat dosyası muhakkiklere iade edilecek; usulüne uygun yeni bir dosya hazırlayacaklar; Memurin Muhakemat Komisyonu ise yeni bir onayla, yeni üyelerle ve yeniden kurulacak."

Asabi bir kişi olan Reis Bey'in soylu, Erzurumlu ulu Hasan Ege'nin yüzüne ve tahkikatı yapan o acar müfettişlerin gıyabına neler söylediğine başışlarsanız burada girmeyeyim. Zira siz de rahatsız olursunuz, ben de o günün rahatsızlıklarını yeniden yaşamak zorunda kalırım.

Söyleyecekleri bitince elimdeki ağır klasörleri bir ucundan elleriyle tutarak bana doğru uzattı ve "Hukuk Müşaviriniz Ahmet Uzunoğlu'na güvenmiyorum. Sana ise güvenmek istiyorum. Dosyaları al, usulüne uygun olarak yeniden tanzim ettir. Komisyonu ise yeni isimlerle ve yeniden kur." dedi.

Çıkarken, bir yandan özel danışmanı eski milletvekili Hasan Buz ile Donatım Müdürü Mustafa Kalfaoğlu'nu komisyona almamı tembihlerken, öte yandan makam odasından benimle birlikte çıktı ve yeni Reis Muavini Mustafa Türkgülü'nün odasına girerek, "Bu konuda hepiniz Hamdi Bey'in emrindediniz, o ne derse yapın." demeyi ihmal etmedi.

Sonrasında yaşadıklarımı da anlatmalıyım:

Yapacağım iki iş vardı: Dosyayı, usulüne uygun yeni bir tahkikat yapmak üzere muhakkiklere iade etmek ve komisyonu yeni isimlerle yeniden teşkil etmek.

Muhakkikler içerisinde bir genç müfettiş vardı: Ruşen Çakır. Galiba henüz müfettiş yardımcısı idi, ama aralarında en eli kalem tutan o varmış ki dosyayı Ruşen Bey hazırlamış.

Ruşen Bey'i -rencide olmaması için- Hasan Ege Bey'in makamına davet ettik, durumu beraber anlatalım diye.

Ben, Ruşen Bey'i rencide etmemeye özen göstermişim, ama o, bana karşı o özeni göstermedi ve dosyanın yeniden tanzimi isteğimi; "Öyleyse kendin hazırla!" diye karşıladı.

"Bana bak Ruşen Bey!" diye başlayan tepkimi burada tekrar etmeye-yim. Hani yukarıdaki "O günlerden geçtik de bugünlere geldik." hikâyesi var ya, bunu da öyle değerlendirin.

Ruşen Bey ve muhakkik arkadaşlarının tepkisi bununla kalmadı. İade ettiğimiz dosyayı aldılar; şahitleri yeminle ve yeniden dinlemek; kâtabi yemin vererek çalıştırmak yerine, önceden hazırlanmış dosya üzerinde

'Daksil'le oynayarak 'Kâtip'in yanına 'Yeminli'; şahidin önüne "Yemin verildi." diye ilave edip birkaç gün içinde bize iade ettiler.

Belli ki dayandıkları bir yerler vardı.

Eh, tabi böyle bir dosyanın içeriğinin de ciddiyeti o kadar olacaktı.

Başkan Yardımcısı Hasan Ege yerine Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı Ahmet Hamdi Kasaboğlu başkanlığında yeni bir heyet oluşturduk. Heyette Reis Bey'in teklifleri ile Hasan Buz ile Mustafa Kalfaoğlu vardı. Benimle birlikte 4 kişilik bir komisyon.

Kalın klasörleri oraya buraya taşımamak için olacak benim o cici hukuk müşavirliği odamda 1 hafta süreyle çalıştık. 36 maddeyi didik didik ettik.

Dosyanın gecikmemesi gerekiyormuş ki Hasan Buz Bey sık sık çalışmamızı hızlandırmamızı; zira Reis Bey'in dosyayı bitirmemiz için acele ettiğini hatırlatıyordu.

Komisyon başkanımız yönetim yetkilerini bana devrediyor ve çalışmayı ben yönetiyordum. İlk 35 madde bitinceye kadar aramızda hiçbir tartışma olmadı. Zaten önemsiz idari tercihleri ihtiva ediyordu. Son madde ise 'Zimmet' gibi Türk Ceza Kanunu'na giren ağır bir ithamdı. Hani müfettişlerin bürolarda suç ararken "Bulduk! Bulduk!" diye sevinç çığlıkları attıkları büyük cürüm (!).

Olay şu: Rıza Bey, Dr. Lütfi Doğan başkanken bir aylığına yurtdışına görevli olarak gönderilmiş. Görev erken bittiği için bir hafta önce dönmüş. Döner dönmez de Başkan'ın talimatı ile Giresun'daki önemli bir olayın incelenmesi için bir daha görev onayı alınmış.

Ve Rıza Bey'e aynı günler için hem 'Yurtdışı', hem "Yurt içi" görev harcırahı ödenmiş.

Rıza Bey ifadesinde, "Memurlar getirdi, imzaladım; memurlar ödedi, aldım." diyor ve ayrıntının farkında olmadığını söylüyor.

Bu akıllı memurları çağırdık ve komisyon olarak yeniden dinledik. Rıza Bey'in dediğini doğruluyorlar ve okumadan imzaladı; saymadan aldı diyorlar, ama bu durum suçu ortadan kaldırmıyor. Ben de inanıyorum ki kılı kırk yaran tecrübeli Rıza Selimbaşoğlu böyle bir şeye tenezzül etmez; hele hele 'Zimmet' suçunun olduğu yere yaklaşmaz.

Meğer Hasan Buz Bey böyle düşünmüyormuş. Ona biraz sonra tekrar döneceğim, ama önce ne yaptığımı söyleyeyim:

İlgili bürolardan görev onaylarını ve harcırah tahakkuk fişlerini getirttim. Yurtdışı ve yurt içi görev günlerini, takvimi önüme koyarak tek tek saydım. O günlerle yurtdışı ve yurt içi yolluk yevmiye ücretlerini tek tek

çarptım. Bu toplamdan, Rıza Beyin Giresun görev harcırahı toplamını çıkardım. Hayretle gördük ki Rıza Bey alacaklı çıkıyor. Evet aynen öyle.

Hukukçular bilirler ki ‘Zimmet’ suçunun oluşması için “Maddi Unsur” yanında bir de “Manevi Unsur” yani niyet ve kasıt gerekli. Rıza Bey’in burada dikkatsizliğinin dışında bir menfaat edinme kastı yok. Aksine devletten alacaklı.

Ben bunları izah ederken Rıza Bey’in hazırlanan koca klasörlere rağmen paçayı kurtardığını anlayan Hasan Buz Bey, kendilerinden beklemediğim bir tepki veriyor ve ayağa fırlayarak, “Hamdi Bey, sen Rıza Selimbaşoğlu’nun avukatlığını yapıyorsun!” diye haykırıyor.

Hasan Bey, Reis Bey’in yakını ve hemşehrisi olmakla birlikte benim Diyanet’e hukuk müşaviri olarak tayinim yapılırken kararname çıkmasında çabası olan, saydığım da bir kişi idi. Milletvekilliği yapmış; hükümete yakınlığı da vardı. Ama olan olmuştu ve benim için her şey bitmişti.

Benim bu nezuhr saldırıya karşı hangi tepkiyi verdiğimi benden sormayın, zira anlatamam. Ama şu kadarını söyleyebilirim. Nasıl bir davranış yapmışsam; komisyonumuzun öteki üyesi Mustafa Kalfaoğlu’nun “Hamdi Beey!” diye bir nara attığını ve yerinden fırlayarak bana sarıldığını hatırlıyorum. Hasan Bey’i ise “Terbiyesizlik etme!” diye azarladığını.

Kısa süren sessizlikten sonra Hasan Bey, teskin olmuş bir ses tonuyla Kalfaoğlu’na döndü ve “Ben terbiyesizlik mi ettim?” diye yakındı. Hizmet ehli, akıl dolu Kalfaoğlu Hoca kararlıydı: “Evet terbiyesizlik ettin, Hamdi Bey’den özür dile!”

Cevap, “Terbiyesizlik etmişsem, özür dilerim.” oldu. Bana düşen, hatam olmuşsa ben de özür dilerim demektir, onu yaptım.

Ve içi boş dosya bu kavga üzerine işlemden kaldırıldı.

Burada, Diyanet tarihine bir not düşmek isterim: Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilatı büyüdü ve bugün, Diyanet Vakfı vasıtası ile “Araştırma Merkezi” ve ‘Üniversitesi’ olan bir kurum hâline geldi. Anlattığım bu konular ve niceleri Diyanet arşivlerinde muhafaza ediliyor olmalı. Bunlar yüksek lisans ve doktora tezlerine konu edilmeli ve Diyanet nereden nereye gelmiş araştırılmalı diye düşünürüm.

DEVLET BAKANI SÜLEYMAN ARİF EMRE’YE AÇIK MEKTUP

Diyanet’teki huzursuzluğun; adli ve idari soruşturmaların; soruşturma raporları ve fezlekelerin kurullardaki değerlendirmelerinin yakıcı dalgaları hukuk müşaviri olarak en çok da bize vuruyordu. Daha doğrusu diğer Hu-

kuk Müşaviri Ahmet Uzunoğlu devre dışı bırakılmak istendiğinden daha çok da bana. “Memurin Muhakemat Komisyonu”nda, “Yüksek ve Merkez Disiplin Kurulları”nda.

Ümidimizi yitirdiğimiz bir sırada kurulan II. MC Hükümeti’nde tekrar Devlet Bakanlığına getirilen Süleyman Arif Emre bizim için yeni bir teselli kaynağı olabilir miydi? Bu ümitle kendisine bir “Açık Mektup” yazdım.

Mektubu *İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Federasyonu Haber Bülteni*’nde yayımlamıştık. Mektup şöyleydi:

“Muhterem Bakanımız,

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın sizin sorumluluğunuza tevdi buyurulması, Federasyonumuz ve din camiasının memnuniyetini mucip olmuştur.

Bu ifade, her Bakan göreve başladığında ortaya konan bir nezaket ifadesi değildir. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yakın ve uzak geçmişinde aldığı yaraların; el’an devam eden ciddi huzursuzlukların; istikbale dönük sıkıntıların bugünden halli için size bağladığımız ümidin sonucudur.

Politik ağırlık ve tecrübeniz; bundan önceki Bakanlığımız zamanında yürüttüğünüz icraatınız; yaşınız; “Arif” şahsiyetiniz tarihi vazifenizde size ümit bağlamamızın haklı sebepleri olmuştur.

Muhterem Bakanımız,

Din hizmeti “Ümmet”in tamamına hitabeden; ümmet arasındaki kurgunluk, kavga ve rekabette taraf olmayan; parti çekişmelerinin kaldırdığı “toz-duman” ve “gel-geç” rüzgarlara bulaştırılmaması mecburi olan mukaddes bir hizmettir. Bu kutsal hizmetin yürütülmesinde tarihi bir sorumluluk yüklenmiş bulunuyorsunuz. Vazifenizin ve mes’uliyetinizin tarihi “Vebali dai” oluşunu mükerreren hatırlatmamız sebepsiz değildir. Vazifeyi devraldığınız zaman kesimi bir dönüm noktasıdır.

Bunun sebeplerini arzetmeye çalışacağız:

1- Din hizmetleri “Politik mülahaza”ların üstünde tutulmalıdır. Partisi, mesleği, meşrebi ne olursa olsun cemiyetin tamamına hitabetmesi mecburi olan “Din”in politik mülahazalara bulaştırılması “Din hizmeti” yürütenleri sonunda ve kaçınılmaz olarak “Ümmet” içerisinde “Taraf” durumuna düşürmektedir.

Halbuki din adamı herkese hitabeden; toplayıcı, sözü dinlenir, eli öpülür kişi olmak zorundadır.

Kürsüde vazeden; minberde hutbe okuyan; mihrapta milletin önüne geçip namaz kıldıran kişinin, önderi olduğu cemaatin ayrıldığı gruplardan birini tuttuğu intibamı vermesi, o kişiyi diğer gruplar gözünde “Taraf” durumuna düşürür. Sonunda ve kaçınılmaz olarak “Din adamı”, bazı kişi ve gruplarca dinlenmez; en azından “Şartlı” dinlenir ve ümmetin toptan; kayıtsız ve şartsız peşin-

den yürüdüğü kişi olmaktan çıkar.

Bu gidiş çok vahim neticeler doğuracaktır.

Din adamı “Taraf” olunca, milletin birliğini kim sağlayacak?

İstiklal Harbimizde “Kalkın ey ehl-i vatan” deyip, bütün bir milleti peşine takarak düşmanı denize döken “Mürşid” kişilikleri böylesine bir sürükleyicilikten koparıp “Taraf” yapmanın kefareti ne ile ödenir?

2-Dini hizmetin ve din hizmetlerinin politik mülahazaların üstünde ve dışında tutulması şeklindeki maruzatımızı, karşı bir politik mülahaza ile ortaya koyduğumuz zannedilmesin.

Teklif, teşhis ve kanaatlerimizin tarihi sebepleri vardır. Asr-ı Saadet’ten bu yana çok furka, grup, hanedan gelip-geçmiş fakat “Din” devam etmiş ve din adamı hiçbir hanedanın ve grubun adamı durumuna düşüp, itibarını yitirmemiştir. Aksine “Fetvası” ile padişahlara, meliklere ve topluma yön vermiştir. Halifeye onun fetvasıyla “Biat” edilmiş; onun fetvası ile harbe gidilmiş; onun fetvasıyla sulh imzalanmıştır.

Ulemanın ayrı istikametlere yönlendirmesi ümmeti taraflara böler ve kardeş kavgasına düşürür. Bu bakımdan ulemanın te’lif edici kişi olmaktan çıktığı tarih sayfalarımız karanlıktır.

Din adamının politik mülahazaların; toplum içerisindeki kavga ve rekabetin üstünde tutulması şeklindeki kesin kanaatimiz ve teklifimiz, din adamlarının teveccüh gösterdikleri bir parti aleyhine veya başka partiler lehine bir girişim değildir.

3- Kaldı ki, din adamının tarafsız kalması, dinin hedeflerini amaç olarak seçmiş bir “Parti”nin aleyhine de değildir.

Din adamının her partilice “Dinlenir” kişi kalması, onun her partiden adama sözünü dinleterek, onların “Din çizgisi”nde toplanmalarını sağlayacaktır. O çizgide yürüyen şuurlu Müslüman ise rey atacağı zaman inançlarına uygun partiyi bulacaktır. Bu sebeple din adamının tarafsız kalması ideali, zannedildiğinin aksine dine yakın partinin de faydasına olacaktır.

Altın yumurtlayan tavuğun etine tamaen kesilmesi gibi, her partiden adama dini tebliğ ederek onları şuurlandıran din adamına “Parti libası” giydirilmesi onun dışarıdan adam kazandırma faaliyetini durdurmaz mı?

“Tarafsızlık” teklifimiz bir partiye hizmete matuf bulunmamakla beraber, bu mantığı izahı yapmak zorunda kaldık.

Muhterem Bakanımız,

Din adamlarının bugün yukarıda arz edilen vahim tehlikenin içine düşürüldüğü teşhis ve izahlarımızı haklı çıkaracak bir vakiyaya işaret etmek istiyoruz:

4-Diyanet İşleri Başkanlığı’nın merkez ve taşra teşkilatında bugün gözle görülen bir kurgunluk ve çoğu politik temelli bir huzursuzluk vardır.

Parti mülahazaları “Tebliğ” müessesesinden üstün tutulur gibidir.

Din adamları; partilerüstü kalması zorunlu bu irşad nesli parti tutar hale gelince toparlayıcılık vasfını yitirmiş; hatta daha da ileri giderek toplum içerisindeki politik çekişmelere fiilen girmiş ve yer-yer bu kavgada “Baş-çeker” hale gelmiştir. Bunun sonucu olarak, din adamı itibarını yitirmiştir. İnkarı mümkün olmayan bu vakıa, korkulur ki, giderek din adamının ve dinin te’lif edici; yol gösterici fonksiyonunu kaybetmesine yol açacaktır. Bunun vebalini kim yüklenbilir?

Muhterem Bakanımız,

Kur’an kursları; İmam-Hatip Liseleri, Yüksek İslam Enstitüleri ve İlahiyat Fakültesi’nde okuyanlardan başlayarak Diyanet İşleri Başkanlığı personeline kadar, hatta daha ötelere uzanan din camiası geniş bir camiadır. Bu her yaş kesiminden insanların, “Tebliğ” ve “İrşad” usulüne uymayan bid’at ve yanlış temelli vakıalarla şartlandırılmaları, geleceğimizi korkunç bir kabusla karartmaktadır.

Yarına “İrşad nesli” diye bid’atlar peşinde koşan; birbirine kurgun nesiller bırakırsak, bu nesli artık kim irşad edebilir? Böyle bir nesil, kimi peşinden sürükleyebilir?

Cenab-ı Hakkın “İçinizden hayra davet eden; iyiliği emir, kötülükten nehyeden bir nesil bulunsun” emr-i ilahisi nasıl tahakkuk eder?

Ecdadımız tebliğ ehlini, en sıkışık zamanlarında harbe bile götürmedi. Biz ki onları –değil cephe- cephe gerisinde ve toplum içerisindeki siyasi rekabette eritip-yokediyoruz.

Ümmete “Hakkı tebliğ eden; iyiliği emir, kötülükten nehyeden” nesil yerine, üzerine parti kisvesi giyerek gücünü ve enerjisini birbiri üzerinde bitiren bir “İf-sad nesli” mi bırakılmak isteniyor?

Muhterem Bakanımız,

Kutlu sorumluluğu yüklendiğiniz zaman kesimi, bu yaraların tedavisi için iş-işten geçmemiş bir zamandır.

Diyanet İşleri Başkanlığı, merkez ve taşra teşkilatları ile çok yaygın bir teşkilattır. Böylesine büyük bir teşkilatın dert ve sıkıntıları da her zaman büyük olmuştur.

Kadro ve bütçe yetersizlikleri; intibak şikayetleri; Meclis’te kalan kanun ta’dili; nesillerin materyalizmle yozlaşma vakıası ile bu dertler, bugün de büyüktür. Bugün her zamankinden daha büyüktür.

Bu meselelerin üzerine tefrika değil “Vahdet” bilinci ile gidilebilir. Sorumluluk makamında bulunanlar bu meselelerin halli için yanlışlara müdahil olmalıdırlar.

Zat-ı aliniz, bu sorumluluğun doruk noktasında bulunmaktasınız.

Gruplaşmalar sebeptir. Zira sebepler yüzeydedir. Hata, yüz-yüze gelme-

mekten; konuşmamaktan doğmuştur.

Sorumluluğun doruk noktasında bulunan tecrübeli ve te'lif edici bir kişi olarak meseleye kesin ve güçlü biçimde el koymalıyız.

Gönlümüz, Süleyman Arif Emre'nin tarihe palyatif tedbirler; ilgili dairelerin yapacakları günübürlük işler ve fantezilerle Bakanlık süresini dolduran bir "Bakan" değil, din eğitimi neslinin en güçlü dinamizmini vaat ettiği bir sırada ortaya çıkma istidadı gösteren ve düşmanları keyiften çatlatan bid'at bir hastalığı güçlü neşteri ile tedavi eden bir "Vekil" olarak geçmesini istemektedir.

Teklifimizi bir "Açık Mektup" ile duyurmamız, önceden başlayan iyiniyetli çabamızı sürdürmek içindir.

Vakit geçmeden ortaya koyacağımız güçlü müdahalenizi bekler; Hz. Ebubekir'e yapılan yerinde ikaz gibi, tarihi bir vazife yaptığımız inancı ile elinizin "erer"; gücünüzün "yeter" olmasını dileriz."

DEVLET BAKANI'NA İKİNCİ MEKTUP

Diyanet üzerindeki siyasi icraatlar, Devlet Bakanı Süleyman Arif Emre'nin inisiyatifini çoktan aşmış, bir parti ve âdeta hükümet politikası hâline getirilmişti. Kendisiyle görüşmelerimizde o ağır ve dingin hâliyle ve samimiyetle bizi dinliyor ama hiçbir şey demeden lisan-ı hal ile yapabileceği bir şey bulunmadığını ima ediyordu.

Bir sonuç çıkmayacağını bilsem de kamuoyu önünde itirazlarımızı açıkça beyan etmek ve arşivlere ve tarihe not düşmek üzere kendisine "İkinci Açık Mektup"umu yazdım ve onu da Federasyonumuzun *Haber Bülteni*'nde yayımladık:

"Sayın Bakan!

Bültenimizin 6-7. sayısında şahsınıza iyiniyetli bir "Açık Mektup" yayınlamış ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nda olanlara derhal "El koymanızı" dilemiştik.

Bu dileğimiz, saygı duyduğumuz sorumlu bir zata Allah huzurunda müsterih olması için "Tarihi" ve "İlahi" vebalini hatırlatmaktan ibaretti. "Açık Mektubumuz" yayınladığımız tarihten bu yana iyiniyetli girişimlerimizi sabırla bekle-dik. Fakat gün geçtikçe artan yanlış icraatlar artık sizin gücünüzü de aşan ke-safete ulaşmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı, sizin sorumlu bulunduğunuz azami birkaç mües-seseden biri ve şüphesiz en önemlisi idi. Bu müessesenin başına gelenler, sizi de, bizi de, camiamızı da ilelebet mahcup edecektir.

Diyanet ve din eğitimi camiasının, hidayete muhtaçları bile ihata eden ku-şatıcı "Sevgi" dolu olmaları "Farz" iken, olgunlaşma halindeki bu genç neslin

inançta ve amelde yozlaşmaları, birbirine yumruk sıkarak, diş biler olmaları si-zin rahatsız etmedi mi?

"Ta kenar-ı Dicle'de bir kurt ısırsa bir koyunu

Gelir de Adl-i İlahi, sorar Ömer'den onu. "

şeklinde ifade edilen "İcra sorumluluğu" Kocatepe minarelerinin gölgesinde tezgahlanan tarihi entrikalardan sizi nasıl haberdar etmez?!

Sayın Bakan!

Cihat ismi altında başlatılan bid'at din camiasını en az bir asır geriye götür-müştür. İmam-Hatip Okullarında okuyanlardan başlayarak, çevre-çevre bü-tün din camiasını saran mel'un ve merdut "İnfirad" taşkınlığı; öfke ve gayz il-leti, minber ve kürsi ehlini hocasının kanını akıtır bir cinnet haline getirmiştir.

Bunun vebalini kim yüklenir?

Biz sizi bu mel'un ve merdut taşkınlığı yatıştırarak mes'uliyet şuurunda gör-müştük. Ağrılığınız, politik tecrübeniz, bizi size başvurmaya zorlamıştı. Bu konu-da Meclisten güvenoyu almış selefinize, Federasyonumuz mensubu ve kurucusu oldu-ğu halde başvurmamıştık. Zira kendilerini bu bid'at hareketi "Önleyici" de-ğil, "Tahrik edici" olarak yanılmaz delillerle tespit etmiş ve bağrımıza taş basmış-tık. Size bir "Açık Mektup"la başvururken, bu inksarımızın sona ereceği şeklinde ciddi bir kanaatımız vardı.

Heyhat Sayın Bakan!

Bu dava büyük yara almıştır. Zaman-ı vekaletinizde bu yara belki sizin elinizle değil ama "Dur!" diyebileceğiniz kimseler eliyle hoyratça değişmiştir.

Biz sizden bir acil müdahale beklemiştik. Bu ince ve hesaplı espri, filiz halin-deki neslin yabanileşmesi yolundaki kurnaz çabaları olduğu yere mihlamaktı. Bu çok ince bir hesap, ihtisas, program ve külli ve istişari çaba işi idi. Biz, sizin elinizde bu ince neşteri göremedik. Aksine kaba balta darbelerine seyirci kaldı-ğımızı görerek, yeniden dertlendik.

Sorumluluğunuz altında "Yanlış işler"; "Su-i istimaller"; zulümler yapıldı. Bunlar size anlatıldı da.

Sorumluluğu sadece size yükleyerek, bizim kendimizi müsterih saymamız mümkün mü? Hepimiz aynı gemide yolculuk yapıyoruz.

Gidiş hayra değil. Halimiz perişan. Bunları "Huzur-u İlahi"de de konuşaca-ğız. Ama neye yarar?!

Elinizdeki "Bülten"i bizzat veya kuracağımız bir "Heyet" vasıtasıyla inceletmenizi; iddialarımızı ihbar kabul etmenizi ve tehlikeyi görmenizi diliyoruz;

Sayın Bakan!"

DİYANET MENSUPLARINA, DİN TALEBELERİNE VE HALKIMIZA ÇAĞRI

Evet, bir yandan siyaset adamları nezdinde sonuçsuz kalan girişimlerde bulunurken, diğer yandan siyasete boyun eğen müftü, vaziz, imam, Diyanet mensuplarına; okullarına siyaset kapısını açan imam-hatip okulları ve yüksek İslam enstitüleri öğretmen ve talebelerine ve “Din”in politikaya basamak yapılmasına destek olan halk kesimlerimize sitemli çağrılar yaptım ve bunları *İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Federasyonu Haber Bülteni*’nde yayımladım.

Vefalı ve fedakâr kardeşim Hayrettin Şallı’nın o günlerin kısıtlı imkânlarında 1976 Eylül’ü ile 1978 Temmuz’u arasında yayımladığı *İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Federasyonu Haber Bülteni*’ni kitaplıklarında muhafaza edenlerin, bu canhıraş çağrılarını -hangi badirelerden geçip de geldiğimizi hatırlamaları açısından- yeniden okumalarını ne kadar isterdim!

Sitem dolu bu yazıları “EK: 6’da bulabilirsiniz.

İmam-hatip okulu mezunlarının gidebilecekleri ilk yüksekokulumuz İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü’nün ‘Boykot’a sürüklenmesi ve boykot esnasında okul müdürünün öğrencileri tarafından darp edilmesi üzerine yayımladığımız **MEKTEBİN DRAMI** başlıklı tepki yazımız aşağıdadır:

“MEKTEBİN DRAMI”

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Müdürü’nün öğrencileri tarafından darbedilmesi üzerine

Bir mekteptik, bir ocaktık, bir örnek nesildik; dağıldık. Bizi dağıttılar!

Yeni yetmeler, kadir bilmezler; “-Men allemeni harfen, fegad sayyera-ni abden” prensibine ilan-ı harp edenler; nefis putunu şaha kaldırırların dizgin tutucusu oldular.

Büyük yol; kutsal inanç, birtakım hırs azgınlarının bineği olur mu? Oldu. Üç, yedi, kırk iken daha güçlüydük. 3 bin, 7 bin, 40 bin olduk. Birbirimize yumruk sıkır, diş biler olduk.

“Suçlu kim?” diye sormayınız! Hiç kimse suçu gönüllü yüklenmez. Bu ortamda “Ben suçsuzum!” diyen varsa beri gelsin; onu görelim.

Altın Nesil! Bedr’i, Çanakkale’yi, Sakarya’yı yapanlar! Hudeybiye’nin; Misak-ı Milli’nin varisleri! Gidiş niceyedir?

Mektep “Okul” olalı, mektepliği “Tedris Rahlesi”nin başında göremedik. Tedris postu sahipsiz. “Tullab” safları boş.

Mektep, kainatı kucaklayan “İlim Ocağı” iken, tetiklerin çekildiği; dinamitlerin patladığı; palaların parladığı kavga yeri oldu. Yazık!

Ey “Mekteb”i “Tedris”e ve “İlim”e döndürecek olanlar! Mektepte terör estirirken, özentiniz kimedir?!

Mektep, kardeş kanı ile söndürülen; tütmez olan ocak! Allah Resulü’nün “Tedris” rahlesi! Kur’an’ı yazarken hançerlenen “Raşit Halife”nin kendi akıbetine değil de, sana gözyaşı döktüğünü görür gibiyim.

Ey kanı akıtılan “Müdür”! Celal hocaların, Mahir hocaların halefi! Kendi ellerinle yetiştirdiklerinin “Cahil” darbeleriyle akan kanın, ders verdiğin “Kürsi”ye; okuttuğun kitaba akmış.

Sakın ola ki, “Kan Davası” gütmeyesin! Yoksa, “Mü’min” kanına susamışları kim ıslah eder, “Hidayet”e kim çağırır?

Bilmezler! Çorlar! Çocuklar! Mektebimi; kitabımı; ocağımı kana bu-layanlar! Hani mü’minin eli mü’mine kalkmazdı!

Ya siz kimsiniz? Kime hizmet eder; kime alet olursunuz?

Çocuklar.

Allahım! Dinini, kitabını, ismini yüceltecek bu bir avuç nesildir! Bizi bize başışla! Bizi affet! Bizi “Adam” et!

Tek ümidimiz olan “Mekteb”imizi ve yeni yeni filizlenirken yabanileştirilen “Neslimizi” bize geri ver! Allahım!

Haber Bülteni: 30 Mart 1977, Yıl: 1, Sayı: 4.

“İMAM”

Bütün manası içinde gizli: ÖNDER.

Namaz zamanı Camii açan; namazdan sonra kapayan değil. Ömür bo-yu kapısını da, gönlünü de açık tutan insan.

“Gazali” imamdı. “Ebu Hanife” Azam İmam

İmamlık bir meslek midir? Öyle ise belli ki, ulaşılacak en yüce meslek.

Mihrapta; rahlede; kürsüde ama her zaman Millet’in önünde. Bazan sabana da yapışır, körüğe de, tetiğe de. Zulme sıkılan kurşun, karanlığa yakılan ışıktır. İlim postu ise, en yakın dostu.

Allah Resulü varken kimse imam olmadı. Çünkü O “İMAM” dı. Sağlığında bu emaneti, Ümmetin en faziletlisi aldı; “Sıddık” ismi O’ndan kaldı.

Ne Hz. Osman’a kalkan kılıç, ne Hz. Ali’ye saplanan hançerdir. Ümmetin kavgasında O, “HAKEM”dir.

Hilafet kavgasında Ebu Ubeyde; saltanat döğüşünde Akşemseddin'dir, Mola Gürani'dir.

Ey eline siyaset silahı sıkıştırılan Fetva Ehli! Önünüzdeki düşman değil, sizden irşat; sizden tebliğ; sizden nasihat bekleyendir. Siz kavgada taraf olunca, tarafları barışa kim çağıracak?

Söyler misiniz? Ümeyye'nin hançeri; Haricinin kılıcı mı, yoksa Ebu Musa olmak mı? Hangisi?

Milletin gönlünde taht kurmak varken, grup çekişmesine girmek nedenidir? Benim genç "İRŞAT KERVANI"ma yön değıştirten kimlerdir? Kimdir benim "İRŞAT NESLİ"min kisvesini siyaset çamuruna bulayanlar?

Bir şirket; bir dernek gibi kurulması da, feshi de, infisahı da "CAİZ" ve "KAÇINILMAZ" olan kul eseri fırkalara "DİN" kisvesini kimler giydirdi?

Yaşlı tarih, böyle bir "GÖZÜ KAPALILIK" yazmadı.

İyi insanlar vardı. Güzel eserler verdiler. Hiç biri yaşamadı. Fakat, "DİN" kaldı.

Bugün de iyi insanlar var. İyi şirket; iyi dernek; iyi parti yöneticisi olarak iyi hizmetler, güzel eserler verdiler. Yarın onlar da; şirket, dernek ve partileri de yok olacaklar. Fakat "DİN" kalacak. "SÜNNETÜL-LAH" değışmez.

İmam, günah listesi tutan değildir. Günahları yuyan; yıkayandır. Kara Cehennem'e yaş odun değil, ak Cennet'e kamil insan hazırlayandır.

Kim demiş imamın cübbesi kara diye? İmam, sarığı gibi gönlü de ak insandır.

Ey İmamlar, Vaizler! Fetva makamında; mabed hizmetinde olanlar!

Ülke bir bid'at yaşıyor. Bu bid'at; ebedi Dinin geçici ve kul eseri siyasetin emrine verilme çabalarıdır.

Ve ey mihraba; minbere; rahleye; kürsüye saygı duyanlar!

Kur'an'ı kılıçlarına takanlara değil, mihrabın hakkını verenlere; gerçek "İMAM" lara uyunuz.

Haber Bülteni: 30 Mart 1977, Yıl: 1, Sayı: 4.

MUHASEBE

"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz." Peygamber buyruğuna uyararak, kutsal dâva yolculuğunda hangi noktada bulunduğumuzun muhasebesini yapmak borcundayız. Kökü saâdet asrına varan bir yolun yolcuları, geleceği plânlarken geçmişi değerlendirmek zo-

rundadırlar. Yapabildiklerimizle yapamadıklarımızın karşılaştırması, istikbale ışık tutmalıdır.

BUGÜNÜN PROBLEMİ

Kutsal dâvanın her devirde ayrı problemleri olmuştur. Bu problemler zamanında çözülmüşse bitmiş, zamanında çözülmemişse yenileriyle birleşerek çözümü zor büyük meseleleri oluşturmuştur.

Bugünün çözümü zor meselesi aynı şeye inanan; aynı şeyi düşünen aynı ideali taşıyan kutsal dâva yolcularının siyasi veya siyaset dışı ayrı hiziplere bölünmüş bulunmalarındır.

Aynı ufka aynı kararlılıkla yürüyen kervan, hedef değıştirmiş; silâhlar birbirimize çevrilmiştir.

NEREDEN NEREYE

Müslümanlıkta 'MEŞVERET' esastır. İstişare etmeden yola çıkılmaz. İstişare edilmişse sonucuna katlanılır.

Son ve en büyük Peygamber, istişaresiz yola çıkmamış; istişare uğruna yetmiş arkadaşını kaybettiği taarruz harbinin sonuçlarına katlanmıştır.

Aramızda istişareye önem verilmediğini görüyoruz. Meşveretsiz yola çıkanlarımız vardır. Bu bir bid'attır. Bid'atla uğraşanlar, dâvamızı yozlaştırdıklarını bilmelidirler.

Aynı dâvanın kutsal sloganlarını aynı inançla, fakat ayrı açıdan sokaklara yazanlara baktığımızda karşılaştığımız manzara şudur:

Kin doluyuz! Bıçaklarımızı birbirimize karşı biliyoruz. Birbirimizin açığını arıyor, bulduğumuzda onu örtmek yerine teşhir ediyoruz.

İtimat duygusunun bittiği yerde kin başlar. Halbuki Müslüman kalbi sevgi doludur. Allah'ın affediciliğine inanan, affedici olur. İnanç dolu kalbe kin, intikam ve öfke değil, sulh; sevgi ve cihat ruhu girer. Cihatta öfke değil, fetih vardır. Ülkelerin fethi ruhların fethi ile başlar.

Kavgamız bir kör-döğüş değil, cihat hareketidir. Kinle yola çıkanlar, yanlış yoldadırlar.

TEPKİ NESLİ Mİ?

Niçin öfkeliyiz? Tanzimat veya daha önceden başlayıp, günümüze kadar süren kültürde yozlaşma vâkıası karşısında irkilmemek; tepki duymamak mümkün değildir. Bu, uzun vadeli bir sosyal kavgadır.

Öfke ile savaş kazanılmaz. Öfke, rakibin silâhıdır. Kavgayı kazanma-

nın bir yolu da rakibi öfkenlendirmektir. Geçmiş çeyrek asrı geçmeyen maarif hamlemizin taze meyvelerini tecrübeli; organizeli; kart rakibin iştahına bırakmamak, istikbale muzaf tasavvurlarımızın başarı şartıdır. Taze ruhların tecrübesiz ellerinde düşmanın silâhları dolaşıyor. Salonlar, caddeler, öfkeli haykırırlara sahne oluyor. Kutsal konuları sokağa düşürmekle kazanılmış gibi görünen kâzip ve ebter başarılar, genç kafaları kandırmak için atılan birer yemdir.

İRŞAT NESLİ

Kavgamız reaksiyon değil, irşattır Tebliğ hareketi, her türlü hizip ve kısır tepkinin üzerinde toplayıcı, davet edici, sıhhatli aksiyon hareketidir. Aksiyon sonucu hesap edilmiş; organize fikir temeline oturtulmuş şuurlu hareket demektir. Kör-döğüş, aksiyon değildir. Öfkeli hareket aksiyon olamaz.

Bize ne oldu ki, hasımlarımızı bile güldürecek bir infirat ve kısır çekişme içerisindeyiz. Kusurlarımızı bağışlama yerine birbirimizi yemeye hazırlanıyoruz.

Düşman, “BÖL PARÇALA YUT” savaş stratejisini kazanmış görünüyor.

Sonucu nefsaniyete varan çekişme, gerçek müminin vasıflarından değildir.

Nefsi öldürmekle başlayan “İnsan-ı kâmil” yolu, İslam tebliğcilerinin aydınlık yolu olmalıdır.

Bırakalım siyaset kendi yolunda yürüsün. Fırkacılık, irşad ehlinin önüne konulmuş bir şeytani tuzaktır.

MESLEKİ KURULUŞLARIMIZ VE TEŞKİLATIMIZ BİRBİRİNE DÜŞÜYÜR

Yukarıda belirttiğim gibi Diyanet mensuplarını, imam-hatip liselerini, ilahiyat fakültesi ve yüksek İslam enstitülerini, bu hizmetleri desteklemek üzere kurulan hayır derneklerini temsil eden beş üst kuruluşumuz yani Federasyonumuz vardı:

- Türkiye Din Görevlileri Federasyonu,
- İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Federasyonu,
- Yüksek İslam Enstitüleri Talebe Federasyonu,
- İmam-Hatip Liseleri Mezunları Federasyonu,
- İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu.

Biz bunlara “Beşi Bir Yerde” derdik. Diyanet İşleri Başkanlığının ka-
nun, bütçe, kadro meselelerinde aynı raporu ortaklaşa imzalarlar; talep-

leri, retleri, savunmaları aynı olurdu. Din hizmetleri ve din eğitimi camiasının ahir zaman fitneleri karşısındaki bütünlüğünü de bu beşi bir yerdeler sağlardı.

Ne acıdır ki hizmetlerimizin ve teşkilatlarımızın birliğini temsil eden bu merkez kuruluşlarımız da gündelik siyasetin nefislere hoş gelen cazibesi (!) karşısında dağılmaya başladı. Tabii peşinden de bağlı ve alt kuruluşlarımız.

“Balık baştan kokar.” atasözü, gerçekliğini bir daha ispat ediyordu.

“İmam-Hatip Liseleri Mezunları Federasyonu” genel kurul toplantısında, Ankara İmam-Hatip Lisesindeki öğrencilerimin birbirlerinin; ağabeylerinin ve öğretmenlerinin üzerlerine nasıl bir gayz ve öfke ile saldırdıklarına bizzat şahit oldum ve kahroldum.

Hâlbuki birkaç yıl önce onlar henüz öğrenci iken okuldaki kokuşmuşluğu gidermek için birbirlerine ve bilinçli öğretmenleriyle nasıl sarmaş dolaş idiler! Siyaset; ahlakımızı ne hâle getirmişti? Bunun bir örneğini de “Din Görevlileri Federasyonu” genel kurulunda yaşadık. Yapıcı hizmetleriyle bugün de âdeta tek üst kuruluşumuz olan bu Federasyonumuz, birbirleriyle siyaset bahaneli mücadele veren iki kardeş grup arasında el değiştirirken, “Beşi Bir Yerde”ki hizmet ortaklığının nasıl bozulduğu da kamuoyuna yönelik karşı bildirimlerle ortaya çıktı.

Basına da intikal eden bu kardeş kavgası, aslında içten içe yıllardır devam eden kaynaşmaların dışı vurumundan başka bir şey değildi.

Yazıktı ama kime? Tabii ki hizmetlere ve ümmetin “Vahdet” bilincine.

7. Bölüm

*Diyanet İşleri Başkan
Yardımcılığı Dönemi*

DIYANET İŞLERİ BAŞKANI DEVLET BAKANİ OLUNCA

1977 yılında kurulan “II. Ecevit Hükümeti”nde, eski Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan Devlet Bakanı olmuştu.

Bu dönem Diyanet’i, Devlet Bakanı Hasan Aksay döneminin aksi istikametinde yeni tartışmaların, yeni polemiklerin içine sürükledi.

Merkez ve taşrada, önceki dönemde sürgün edilen mağdurların birçoğu Danıştay’dan ‘İptal’ kararları almışlardı, ama Süleyman Ateş yönetimi, Bakanlığın basına kadar yansıyan sözlü baskılarına rağmen bu kararları uygulamıyordu.

‘Bakan’ ile ‘Başkan’ arasında yeni sıkıntıların içine düşmüştüm.

Diyanet İşleri Başkanı iken beni Diyanet’e “Hukuk Müşaviri” olarak alan Lütfi Doğan, Bakanlığın hukuk danışmanlığını da bana yüklercesine, Diyanet yönetimine Danıştay kararlarını uygulamaları konusunda hukuki baskı kurmamı istiyor; Diyanet yönetimi bu konuda kararlı bir direniş gösteriyordu.

Nihayet Devlet Bakanı işi “Yazılı Emir”e dönüştürdü. Artık ben hem Bakanlığa, hem Diyanet’e; daha doğrusu hem Bakan’a, hem Başkan’a danışmanlık yapıyordum. Devlet Bakanı’nın, Başkanlığa yazılı talimatını ben yazıyor; Başkanlığın Bakanlığa vereceği savunmayı keza ben kaleme alıyordum.

Rolüm, iki tarafı da yumuşatmak ve aradaki soğukluğu gidermekti. Başkan Süleyman Bey’i önce taşra görevlilerimizin aldıkları Danıştay kararlarını uygulama hususunda ikna ettim ve Bakanlığa, yazılı emrin taşra tarafını yerine getirdiğimizi belirten bir cevap yazdım.

Bununla biraz rahatlayacağımızı umarken Bakanlığın, merkez personeline ait Danıştay kararlarının da uygulanması konusunda üç günlük süre veren daha sert bir yazısını yazmak zorunda kaldım. Devlet Bakanı imzalı bu yazıyı, başkalarının eline geçmesin diye Başkanlığa bu defa kendim getirdim ve Başkan’a elden verdim. Süleyman Bey, Bakan’ın benimle görüştüğünün ve benim iki makam arasındaki sertliği gidermeye özen gösterdiğimin farkında idi.

Verdiğim zarfı açtı, okudu ve bana döndü. Yazı zehir zemberekti.

“Ne yapmamı istiyorsunuz Hamdi Bey?” diye sordu.

268

“Taşrayı uyguladık; merkeze ait Danıştay kararlarını da uygulayacağız.” dedim.

Cevabı hem sert ve kararlı, hem de bir yöneticinin asla düşmemesi gereken bir kahır ifade ediyordu:

– Yani ben şimdi personel dairesi başkanını yerinden kaldıracağım, onun yerine Ahmet Özcan Uşan’ı oturtacağım öyle mi?

– Evet.

– Olmaz öyle şey!

– Reis Bey, olacak.” dedim. Bakan emir verdiği için değilse bile, “Yargı Kararı” olduğu için ve asıl, teşkilatın huzuru ve kaynaşmaların artık sona ermesi için olacak.

Başkan sessiz ama asabi ve tepkili idi.

Yukarıda ifade ettiğim gibi Süleyman Ateş, nev-i şahsına münhasır bir kişi idi. Başkalarının emri ve yönlendirmesiyle hareket etmeyi asla sevmeydi. Makamında bulunduğu bir sırada, Devlet Bakanı Süleyman Arif Emre’nin selamı ile gelen ve bir ilçe müftüsünün görevinden alınması hususunda ısrarcı olan mahalli parti yöneticilerine, –Süleyman Arif Emre’yi kastederek “Diyanet’i Süleyman yönetmiyor, ben yönetiyorum!” şeklindeki sert cevabına bizzat şahidim.

Reis Bey, gerçekte kendine ait olmayan ve siyaset kurumu tarafından yapılan icraatların faturasını ödüyordu. Artık Süleyman Ateş’in Başkanlıktan alınacağı söylenir hâle gelmişti.

CHP’NİN DİYANET REİSİ OLMAMI NASIL İSTERSİNİZ?!

Daha önce Diyanet’te başmüşavir iken Dr. Lütfi Doğan’ın Bakan olması üzerine Başbakanlık Müşavirliğine tayin edilen rahmetli Tefvik Ersen, hukuk müşavirliği odama gelerek bana bazı sitemlerde bulundu. Şöyle ki:

Dr. Lütfi Doğan Devlet Bakanlığı görevine başlayalı şu kadar zaman geçtiği hâlde, arkadaş grubumuzdan hiç kimse kendisini ziyarete gitmemişti. Hâlbuki sel önünden kütük kapmak isteyenler, daha şimdiden Bakan’ın etrafını sarmış, Diyanet ile ilgili olarak olmayacak şeyler istiyorlardı.

Dediğine göre, Bakan Lütfi Bey söylenen her şeye çabuk inanan bir kimse idi. Bu talepkâr insanların istekleri ile Diyanet’in zaten bozulmuş düzeni daha da bozulabilirdi.

Başkan’ı görevden almayı düşünüyordu. Diyanet’in başına kurumu tanımayan bir kimse getirilirse bu daha büyük bir felaket olurdu.

Bunları Sami Uslu ve Rıza Selimbaşoğlu ile de görüştüğünü söylüyor; üçümüzün, yanımıza arzu ettiğimiz başka arkadaşları da alarak Bakan’ı ziyaret etmemizi; Diyanet konusundaki düşüncelerinde Bakan Bey’e yardımcı olmamızı istiyordu.

Dediğini yaptık. Yanımıza kendisini de alarak –ya da o bizi yanına alarak- sanıyorum üç ya da dört kişi Devlet Bakanı’nı ziyaret ettik.

Tefvik Bey’in dediği gibi Bakan hemen Başkan’ı görevden almak istediğini ifade ederek söze başladı ve yerine üniversiteden bir kişiyi getirmeyi düşündüğünü söyledi. Ona göre, üniversiteden getireceği kişi –mevcut Başkan doçent olduğuna göre– en az profesör olmalıydı.

Tefvik Ersen, sözün tam da buraya gelmesini beklercesine söz aldı ve manifesto değerinde sert, net ve arı duru bir konuşma yaptı. Konuşmasında, Süleyman Ateş’in bir üniversite elemanı olduğunu, kötü bir insan olmadığını, ama dışarıdan geldiği ve kurumu tanımadığı için teşkilatta zaafilar ortaya çıktığını, bir partinin elemanlarının, merkezi de taşrayı da ağ gibi sardığını, Diyanet’i, gündelik siyasetin tasallutundan ancak Diyanet’te kadrosu olan içeriden bir kişinin kurtarabileceğini anlattı.

269

Bakan Lütfi Doğan bunun üzerine merakla sordu:

“Peki, böyle bir kişi var mı?”

Tevfik Bey aynı netlikle ve kısa teklifini ortaya koydu:

“Var, Tayyar Altıkulaç var!”

Bu cevap üzerine Bakan Bey suskunlaştı, başı öne düştü ve herhâlde bu suskunluk birkaç dakika sürdü. Anlaşılan, beklemediği bu cevap karşısında fevkalade üzülmüş; rengi de kapkara olmuştu.

Bizi de üzen bu suskunluğu ben bozdum ve “Bakan Bey’i üzdük.” diye söze başlayarak ortamı yumuşatmaya çalıştım.

Başını hiç kaldırmadan, Bakan’ın ağzından kırık dökük şu kelimeler döküldü: “Tayyar, geçmişte başkan yardımcısı iken beni çok üzdü, yine üzer diye korkarım.”

Tevfik Ersen ise son noktayı şöyle koydu: “Tayyar Altıkulaç artık o eski Tayyar Bey değil Sayın Bakan! Başkan yardımcısı iken Diyanet’e yeni gelmişti. Sonradan Din Öğretimi Genel Müdürlüğü yaptı. Şu anda Talim ve Terbiye Kurulu üyesi. Yüksek İslam’daki hocalığı sebebiyle Diyanet kadroları kendisini fevkalade iyi tanır ve sever. Tayyar Bey de Diyanet’te kimin ne olduğunu herkesten iyi bilir. Diyanet’i ancak o zaptu-rapt altına alabilir.”

Bakan Bey kendine gelmiş olmalı ki, “Peki, gidin bir konuşun bakalım.” diyebildi.

İlk fırsatta Tayyar Bey’le buluştuk, ama o, Bakan’dan daha da sertti. İşte itirazlarının toplandığı gerekçenin özeti: “Siz bana, CHP’nin Diyanet İşleri Reisi olmamı nasıl teklif edersiniz?”

Hayal kırıklığına uğramıştık.

Günlerce süren toplantı ve görüşmeler yaptık. Ankara’dan, daha önce başkan yardımcılığı yapan Isparta Milletvekili Yakup Üstün’ü; İstanbul’dan yakın arkadaşları Bekir Topaloğlu ve Hayrettin Karaman’ı da bu toplantılarda hazır bulundurduk.

Hayrettin Hoca aynen Tayyar Bey gibi başlangıçta bu teklife karşı çıkmış ise de sonunda kader ağlarını ördü ve Tayyar Bey, Bakanlar Kurulu kararı ve Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ün onayı ile Diyanet İşleri Başkanı oldu.

Diyanet’i bugünlere getiren yeni dönem böylece açılmıştı. Bir partinin veya iktidarın değil, Diyanet’in; milletın, hatta ümmetin diniyat (tabiri bilerek kullanıyorum) başkanı olduğuna “Beyne’l-İslâm” bütünleştirici proje ve çabalarını ileride okudukça siz de hak vereceksiniz.

TAYYAR ALTIKULAÇ HOCAM İLE KADER BİRLİĞİMİZ: O BAŞKAN, BEN YARDIMCISI

Devlet Bakanı Lütfi Doğan'da da Tayyar Bey'de de tereddütler vardı. Biri Tayyar Bey Başkan olunca beni üzer diyordu; Tayyar Bey ise CHP iktidarı döneminde Diyanet İşleri Başkanı olmak istemiyordu. Peki Tayyar Bey CHP'nin mi, Türkiye'nin mi Diyanet İşleri Başkanı oldu ve Devlet Bakanı Lütfi Doğan'ın korktuğu oldu da Tayyar Bey onu üzdü mü? -Bu sorunun cevabı, müteakip bölümlerde zaman-zaman karşımıza çıkacak ama ben önce kendimden bahsedeyim.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyesi Tayyar ALTIKULAÇ ve Devlet Bakanı Dr. Lütfi DOĞAN Hocalarımızı -iki mütereddit dostu- ikna ederek Diyanet'te "Altıkulaç Dönemi"nin önünü açmıştık, ama bana da bir fatura kesilmişti. Sen misin Tayyar Bey'i Başkanlığa teklif eden dercesine, beni de hocamın yardımcılığına getirdiler. Sabık Başkan Devlet Bakanı; eski başkan yardımcısı -yeni Talim ve Terbiye Kurulu üyesi- Başkan; devletin işine burnunu sokmaya yeltenen ben de bunun diyetini ödercesine başkan yardımcılığına getirilmiş; iki değerli hocamın kaderine ortak olmuşum. Yanıma bir de taşra personelimizden Halil Sevgin refik olarak verildi. Siyasi polemiklerin içerisinde yuvarlanan Diyanet, bu dört kader ortağına emanet edilmişti.

Tayyar Bey gibi Diyanet'i ve din eğitimi camiasını çok iyi bilen bir tecrübe abidesi başımızda olduktan sonra doğrusu işimiz zor olmayacaktı. Tayyar Bey'in Millî Eğitim Bakanlığına geçmeden yani Diyanet İşleri başkan yardımcısı iken oluşturduğu kadro bütünüyle dağıtılmış değildi. Yerlerinden alınanların da uygulanmayan Danıştay kararları vardı. Yapılacak iş, bu Danıştay kararlarını uygulamaktan ibaretti.

Öyle de oldu. Personel Dairesi Başkanı Ahmet Özcan Uşan, Özlük İşleri Müdürü Rıza Selimbaşoğlu, Olgunlaştırma Müdürü Şükrü Öztürk, Donatım Müdürü Arif Özdemir makamlarına oturtuldular. Eskilerin mahkeme kararlarıyla masalarına dönmeleri üzerine de yerlerine getirilenler eski mekânlarına döndüler. Başkan Yardımcıları Hasan Ege ve Mustafa Türkgülü, başkan yardımcılığında görevlendirilen Hasan Seyithanoğlu, Başkanlık müşaviri -eski millervekili- Hasan Buz, Personel Dairesi Başkanı Mehmet Ali bey, Donatım Müdürü Mustafa Kalfaoglu ve alt kademedeki başkaları.

İl ve ilçe müftülüklerinde de gerekli düzeltmeler yapıldı. Geriye, yeni şartlara göre yeni projeler üretmek ve uygulamaya koymak kalıyor-

du. Üzerimize manevi yönüyle de resmî sorumluluk itibariyle de bir büyük yük yüklenmişti.

Bu yükün altından kalkabilecek miydik? İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünden hocam olan; Diyanet'te başkan yardımcısı iken hukuk müşaviri olarak kendisiyle beraber çalıştığım; Millî Eğitim Bakanlığındaki görevlerinde kendisiyle irtibatımı kesmediğim Tayyar Bey'in, önümüzü açan Diyanet günlerini özetleyerek de olsa sunmadan geçmemeliyim.

DIYANET'TE ALTIKULAÇ DÖNEMİ 1. ALTIKULAÇ'TAN ÖNCE DIYANET

Diyanet'te Tayyar Altıkulaç dönemi deyince bunu ikiye ayırmak zorundayız: "Başkan Yardımcılığı" dönemi, "Başkanlık dönemi".

Başkan yardımcılığı döneminin bir kısmında ben yokum. Olduğum kısmında ise yönetimde değilim. O, 1971'de ben 1974'te geldim. Dahası, o başkan yardımcısı iken dediğim gibi ben yönetimde değil, hukuk danışmanı idim. Yönetimde birlikteliğimiz 1978'de yani onun başkan, benim başkan yardımcısı olmamla başlar.

Diyanet İşleri Başkanlığının yeniden inşasını ise Tayyar Bey'den de öncelere, yani imam-hatip okulları, ilahiyat fakültesi ve yüksek İslam enstitüsü mezunlarının devreye girmelerinden itibaren başlatmak gerekiyor.

1950'li yılların sonlarına gelindiğinde imam-hatip okulları mezun vermeye başlamış, mezunlar dernekler kurmaya, daha önce kurulmuş mesleki derneklerin yönetimlerine katılmaya ve aynı amaçlı dernekleri bir araya getirerek üst kuruluşlar yani federasyonlar oluşturmaya yönelmişlerdi.

İlk federasyonumuz, "Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu"dur. Çeşitli vilayetlerde kurulan İlim Yayma Cemiyetleri, imam-hatip okulu ya da mezunları koruma dernekleri bir araya gelerek Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonunu kurdular.

İkinci kuruluşumuz "İmam-Hatip Okulu Mezunları Cemiyetleri Federasyonu" idi. Federasyonu kurma ihtiyacı, bu okul mezunlarının devam edecekleri bir yükseköğretim kuruluşu açılması çalışmaları sırasında ortaya çıktı.

Diyanet mensuplarının haklarını savunmak üzere kurulmuş bir federasyonumuz daha vardı: "Türkiye Din Görevlileri Federasyonu". Önceki adı "Hayrat Hademeleri Federasyonu" iken ismi değiştirilmişti. Bu federasyon, bir yandan din görevlilerinin haklarını korumak ve savunmak

için çalışırken diğer yandan kardeş federasyonlara da destek veriyordu. Üç federasyon, sacayağı gibi ortak çalıştılar.

Bu gönüllü kuruluşlara destek veren basın organları da vardı. *YENİSA-BAH* gazetesi bunlardan biri idi.

İmam-hatip okulu ve ilahiyat fakültesi mezunlarının Diyanet İşleri Başkanlığında görev almaları ve özellikle de intibakları için hukuki bir mevzuat yoktu. Buradan hareketle Diyanet mevzuatının bir teşkilat kanunu ile yeniden düzenlenmesi gerektiği hususu ortak hedef olarak ele alındı.

1961 Anayasası, Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili maddesinde Başkanlığın yürüteceği hizmetlerin çıkarılacak bir Teşkilat Kanunu'nda gösterileceği belirtiliyordu. Sivil hükümete geçilmeden yani ihtilal hükümeti döneminde Millî Birlik Komitesi üyeleri Mehmet Özgüneş ve Ahmet Yıldız'ın da destekleriyle "Diyanet Teşkilat Kanunu" taslağı hazırlanmış, ama TBMM'den geçirilememişti.

Üç mesleki federasyon buraya yoğunlaştı. Daha doğrusu Diyanet İşleri Başkanlığının, yürüttüğü hizmetlerle orantılı hukuki imkânlarla kavuşturulması meselesi bu üç mesleki kuruluşun ilk önemli sınavı oldu ve Teşkilat Kanunu 1965 yılında Süleyman Demirel hükümeti döneminde bu genç kadronun canhıraş çabalarıyla çıkarılabildi. Bu çabaların ayrıntılarını *Türkiye'nin Dönüşüm Sürecinde İmam-Hatip Liseleri* adlı kitabımda anlattım.

Diyanet Teşkilatı, bu kanunun "Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" adıyla yürürlüğe konulmasıyla yeni imkânlarla kavuştu. Yani Diyanet yeniden yapılandırıldı.

Kanun'a göre, Din İşleri Yüksek Kurulu yeni hükümlerle yeniden oluşturulacak; Teftiş Kurulu kariyer usulüne göre yeniden tanzim edilecek; cami kadrolarının tahsis ve dağıtımını sağlam usullere bağlanacak; yeni disiplin kurulları kurulacak; yeni daire başkanlıkları, yeni müdürlükler ve yeni birimler tesis edilecek; merkezden taşraya her alandaki görevler için getirilen nitelik şartları sebebiyle tüzükler; yönetmelikler ve talimatlar düzenlenecekti. Kısaca, merkez ve il kuruluşlarıyla Diyanet İşleri Başkanlığı yeniden tanzim olunacaktı.

Tüzük, yönetmelik ve talimat tarzında, hazırlıkları müteakip yıllara da yayılan 14 ayrı mevzuatın hem merkez birimlerinde, hem iller kuruluşlarında uygulanışı, dolayısıyla bütün bu mevzuatın tanzim ettiği hizmetlerin verimli hâle getirilmesi, daha önemlisi ise Diyanet İşleri Baş-

kanlığının devlet kurumları içerisinde saygın bir yere gelmesi, artık sürgit devam edecek bu himmetlerin sonucu olmuştur.

Bunlar, Tayyar Bey'den önceki altyapı oluşumları.

2. TAYYAR ALTIKULAÇ'IN BAŞKAN YARDIMCILIĞI DÖNEMİ

Tayyar Bey *Zorlukları Aşkarken* adlı hatıratında başkan yardımcısı olarak 1971 yılında geldiği Diyanet'i şöyle tasvir eder:

“-Koridorlarda insanlara değmeden yürümeniz mümkün olmuyordu. İş takibi için taşradan bir hayli insan Başkanlığa geliyor, gelenin işleri yürüyor, gelip işini takip etmeyenlerin işleri aylarca masalarda bekliyordu. Milletvekilleri büroların içine kadar giriyor, memurun masasının yanında oturarak, takip ettiği işi anında sonuçlandırabiliyordu.

Yazışma usulünü bilen yetişmiş eleman yok gibi bir şeydi. Dosyalama sistemi felçli idi. Aradığımız bir personel dosyasına ulaşmamız bazen günler alıyordu. Memurların elinde sekiz alternatifli dosya bulma anahtarı vardı. Görülmek istenen bir dosyayı bulmak için sıra ile bu alternatiflerin bazen hepsine başvuruluyor ama dosyanın yine de bulunamadığı oluyordu. Arşiv güvenliği yetersizdi. Personelin dosyasında saklanması gerekli belgelerin başkalarının elinde dolaştığı veya dosyadan kaybolduğu, zaman-zaman yaşanan sıradan olaylardı.

Bir gün mesai saati içinde bizzat kendim dosya arşivine inmiş ve 5-6 dosyayı gizlice almıştım da, arşive girip-çıkıştımdan hiçbir görevlinin haberi olmamıştı. Sonra bu dosyaları istemiş, görevlilere bir-iki gün aratmış, bundan sonra bu sorumsuz görevliler hakkında yapılması gerekenleri yapmıştık.

Bürolarda gizli işsizlik vardı. Küçük-küçük odalara girdiğinizde örgü ören hanımlarla karşılaşmanız mümkündü. Her birinin içinde iki-üç kişinin oturduğu bir dizi odada düzen kurulması ve iş disiplininin sağlanması düşünülemezdi.

Başkanlık merkezinde Karadenizliler-Kızılcahamamlılar sürtüşmesi yaşanıyordu. Yönetim, dışarıdan gelen ve kendi içlerinde mevcut daha önemli sıkıntılardan, herhalde bu problemlere eğilmeye vakit bulamıyordu. Özetle söylemek gerekirse, Başkanlık bürokrasisini sil baştan yeniden ele almak gerekiyordu. Ben de öyle yaptım. Biraz da siyaset üstü iktidardan aldığım destekler ve bir grup fedakar arkadaşımın birlikteliğiyle sürdürdüğümüz çabalarla bu işleyişi düzeltmeye çalıştık”.

Diyanet'i bir sivil/gönüllü kuruluş yapısından bugünlere getiren himmet, şüphesiz yukarıda sözünü ettiğimiz genç ilahiyatlı grup ile el ele

Tayyar Altıkulaç'ın ona güven duyan teşkilatının desteğinde yürüttüğü tedbirli ve akıllı yönetimin farklı hükümetler döneminde de istikrarlı şekilde sürdürülmesidir.

Kendimize dönersek benim Diyanet'teki yöneticilik yıllarım, hukuk müşavirliğinden - başkan yardımcılığına atandığım 1978 yılı başında başlar. Yani Tayyar Bey Hocamızın Başkanlık makamına atanmasıyla.

Diyanet İşleri Başkanlığı makamına ikna edilerek gelen Tayyar Bey, kurumu bıraktığı yerden ele alacak; siyasi müdahalelere kapıları sıkıca kapatacak; halef selef iki dostun kişisel kasıtları olmasa da üslup ve tarzları gereği Devlet Bakanı Lütfi Doğan'ın onun hakkındaki tereddütleri aynıyle tahakkuk edecekti. Yani Başkan, Bakan'ı farklı yönetim anlayışı sebebiyle üzecekti.

Şimdi o uzun sürece adım atalım.

BAŞKANLIĞA BİSMİLLAH VE YENİ HİZMET PROJELERİ

Tayyar Bey Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulundan Diyanet İşleri Başkanlığına gelince her zamanki tavrıyla işe hızlı başladı.

278

İlk icraatı, birimlerin yürüttüğü hizmetleri “Yıllık Çalışma Programı”na bağlamak oldu. Her birim, yıl içerisinde gerçekleştireceği hizmetleri haftalara ve aylara bölecek; her hafta başı pazartesi günleri Din İşleri Yüksek Kurulu salonunda yapılmasını kararlaştırdığı üst yönetim toplantısında geçen hafta gerçekleştirdiği ve gelecek hafta gerçekleştireceği hizmetler konusunda bilgi verecekti.

Birim başkanlarının hazırladıkları haftalara ve aylara bölünmüş ayrıntılı programları bir kitapçıkta toplamak ve birimlere dağıtmak görevi benimdi. Bu, başkan yardımcısı olarak benim ilk görevim oldu.

Bir de merkez personelinin disipline edilmesi için iki aşamalı takip.

1. Mesai başlamadan yarım saat önce giriş kapısında duracak ve personeli izleyecektim. Kılık kıyafeti nasıl, tıraşı düzgün mü vb.

2. Görevlilerin mesaiye zamanında gelip gelmediğini kontrol amacıyla her birim için imza çizelge dosyası oluşturacaktım. Her görevli, birimine geldiğinde isminin yanını imzalayacaktı ve mesainin başlamasından on dakika sonra bu dosyaları birimlerden toplatarak kontrol edecektim.

12 Eylül askerî harekâtı henüz olmamıştı, ama biz askerî disiplini şimdiden başlatmıştık. İyi de olmuştu. Zira bu sadece şekli bir takip değil, görevlilere iş disiplini bilincini de hatırlatan toplu eğitimdi.

Başkan, Diyanet hizmetlerine yeni bir hamle, Diyanet personeline yeni bir disiplin ve anlayış getirmekte kararlıydı. İdari işlerde Anayasa ve kanunlar; dinî hizmetlerde Kur'an, sünnet ve bu temel üzerinde gelişen sahih gelişmeler dışında bir bağlayıcılık tanınmayacaktı. Bu konuda müftü toplantıları yaptı, genelgeler gönderdi, *Diyanet Gazetesi*'nde 'Başyazı'lar yayımladı.

Camilerimizde, Kur'an kurslarında, okullarımızda, evlerde, sokaklarda elektrik ve su kullanımında tasarruflu davranılması; bu konuda toplumun uyarılması hususunda genelge yayımladı.

Teşkilat Kanunumuza göre köy camilerine her yıl 1000 (bin) kadro verilmesi öngörüldüğü hâlde, Tayyar Bey'in Başkanlığa geldiği 1978 yılına kadar dört yıl boyunca tek kadro tahsisi yapılmamıştı. Yeni Başkan ve Bakan, göreve geldikleri yıl 2000 (iki bin) kadro tahsisini sağladılar.

İl müftülüklerinden 15'ine birinci derece; 20'sine ikinci derece; 32'sine üçüncü derece kadrolar tahsis edildi. İlçe müftülüklerinden 125'ine de dördüncü dereceden kadrolar verildi.

Başkanlık merkezinde dört yeni daire başkanlığı; yedi müdürlük kuruldu. Yıllardır doldurulamayan Din İşleri Yüksek Kurulu üyelikleri seçimle dolduruldu. Teftiş Kurulunu yeni elemanlarla zenginleştirmek üzere müfettiş yardımcılığı kadroları ihdas edildi.

279

Siyasetin Diyanet'e ve dinî hizmetlere müdahale etmemesi hususunda merkez ve taşra teşkilatları uyarıldı. “Din görevlilerinin omuzlarında yükselerek politika yapmak isteyenlere fırsat verilmemesi” hususunda 150 müftü ve vaiz ortak bildiri yayımladı. Bu konuda Devlet Bakanı Dr. Lütfi Doğan'a Başkanlık merkezinde bir brifing verildi.

İslam ülkelerinde dinî gün ve bayramların aynı günde yapılması hususunda İslam ülkeleri nezdinde girişimler başlatıldı ve Türkiye'nin bu teklifi, daha ilk uluslararası toplantıda kabul gördü. Müteakip yıllar içerisinde bu konuda beynel İslam bütünlük sağlandı.

Hac seyahati, “Bakanlar Kurulu kararı” ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kontrolüne verildi. Hac Dairesi Başkanlığı kuruldu. Diyanet Vakfı aynı yıl (1978) içerisinde ilk hac organizasyonunu gerçekleştirdi. Akşam Kur'an kursları uygulaması başlatıldı.

İLK BÜYÜK PROJE: HAC ORGANİZASYONU

Hac seyahati, 1979 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı denetimine verilin-

ceye kadar bir çile yolculuğu idi. Denetimsiz şirketler hatta kişiler, toplayabildikleri vatandaşları otobüslere dolduruyorlar; önceden hiçbir tedbir almadan yola çıkarıyorlardı. Suriye ya da Irak üzerinden gümrük kapılarında günlerce hatta haftalarca bekletilerek âdeti eziyet edilen vatandaşlar, kutsal topraklara ulaştıklarında da sokaklara bırakılıyorlardı. Zira seyahat düzenleyen kişi ve şirketlerin önceden ihtiyaçları kadar ev kiralama tedbirleri ve imkânları yoktu. Evler kiralanıncaya kadar sokaklarda çile çeken vatandaşların sağlık problemleri üzerinde de bir hazırlık yoktu.

Hükümet, Türkiye tarihinde ilk defa hac seyahatini resmî bir statüye bağladı.

Bu cümleden olarak;

1. Hac hizmetlerinin yurt içinde ve dışında düzenli bir şekilde yürütülmesi; hac seyahatine çıkacak vatandaşlarımızın sağlıklarının korunması için alınacak tedbirleri tespit üzere İçişleri, Dışişleri, Maliye ve Gümrük, Sağlık ve Sosyal Yardım, Ulaştırma, Kültür ve Turizm Bakanlıkları; Diyanet İşleri Başkanlığı ile Kızılay Genel Başkanlığı temsilcilerinden oluşan “Bakanlıklararası Hac Komisyonu” kuruldu. Bu komisyon, hac hizmetleri için alınacak tedbirleri görüştü ve karara bağladı.

2. Vatandaşlarımızın pasaport ve diğer işlemlerini tekemmül ettirmek için Ankara’ya gelme mecburiyetleri kaldırıldı; her il merkezinde “İl Hac Büroları” kuruldu. Hacı adaylarının pasaport ve diğer işlemleri mahallinden bu bürolarca yürütüldü.

3. Hac seyahatine çıkan Türk vatandaşlarının Mekke ve Medine’de kalacakları ikametgâhları tespit etmek ve kiralamak üzere bu iki merkezde ekipler görevlendirildi ve üç ay önceden mahalline gönderildi.

4. Karayolu ile seyahat eden hacı adaylarımızın çıkış işlemlerini gümrük kapısında topluca yapmak üzere İçişleri, Ulaştırma, Sağlık ve Sosyal Yardım, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile Diyanet İşleri Başkanlığınca çıkış kapısında görevli ekipler oluşturuldu. Hac kabilelerinin çıkış kapısında bekletilmemeleri için bu ekipler yeter sayıda personelle takviye edildi.

5. Vatandaşlarımızın yolculukları ve kutsal yerlerde ikametleri esnasında ortaya çıkacak sağlık problemleri için her türlü sağlık tedbirleri alındı. Bu maksatla Mekke ve Medine’de 70’er yataklı sabit “Türk Hastaneleri” kuruldu. Bu iki şehrin, Türk hacılarının kaldıkları çeşitli bölgelerde yeter sayıda sağlık istasyonları kurulması planlandı.

6. Habur çıkış kapısı, Bağdat, Suudi Arabistan’ın Ar’ar giriş kapısı ve

yol güzergâhının gerekli yerlerinde Kızılay Genel Başkanlığınca gerekli sağlık tedbirleri alındı. Bu hizmetler gidiş ve dönüşte Türk hacılarının ihtiyaçlarına hazır hâlde bulunduruldu.

7. Türk vatandaşlarına seyahat esnasında ve kutsal topraklardaki ziyaret ve ibadetlerinde yardımcı olmak üzere yeteri kadar din görevlisi tanzif edildi ve bu görevliler kurstan geçirildi.

8. Türk vatandaşlarının daha sağlıklı ve düzenli seyahat etmelerini sağlamak üzere Irak ve Suudi Arabistan yetkilileri nezdinde girişimlerde bulunuldu ve gerekli koordinasyon sağlandı. Ayrıca bu ülkelere ait giriş ve çıkış kapılarında Türk kafilelerine yardımcı olmak üzere Arapça bilen tecrübeli elemanlar görevlendirildi.

9. Türk kamuoyunun yakından ilgilendiği bir konu da Suudi Arabistan'da kesilen kurbanların değerlendirilmesi konusuydu. İslam Kalkınma Bankası ve Türkiye Diyanet Vakfı işbirliği ile bu kurbanların değerlendirilmesi çalışmaları başlatıldı. Bu amaçla yeterli sayıda uzman kasp ve onlara nezaret etmek üzere veteriner hekimler görevlendirilerek usulüne uygun bir şekilde muhafaza altına alınacak kurban etleri, Afganistan başta olmak üzere, Afrika'da açlıkla karşı karşıya bulunan fakir İslam ülkelerine sevk edilecek, hac ve kurban ibadetinin dinî esprisine uygun bir hizmet gerçekleştirilmiş olacaktı. Bu uygulama, Asr-ı Saadet'ten bu yana ilk defa ele alınmış olup şerefi de ülkemize aittir.

Karayolu seyahatinin Suriye-Ürdün güzergâhı yerine Irak üzerinden yapılması kararlaştırıldı; böylece karayolu seyahati kolaylaştırılmış oldu.

Bütün bu tedbirlerle hac seyahati kolaylaştırılarak İslam ülkelerince de örnek alınan bir organizasyona kavuşturuldu.

BİR MUTLU GELİŞME: DİYANET VAKFI, ALTIKULAÇ VE BOZYAZI

1975 yılında Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan, Başkan Yardımcıları Tayyar Altıkulaç, Yakup Üstün ve Hukuk Müşaviri Ahmet Uzunoğlu yüz elli bin lira sermaye ile Diyanet Vakfını kurmuşlardı.

Vakıf senedinin mahkemece tescilinde kurucuların avukatı bendim.

Vakfın mahkemece tescili ve hükmi şahsiyet kazanmasından sonra ilk gayr-i menkulünü sağlamak da çok şükür bana nasip oldu.

Babacığım, Başkan Lütfi Doğan'a bir yatılı Kur'an kursu açtırmıştı ya. Benden, o Kur'an kursu öğrencilerinin iâşe ve ibatelerini karşılamak üzere muz bahçelerini bağışlayacağı bir 'Vakıf' kurmamı istedi. Di-

yanet Vakfının kuruluşunda hukuki prosedürleri hazırladığını bildiğim hukuk müşaviri refikim Ahmet Uzunoğlu'ndan yardım istedim. Onun yönlendirmesi, beni yeni bir vakıf kurma zahmetinden kurtardı.

Yeni bir vakıf kurmayacak, oraya bağışlayacağımız bahçeleri Diyanet Vakfına 'Şartlı' olarak bağışlayacaktık ve Diyanet Vakfı da Bozyazı'daki o bahçeleri işleterek, gelirini Bozyazı Kur'an Kursunun ihtiyaçlarına harcayacaktı. Vakıf senedi buna müsaitti.

Ankara'daki vakfın, Bozyazı'daki muz bahçelerini işletmesi, para kazanması ve bu parayı oradaki Kur'an kursuna harcaması aklıma yatmayınca hukuk müşaviri ağabeyim beni Başkan Yardımcısı Tayyar Bey'e götürdü.

Tayyar Bey, bunun Bozyazı kasabasının bağlı olduğu Anamur Müftülüğü nezdinde kurulacak vakıf şubesi vasıtasıyla yapılabileceğini belirtti ve benden babamı bu yönde ikna etmemi istedi. Müdebbir yönetici Tayyar Bey bunu bana telkin etti, ama bununla yetinmedi, bağışlanacak gayr-i menkulleri yerinde görmek istedi. Bu benim için bir sevinç vesilesiydi. Hem Tayyar Bey Hocama köyümü gösterecek, hem babamı yeni vakıftan vazgeçmesi hususunda ikna edecekti. Öyle de oldu. İkna ne demek, babacığım da bu kestirme yoldan memnun oldu.

Tayyar Bey bahçe olacak arsayı gezerken vârislerin en büyüğü ağabeyimi bir kenara çekti ve ağzını yokladı. "Sen bu Hamdi'ye bakma, o bizi memnun etmek için razı olabilir, ama siz de kardeşçe babanızın bu bağışına rıza gösteriyor musunuz?"

Ondan, "Razı olmak ne demek, Diyanet'i buralara çekmekten fazlasıyla memnunuz." cevabını alınca hocam da memnuniyetini izhar etti. Hem Bozyazı açısından, hem Diyanet Vakfı açısından bir 'İlk' başarmıştı. Tayyar Bey, bağış şartımızın genişletilmesi hususunda da bizi ikna etti. Şartı, "Kur'an kursu" yerine "Dinî hizmetler" olarak değiştirdi.

Sonradan ilçe olan tarihli Bozyazı'nın iki ayrı imam-hatip okulu, kız ve erkek iki yatılı Kur'an kursu ve model camileriyle, bugün çevresinde dinî bir merkez hâline gelmesinde, daha önemlisi yöre halkının İslami bilinç kazanmasında bu bahçelerin bağışının rolü büyük olmuştur.

ANAMUR'A GENÇLİK KAMPI

1975 yılında Başkanlığa ve ilgili bakanlıklara sunduğum "Yurtdışı Raporu"nda gurbetçi vatandaşlarımızın en büyük probleminin, çocuklarının millî ve dinî duygularla yetiştirilmesi olduğuna dikkat çekmiştim.

Bu durum, Diyanet İşleri Başkanlığımızın da üzerinde durduğu bir

konu idi. Nitekim çiçeği burnunda Diyanet İşleri Başkanımız Tayyar Bey, yurtdışından gelecek çocuklar için bir “Yaz Kampı” açmayı ve okulların tatil olduğu yaz aylarında gurbetçi çocukların o yaz kampında eğitilmelerini düşünür durmuş. Bu kamp, daha önce görüp beğendiği Anamur ve Bozyazı’da olabilir miydi?

Bir gün beni de yanına alarak Anamur/Bozyazı’ya doğru yola çıktık. Silifke üzerinden gidecek; Silifke’den Alanya’ya deniz sahilinde bir kamp yeri seçecektik. Sahil güzergâhındaki ilçe müftülerimizi de haberdar ettik ve müsait buldukları yerleri bize göstermelerini istedik. Silifke, Gazipaşa, Alanya her yer güzeldi de Reis Bey şefkatini esirgemediği Anamur’da karar kıldı.

Tarihî Mamure Kalesi’nin yakınında, ulu ve gür çam ağaçlarının denize sarktığı bir kıyıda, hemen 100 metre içeride, küçük ve metruk adacığ da bulunan bir yer ki âdeta saklı bir cennet. Bir de Toroslardan akıp gelen berrak pınarı var. Antalya Mersin asfaltına birkaç yüz metrede, fakat çam ormanlarının içerisinde kaybolmuş bir sekinet ve asudelik taşıyor. Hele de ben, oralı olduğum hâlde daha önce tanımadığım bu yeri bulunca sevincimden uçuyorum.

Anamur’dan ayrılmadan, bu projeye bizim kadar sevinen kadastrucuya buranın kadastro haritasını çıkarması için sipariş verdik.

Antalya üzerinden dönüşte Gazipaşa ve Alanya’da da sahillere gösterdiler, ama Anamur gibisi yoktu ve artık kararımızı da vermiştik.

Kadaastro haritası ve gerekli her türlü doküman bize ulaştırıldı. Orman Bakanlığı nezdinde gerekli yazışmalara da başladık, ama 12 Eylül askerî darbesi üzerine başka işlere yoğunlaştık ve konu tavsadı; ta 1993 yılında Hollanda/Lahey Büyükelçiliği Sosyal Hizmetler Müşaviri olduğum günlere kadar. Hollanda Diyanet Vakfı Başkanı da olduğum o tarihte Bozyazı’mıza yurtdışından gelecek gurbetçi çocuklarımız için Millî Güvenlik Kurulu ve Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Heyeti kararıyla 650 yatılı, 900 gündüzlü kapasiteli bir külliye inşa ettirecek ve ilk planda Hollandalı öğrencilerle Anadolu imam-hatip lisesi statüsünde eğitime başlayacaktık.

MAKAMA TABANCALI SALDIRI VE “SİYASİ MÜNTEHİR” DEVLET BAKANİ

“Siyasi Müntehirim” sözü, Devlet Bakanı Dr. Lütfi Doğan’ın. Bakan’ın korktuğu başına geldi. Bunun ilk örneği, Şanlıurfa müftü yardımcısının müftü olarak atanması konusunda çıktı. 1978’de CHP iktidarda idi ve önceki başkanımız Dr. Lütfi Doğan CHP Hükümeti’nde Diyanet’ten

sorumlu Devlet Bakanı idi. Tayyar Bey ise Başkanlığa yeni atanmış, yani henüz kozlar denenmemişti.

Yeni Başkan'ın resmî mevzuat ve prensiplerinden taviz vermeyen bir çetin yönetici olduğunu bilmeyen Şanlıurfa Milletvekili Celal Paydaş, Devlet Bakanı'ndan, bu il müftü yardımcısının müftü olarak atanmasını ister. İyi niyetli ve geniş yürekli Bakan, milletvekiline olumlu cevap verir ve konuyu bir yazılı notla Başkanlığa intikal ettirir. Müftü yardımcısının müftü olarak atanması için hizmet yılı gibi nitelikleri tutmamaktadır. Bu sebeple Başkan, Devlet Bakanı'na olumsuz cevap verir. Bakan'a kalsa buna da ikna olacaktır, ama Milletvekili Celal Paydaş, Bakan'a baskı yapmakta; yanına başka siyasileri de alarak âdeta her gün Bakan'ın makamına baskınlar yapmaktadır.

İki atış arasında kalan Bakan, nihayet milletvekiline, “**Başkan'a gidin, onu kendiniz ikna edin.**” demek zorunda kalır. İşte Diyanet tarihine bir skandal olarak geçen çirkin olay böyle meydana gelir. Tarih 28 Mart 1979'dur. Makama gelen Paydaş, Tayyar Bey'i ikna edemeyince tabancasını çıkarır, Başkan'ın kafasına dayar ve “**Ya bu iş burada bitecek, ya da seni öbür dünyaya göndereceğim!**” der.

286

Benim odam, Başkan'ın makamının hemen yanında idi. Gürültüler üzerine koridora çıktığımda, Başkan'ın ufak tefek koruması Safi Turan ile boylu poslu; müşekkel müheykel Milletvekili Paydaş kucak kucağa boğuşuyorlardı. Görevi gereği talimli koruma, parmağını tetiğin çekiş istikametine sokmuş, çekilmesini imkânsız hâle getirmişti, ama ikisi de birbirini git gel zorlamaya devam ediyordu. Gürültüler üzerine koşup gelenlerle koridor âdeta miting yerine dönmüştü. Başkan, hepimize yukarıdan bakan uzun boyu ile dimdik duruyor, soğukkanlılığı ile ortalığı yatıştırmaya çalışıyordu. En gencimiz olan Donatım Müdürü Yücel Akın, kendini kaybederek ve haykırarak boğuşanların üzerine atılıyor, kendisine engel olmaya çalışanlara da saldırıyordu. Böylesine bir dram.

Şımarık milletvekilini sinirli personelin elinden aldık, korumanın elindeki silahını geri verdik ve iteleyerek uzaklaştırdık. O da aşağı kalmıyor, merdivenlerden yuvarlanırcasına inerken “**Yine geleceğim! Bekleyin yine geleceğim!**” diye söyleniyordu. Haddini bilmezlik! Kamuoyu önünde hangi durumlara düşeceğini hesap edemiyordu.

Devlet Bakanı hocamız mı? Olan asıl ona olmuştu. Yeni atıldığı politikada ve çiçeği burnunda Bakanlığında yakınlarına yakınarak, “**Ben artık bir siyasi müntehirim.**” diyecekti. Buna müstahak mı idi? Hayır! Başkent

Müftülüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığında pişen ve dinginleşen yumuşak tabiatının kurbanı olmuştu. Müdebbir Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Bey, aynı gün gazeteci Saygı Öztürk'ü fotoğrafçısıyla birlikte makamına çağır-
dı ve rezaletin, ertesi günkü *Hürriyet*'te kamuoyuna duyurulmasını sağla-
dı. Hadise artık basını ve kamuoyunu uzunca süre meşgul edecekti.

HÜRRİYET SALDIRIYI İLK SAYFADAN DUYURDU

Hürriyet gazetesi, olayın ikinci günü yani 28 Mart 1979 tarihli sayısında dramı manşetten vererek basını ve kamuoyunu ayağa kaldırdı. Müteakip günlerde de olayın perde arkasını irdeleyen yazılar ve *Hürriyet* imzalı değerlendirmelerle bu çirkinliği vurgulamayı sürdürdü.

Diyanet İşleri Başkanı'na makamında tabancalı saldırı Cumhuriyet tarihinde ilk defa oluyordu. Genç gazeteci Saygı Öztürk' başarılı gazeteciliğin yolu açılmıştı.

KAMUOYU AYAĞA KALKTI

Kamuoyu, *Hürriyet*'in yayınına çabuk algıladı. 29 Mart 1979 ve müteakip günlerin gazeteleri ve köşe yazarları –sağ sol ayrımı olmaksızın– bu nevezuhur olayı en sert ifadelerle takbih ettiler. Oktay Akbal, Necati Zincirkıran, Hasan Pulur, Hüsamettin Çelebi, Ahmet Kabaklı, Ergun Göze, Doç. Dr. Fikret Saygılı, Maksut Türkmenoğlu, Yusuf Demir, Affan Gençosman, Veysel Akpınar, Lütfü Oflaz ve niceleri.

Bu yazıları ve haberleri görmek isteyenler *Diyanet Gazetesi*'nin 15 Nisan 1979 tarihli 21. sayısına bakabilirler. Bunlardan bazılarının başlıkları şöyle idi:

- *Bir CHP Milletvekili Diyanet İşleri Başkanı'na Tabanca ile Hücum Etti. Hürriyet/Manşet*
- *Paydaş'ın D. İ. Başkanı'na Tabanca ile Hücum Etmesi Teessürle Karşılandı. Hürriyet*
- *Ne Uğruna? Hürriyet*
- *Perde Arkası. Hürriyet*
- *Diyanete Çekilen Silah. Tercüman, Ahmet Kabaklı*
- *Diyanet İşleri Başkanlığı'na Hakaret. Ergun Göze*
- *Şecaat Arzetme Üzerine. Hasan Pulur*
- *Yenilir Yutulur Şey Değil. Necati Zincirkıran*
- *Birazcık Saygı. Lütfü Oflaz*
- *Diyanete Uzanan El. Maksut Türkmenoğlu*

287

- Diyanet İşleri Başkanı'na Tecavüz. Doç. Dr. Fikret Saygılı
- Çarpık. Yusuf Demir
- Milletvekili İş Takipçisi Değildir. Oktay Akbal
- Saldırı ve Sonrası. Hüsamettin Çelebi

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ BİLDİRİLERİ

Sivil toplum kuruluşları bildirimler yayımladı:

Millî Türk Talebe Birliği, Ankara Yazarlar Birliği, Ensar Vakfı, Türkiye Din Görevlileri Federasyonu, Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu, Türkiye İslam Enstitüsü ve İlahiyat Fakülteleri Mezunları Dernekleri Federasyonu, Türkiye İmam-Hatip Liseleri Mezunları Federasyonu ve bu federasyonlara bağlı mahalli dernekler, İlim Yayma Cemiyeti, Konya'da faaliyet gösteren yedi meslek kuruluşu ve Türkiye'nin her yanından dernek ve vakıflar bunlardan bazıları.

BAŞKAN'IN TEŞEKKÜRÜ

Diyanet İşleri Başkanı Altıkulaç, Diyanet yanında yer alan kamuoyuna basın aracılığı ile 'Teşekkür' etti:

"-Bilindiği gibi 27 Mart 1979 günü Başkanlığımızda müessif bir olay meydana gelmiştir. Hemen ifade edeyim ki, gerek siyasi partilerimizin, gerekse kamuoyunun bu olay karşısında gösterdikleri asil duyarlılık, üzüntümüzü büyük ölçüde hafifletmiştir. Bu olay nedeniyle bizzat Başkanlığımıza teşekkür ederek veya telgraf ve mektup göndererek üzüntülerini belirten meslektaşlarıma ve yurttaşlarıma şükranlarımı sunarım".

289

CUMHURBAŞKANI FAHRİ KORUTÜRK'ÜN JESTİ

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Altıkulaç'a "Geçmiş olsun" dileklerini bildirenler arasında idi. Korutürk, "Diyanet makamına saldırıyı üzücü bulduğu"nu kamuoyuna açıkladı ve Diyanet İşleri Başkanı'nı Çankaya'ya davet ederek kendisiyle uzun bir görüşme yaptı. Görüşmenin özeti Altıkulaç, 15 Nisan 1979 tarihli *Diyanet Gazetesi*'nde şöyle açıkladı:

"-Sayın Cumhurbaşkanımız davet ettiler, gittim. Benden olay hakkında bilgi istediler, kendilerine olayı kısaca arzettim. Olayı son derece müessif bulduklarımı belirttiler ve olaya şahit olan görevlilerimizin, gösterdikleri sabır ve tahammülden dolayı tebrik ve takdirlerini bildirdiler. Bu arada, üzüntüye kapılarak görevden ayrılmamın da uygun olmayacağını söylediler. Kendilerinden görev şevkimi arttırıcı telkinler aldım".

BAŞBAKAN ECEVİT'İN TE'VİLİ

Başbakan Bülent Ecevit de olay için Başkan'a üzüntülerini bildirdi ve saldırının “**Makama değil, Başkan'ın şahsına**” yapıldığını ifade etti. Hani, olayın ertesi günü Başkan'ın, “**Saldırı şahsıma değil, makama yapılmıştır.**” değerlendirmesini *Hürriyet* manşetten vermişti. Başbakan'ın “**makama değil şahsa**” değerlendirmesi, Başbakan'dan Başkan'a bir cevap ve reddiye niteliğinde idi. Başkan'ın Başbakan'a tepkisini müteakip bölümde sunacağım.

Diyamet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç, ülke genelinde devam eden bu toplu infialler üzerine bir basın toplantısı yaptı ve “**birlik ve huzuru bozucu davranışlardan kaçınılması**” hususunda Diyanet mensuplarını ve halkımızı uyardı.

DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULUNUN BASIN AÇIKLAMASI

Diyamet İşleri Başkanlığı “**Din İşleri Yüksek Kurulu**” bir basın açıklaması yaptı:

“-27 Mart 1979 Salı günü saat 19:00'da bir milletvekili tarafından, Müslüman-Türk milletinin en yüce dini ve en kutsal manevi makamında, Diyanet İşleri Başkanımızın şahsına, Diyanet camiasına, yüce dinimize ve mukaddesatımıza, ağza alınmayacak kadar çirkin ve son derece ağır sözlerle hakaret edilmiş, Müslüman milletimizi temsil eden Başkanımıza ve yanında bulunan mesai arkadaşlarına tabanca çekilerek fiili tecavüzde bulunulmuştur.

Böyle müessif bir hadisenin eşi ve benzeri Aziz Milletimizin tarihinde görülmemiştir. Dinine ve din adamlarına saygıyı şiar edinmiş bir milletin yüce dininin ve mukaddes inançlarının böyle bir saldırıya maruz kalması, hepimizin gönlünde derin bir yara açmıştır.

Tarih boyunca dinine en üstün saygıyı göstermiş Müslüman-Türk milletinin, bizimle birlikte bu hadiseden duyacağı elemi hudutsuz olduğuna inancımız kesindir.

Mukaddes olan dini inanç ve duygularla bunları temsil edenler her zaman ve her yerde bütün milletler tarafından en büyük saygıya layık görüle gelmişlerdir. Yüce dinimiz savaş halinde bile düşmanın dinine, mukaddesatına ve bunları temsil eden din adamlarına tecavüz ve hakareti yasaklamıştır.

Müslüman-Türk milletini yüce Meclisimizde temsil etmek gibi bir imtiyazı elde eden bir şahsın, bu imtiyazından faydalanarak Müslüman milletimizin en

yüce dini makamında, dine, mukaddesata ve din adamlarına fiilen hakaret ve tecavüzde bulunması, teessürümüzü daha da arttırmıştır.

Hepimizi gönülden yaralayan bu çok müessif hadiseyi şiddetle kınar, yüce Milletimizin bilgilerine saygıyla sunarız”. *Diyanet Gazetesi*, 28 Mart 1979.

DİYANET GAZETESİ'NDE BAŞYAZI

Ben de *Diyanet Gazetesi*'nin 15 Nisan 1979 tarihli 211. sayısında bir ‘**BAŞYAZI**’ yazarak, saldırıyı ‘**Hukuk**’ ve toplum açısından değerlendirdim.

“**DİNE SAYGI
TOPLUMA SAYGIDIR.**”

Din toplumun müşterek varlığıdır. Dine saygı, topluma saygı; dine saygısızlık topluma saygısızlıktır.

İslamiyet milletimizin bin yıllık inancıdır. Milli kültürümüz İslamiyet'le oluşmuş; İslamiyet'le olgunlaşmıştır. Düğünümüzde-derneğimizde, kılığımızda-kiyafetimizde bu inancın kıymet hükümleri yaşanır.

İslamiyet bugün de milli birliğimizin teminatıdır. “Din” birliğinde toplanan nüfusumuz, “Dil” birliği bulunan nüfusumuzdan fazladır. O halde İslamiyet, bütünlüğümüzü sağlayan en büyük güç, ortak paydadır.

Din, sosyal bir disiplin olarak yaşatılmalıdır. “Anayasa Mahkemesi”nin 1970/53 E. ,1971/ 76 K. Sayılı kararında belirtildiği gibi, bu sosyal disiplin ortadan kalktığı zaman, toplumda anarşi baş gösterir.

Toplumun ortak inancı olan dine saygısızlık göstermek, toplumu oluşturan fertlerin ve bir bütün olarak toplumun dini duygularını rencide eder. Buna kimsenin hakkı olamaz.

Fikir ve inançlara saygı, modern hukuk sistemlerinin getirdiği bir gelişmedir.

Bu esri ile “Türk Ceza Kanunu”nun 175'ci maddesinde dini hisleri rencide eden davranışlar; 176'ncı maddesinde ise din hizmeti yürütenler hakkında hakaret, dil ile tecavüz ve şiddet istimali cezalandırılmıştır”.

Mümaileyh, hakkında açılan kamu davası ile yargılanmıştır.

ANKARA'DAN UZAKLAŞIYORUZ. İSTİKAMET BİZİM KÖY

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün Başkan'ı daveti üzerine köşke beraber gittik. Görüşme bittikten sonra Cumhurbaşkanlığı Köşkünden bah-

çeye çıkmıştık ki bir basın ordusunun bizi beklediğini gördük. Başkan, şoförümüze asla durmamasını ve hızlıca uzaklaşmasını söyledi, ama ne mümkün! Etrafımız basın mensuplarıyla sarıldı.

Başkan camı araladı ve “Cumhurbaşkanı ile ne konuştunuz?” türü uğultulara bir tecrübeli bürokrata yakışacak şekilde “Açıklamayı Cumhurbaşkanımız yapacak.” dedi, ama sorulardan birine cevap vermekten kendini alamadı. Soru şu idi:

“Başbakan Bülent Ecevit, saldırının makamınıza değil, şahsınıza yapıldığını söylüyor.”

Reis Bey’in cevabı bir bürokrat nezaketinden çıktı ve kendi dik duruşuna yakışan bir cevap oldu:

“O, Başbakan’ın kendi kişisel görüşüdür.”

Takdir edileceği gibi dananın kuyruğu kopmuştu. Başbakanlığa bağlı bir öksüz kurumun başı, bağlı olduğu Başbakan’a kalabalık basın ordusu önünde bu ithamı yapınca artık hiç olmazsa bir süre Ankara’dan uzaklaşmalıydık.

Basının eline bulunmaz bir koz geçmişti. Başbakan’ı da Başkan’ı da rahat bırakmayacakları ortada idi. Kimselere benzemeyen sıra dışı kişilik Tayyar Bey, oturduğu makam koltuğundan kolunu uzattı ve sertçe omuzuma vurdu ve,

“Ankara’yı terk etmenin ve kendimizi kaybetmenin zamanı geldi. Bizim köye gidersek bizi orada da kolayca bulurlar. İstikamet Anamur ve Gazi Ahmet Ağa’nın evi.” dedi.

Harp malulü Gazi Ahmet Ağa *Bizi Yaşatanlar* romanının kahramanı olan babacığımı ve bu romanı da Başkan’ın, başkan yardımcısı olduğu 1973 yılında kendileri bastırmişti. Yani Ahmet Ağa, ben Diyanet’le tanışmadan önce Başkanlıkça tanışmıştı ve tanımıyordu.

Artık Başkan’ın anlayışına sığınarak rehber bendim ve kaptana talimatları ben verecektim. Kaptana Konya yolunu tutmasını söyledim. Başkan ise bana yolculuğun son talimatını veriyordu:

“Sakin güzergâhımızı kimseciklere duyurma, yoksa bizi oralarda da bulurlar.”

Emir emirdi ve demiri keserdi. Bizim için karartılmış Ankara’dan Akdeniz’e doğru bir cennet yolculuğa çıktık. Gazeteci baskınlarını, siyasi polemikleri geride bırakarak. Mevlânâ’yı, Torosları, Göksu’yu, Akdeniz’in meltemini koklayarak. Torosların Akdeniz’e bakan yamaçların-

dan yavru vatan Kıbrıs’ı ve Beşparmak Dağları’nın silüetini seyrederek. Bir cennet yolculuk; cennete yolculuk. Hele de benim için.

TABANCALI MÜFTÜ BURHANETTİN BABAYAKALI

Anamur Müftüsü Burhanettin Babayakalı “Tabancalı Müftü” olarak tanınırdı. Anamur’un sıcağında ceketini çıkarmak zorunda kaldığında bile tabancasını çıkarmaz, belki de suret-i mahsusada, çevresine göstermeye özen gösterirdi. Bundan olacak, bir defasında karakola uğradığında, kendisini tanımayan nöbetçi er “Buyurun komutanım!” diye selam durarak karşılamıştı.

Anamur’a indiğimizde gönlüm rahatlayacaktı. Zira ne basın, ne siyasi polemikçiler, müftümüzün yed-i emanetinde olacaktık. Üzerimizden kuş uçurtmayacağından emindim silahlı müftümüzün. İş Anamur’a kapağı atmaktı. Fakat Aydıncık kasabasına vardığımızda –ki daha menzimize 50 kilometre vardı–, akşam oluverdi. Başkan, kasabayı geçmeden televizyonu olan bir kahvehanede mola vermemizi ve 20:30 haberlerini izlememizi buyurdu.

Korktuğumuz başımıza mı geliyordu? Bülent Ecevit Başbakanı ve asıl adı ‘Gilindire’ olan Aydıncık çoğunlukla CHP’li olarak bilinirdi.

Daha beş-altı saat evvel CHP’li Başbakan aleyhinde beyanat vermiştik. Devlet televizyonunun bunu haber olarak vermemesi düşünülemezdi. Biz de Diyanet İşleri Başkanımızı alacak, Gilindirelilerin ortasına oturacaktık. Haberler okunurken Başkan aleyhine mırıldanmalar olursa bu yeni bir skandal olmaz mı idi?

Hayır, halkımızın büyüklerine olan saygısını ve irfanını burada bir daha müşahede ettik. Ne bizi kimsecikler tanıdı, ne herhangi bir tepki oldu.

Gece yarısına doğru gazi babacığımın evinde idik. Onun bu sürpriz misafirle ne kadar mutlu olduğunu anlatamam.

Bir anekdot: Misafirimizi, daha önce hiç açılmamış kar gibi yatağa emanet ettikten sonra babacığım, “Oğlum, Reis Bey yorgun. Sabah ezanı okununca sessizce çıkalım ve kendisini uyandırmayalım.” Diyanet İşleri Başkanı bu! Kalktığımızda, abdestini almış, çıkmaya hazırlanıyordu. Cami yanı başımızda. Hani, Gezendeli Hasan Efendi Hazretlerinin sitemi üzerine yapılan cami.

Tabi mihraba da o geçecek ve bize imamlık yapacaktı. İşte yeni Boz yazı demez misiniz?

Bizim ‘Tabancalı’ nam müftüye gelince, Anamur bizim köye 13 ki-

lometre uzakta. Diyanet İşleri Başkanı Ankara'da saldırıya uğramış ve Anamur'a gelmiş de bizim efe müftünün haberi yok. Telefonla haber verdiğimizde çıldırmış gibi Bozyazı'ya geldi. İnanmayacaksınız ama bu defa belinde iki tabanca vardı. Meğer olayları basından takip ediyormuş ve Ankara'ya gelme hazırlığındaymış.

Babacığım Babayakalı'ya bir tuhaf bakıyor. Bunu fark eden Tayyar Bey'in yaklaşımı ise olumlu: **“Dokunma Ahmet amca, bizim de boş olmadığımızı bilsinler!”**

Müftü Efendi, gelirken bütün gazeteleri getirmişti. Tek tek inceledik. Uzlaşmakta haklıydık, zira Ankara'da kıyamet kopmuştu. Celal Paydaş ve CHP topa tutulmuştu. Bazı basın organları Diyanet İşleri Başkanının istifa edeceğinden bahsediyordu.

Anamur'da kaldığımız süre içerisinde siyasetin ve basın mensuplarının tasallutundan uzak, sakin, asude günler geçirdik.

Ankara'ya döndüğümüzde ortalık yatışmış, kulaklar Diyanet İşleri Başkanının istifa edip etmeyeceğine çevrilmişti. Başkan, omuzlarında bulunan sorumluluğun farkında idi ve emaneti kimseciklere bırakmayacaktı. Kaldı ki kamuoyunun toplu tepkisi, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün kendisine sahip çıkması ve Devlet Bakanı'nın özür dilemesi kendisini teselli etmişti.

MÜNTEHİR DEVLET BAKANI DR. LÜTFİ DOĞAN İLE BİZİM KÖYDEYİZ

Anamur'un kapısı, Diyanet İşleri Başkanımız Tayyar Altıkulaç'ın gelişleriyle devletlere açılmıştı bir kere. Başkan'dan sonra sıra Bakan'da olmalıydı. Öyle de oldu. Anamur'a yeni açılan imam-hatip okulunun yeni binalarının temeli atılacaktı. Anamurlu bir imam-hatipli olarak bir hafta önceden Anamur'daydım. İlçe merkezinden güzel ve geniş bir arsa bulunmuştu. Bir yıl önce açılan okul, dükkân denilebilecek namüsa-it bir mekânda geçici olarak hizmet veriyordu. İkinci seneye tek sıra konulacak bir yeri yoktu. Anamur'un eşrafı bir araya gelmiş, yeni ders yılına bir bina hazırlığına girişmişti.

Yaşlı babacığım Ermenek'ten bir işçi grubu getirtmiş, binanın konuşlanacağı arsaya çadırlar kurdurarak inşaatın temellerini kazdırmış; temel atma törenine hazır hâle getirmişti. Bana düşen, bu töreni Anamur'un ve imam-hatip misyonunun şanına yaraşır şekilde düzenlemek-

ti. Bu da ancak bağlı olduğum bürokratik silsile ile olurdu. Yani ya Diyanet İşleri Başkanı, ya Diyanet'ten sorumlu Devlet Bakanı ya da her ikisi.

Diyanet İşleri Başkanı'nı iki defa yollara düşürmüş ve yormuştuk. Sıra Devlet Bakanı'nda olmalıydı. Başkanlığında da Bakanlığında da bana hep mültefit olmuş Lütfi Doğan, Anamur Müftülüğünden açtığım telefon davetime hiç tereddüt bile etmeden olumlu cevap verdi. Mevsim Şubat ve Ankara'da kış kıyametti. Yollar karla kaplı olduğu için havaalanına intikalin bile zorluğu vardı. Yakın çevresi vazgeçirmeye çalışmış işler de şefkatli ve vefalı Bakan, **“Ben Hamdi'ye söz verdim, geri dönemeyecek de olsam gideceğim.”** kararlılığını göstermiş.

Kendilerini Adana Havaalanında, tabancalı müftümüzle birlikte karşıladık. Bakanımız müftümüzün namını Başkanlığı döneminden biliyordu. Müftümüz makam arabasıyla değil, kendine ait namlı arabasıyla gelmişti ve direksiyonda da kendisi vardı. Tarsus, Mersin, Silifke, Aydıncık, Bozyazı, Anamur 250 kilometrelik inişli, çıkışlı ve virajlı dağ yolunu nasıl katettik, farkına bile varmadık. Zira müftümüzün tabanca ve araba merakı yanında ağzı da laf yapıyordu. Bana sadece onları hazla dinlemek kalmıştı.

296

Müftümüz Kaymakam'la görüşmüş, sade ve güzel bir program hazırlamıştı. Nerede ikamet edilecek, nerelerde ve kimlerle toplantı yapılacak, törende kimler konuşacak her şey yazılı olarak Bakan'a sunuldu.

O yıllarda Anamur'da turistik oteller yoktu. Terör Türkiye'yi kasıp kavuruyordu. Kaymakam, Bakan'ın güvenliğini ya kendi konutunda; ya da yeni okulun müdürünün bahçe içindeki güvenli köşkünde ağırlayarak sağlayabileceğini düşünmüş, Bakan'a arz etmişti. Bakan, okul müdürünün köşkünü tercih etti. Buna en çok ben sevindim, zira müdür kardeşimdi. Yani Devlet Bakanı'nı da Diyanet İşleri Başkanı gibi evimizde ağırlıyorduk.

Temel atma törenindeki protokol konuşmalarından söz ederek okuyucularımı yormak istemiyorum, ama Bakan'ın şu cümlesini Anamur'un geçmiş tarihine not düşmek üzere yazmak zorundayım:

“Okullar maarife bağlı ama açılışınıza Devlet Bakanı olarak ben geldim. Hemşehriniz Hamdi davet edince, gelmemek olmazdı. Maarif Vekili'nin de mesajını getirdim. Devlet bir bütündür. Bütün eğitim kurumlarımız hepimizindir. Fakat imam-hatip okulları, resmî bir kurum olması yanında ve ondan da önce milletimizin malıdır, millet okullarıdır. Halkımızın imam-hatip okullarına karşı tehacümünün sebebi bu-

dur. Ben Ermenekliyim ve hemşehriniz sayılıyım. Görüyorum ki inşaatın başında kolunu savaşta kaybetmiş bir Gazi Baba duruyor. Daha önce de sayısız hayırlar yapmış. Biz onun hayatını bir roman hâline getirdik ve Diyanet İşleri Başkanlığına bastırdık. Yetiştirdiği bir evladını bize verdi. Hemşehriniz Hamdi. Huzurunuzda, o Gazi Baba'nın savaştan geride kalan elini devlet adına öpüyorum.”

Tevazuun, vefanın, asaletin böylesi! Ankara'ya Bakan'ın refakatinde ve bu moralle döndüm.

SOVYET İZLENİMLERİ SOVYET RUSYA'YA GÖNDERİLİYORUZ

Yıl 1978. Sovyetler Birliği'nin dağılmasına on yıl var. Yani glastnost ve perestroika sürecine. Ülkemizin Başbakan'ı Bülent Ecevit, Devlet Bakanı Dr. Lütfi Doğan. Türkiye içeride terör; dışarıda ABD ve Sovyet rekabetinin kısılcacında. İçimizdeki bazı satılmışların kulakları Rusya'nın sesi radyosunda. Ülkede bir komünist ihtilali yapılmasının müjdesini (!) bekliyorlar.

Türkiye Sovyet Rusya merkezli ideolojik hassasiyetler içerisinde.

298

Tam bu ortamda “Orta Asya ve Kazakistan Dinî İdaresi” Başkanı “Ziyaüddin Han Babahanof” Devlet Bakanı'nın daveti üzerine Ankara'ya geliyor. Bugün için gayet normal olan bu hadise, Türk basınında polemik konusu yapılıyor. Bir Diyanet İşleri Başkanı'nın CHP'den Devlet Bakanı oluşu; o Bakan'ın Sovyetler Birliği'nden işbirlikçi (!) bir din reisini Türkiye'ye davet etmesi; onu karşılayıp ağırlaması; “İki papaz buluştu.” gibi yakışsız yakıştırmalara gerekçe yapılıyor.

Basındaki bu tartışmalar bir Diyanet mensubu olarak bizi de rahatsız ediyor, zira davet ve geliş konusunda doğrusu bizde de polemikleri düzelterek olumlu kanaat yok. Dediğimiz gibi Sovyetler bir kapalı kutu, dağılma sürecine daha on yıl var ve kapıları dışarıya kapalı bir polis devleti.

Sürpriz misafirin ülkesine dönüşünden sonra diplomatik müteakabiliyet gereği Devlet Bakanı ve Diyanet İşleri Başkanı Sovyetlere davet edildi. Sözünü ettiğim hassasiyetler sebebiyle Bakanlık ve Başkanlık makamlarını yeni tartışmaların içine çekmemek için olacak, onların yerine her dönemde kurbanlık olan beni ve refikim Halil Sevgin'i gönderdiler.

Kabak bizim başımızda patlamıştı.

Ankara'dan ayrılmadan önce, Dışişleri Bakanlığı yetkililerince bize

brifing verildi. Buna göre uçakta, otelde, yemek masalarında, toplantılarda hatta sokaklarda dinleme cihazları olabileceği, konuşmalarımızı zapta alıp fotoğrafımızı çekerek bunu diplomatik koz olarak kullanabilecekleri, yanımızda Türk parası veya başkaca bir döviz bulundurmamamız ve Rusya aleyhine ya da Türkiye lehine bir cümle kullanmamamız gerektiği anlatıldı. Yani bir robot gibi gidip dönecektik. Bunun böyle olmadığını ileriki sayfalarda göreceksiniz.

15 gün süren bu seyahat benim için sıra dışı, ufuk açıcı, hayal bile edemediğim sürprizlerle dolu bir seyahat oldu.

Dinî idarenin merkezi Özbekistan'ın Başkenti Taşkent'te idi.

O yıllarda Sovyetlere havayoluyla giriş çıkış sadece başkent Moskova üzerinden yapılırdı. Sovyet Air Flot uçağı ile Moskova'ya uçtuk. Kulaklarımda duyarlı gençlerin, “Moskova'ya! Moskova'ya!” diye çınlayan protesto koroları çınlıyor. İnanmayacaksınız ama kendimi suçlu gibi hissediyorum.

Moskova'da üç gün kaldık. Kaldığımız Rusya Oteli, Moskova'nın sokakları, caddeleri, ihtişamlı Kremlin Sarayı pırıl pırıl. Niye olmasın ki diyoruz, boğaz tokluğuna iş gücü bol.

Bize Stalin'in mumyalanmış cesedini gösteriyorlar. Sanki canlı gibi ve hayret, kalın bıyıkları ve sert suratı ile ürkütücü. Burnuma Bolşevik ihtilalinin; Bakü katliamının ve Türk yurtlarındaki toplu öldürmelerin kan kokuları geliyor. Bu sebeple olacak, Moskova'nın sun'i pırıltıları beni teselli edemiyor.

Zira komünizme ve Sovyet Rusya'ya karşı peşin fikirlerle yüklüüz. Bunun haklı sebepleri de var.

Taşkent'e indiğimizde, Moskova'nın ürkütücü ihtişamından farklı bir manzara ile karşılaşyoruz. Mütevazı ama bize kökümüzü hatırlatan binalar, sakin sokaklar, çekik gözlü, Özbek takkeli, entarili insanlar. Sadece kalacağımız otel farklı. O, Moskova'yı andırıyor.

Mirasyedi otelimize bu duygularla yerleştik.

Otelde sabah kahvaltısına indiğimizde karşımıza kameralar çıkıyor ve bazı göstermelik suallerden sonra Sovyetleri nasıl bulduğumuzu soruyorlar. Belli ki bizden koparabilecekleri cümleleri televizyonlarda teşhir edecekler.

Biz, bu ülkeye yeni geldiğimizi, henüz çevremizi tanıyamadığımızı söyleyip işin içinden sıyrılıyor, ama onlar daha da kurnaz: “Peki mi?” diyorlar, “Ülkenize dönerken izlenimlerinizi alabilir miyiz?”

Nitekim Moskova havaalanına dönüş için indiğimizde kameralar yine karşımızda idi, ama biz de kül yutacak kişiler değildik.

299

TAŞKENT'İN ÖZBEKİSTAN OTELİNDE KONGRE HAZIRLIĞI

Aklımızda yine o dinleme ve fotoğraflama cihazları. Bize Tal'at Taceddin adında, güzel Türkçe bilen, temiz yüzlü bir genci rehber olarak veriyorlar. Bizi sakıncalı yaklaşımlara sürükleyecek provokatif hiçbir ifade de bulunmuyor. Ama biz ona karşı sürekli teyakkuz hâlindeyiz.

Hâlbuki o, bizi bizden çok koruyor.

Otel odasında bir gün el yazılı bir kâğıt uzatıyor. Üzerinde aynen An-kara'daki brifingde yapılan uyarılar var. Konuşmalarımıza, hareketlerimize dikkat edeceğiz. Bazı duygularımızı seslendirmeyeceğiz ve fısıltı ile bazen de yazarak ifade edeceğiz.

Sovyetlerde bir gencin bu üslup ve tavrı bizi şaşırtıyor. Müteakip günlerde ise Taceddin'in bu şuur ve olgunluğuna gönülden inanmaya başlıyoruz.

Bir gün, oteldeki odamıza bir genç arkadaşıyla geliyor. Çocuk bizi görünce heyecanlı konuşmalar yapıyor. Pazusunu şişirerek **"Biz Şeyh Şamil'in torunlarıyız!"** diye haykırıyor. Taceddin'e bakıyoruz; o da biz de bu heyecana mukabele edemiyoruz.

Taceddin'in samimiyetine bizi asıl inandıran gelişme şu oldu: Bir kongre vesilesiyle davet edilmiştik ve o kongreye çeşitli Müslüman ülkelerden dinî reisler davet edilmişti. Mükellef sarıkları, kavukları, yerlere kadar uzanan işlemeli cübbeleriyle görkemli din adamları. Hemen bir parantez açayım; bu kallavi ve görkemli şahsiyetler karşısında kendimi hep ezilmiş hissettim. Sarık yok, cübbe yok, dinî kisve yok, sadece Rus komiserlerle biz, bir de Bulgaristan Başmüftüsü kılıklı kişi böyleyiz.

Döndüğümde Bakan'a ve Başkan'a bu halet-i ruhiyemi anlattım. Keşke bir dinî kisve takınsaydın dediler, ama Türkiye'de dışarıda sarık cübbeye Bakanlar Kurulu kararıyla izin veriliyordu, o da sadece Diyanet İşleri Başkanı'na. Dediklerini yapsaydım, biliyordum ki Türk basını kıyameti koparırdı.

Parantezi kapatıp, Tal'at Taceddin'e dönersek, kongrede bizim konuşma yapıp yapmayacağımızı sordu. Böyle bir hazırlığımız yoktu, zira programda böyle bir katılım ve konuşmadan söz edilmiyordu. İhlaslı delikanlı, hayret eden ifadelerle, Türk heyetinin kongreye bir bildiri sunmamasının fevkalade yadırganacağını ve hepimizi küçük düşüreceğini tedirgin ifadelerle belirtti.

Halil Sevgin arkadaşşıma bir konuşma yapmasının doğru olacağını söyledimse de o buna yanaşmadı. Bir konuşma metni hazırladım ve bu-

nu Tal'at'a okudum. Uygun buldu, ama bu konuşmanın Türkçe ile değil, Arapça olmasını istiyordu. Doğruydum, İslam ülkelerinden gelen o görkemli din reisleri ve ev sahiplerimiz hep Arapça konuşacaklardı. Bizim okul Arapçaları ise buna yetmiyordu. Tal'at'a bu Türkçe metni Arapçaya çevirttim ve karşılıklı olarak talim ettik.

İyi ki uyarılmışız. Arapça metnimi sunarken, özellikle de ev sahibimiz ve kongre reisi Babahanof, her cümlenin sonunda "Allah! Allah!" ifadeleriyle tasvip onayları veriyordu.

Anladım ki o dönemlerde Türkiye'yi Hıristiyanlaşmış propagandalarıyla karalamak isteyen Araplara karşı Müslüman duruşumuzu görmek istiyorlardı. Tebliğimin içeriği de o görkemli kişiliklerin konuşmalarından daha dolu ve İslam birliğini talep açısından daha yüklü idi. Bunu muhataplarımızın da anladığını, müteakip günlerde bize olan tehacümün yoğunlaşmasından anladık.

Bir parantez daha açayım: Bulgaristan Başmüftüsü olan zat, konuşmasını Türkçe yaptı. Herhangi bir ilgi görmediği gibi konuşmasının içeriğinde, **"Bulgaristan'daki Sosyalist İdare"**den Müslümanlar olarak memnun oldukları tarzındaki ifadeleri de Özbek gençleri arasında fevkalade olumsuz kanaatlere sebep oldu. Biz, müftü kılıklı o kişiyi sert şekilde ikaz ettik; bir daha bu tür ifadeler kullanmamasını ihtar ettik ve bu durumu telafi etmeye çalıştık.

Bir parantez daha: Taşkent'te kaldığımız süre içerisinde gecenin geç saatlerinde kapımız çalınıyor ve kendisini göstermemeye çalışan biri bizden Mushaf istiyor. Bu durumu tahmin ettiğimizden götürülebildiğimiz kadar Mushaf götürmüştük ve bu istekleri yerine getirdik.

Cuma günü Fergana'da idik. Bana, cemaate vaaz vermeme teklif ettiler. Vaazımı, -olabildiğince- Özbek lehçesinde yaptım. Türkiye'den, İstanbul'dan, Mevlânâ'dan selamlar getirdiğimi söyledim. Cemaatin etki lenişini bir görecektiniz. Cami küçük ama bahçesi genişti. On bin kişinin bulunduğunu söyledikleri bahçeye bakan merdiven başına bir kürsü kurmuşlar ve cemaatin beni görmesini de sağlamışlardı. Özbek kıyafetli Özbek bakışlı cemaat sözle tepki vermekten çekindikleri için olacak, oturdukları yerden ileri geri sallanarak beni teşçi ediyorlardı.

Cuma namazından çıkışımızda kalabalık cemaat bir miting meydana gibi etrafımızı sardı. 40 kişilik misafir heyet ile cemaat arasına polisler kalın bir duvar ördüler. Fakat ne mümkün, cemaat polisleri yardı ve bizlerle kucaklaştı. Yanımıza kadar sokulamayanlar, elleriyle omuzları-

mıza, eteklerimize dokunmaya çalışıyorlar ve salavatlar getirerek yüzlerini, vücutlarını sıvazlıyorlardı. Tehacüm, daha çok da vaazım sebebiyle Türkiye'den geldiğimi öğrendikleri bana idi.

Polisler bir kenara çekilmişlerdi. Bundan istifade ederek tek başıma bir sokağa daldım. Kadınlar ve çocuklar ya pencerelere yığılarak, ya da evlerinin önünde sokağa çıkarak gökten inmiş gibi gelen bizleri izliyorlardı. Evinin önünden geçerken bir Özbek nine önümü kesti ve beni evine buyur etti. Bir soğuklumuzu iç, çocuklar seni görsünler diye âdeta ben zorluyordu. Tembihli idik ve davete icabetimiz mümkün değildi. Zaten uzaktan sivil polisler de beni izliyorlardı. Devam ettim. Yolumun üzeri bir pazardı: cuma pazarı. Pazara daldım. Çoğu yaşlı kadın, izin verilen kadar kendilerine ayırabildikleri meyve ve sebzeleri tablaların üzerine koymuşlar alıcılarını bekliyorlardı. Tablaların üzerindeki sebze ve meyveler, âdeta bizim her birimizin pazardan aldıkları kadardı.

Fergana'dan Mergınan'a geçtik. Orada da bizi karşılayan meraklı soydaşlarla selamlaştık. Türkiye'nin selamını tebliğ ettik, Türkiye'ye selam siparişleri aldık.

BİR FARKLI KİŞİLİK: ABDÜLGANİ EFENDİ VE ALIŞILMAMIŞ BİR SOHBET

Ev sahibimiz Orta Asya ve Kazakistan Dinî İdaresi yönetimi; Zıyaüddin Han Babahan ile beş yardımcısından oluşuyor. Hepsi de kılık kıyafetleri, duruş ve tarzları itibariyle görkemli insanlar.

İçlerinden biri var ki yaşlı, sanki hep tefekkür hâlinde bir mübarek insan: Abdülgani Efendi. Uzun boylu, müşekkel, Türkistanlı görünüşün bütün özelliklerine sahip; çekik gözü, sivri bembeyaz sakalı; büyük, çok büyük sarıklı kavuğu; temiz, tertemiz, sanki her gün değiştiği tiril tiril Özbek entari ve hırkası ile. Ve asıl derin bakışı, hiç konuşmamacak sanılan sükûnet ve sekineti ile görenleri büyüleyen bir nur-i mücessem insan.

70 yıllık Demirperde baskısı, Bolşevik idaresi altında böyle insanlar da kalmış mı diye birbirimize sorarken başkan yardımcısı, yol arkadaşım Halil Sevgin'in, "Yeryüzü boş değil." sözünü bugün de duyar gibiyim.

Sovyetlerin o günkü Demirperde idaresi malum. Yerli kişilere her şeyi soramıyoruz. Hele de kapalı yerlerde. Dinleme cihazlarıyla ağızımızdan çıkan her şeyin tespit edildiğini biliyoruz veya öyle zannediyoruz.

Korkumuz kendimiz için değil. Elbette bir diplomatik sorun çıkmamasın diye kendimize de dikkat ediyoruz. Ama asıl endişemiz, biz döndükten sonra buradaki bu iyi insanlara bir zarar verilmesi. Ondan korkuyoruz. Hani olmayacak şey de değil, Demirperde, utanç perdesi, polis devleti, baskı rejimi.

15 günlük beraberliğimiz süresince bu mübarek insanı gözledim durdum. Hep nurani yüzüne baktım. Yakınına oturdum. O da bunu fark etti. Yan yana oturduğumuz zamanlarda elimi aldı, iki eli arasında tuttu. Lisan-ı hâl ile hep bana sıcaklık gösterdi, âdeta manevi yüklemelerde bulundu. Bu 15 gün içerisinde Moskova-Taşkent; Taşkent-Semerkant-Buhara-Fergana-Merğınan; Taşkent-Düşembe; Düşembe-Bakü hep beraber olduk. Nihayet Azerbaycan'ın Başkenti Bakü'de aradığım fırsatı buldum. Hazar Denizi'nde bir gemi gezisi düzenlemişlerdi. İki buçuk saatlik bu gezi için katılmama iznini kopardım. Beni deniz tuttuğunu, ama sahilde açıkta iki buçuk saat boyunca yalnız da kalamayacağımı ve bir refakatçi vermelerini istedim. Kalp gözü açık Abdülğani Hazretleri de zaten bu anı bekliyor olmalı ki kimse bir şey demeden öne çıktı, "Ben mihmanımızı bekler, eğlerim." dedi.

304

Halil Sevgin arkadaşımı da alıkoyarak sahilde iki-üç saat kol kola dolaştık. Sahil, İzmir Kordonboyu gibi cıvıl cıvıl, kalabalık. Sabit durmayıp açık alanda dolaştık ki konuştuklarımız tespit edilmesin. 15 gün boyunca sormadığımız her şeyi sorduk, öğrendik.

İşte özetin özeti bu Hazar kıyısı sohbeti:

- Efendi Hazretleri nasılsınız, iyi misiniz?
- Şimdilerde eyiyiz.
- Geçmişte nasıldınız?
- Çok zorluklar gördük. Öldürmeyen Allah öldürmezmiş. Tükenmedik, Elhamdulillah bugünlere geldik.
- Yarını nasıl görüyorsunuz? Buralarda bir milli/İslami canlanma olacak mı?
- Usul bilirsek, yol yordam bilirsek neden olmasın?
- Nedir sizce o usul?
- *Üd'u ilâ sebili Rabbike bi'l-hıkme* (ayeti sonuna kadar okudu). Usul bu olunca inşallah çok uyanma olacak.
- Türkiye'yi duydunuz mu, oradan bir beklediğiniz, oraya bir diyeceğiniz var mı?
- Osmanlı'yı, İstanbul'u, oranın sahiplerini nasıl unutturuz? Bugüne

kadar hep oradan gelecek bir ışık bekledik. Sizleri, yolunuzu bekledik. O taraflardan bir güneş doğacak diye ümit ederiz. Biz o ümitle yaşıyoruz, o doğuşu bekliyoruz.

- Biz sizi hep derin düşüncede gördük. Hiç gülmediniz, konuşmadınız. Bu bir ağıt, ağlama mı?

- Ağlayan biz değiliz, kaderimiz.

Abdülğani Hazretlerinin beklentileri bugün bir bir çıkıyor. Efendi Hazretlerinin dediği gibi, bir de o Kur'ani metodu yakalayabilsek, daha ne zuhurlar, doğuşlar olacak.

Kaderimize ağlamaktan işte o zaman kurtulacağız.

PAMİR YAYLASINDA KILDIĞIMIZ NAMAZ VE AĞLAYAN KIRIMLI KOCA

Şimdi de sizi Pamir Yaylalarından dökülüp gelen Düşembe Irmağı'nın bahar ılıklığındaki soğuk sularına götüreceğim.

Taşkent'ten kalkmış, Tacikistan'a doğru uçuyorduk. Yan yana oturduğumuz "Mavera-i Kafkas Müslümanları Dinî İdaresi Reisi Allahşükür Paşazade", şu anda Pamir Yaylalarının üzerinde bulunduğumuzu söyledi.

Binlerce yıllık hatıraların hasrete dönüştüğü bir duygunun ağırlığı altında ezildiğimi hissettim. Uçağın küçük penceresinden aşağılara bakarken sadece gözyaşlarımı değil, hıçkırıklarımı da tutamadığımı gören Paşazade, 'Efkârlanma' dedi; "Seni bu yaylalardan dökülen sularla buluşturacağım."

305

Aşağılara yeniden dalarken, sanki Şeyh Şamil'i; bu yaylaların kadim sakinleri at sürülerini ve sürülerini otlatanları; çayır mera değiştirmek için sefere çıkanları; oba, otağ kuranları görüyordum. Eriyen kar sularından oluşan dere ve dereciklerle de kavilleştik, "Gelin siz yukarılardan dökülün, biz aşağılardan gelelim de eteklerde buluşalım." diye.

Öyle de oldu. Düşembe'ye indikten sonra ev sahiplerimiz bizi Pamir Yaylaları eteklerine kadar tırmandırdılar. Yukarılardan büyük gürültüler çıkararak dökülüp gelen hırçın Düşembe Irmağı'nın soğuk sularıyla buluştuk, kucaklaştık. Zor dokunulacak kadar soğuk bu sulardan abdest aldık. Ezanlar okuduk, namazlar kıldık.

Bunun manası 1978'ler itibarıyla çok büyüktü. Yamaçtaki kayaya sırtını dayamış bizi seyreden çekik gözlü, sivri ak sakallı, beli kuşaklı, başı kavuklu, en az 90'ında bir pir-i faninin bizi gözlediğini ve biteviye ağlamakta olduğunu fark ettim.

Yanına yaklaşır hal hatır sorduğumda, o sanki bizimle değil, kendi dünyasında idi. İşte söyledikleri:

“Yıllar var ki, biz yaşlı kocalar hepimiz işte bugünü bekledik. Birileri gelecek, bu sulardan abdest alacak, okudukları ezanlar şu dağlarda yeniden yankılanacak. Bunu gördük ya, artık yollar açıldı. Bu ezanların yankısı Kafkasları aşacak. Kırımlara, Kazanlara varacak. Beklediğimiz gün geldi diye şüküründen, ferahlandığından ağlarım.”

Öğrendik ki bu “Yahşi ihtiyar koca” 1945’lerde Kırım’dan buralara sürgün edilmiş. Hani Cezayir’deki Kara Memiş’i hatırlarsınız. Yıllarca denizi gözlemiş durmuş, ufuktan Türk bayrağı taşıyan bir gemi gelecek diye. Onun gibi bu Kırımlı ihtiyar da hep ufuklara bakmış durmuş. Türkiye’den gelen bizleri görünce de beklediği günün geldiğini sanmış.

Şimdi o günler onlarca yıl geçse de geldi. O Kırımlı yahşi koca sağ da Kırım’ına, Bahçesaray’ına, Akmesid’ine kavuştu mu bilmem. Cenab-ı Hak nelere kadir değil ki? Ya dünya gözüyle veya kabrinden mana gözüyle, Pamir Yaylası eteklerinde okunan ezanın, Karakum çöllerinde, Kazan, Ufa Sibiryaya dağlarında yankılandığını; Bakü’de, Şeki’de dinî İslami okullar açıldığını; Aşkabat’ta Türkiye Başbakanı eliyle atılan külliye cami temelini, inşallah dinî imarı temsil eden bir Tuba ağacı gibi eski Türk yurtlarını, ana ata ocaklarını sarıp kuşattığını gördü.

Türkmenistan’ın Başkenti Aşkabat’a yaptığım seyahatte bir Türkmen kocası ile karşılaşmıştım. Adı “Dursun Dede” idi. Yüzü hep gülüyordu. “Sen hep böyle güleç yüzlü müsün?” diye sordum. Yüzü daha da aydınlanarak şu cevabı verdi:

“Biz gülmeyi unutmuştuk. Şimdi ağladığımız yılların tadını çıkarıyoruz.”

Yine gülümsüyordu. Mutlu, bahtiyar idi.

Aklıma, zaten hiç unutmadığım ağlayan Kırımlı koca geldi. Şimdi acaba, “Pamir Yaylaları”ndan dökülüp gelen sular gibi hırçın ve ağlamaklı mı, yoksa Türkmen Dursun Dede gibi gülümsüyor, hep gülümsüyor mu?

SOVYETLERDE MÜSLÜMAN-TÜRK GERÇEĞİ

Sovyetlere yaptığım bu ilk seyahatimde anladım ki Sovyetler dağılmadan yani Gorbaçov’un glastnost ve perestroikasından on yıl öncesinde bile bu Demirperde ülkesinde bir “Müslüman-Türk Gerçeği” mevcuttu.

Ülkede dört ayrı dinî idare var. Bunlar:

1. Orta Asya ve Kazakistan Müslümanları Dinî İdaresi: Özbekistan,

Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Türkmenistan Cumhuriyetlerinde yürütülen din hizmetlerinden sorumlu.

2. **Sibirya ve Avrupa Müslümanları Dinî İdaresi:** Rusya, Tataristan ve Başkırdistan'ı içine alıyor.

3. **Şimali Kafkasya Müslümanları Dinî İdaresi:** Dağıstan, Çeçenistan ve Balkarya'ya şamil.

4. **Mavera-i Kafkas Müslümanları Dinî İdaresi:** Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'a hizmet veriyor.

Özbekistan'da % 87, Kazakistan'da % 50, Kırgızistan'da % 80, Tacikistan'da % 84, Türkmenistan'da % 90, Azerbaycan'da % 85 Müslüman var.

Buhara ve Taşkent'te din öğrenimi yapılan iki medrese mevcut. Buhara'da bulunan "Mir Arap Medresesi" orta derecede. 70 öğrenci ile 20 müderrisi bulunuyor. Taşkent'teki "Âlî Medrese" ise yüksekokul seviyesinde. 30 öğrenciye, 15 müderris ders veriyor.

Büyük şehirlerin çoğunda ve küçük yerleşim merkezlerinin bir kısmında cami ve mescitler var. Her cami ve mescitte, ayrıca cami ve mescit bulunmayan bazı büyük merkezlerde 'İmam'lar mevcut.

Azerbaycan'da kültürel olaylar daha çok. Diğer Türk Cumhuriyetlerine nispetle biraz daha fazla serbestlik görülüyor. Cuma akşamları sadece Bakü merkezinde 100 yerde dinî meclisler kurulduğu; on binlerce insanın bu meclislerde toplandığı bize ifade edildi. Bu ifadede mübalağa da bulunsa, Azerbaycan'da biraz daha canlı bir dinî ve kültürel hayat bulunduğu anlaşılıyor.

Sovyetlere giderken en büyük merakımız, buradaki Türklerin Türklüklerini ve Müslümanlıklarını muhafaza edip etmedikleri idi. Seyahatimiz boyunca bunu anlamaya çalıştık.

Bize verilen ve fasih Türkçe konuşan eğitilmiş rehberlerimizle konuşurken daima dikkatli olduk. Anlattıklarını teyakkuzla dinledik.

Fergana'da yaklaşık on bin kişi ile Cuma namazı kıldık. Namazdan önce bana vaaz ettirdiler. Biraz da mahalli şive kullanarak yaptığım konuşma sonunda cemaatten olumlu tepkiler aldık. Hemen tamamı yaşlı kimselerden oluşan cemaat bizi dikkatle dinledi. Namazdan sonra cemaatin, aramızdaki polis barikatını biraz da zorlayarak kırdığını; bizi kucaklamak, elimize, yüzümüze hatta elbisemize dokunmak için ciddi bir tehacüm meydana getirdiklerini gördük.

Merğınan'da bir ulu çınar altında bizi karşılamak için bekleyen Özbek canlarının elini sıkarken hemen hepsine, "Türkiye'den geldiğimi ve kendi-

lerine selamlar, dualar getirdiğimi" suret-i mahsusada ifade ettim. Ayrılırken orta yaşlı bir Özbek bana yaklaşarak, orada bulunanların Türkiye'ye selam ettiklerini belirtti. Dönüp kalabalığa baktım, hepsi tasdik eder gibiydi.

Bakü'de Hazar kıyısında bir ikinci vakti kol kola dolaşarak bir dinî yetkili ile iki buçuk saat konuşma fırsatı buldum. Edindiğim intiba şu: Sovyetlerde Stalin'den sonra bir yumuşama var. Bu yumuşama, gönül alarak içinde eritme (asimilasyon) politikasına dayanıyor. Ancak yine de bir rahatlama olmuş. Özbek de Kazak da Türkmen de Azeri de Türk ve Müslüman olduğunu biliyor. En önemli olay, Türk Cumhuriyetlerindeki nüfus artışı gerçeği. Müslüman-Türk nüfus bunun şuurunda. İdare de kendisine kol gücü, işgücü lazım olduğundan bunu teşvik ediyor. Hatta her doğan çocuk için prim veriyor. Dahası, dört çocuğu olan anneye "Kahraman Ana" unvanını veriyor ve onu çalışmaktan muaf tutuyor.

Sözün özü, Sovyetlerde bir "Türk-İslam Gerçeği" mevcut. Yumuşama ve nüfus olayı buna yardımcı oluyor.

BAŞKAN ALTİKULAÇ İLE BATI TRAKYA'YA YOLCULUK

"Türkiye iyi ise, biz de iyiyiz."

Bugün Yunanistan sınırları içerisinde kalmış Batı Trakya'ya 12 Eylül darbesinden 19 gün önce 23 Ağustos 1980 Ramazanında, Diyanet İşleri Başkanımız Tayyar Altıkulaç ile birlikte, ramazanın Kadir Gecesi'ni de içine alan son günlerinde, Başkan'ın makam arabasında ve karayoluyla gitmiştik.

Batı Trakya'yı, Meriç köprüsünden yani gümrükten geçerken gördüklerinizi bir yana bırakırsanız, Türkiye yakasından ayırmanız mümkün değildir. Aynen Tekirdağ'ın, Edirne'nin köyleri gibi hafif engebeli ama ekili, dikili alanlar. Az bakımlı yolların kuşattığı tepelerden aştıkça karşınızda camili, minareli köyler. Horoz sesleri bile bizden. Eski Osmanlı'yı; bizleri çağırıyor. Bazıları tek at koşulu, öküz arabaları. Üzerinde şalvarlı, kasketli; durunca size selam veren Türk köylüleri. Üzerlerinde, bizim Trakyalı bacılarda da gördüğümüz siyah ferace örtü, siyah entari, önünde elde işlenmiş renkli önlük. Patates hasadı mevsimi imiş ki sağımız, solumuz patates tarlaları, ama sanki sadece karı-koca az sayıda çalışan var.

Gümülcine’de, İskeçe’de ve köylerinde geçirdiğimiz kısa günlerde, kendimizi Türkiye dışında hissetmedik. Teravih kalabalıkları, sahur, iftar sofraları, mevsim icabı cami önlerindeki sohbet halkaları bizi Türkiye’ye hatta daha gerilere götürdü. Türkiye’de unutulmaya yüz tutan iftar, Ramazan, köy gelenekleri Batı Trakya’da daha canlı.

Diyanet İşleri Başkanımız Tayyar Altıkulaç Gümülcine’de bir günde sekiz ayrı camide konuşma yaptı. Akşam teravihten önceki vaazı ise bana bıraktı. Kürsüye çıktığımda önümde el yazılı bir not buldum. Şöyle diyordu:

“Hocam, bize bizden bahsetmeyin. Kendinizden bahsedin! Türkiye iyi ise biz de iyiyiz!”

Ağustos 1980’in son günleri. Yani 12 Eylül askerî harekât öncesi günler. Yurtdışındaki soydaş ve vatandaşın Türkiye’ye bakışı işte bu! Türkiye’de bir trafik kazası olsa üzülmürler; bir terör, siyasi sertlik onların moralini bozar.

Gözler Türkiye’nin üzerinde. Adriyatik’ten Orta Asyalara kadar. Türkiye olarak onları desteklemek güzel ama önce bekledikleri Türkiye’nin iyi olması. Türkiye’den iyi haberler gelmesi. Karabağ’da bir iyimserlik doğmuşsa; Bosna Hersek’te bir canhıraş direniş görülüyorsa bilinsin ki bu, arkalarında Türkiye görmenin direnişidir.

“İskeçe Muallimler Birliği”ni ziyaretimizde geçen bir olayı unutamıyorum: İçlerinde ‘Genç’ öğretmen göremedim. Hepsî şakakları, saçları ağarmaya başlamış orta yaşlı insanlar. Bizden Türkçe ansiklopedi istedikler. İslam Ansiklopedisi hatta Meydan Larousse.

Riyâzu’s-Sâlihîn, Tecrîd-i Sarîh.

Muallimler Birliği Başkanı, fevkalade düzgün Türkçesi ile realist, ayağı yere basan vakur bir konuşma yaptı. Özeti şu:

“Bizler Yunan vatandaşlarıyız. Sizden siyasi bir isteğimiz yok. Bizim mesleğimiz öğretmenlik. Türk çocuklarının kendi inançlarında, kendi geleneklerinde kalması bizden soruluyor. Buralarda 600 sene kalan ataların öksüz çocuklarıyız. Bizden öncekiler bizleri şuurlandırmayı başarmışlar. Bizim ise gücümüz kalmadı. Maaş, ücret, kitap için kaynaklarımız kurudu. Biz buna da göğüs gereriz. Sizden istediğimiz, sözünüzün geçer olması. Güçlü olmanızı istiyoruz. Arkamızda Türkiye var deyince, mecalimiz artıyor.”

Maaşı kesilen, resmî kaynakları kurutulmuş soydaş öğretmen bir yandan ‘Tekmil’ veriyor, Batı Trakyalı çocukların yetişmesi bize ait diyor-

du. Kaynaklar kurutuldu ama bağrımıza taş basar, biz bunun da üstesinden yine de geliriz diyordu.

Öbür yandan da âdeta ‘Talimat’ veriyor, Türkiye’yi güçlü görmek istiyordu. Yerden göğe kadar hakkı vardı. Yurtdışı Türk toplumunun ister vatandaş, ister soydaş nabzı Türkiye diye atar. Arkasında güçlü bir Türkiye varsa o da kendini güçlü sayar.

“Bize bizden bahsetmeyin! Kendinizden bahsedin! Türkiye iyi ise biz de iyiyiz!”

Diyanet İşleri Başkanımızın huzurunda yapacağım “Teravih Vaazı”na gelince, Batı Trakyalı soydaş, bize kendinizden bahsedin diyordu. Türkiye’de kan gövdeyi götürüyordu. Vatan evlatlarının bir kısmı ‘Sağcı’ olmuş, solcu dediklerini öldürüyor; bir kısmı ‘Solcu’ olmuş, sağcı dediklerini öldürüyordu. Büyük şehirlerin mahalle, cadde ve sokakları sağcılarla solcular arasında bölüşülmüştü.

“Bize kendinizden bahsedin!” diyen soydaşlara hangi cümlelerle bir dinî konuşma yaparsınız? Türk âleminin üzerinde dolaşan kara bulutlardan; bizi bölmek için Rusya’nın da Amerika’nın da projeler ürettiğinden; İslamiyet’in bütünleştirici mirasını yeniden yaşamak ve yaşatmak için ayağa kalkmamızın gereklerinden söz ettim. Türkiye güçlüdür, üzerindeki kara bulutlar, göreceksiniz dağılacaktır dedim. Cemaatin memnuniyetini görüyordum da Başkanımızın reyî nasıldı acaba? ‘Takdir’de daima cimri davranan Başkan’dan bir takdir cümlesi duymadım, ama bir tepkisi de olmadı. Zira yaptığım konuşma bir cami konuşması değil, açık alan nutku idi. İyi de olmuştu, zira cemaatin beklediği de bu idi. Biz döndükten 15 gün sonra gelen askerî harekât üzerine soydaşlar neler düşündü acaba? Eminim, bana hak verdiler. Zira ben de işte bu nezu-hur kargaşa ve anarşinin bastırılacağından ağırlıklı olarak söz etmiştim.

BATI TRAKYA’DA NELER OLUYOR?

Gelelim şimdi de 15 günlük seyahatimiz esnasında gördüklerimize, duyduklarımıza ve Batı Trakya Türk’ünün dramına.

Batı Trakya, Edirne’nin Tekirdağ’a komşu topraklarının devamı olan ve bugün Yunanistan sınırları içerisinde kalan Dedeagaç, Gümülcine, İskeçe, Kavala, Drama, Serez çevresine verilen isimdir. Murat Hüdavendigâr zamanında fethedilip yaklaşık 450 yıl Osmanlı toprağı olarak kalmış; Lozan Anlaşması ile resmen Yunanistan’a bırakılmıştır. Anlaşmaya göre Anadolu ve Doğu Trakya’daki Rum azınlık, Yunanistan sınır-

ları içerisinde kalan Türklerle mübadele edilecek, ancak bu uygulamadan Batı Trakya ve İstanbul hariç tutulacaktı. İstanbul Rumları ve Batı Trakya Türkleri yerlerinde kalacak; Fener Ortodoks Patrikhanesi de Bizans'ın son hatırası olarak İstanbul'da bırakılacaktı.

İstanbul Rumlarının ve patrikhanenin yerlerinde bırakılmasından Yunanistan'ın kazançlı çıktığını gösteren gelişen hadiseler gösterdi. Batı Trakya Türklerinin yerlerinde bırakılması ise Anadolu çıkarmasında yenik düşen Yunanistan'ın hırçınlık ve intikamına bir tatmin fırsatı doğurdu. Batı Trakya Türklerine karşı 61 yıldır safha safha ve kurnazca uygulanan baskılar, bu fırsatın Yunanistan tarafından iyi değerlendirildiğinin kâmil ispatıdır.

İstanbul'da kalan Rumlar, Osmanlı'nın geniş müsamahasını tevarüs eden Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tanıdığı engin hürriyet havası ve azınlık psikolojisinin verdiği dayanışma ile ticari atılımlara girdiler, ekonomik durumlarını güçlendirdiler.

Batı Trakya Türklüğü ise son yıllarda giderek artan ve tarihte eşi görülmemiş ekonomik, siyasi ve sosyal baskılar altında bırakıldılar.

Nasıl mı?

Önce dâhili tehcirle işe başladılar. Türkiye sınırındaki Türk ailelerle, İskeçe'nin batısındaki Türk cemaatini, ortaya yani Gümülcine-İskeçe bölgesine mecburi iskânla topladılar. Böylece Türkiye sınırında De-değaç, batıda ise Kavala-Drama ve Serez bölgesi Türklere boşaltıldı. Bu faaliyet öyle kurnazca yapıldı ki ne dünyadan, ne Türkiye'den ses so-luk çıkmadı.

Yunanlıların yaptıkları bunlardan ibaret kalmadı şüphesiz. Öncelikle "Yasak Bölge"ler ihdas edildi. Kuzeydeki Balkan bölgesi 'Ova' bölgeleri ile ayrıldı. Bilahare Bulgaristan sınırındaki Balkanlı Müslümanlara, ayrı ırk ve soylardan oldukları telkin edildi. Bu suretle, bir devletin kendi tebaası arasına sun'i ayrılıklar sokması garabeti ortaya çıktı.

Anayasa ve kanunlar önünde Rum cemaati ile eşit haklara sahip Türk cemaatine giderek bu kanuni haklar esirgenmeye başlandı.

1930'lu yılların ilk yarısında ülkedeki komünist yayılmaya karşı özellikle sınır bölgelerinde uygulanmak üzere konulan tedbirler, bugün sadece sınır bölgelerinde değil, ülkenin her yanında fakat sadece Türklere karşı kesin ve acımasızca uygulanmaktadır.

Bu insafsız tatbikat o dereceye ulaştı ki Türk cemaate inşaat, tadilat hatta tamirat ruhsatı ve gayr-i menkul alım izni verilmedi. Ehliyet al-

maları engellendi. Ticarethane ve işyeri açamadılar. Arazileri her fırsatta sebepsiz yere ve kanunsuz olarak istimlak edildi veya hazine malı olarak gösterildi.

Son yıllara kadar muhafaza edilebilen Türk evkaf emvaline de nihayet el konuldu.

Orta ve yüksek tahsil fırsatları mevcut değildir. Devlet memuru olma imkânlarından mahrumdurlar. Verimli zirai mahsulleri ekim izni verilmez. İnanılmaz ama son yıllarda din ve isim değiştirmeye zorlanıyor oldular.

Dahası var.

Yunanistan'da ilkokullar cemaatlerin elindedir. Buna rağmen Türk ilkokullarındaki müfredat idarenin güdümündedir. Türkçe dersler 15 saati geçemez. Türk öğretmenlerin maaşları Hıristiyan cemaat okulu öğretmenlerine verilenin beşte biri kadardır. Türk öğretmenlerin hiçbir sosyal hak ve teminatları yoktur.

Evlendirdiği oğluna, gelin ettiği kızına, artan nüfusuna bir ilave oda yapamayan insanlar nasıl yaşar? Saçağı uçan, duvarı çatlayan, kiremitleri kırılan evine bir çivi çakma, bir kiremit koyma imkânı verilmeyen insanların haklarını kim arar, kim sorar? 500 yıldan bu yana tevarüs edegeldikleri tarlaları, bahçeleri ellerinden alınan çiftçi ne eker, ne biçer? Maddi imkânsızlık, eğitim yetersizliği, müfredat bozukluğu sebebiyle ortaokula bile gidemeyen ve cahil bırakılan çocuklar istikbale nasıl hazırlanır?

Bu sorular cevapsızdır.

Yurtta ve cihanda sulh istemek ancak büyük milletlerin harcıdır. İnsan ve yurttaş hakları, yurtta ve cihanda sulh prensibi, 'Elen'in çocukları elinde bir fantezi, bir oyuncaktır. Batı Trakya Türklüğü ise Lozan Anlaşması ile kurulan eşit statünün kendilerine de uygulanmasını istemektedirler.

Hangi istek, bu kadar masum ve haklı olabilir?

BATI TRAKYA TÜRK TOPLUMU MÜFTÜLERLE AYAKTA

Batı Trakya toprakları her türlü kazınma ve silinmelere rağmen Türklükten ve Müslümanlıktan çıkarılabilmiş değildir. Ecdadımızın, geçtikleri her yere vurdukları Müslüman-Türk mührü cami, türbe ve diğer yapılarla bugün de hâlâ ayakta. Edirne'nin Yunan sınırından giren bir yolcu, yer yer dalgalandığı görülen Yunan bayrakları ile karşılaşmasa, Türkiye sınırları dışına çıktığını fark edemez.

Yollarda, çoğunluğu iki tekerlekli arabalar üzerinde mütevekkil, mütevazı, mahalli kıyafetli Türk erkekleri; mısır, ayçiçeği ve bostan tarlaları arasında siyah etekli, beyaz şallı mümine Türk kadınları, engebeli arazide ilerlerken birdenbire ortaya çıkıveren Türk köylerindeki ak minareler, geçmiş ve geleceği hatırlatan bir ağıt gibi uzayıp giden horoz sesleri, insanı, bu toprakların hâlâ Müslüman-Türk yurdu olduğu kanaatine vardiıyor.

Batı Trakya Türk cemaatinde çok canlı bir dinî millî şuur var. Gümülcine ve İskeçe'nin yaşlı fakat dirayetli, faziletli, tedbirli, teennili Muhterem Müftü Efendileri Mustafa Rifat ve Mustafa Emin Ağa, Türk cemaatini dağıtmadan; başlarını giyotine kaptırmadan bugüne kadar getirebilmişler. Türk cemaati âdeta bu müftü efendilerle var. Onların şahsında temsil edilebiliyor, hayatiyetlerini onların ağırlığı ile sürdürebiliyorlar.

İskeçe Müftüsü Muhterem Mustafa Emin Ağa Hocaefendinin, bir camiyi yıkmaya gelen buldozerin paletleri önüne yatarak Allah'ın evini yıkılmaktan kurtardığı dilden dile dolaşır. Batı Trakya Türklerinin sesini dünyaya ve İslam ülkelerindeki toplantılara, canları pahasına gönderdikleri mesajlarla duyurabilenler de bu müftü efendilerdir.

Bu müftü efendiler, kendilerini ileride temsil edecek haleflerini de şimdiden yetiştirmişlerdir. Biri evlat, öteki damat olan bu genç hocalar, babalarının dizleri dibinde ve rahle-i tedrislerinde hakkıyla yetişmiş; hayru'l-halef olmaya şimdiden namzettirler. Türk cemaatinin sadece dinî değil, idare ile münasebetlerdeki her türlü işlerini de daha şimdiden tesahup etmeye başlamışlardır.

Türk Evkaf İdaresi, müftü efendilerin yanı başında, Türk cemaatinin problemleri üzerine el birliği ile eğilmektedirler.

Gümülcine ve İskeçe Türk Öğretmenleri Birlikleri Lokalleri, Türk cemaatinin okumuş kesiminin bir araya geldiği kültür merkezleridir. Kitaplıkları, konferans salonları vardır. Türkiye'den en önemli talepleri ise kitap ve her çeşit Ansiklopedi oldu.

1980 yılında orada bulunan Gümülcine Başkonsolosu Şükrü Tufan, Batı Trakya asıllı ve toplumun bütün problemlerini bilen ve sıkıntılarını içinde duyan biri.

Gümülcine ve İskeçe merkezinde çok sayıda cami mevcut. Erkekleri ayrı, kadınları ayrı zamanlarda toplayarak bizi bu camilerin hepsinde konuşturdular.

Diyanet İşleri Başkanlığı uzun yıllardan bu yana, Batı Trakyalı Türk çocuklarına, Türkiye'deki Kur'an kurslarında dinî eğitim vermektedir.

İmam-hatip liseleri ve Yüksek din eğitimi müesseselerinde okuyan gençler olduğu gibi üniversitelerimizin çeşitli bölümlerinde Yüksek öğrenim gören öğrenciler de mevcuttur.

Eskiden Türkiye'den Batı Trakya'ya öğretmen ve din adamları gönderiliyordu. Şimdi niçin gönderilmiyor bilmiyorum. Batı Trakya Türk'ünün millî kültür yapısını ayakta tutmak lazım. Aksi hâlde bugüne kadar kazanamamış Batı Trakya Türk varlığını ayakta tutmak mümkün olmaz.

12 EYLÜL ASKERİ MÜDAHALESİ VE DİYANET 12 EYLÜL SABAHİ EVİMDEN ALINIYORUM

Sabah namazına kalktığımız seher vaktinde telefonumuz acı acı çalıyor. Babacığım telefonda şöyle diyor:

“Oğlum askerî harekât oldu. Hiç endişelenmeyin. Bu müdahale 27 Mayıs'a benzemiyor. En yukarıda Genelkurmay Başkanı tarafından yönetiliyor. Arkadaşlarımı da teskin et. İnşallah sonu hayırlı olacak.”

27 Mayıs 1960 ihtilalinde babacığımın ne üzüntüler çektiğini, yukarıda kendi bölümünde yazdım. Bu manada kendisini tutuklamak üzere gelen askerî time karşı soğukkanlı tepkisini; çevrenin uyarması ile askerlerin avlarını alamadan eli boş döndüklerini; yargılamalar ve infazlar üzerine girdiği bunalımları anlattım.

Bu yeni müdahale konusunda ise endişe taşımıyor, üzülmememiz için bizi teselli ediyordu.

Telefonu kapatmıştım ki bir zil sesi daha. Bu defa arayan Diyanet İşleri Başkanımız Tayyar Altıkulaç'tı. Endişe etmememi; bana bir askerî araç geleceğini ve beni Diyanet'e getireceğini söylüyordu.

Apartmanın önüne bir askerî aracın geldiğini fark eden komşulardan bazıları pencerelere koşuşurken bazıları da kapımızın önünde toplanmaya başladılar. Devlet Planlama Teşkilatında çalışan ve komşu dairede oturan Fatih Uğurlu, ben askerlerin önünde dışarı çıkarken biteviye “Hamdi ağabeyi nereye götürüyorsunuz?” diyerek peşimizden geliyor ve biteviye söyleniyordu.

Ben ve aile efradı gayet rahattık. Zira beni çağıran Başkan'dı ve yönetiminde bulunduğumuz kuruma gidiyordum.

Başkanlığa vardığımda, makamda Başkanımınla resmî kisveli bir albay sohbet ediyorlardı. Sonraki günlerde daha yakından tanıyacağımız albay, fevkalade saygılı, müceddep bir şekilde, rutin bir prosedür sebebiyle

le bizi davet ettiğini; her kuruma bu şekilde subay arkadaşlarının vaziyet etmek üzere görevlendirildiklerini; resmî ve idari işlerin aksatılmadan sürdürüleceğini vb. ifade etti.

Adı Ahmet Okutan olan subayımız, bu gece Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in bakanlık ve resmî kurumları teslim alacak subayların elini tek tek sıktığını; sıra kendisine gelince hangi kuruma gideceğini sorduğunu; Diyanet İşleri Başkanlığı ifadelerini duyunca tebessüm ederek, “Öyleyse senin işin kolay, orada bizim Tayyar Bey var.” dediğini aktardı.

Diğer kurumlardaki askerî zevatın yıllarca kalması karşısında bizim albay bir hafta sonra bizlerle vedalaşarak ayrıldı. Giderken, üst yönetimle yaptığımız uğurlama töreninde ise Kenan Paşa'nın yukarıdaki ifadesini onlara da duyurdu.

Kenan Paşa, eşinin vefat yıldönümü dolayısıyla yaptığı hatim törenine Başkanımızı da davet etmiş ve bu vesileyle Başkanımızı tanımıştı. Bu rahatlık, hizmetlerimizin gelişmesi açısından müteakip günlerde de aynen devam etti. Bu olumlu gelişmeleri ileride özet olarak sunacağım.

KONSEY ÜYELERİNE BRİFİNG VE SONRAKİ GELİŞMELER

İhtilalden sonra kurulan hükümette Diyanet'ten sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş'ti. Özgüneş, 1960 yılından bu yana Millî Birlik Komitesi üyesi olarak parlamentoda bulunuyordu ve her dönemde Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili konularda Diyanet yönetimine yardımcı olmuş bir kişiydi. 1965 yılında Diyanet Teşkilat Kanunu'nun Meclis'ten geçmesinde, kendisi gibi Millî Birlik Komitesi üyesi olan Ahmet Yıldız'la birlikte büyük çaba harcamıştı.

Millî Güvenlik Konseyinin, resmî kurumlardan brifingler alacağı söyleniyordu. Başbakanlığa bağlı bir kurum olduğumuz için, bizim sunacağımız brifing diğer kurumlardan daha önce olmalıydı. Özgüneş'in de uyarısıyla kış kapımızda görülmeden hazırlıklarımızı yaptık.

Merkez ve taşradaki kuruluşlarımızın kadro problemi vardı. Yurtdışındaki vatandaşlarımızın dinî ihtiyaçları için kadrolu eleman gönderemiyorduk. Açık bulunan kadrolarımıza tayin edilecek nitelikli eleman bulmakta zorlanıyorduk. Zira imam-hatip liseleri yeter sayıda mezun veremiyordu. İhtiyaç miktarınca kadro ve eleman bulunmayışı, halkımızı dinî konularda siyasi ve ideolojik istismarlarla karşı karşıya bırakıyor-

du. Din bilgisi derslerinin isteğe bağlı olması, millî bütünlüğümüz açısından sosyo-kültürel problemler ortaya çıkarıyordu.

Bütün bunları istatistiki verilerle ve görüntülü sunumlarla zenginleştirdik. Brifing üç bölümden oluşuyordu. Devlet Bakanı kısa bir takdim yapacak; din istismarı konusunu geniş boyutlarıyla Başkanımız Tayyar Bey sunacak; Diyanet'in organik yapısını; kadro ve eleman açığı gibi kurumsal ihtiyaçlarını ise ben brife edecektim.

İmam-hatip liselerinin sayılarının azaltılacağı söylentileri halk arasında sıkıntı doğurmuştu. Önce yedi coğrafi bölgede birer okul bırakılacağı söylendi. Hem de resmî ağızlardan. Halkın tepkisi görülünce her il merkezinde birer okul teklifi yayıldı. Diyanet'in eleman kaynağı ilahiyat ve yüksek İslam enstitüleriyle birlikte, çoğunlukla da imam-hatip okulları idi. Brifingdeki ağırlığı bu yöne verdik. Okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlı idi, ama mezunlarının istihdam alanı Diyanet İşleri Başkanlığı idi. Bu sebeple kendimizi de bu okullarla ilgili saydık.

Mevcut imam-hatip okullarının verdiği mezunlarla Diyanet'in eleman ihtiyacının karşılanamadığını; uzun yıllar da karşılanamayacağını belirttik. Bu sebeple de okul ve öğrenci sayılarının arttırılması gerektiğini vurguladık. İçerideki bu sıkıntıların kamuoyunca bilinmediği için imam-hatip okullarının sayılarının azaltılacağı yönünde zaman zaman polemiklerin ortaya çıktığını ifade ettik.

Bu brifingden sonra meslek camiasının başka girişimleri de oldu.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından düzenlenen ve üç gün süren geniş katılımlı "1. Din Eğitimi Semineri", Millî Güvenlik Konseyini arkalarına alarak din eğitimi ve camiasını karalayan çevrelere bilimsel bir cevap oldu. Fakülte Dekanı Prof. Dr. Hüseyin Atay ve Din Eğitimi Kürsüsü Başkanı Prof. Dr. Beyza Bilgin'in himmetleriyle gerçekleştirilen ve Diyanet İşleri Başkanı Altıkulaç'ın da bir tebliğ sunduğu seminerde ilkokul, ortaokul ve liselerde okutulacak din derslerinin zorunlu hâle getirilmesi; imam-hatip liseleri ve yüksek İslam enstitülerinin kemiyet ve keyfiyet olarak güçlendirilmesi üzerinde duruldu ve bu istikamette alınan bilimsel kararlar kamuoyuna duyuruldu.

Seminerin Millî Güvenlik Konseyi adına dikkatle izlendiğinin ve notlar alındığının bizzat şahidiyim.

Seminerde alınan kararları; sonuç bildirisini ve Başkan Altıkulaç'ın sunduğu tebliğin bir özetini 15 Mayıs 1981 tarihli *Diyanet Gazetesi*'nde

yayımlayarak, köylere kadar uzanan Diyanet elemanları vasıtasıyla kamuoyuna duyurdum.

Bursa Yüksek İslam Enstitüsü Müdürü Halis Ayhan, Yozgat Yüksek İslam Enstitüsü Müdürü Ali Şakir Ergin, Konya Yüksek İslam Enstitüsü Öğretim Üyesi Ahmet Gürtaş, Samsun Yüksek İslam Enstitüsü Müdürü Mustafa Uzunpostalcı ve İzmir Yüksek İslam Enstitüsü Öğretim Üyesi Mevlüt Ferligül'den oluşan heyet Kenan Paşa ile bizzat görüşerek bir rapor sundular. Bu rapor, sonraki gelişme ve uygulamalarda etkili olmakla kalmadı, aynı zamanda meslek kuruluşlarımızın girişimlerinde bir ölçü ve yol haritası da oldu.

Bu çabalar neticesinde, 12 Eylül sonrasında din eğitim ve hizmetleri açısından güzel gelişmeler oldu. Bunlar şöyle özetlenebilir:

- İmam-hatip liselerinin mevcut sayılarının ve statülerinin muhafaza edilmesi kararı alındı.

- Yüksek İslam enstitüleri fakülte hâline getirildi.

- İlk, orta ve liselere zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri konuldu ve bu uygulama Anayasa teminatı altına alındı.

- Diyanet İşleri Başkanlığına yurtdışı kadroları tahsis edildi.

320

İhtilalden sonra devlet adına dindarlara dayak atma geleneği bulunan Türkiye'de bu gelişmeler, doğrusu meslek camiasının işbirliği ve ortak çalışmasının sonucu olduğu kadar, Millî Güvenlik Konseyi Başkanı Kenan Evren ve Konsey Üyesi Nurettin Ersin'in dine ve istişareye değer veren eski toprak tabiatlarının da bir olumlu neticesidir.

DİYANET'TEN SİYASİ HUTBELER İSTENİYOR

12 Eylül 1980 askerî darbesi, sivil siyasetin tıkandığı bir dönemde idareye el koyarken tıkanan siyasetin önünü açmak ve ülkeyi seçimlere götürmek iddiasının çok ötesinde bir onarma harekâtına girişmişti. Mer'î Anayasanın bütünüyle iptali ve yeni bir Anayasanın yürürlüğe konulması bu onarmanın en temel tedvini olmakla beraber, başka yasal değişikliklerle de halkı ve kurumları yeniden dizayn ederek ülkenin geleceğini kontrol altında tutma çabası göstermiştir. Bu çabanın somut örneklerinden biri de camiler ve imamlar yoluyla halkı etkileyerek siyasi sistemi tahkim etme çabası olmuştur. Bunun yolu da isimlerini, konularını ve kaynaklarını resmî yazıyla bildirerek Diyanet İşleri Başkanlığından cuma ve bayramlarda irat edilmek üzere 'Hutbe' metni sipariş etmek olmuştur.

21.01.1981 tarihinde Orgeneral Haydar Saltık imzasıyla Millî Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliğinden Devlet Bakanlığına gönderilen yazıda, camilerde yapılan yaygın eğitimin geliştirilmesi maksadıyla din görevlilerine rehber olacak ve cuma ve bayram günlerine yeterli olacak bir "Temel Kitap" hazırlanması talep ediliyordu. Söz konusu kitapta iyi ve namuslu vatandaş olmanın öneminin vurgulanması, laiklik ve Atatürk ilkelerinin işlenmesi isteniyordu. Bu konuda Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayımlanmış kitap ve broşürlerden de yararlanması, kitabın bir taslak hâlinde 25 Şubat 1981'e kadar Millî Güvenlik Konseyi Genel Sekreterliğine gönderilmesi özellikle vurgulanıyordu.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet Bakanlığı ve Başbakanlığın da devreye sokulduğu İhtilal Konseyi yazısının gereği üzerinde biz, "Toplu İstifa" kararı konusunda fırtınalı müzakereler yaparken aradan bir ay geçmeden aynı kanallardan ve aynı konuyu teyit eden yeni talimatlar geldi.

Nihayetle, camilerde yapılan yaygın eğitimin geliştirilmesi maksadıyla din görevlilerine rehber olacak temel kitabın hazırlanmasında istifa edilmek üzere Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayımlanmış 17 adet kitaptan seçilen ve 56 haftalık konuları ihtiva eden çizelge bir yazıyla Devlet Bakanlığına gönderilmişti. Konular arasında Atatürk ilkelerinin genel tanımı ve bu ilkelerin maddeler hâlinde işlenmesi öngörü-lüyordu. Atatürk'ün laiklik anlayışının incelenmesi, millî birlik ve bütünlük, bağımsızlık, bilimcilik, çağdaşlık, batıcılık, İlericilik ve ülkücülük, hürriyetçilik, gerçekçilik, insan ve insanlık sevgisi gibi konuların da halka anlatılması talep ediliyordu.

321

Ayrıca Saltanat ve Hilafetin kaldırılması, tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması, kıyafet inkılabı, harf inkılabı, din inkılabı, tarih inkılabı, kadın hakları inkılabı, soyadı kanununun kabulü ve eski unvanların kaldırılması, tarım ve toprak reformu gibi pek çok konuda Atatürk'ün görüş ve uygulamaları da yer alıyordu.

Burada asıl merak edilen konu, şüphesiz Millî Güvenlik Konseyinden ve teyiden Genelkurmay Başkanlığından gelen bu istek karşısında Diyanet İşleri Başkanlığı yönetiminin nasıl tepki verdiği. Başkan yardımcısı olarak ben bundan sonrasının bizzat tanığıyım.

Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç, bir gece vakti beni evimden telefonla arayarak sabah 07:30'da, yani mesai başlamadan bir saat önce Din İşleri Yüksek Kurulu salonunda hazır bulunmamı istedi. Geldiğim-

de, reis muavinleri, kurul üyeleri ve daire başkanları bütünüyle orada idiler. Olağanüstü bir durum olduğu belli idi. Bu arada Başkan da geldi ve konuyu açtı.

Millî Güvenlik Konseyinden Bakanlığa, Bakanlıktan da Diyanet'e yazılan yazıları mealen anlattıktan sonra kendisinin bir "Basın Toplantısı" yaparak istifa edeceğini; aramızdan kendisine katılarak istifa edenler olursa bundan da memnun kalacağını kararlı bir dille bildirdi. Şöke olmuştuk.

Aramızda Başkan'a katılmayarak ondan geri kalacak kimse yoktu şüphesiz. Bin dört yüz yıllık cami geleneğini ve 'Farz' hutbe usulünü tersyüz edecek bu nevezur emir karşısında Başkanımız, "Gün bugün, fırsat bu fırsat, bu millet bizi bugünler için yetiştirdi, daha neyi bekleyeceğiz." diyordu ve kuşkusuz bundan hepimiz etkilenmiştik. Zira din-devlet ilişkilerinde aramızda en soğukkanlı ve duygularına yer vermeyen kişi -öğrencilik yıllarından bu yana tanıyoruz ki- Başkanımızdı. Onun hiç alışık olmadığımız bu mütehevvir durumu doğrusu bizi şaşırtmıştı.

Saatler süren müzakere değil belki ama -zira konunun müzakere edilecek bir yanı yoktu- aynı istikametteki kararlı ifade beyanlarından sonra Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi, tecrübe ağacı Kemal Güran'ın ortaya attığı bir teklif istikameti değiştirir gibi oldu. Kemal Bey'e göre bu birinci alternatifin, istifa kararının doğruluğunda tereddüt bulunmama- la beraber, bize gelen çizelgedeki konu başlıklarını nazara almadan, hutbe usulüne ve geleneğine uygun metinler hazırlayıp gönderebilir ve oradan gelecek cevabı intizar edebilirdik. Gerekliyorsa işte o zaman daha kararlı bir şekilde tavrımızı ortaya koyabilirdik.

Teklif enine, boyuna müzakere edildi. Sonunda Başkan, Kemal Güran'ın hepimizin destek verdiği bu teklifine kerhen razı oldu. Sonraki günlerde öğrendik ki Kemal Güran, Tayyar Bey'in bilgisi tahtında Genelkurmay ve Millî Güvenlik Konseyi yetkilileri nezdinde şifahi görüşmelerde de bulunmuş. Sonuç Kemal Bey'in düşündüğü gibiydi.

Genelkurmay ve Millî Güvenlik Konseyi Başkanlığından Diyanet'in bu tercihi aykırı bir tepki gelmedi.

İmam-Hatiplere Örnek Metinler adıyla bilahare bastırılan bu metinler hâlen kitaplıklarımızdadır ve içerisinde hutbe geleneğine aykırı en küçük bir sapma bile bulunmamaktadır.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi o günkü Diyanet yönetiminin kararlı ve soğukkanlı tutumu sayesinde, 40-50 yıl öncelerin "Türkçe Ezan" garabe-

tinde olduğu gibi, toplumu gerecek bir olumsuzluk böylece atlatılmıştı. Bir başka ifadeyle Diyanet, devlet adına yapılacak bir yanlış, bir devlet kurumu olarak düzeltilmişti.

Ülkeyi 'Din' merkezli yeni bir kargaşaya sürükleyecek bu varta -iki tarafın da soğukkanlılığı ile- atlatılmıştı, ama bazılarının genlerine sinmiş duygular bundan ibaret değildi. Nitekim bunun başka örnekleri de ortaya çıkacaktı.

DIYANET ALEYHİNE MİLLÎ GÜVENLİK KONSEYİNE 118 AYRI ŞİKÂYET

İçinde 'Din'e karşı mesafe bulunan ve Diyanet-ilahiyat çevresinden olduğu hâlde Diyanet yönetimine karşı 'Haset' duygusu taşıyan birtakım fesat ehli, 12 Eylül askerî darbesini fırsat bilerek, Millî Güvenlik Konseyine Diyanet'i topa tutan şikâyet furyası başlattılar.

Hemen ifade edeyim ki bunlardan 34 tanesi, *Diyanet Gazetes'i*ndeki benim yazılarıma aitti. Diğerleri de çoğu Tayyar Bey olmak üzere diğer arkadaşların idari icraatlarına yönelikti.

Konsey Başkanı Kenan Evren, durumu Başkanımızla görüşür. Tayyar Bey, teşkilatının böylesine haksız ithamlar altında kalmasının doğru olmayacağı kanaatini bildirir ve iddiaların soruşturulmasını talep eder. Bunun üzerine şikâyet dilekçeleri soruşturulmak üzere "Devlet Denetleme Kurulu"na havale edilir.

Devlet Denetleme Kurulu yaptığı bir üst incelemeden sonra iddiaların rutin idari işlemlerle ilgili olup, "Devlet Güvenliği"ni ilgilendirmediklerini; soruşturma yapılmak isteniyorsa, Başbakanlığın kendi Denetleme Kuruluna bunu yaptırabileceğini bildirir ve dosyayı iade eder.

Başbakanlığa gönderilen dosya üzerine Başbakanlık Denetleme Kurulu üç kişilik bir 'Heyet' kurarak soruşturmayı başlattı ve soruşturma tam üç ay sürdü.

Başı giyotine gitmesi en muhtemel kişi bendim. Tayyar Bey beni gördükçe, "Ah Hamdi Bey! Senin şu yazıların var ya!" diye bana sitem edip durdu, ama ben ne yazdığımı biliyordum ve gönlüm de rahattı.

Üç ay sonunda nihayet soruşturma heyeti işini bitirdi. Herkesin ifadesi alınırken benim ifademe dahi başvurmadılar. Dahası, heyetten bir kişi odama gelerek, dosyayı kapattıklarını ve Başbakanlığa teslim edeceklerini ama Diyanet'ten ayrılmadan bana "Teşekkür" etme kararı aldıklarını ve bunun için de kendisinin görevlendirildiğini; şikâyet konusu ya-

zılarımın dikkatle incelendiğini ve benim tarafsız, objektif, millî duyguları güçlü bir kişi olduğum sonucuna vardıklarını da ifade etti.

Bu görüşmemizi Başkanımıza ve arkadaşlarıma aktarabilir miyim deyince de elbette onların da duymalarında bir sakınca yok diyerek vedalaştı.

Aradan 15 gün geçmedi ki Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş beni telefonla aradı. 'Hamdiiii!' diye yükselen sesi, sevinç ve tebrik doluydu. Dosyaların kendisine geldiğini; arkadaşlarım içerisinde yüzüne çizik bile olmayan tek kişi ben olduğumu ifade etti ve beni Bakanlığa çağırdı.

Makamına vardığımda iki klasör dolusu dosyayı önüme koydu; varılan sonucu gözümle de görmemi ifade ederek beni tebrik etti. "En çok senin adına korkuyordum, zira en çok iddia senin hakkındaydı, fakat bizi mahcup etmedin." dedi.

Diyanet İşleri Başkanımız da en çok benim adıma endişelendiği ve "Ah Hamdi Bey! Senin şu yazıların var ya!" diye takılıp durduğu hâlde ondan bir teşekkür dahi alamadım. Çünkü Tayyar Bey'in yöneticilik anlayışında teşekkür ve takdirin yeri yoktu, azarlamaması bize yetiyordu.

324

Başkanımızı tehevüre sevk edecek bir huysuzluk daha yaptım ki o da şudur: 12 Eylül askerî darbesinin üzerinden bir yıl geçmişti. Başkanımızın ifadesiyle bir türlü yerinde duramayan ben, *Diyanet Gazetesi*'nde "12 Eylül'ün Bilançosu" diye uzun bir haber-yorum yaptım.

Haber-yorumda, bir yandan Diyanet'in kazanımlarından söz ederken, diğer yandan askerî idareyi, her yönetimde bulunabilecek beklentiler sebebiyle ince ince eleştirdim. Tabi bizim füseka takımı yemeyip içmeyip yazıyı Millî Güvenlik Konseyine ulaştırmışlar. Konsey adına bir yetkili konuyu Başkanımıza açmış ve Konsey üyelerinin her birine sunulum üzere beş adet *Diyanet Gazetesi* gönderilmesini istemiş. (Dört Konsey Üyesi, Bir de Genel Sekreter Haydar Saltık Paşa).

Başkan, bir yandan gazeteleri gönderirken bir yandan da beni aradı. Olayı özetledi ve bakalım sonunda ne çıkacak diye de sitem etti. Hukuk müşavirliği tecrübem vardı ve ne yazdığımı ve ne yazacağımı biliyordum. Hiç endişe etmeyin dedim.

Birkaç gün geçmedi ki Başkan beni tekrar aradı. Konsey'den sonuç gelmişti. Kenan Paşa, bu çocuğu mütevazı bir törenle ödüllendirin demişti.

Takdir ve teşekkürde cimri olduğumu bildiğimiz Tayyar Bey beni ödüllendirdi mi? Evet, ertesi gün başkan yardımcılarını topladı ve gel

git olayını anlattı. Ödülüm bu idi ve zaten bir beklentisi olmayan bana bu da yetmişti.

İMAM-HATİPLİ KIZLAR VE 19 MAYIS TÖRENLERİ

12 Eylül askerî darbesini takip eden ilk 19 Mayıs törenlerinin arefesi idi. İmam-hatip lisesi öğrenci, öğretmen ve velilerinden Diyanet İşleri Başkanımız Tayyar Beye akla ziyan haberler geldi. Buna göre ihtilalin Millî Eğitim Bakanı Hasan Sağlık, Valilik ve Kaymakamlıklara genelge göndererek, bu yıl 19 Mayıs törenlerine imam-hatip liselerinde okuyan kız öğrencilerin de katılmalarının zorunlu tutulmasını emretmişti.

İmam-hatipte okuyan kız öğrenciler 19 Mayıs törenlerinin o bilinen kıyafetleriyle gösterilere katılmayacaklarına göre ya okullarını terk edecekler ya da cezalı duruma düşeceklerdi. Okul yönetimlerinin sıkıntıları da ayrı bir konuydu.

Törenlere ya bir gün, ya da iki gün kalmıştı. Tayyar Bey ne mi yapmıştı? Makam odasının bulunduğu ikinci kat merdivenlerinden koşarak indiğini, ne oldu acaba diye sağında solunda koşuşan arkadaşlarına kendisini beklemelerini söyleyerek binadan ayrıldığını bugün gibi hatırlıyorum. Mesai saati bitmek üzereydi, ama üst yönetim olarak kendisini bekleyecektik.

325

Bir veya iki saat geçti. Döndüğünde makamından bir telefon zinciri kurarak bütün imam-hatip lisesi müdürlüklerine rahatlatıcı bir haber ulaştırıldı. Başkanımız, Kenan Evren ile görüşmeden geliyordu ve imam-hatipli kız çocukları 19 Mayıs törenlerine katılmayabileceklerdi. İhtilalin lideri Kenan Paşa, "Ben Millî Eğitim Bakanı Hasan Paşa'ya söylerim, siz gerekli duyuruyu yapın!" demiş, kendisine yetki vermişti.

Tayyar Bey Kenan Paşa'yı ikna ederek sadece imam-hatip lisesi mensuplarını değil, bütün ülkeyi yıllarca sürececek bir istismar girdabına düşürmekten kurtarmıştı.

İmam-hatip liselerinin Diyanet'le bu anlamda resmî bir irtibatı bulunmuyordu, zira imam-hatip liseleri Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlardı, ama olay, millet efkârını bulandıracak bir nevezuhur hadiseydi ve Millî Eğitim Bakanlığı birimlerinden ses çıkmazken Tayyar Bey Diyanet İşleri Başkanı olarak kendisini bu işle de ilgili görmüştü.

Resmî makamlar karşısında dik durmanın olumlu sonuçlarından birine daha şahit oluyorduk. Diğerlerinde olduğu gibi bu da Diyanet'in o günkü yönetiminin amel defterine yazılacaktı.

KUR'AN KURSLARINDA BAŞÖRTÜSÜ MESELESİ

12 Eylül 1980 tarihinden yani gerçekleştirilen askerî müdahalenin üzerinden tamı tamına üç ay geçmişti. İhtilalin Millî Eğitim Bakanı Hasan Sağlam'dan Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş'e 22.12.1980 gün ve 01-83-23 sayılı bir yazı gelir. Millî Eğitim Bakanı yazıda, Gazi Üniversitesi'nden dönerken yolda başları örtülü genç kızlara rastladığını ifade etmekte ve bunların, yakındaki Ankara İmam-Hatip Lisesinden dağılan öğrenciler olduğundan bahisle, kendisinin bundan böyle Bakanlığına bağlı imam-hatipli kızların bu şekilde giyinmelerini yasakladığını; Devlet Bakanlığının da Diyanet'e bağlı Kur'an kurslarına aynı uygulamayı getirmesini talep ettiğini öğrendik.

Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş bundan rahatsız olur ve konunun Din İşleri Yüksek Kurulunda görüşülmesi talebiyle 22.12.1980 gün ve 5.05-1020 sayılı yazı ile aynı gün Diyanet İşleri Başkanlığına intikal ettirir. Rahatsız olmuştur ve bu rahatsızlığını bu satırların yazarı dâhil olmak üzere çevresine de yansıtmıştır. Zira talep, Kur'an kurslarından söz etmektedir ve Kur'an okumak bir ibadet olduğuna göre, ibadetin Kur'an'da öngörülen tesettür hükmüne aykırı bir kıyafetle edasını resmî emirle istemektedir.

Başkanımız Tayyar Bey, yurtdışındaydı ve vekâlet bendeydi. Diyanet yönetimi olarak yazıyı Din İşleri Yüksek Kuruluna göndererek konunun bir yandan dinî boyutunu, diğer yandan insan hakları ve ülke gerçekleri açısından incelenmesini istedik. Din İşleri Yüksek Kurulunun bir hafta geçmeden hazırladığı 30.12.1980 gün ve 77 sayılı karar, Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç imzalı bir üst yazıyla ilgili yerlere gönderilmek üzere Devlet Bakanlığına bildirildi.

Başkan Altıkulaç, sözü edilen Devlet Bakanlığı yazısı Diyanet İşleri Başkanlığına geldiğinde ve raporun hazırlanması safhasında yurtdışındaydı, ama gelişmeleri takip ediyordu. Kendisi gelmeden kararın Devlet Bakanlığına gönderilmemesini ve raporun bizzat kendi imzasıyla gitmesini arzu etti. Buradaki kararlılığı okuyucularımız takdir buyuracaklardır.

İfade ettiğimiz gibi karar Kur'an, sünnet ve tevatür derecesindeki İslami gelenekle evrensel insan hakları açısından 'Tesettür' konusunu inceleyen abide bir resmî karardır. Siyasetten, üniversite çevrelerinden, basın ve bürokrasiden hükümet tasarrufuna karşı "Dinî fetva mı verilirmiş?!" diye uzun polemikler yapılmışsa da Diyanet'in bu görüşü

ileriki yıllarda Diyanet'in "Başörtüsü Fetvası" olarak kamuoyuna mal olmuştur. Sonraki başörtüsü sıkıntılarında hep Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulunun bu ihatalı kararı resmî ve dinî gerekçe olarak kullanılagelmiştir.

Sonuç olarak devlet ve siyasetin din üzerindeki vesayet talebi Diyanet'ten istediği talebi alamamıştır. Bir başka ifade ile Diyanet İşleri Başkanlığı, devlet adına yapılan yanlış hem din, hem devlet adına bir daha düzeltmiştir.

Bu dik duruş sebebiyle o günkü Diyanet yönetiminin başına bir şey gelmiş midir? Hayır! Aksine hem resmî cenahta, hem millet nezdinde Diyanet'in itibarı bir kat daha artmıştır.

İMAMLARA SAKAL KESME ZORUNLULUĞU MU?

12 Eylül yönetiminin devlet memurlarıyla ilgili icraatlarından biri de Diyanet görevlilerini de içine alan kılık kıyafet konusu olmuştur. Bu konuda bir de yönetmelik çıkarılmıştı. Yönetmelikte erkek memurların saç ve sakal tıraşına varıncaya kadar bir düzenleme getirilmişti.

Buna göre camilerde görev yapan imam ve müezzinler de dâhil bütün Diyanet görevlileri 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olduklarından sakalsız olacaklardı.

Muğla'da, durumdan vazife çıkaran bir başçavuşun, sokaktan geçmekte olan bir imam efendiyi ite kaka berbere soktuğu ve sakalını zorla kestirdiği haberi Diyanet'i adamakıllı sarsmıştı. Öyle ya, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında ve ülkeyi binlerce yıllık medeniyet ikliminden başka bir iklime taşıyan devrimlerin en radikal şekilde uygulandığı dönemde bile görülmeyen bir zorbalık, din adamlarının dinî kisvesi üzerine uygulanacaktı.

Bu satırların yazarı olarak ben o tarihte Diyanet İşleri başkan yardımcısı idim ve o gerginliği bugün gibi hatırlıyorum. İl ve ilçelerden telefonlar geliyor, sanki o yönetmeliği çıkaran Başbakanlık değil de Diyanet imiş gibi yarı soğuk, yarı sert ama illa da cevap bekleyen sorular geliyordu.

Haklıydılar. Burası Ankara idi ve Ankara'da olan şeylerden her Ankara gibi biz de muaheze ediliyorduk. Onların söylemediklerini biz kendi kendimize söylüyorduk. Ya bulunduğumuz makamın hakkını vermeli ya da emaneti ehline teslim edip gitmeliydik. Konu, şüyu vukuundan beter bir olaydı ve ihmale tahammülü yoktu.

Gün Tayyar Bey'in günüydü. Vakit geçirmeden, önceden bildiği adrese yani köşke koştu ve kimlerle görüşmüşse uygulamayı durdurdu. Keenan Paşa, Başbakan Bülent Ulusu'yu aramış ve Diyanet İşleri Başkanlığının kendi personeli için ayrı bir yönetmelik hazırlayarak kendi göbeğini kendisinin kesmesi talimatını vermişti. Yani mevcut yönetmelikten biz muaf tutuluyorduk.

Okuyucularımız, bu iş bu kadar önemli mi diye düşünmesinler lütfen. Onlara konunun daha iyi anlaşılması için empati yapmalarını, yani kendilerini bazı rütbeli askerler tarafından halkın gözü önünde berber dükkânlarına sürüklenen ve usturanın altına yatırılan imam, vaiz, müftü efendilerin yerine koymalarını teklif ediyorum.

Uygulamanın durdurulması üzerine daha önce Diyanet'in yolunu bile bilmeyen bazı cemaat liderleri adına Diyanet merkezine teşekkür heyetleri geldiğine bizzat şahidim. Allah kimseyi resmî görevi ile vicdanı arasında çelişkili duruma düşürmesin!

Saçlı-sakallı; eli-yüzü nurlu nice eli öpülesi taşra görevlimiz, Tayyar Bey'in daire dışında bulunduğu zamanlarda bizlere geliyor ve ona selamlarını, teşekkürlerini bırakıyorlardı. Aralarında, "Tayyar Bey hayatında hiçbir iş yapmamış olsa bile, kürsü-mihrap görevlilerine sağladığı bu rahatlık huzur-i ilahî'de kendisine yeter!" diye duygularını ifade eden gözü yaşlı insanlar da vardı.

Ülkeyi sarsacak bir gerginlik daha böylece giderilmişti.

YAYIN DAİRESİ ELİMDEN ALINIYOR

Diyanet'te bir teamül vardı: Merkez birimleri yani daire başkanlıkları, müstakil müdürlükler ve kurullar başkan yardımcılara bağlanır ve başkan adına bu birimleri, yardımcıları yönetirdi. "Yayın Dairesi" bana bağlı idi. İşte başıma bela açan o yazıların hikâyesi de bu idi. Hevesim yazı yazmaktı, ama resmî görevim de zaten bu idi.

Yayın dairesinde, Mehmet Topkaya, Alişen Başgönül, Halil Kaya, Ahmet Aslan gibi acar delikanlılar vardı. İşlerini kâinatları bilen genç uzmanlar. Bir gün bana *Hürriyet Gazetesi*'nin birinci sayfasında aynı gün yayımlanan iki haber getirdiler. Haberin biri, yangın çıkan evindeki bebeğini kurtarmak için alevlerin içine dalan ve kırklı bebeğini yangından kurtaran bir genç anne ile ilgili; diğeri ise doğurduğu gayr-i meşru çocuğunu sokağa bırakıp kaçarken yakalanan bir anne ile ilgili idi.

Tam Diyanetlik bir haber. Bunları grafike ederek arka kapakta tam sayfa yayımladım. Bu, gerçekten de bir gazetecilik olayı idi.

İKİSİ DE ANNE AMA..

Anne tavuk, civcivini korumak için insana saldırır. Anne kedi yavrusunu müdafaa için aslan kesilir, yaklaşan her varlığa karşı çıkar, taarruz eder. Anne olan her canlıda bu sevk-i tabii var.

Allah'ın verdiği bu lütuf insanda "Anne Sevgisi" adıyla, faniliği ebedileştiren tek örnek olarak kutsallaştı.

Yukarıda iki "Anne" örneği sergiledik: Biri, yangın çıkan evden 3 günlük çocuğunu kurtarabilmek için lohusa yatağından fırlayarak aslanlar gibi, alevlere saldıran anne. Peygamberler, evliyalar, liderler, komutanlar yetiştiren. Mütesettir, mütevekkil, mütemmin.

Diğeri 20 günlük çocuğunu sokağa bırakan bir dişi. 3 günlük yavruyu niçin sokağa bıraktığı sorulduğunda ise verdiği cevap şu: "-Ben kendi karnımı bile doyuramıyorum. Buna nasıl bakarım?!"

Anne olan hiçbir canlı bunu yapamaz. Ne tavuk, ne köpek, ne çakal, ne başka bir hayvan. "Materyalist felsefe insanı ne hale getirdi?" diye sormaz mısınız?

Sonuç mu?

Gazetecilik olarak hadise bu! Ama işin bir de idari ve resmî yönü var. Hele de idarenin başında Tayyar Altıkulaç Hocamız gibi müdebbir bir yönetici varsa.

Bir gün telefonum canhıraş şekilde çaldı. Telefonda Başkan, sesinde ise alaycı ve öfkeli ifadeler: "Mütesettir, mütevekkil, mütemmin öyle mi? Yayın dairesini sende alıyorum!"

Oh! Allah razı olsun dememe kalmadı, telefon yüzüme 'Çat' diye kapandı.

Yayın müdürümüz, terbiyeli, nezih kardeşim Mehmet Topkaya biraz sonra odamda idi. Ağlayacak gibi idi ve önüne bakıyordu. Başkan'ın onu nasıl azarladığını bilmiyordum, ama Başkan ondan da seksen bin baskı yapan gazetenin tamamının imha edilmesini istemiş. Topkaya'nın sıkıntısı şu idi: Baskılar kamyonlara yüklenmiş yola çıkmıştı.

Soğukkanlı, arif çocuk. Tecahül-i arifaneden gelmiş, kamyonları geri çevirmemiş. Ben de bir daha konu ile ilgilenmedim, ama yıllar sonra anladım ki gazete müftülüklerine ve din görevlilerine ulaşmış ve arşivlerdeki yerini almış. (*Diyanet Gazetesi*, Nisan 1982, Sayı: 278).

BİZİ YAŞATANLAR KAHRAMANI BABAMI KAYBEDİYORUM

Diyanet ve hayır hizmetleriyle âdeta bütünleşmiş bir hayır ehli olan harp malulü Gazi Hacı Ahmet Mert (Ahmet Ağa), 13 Temmuz 1981 (11 Ramazan) Pazartesi günü iftara 40 dakika kala Gülnar'da Hakk'ın rahmetine kavuştu ve 12 Ramazan günü Bozyazı'da, kendi yaptırdığı camiin avlusuna çevre ilçe ve köylerden koşup gelen “Cemaat-i Kübra”nın elleri ve gözyaşları arasında ana toprağa tevdi edildi.

Bu yazıyı yayımlanmak üzere kaleme almamın maksadı, kolunu cephede bırakan; kalan ömrünü, sıhhatini, servetini ve geçimini de Diyanet ve hayır hizmetleri için feda eden bir “Ehl-i Hayır”ın hayatının örnek ve model alınmasıdır. Olur ki onu örnek alıp yolundan yürüyenler de onun yaptığı hizmeti yürütürler ve hizmet ehlinin sayısı artar.

Rahmetli Gazi Ahmet Ağa, bir kolunu cephede bırakarak tek kolu ile doğduğu yer olan Anamur'a döndüğünde, Anamur ve çevresi kurak, çorak, çevresiyle bağlantısız, iptidai bir hayatın içindedir. Diyanet yayımları arasında çıkan ve üçüncü baskısı yapılan *Bizi Yaşatanlar* isimli kitapta Ahmet Ağa'nın çevresini teşkilatlandırıp köyünün yolunu, okulunu, karakolunu, köprüsünü, çeşmesini, camiini ve Kur'an kursunu nasıl yaptırdığının; su kanalları ile binlerce hektarlık araziye nasıl yeşerttiğinin ve sarı dikenlerle kaplı yöresini nasıl limon, portakal, muz cenneti hâline getirdiğinin hikâyesi anlatılmıştır.

Merhumun *Bizi Yaşatanlar*'da yer almayan son himmetleri ise üzerinde ihtilaf bulunan Anamur İmam-Hatip Lisesinin inşaatını, bu ihtilafları kaldırarak başlatmak; camii, pansiyonu, tedrisat binası, lojmanı ve vakıf bahçeleriyle 120 öğrenci kapasiteli Bozyazı Yatılı Bölge Kur'an Kursunu açmak olmuştur. Bu kursun aynısını “Çok Oluk” Yaylasında da yaptırmış, kursu ve çevresini Türkiye Diyanet Vakfına bağışlamış, kursu dünya durdukça yaşatmak üzere vakıflar tesis etmiş, buraları da Türkiye Diyanet Vakfına bağışlamıştı. Bu kursta hâlen 117 yatılı öğrenci bulunmakta, bunlardan 60'ı hafızlığı çalışmakta, 20'si hafızlığı bitirmiş bulunmaktadır.

Merhumun son yıllardaki meşguliyetinin hemen hemen tamamı bu kursun çalışması, kursta okuyan öğrencilerin yemesi, içmesi, rahatları ve sağlıkları idi.

Bir sabah çocukların kuru ekmekle çay içtiklerini gördüğünde yemekhaneden ağlayarak çıkmış, evinin mutfak ve kilerinde kahvaltılık ne bulmuşsa kursa taşımıştır.

Şahit olduğum ve beni bugün de ağlatan bir hatıram da şudur: Merhum bir kalp komasına girmişti. Biz de birkaç hafta başucunda beklemiştik. Akli başına gelip de ayağa kalkabileceğini anlayınca kursa götürülmesini istedi. Zorlukla getirdiğimiz kursun bahçesinde bir yere bastonunu koydu ve “Buraya hemen bir öğrenci lojmanı başlatın.” dedi. Bu hâlde bile öğrenciyi ve öğreticiyi düşünen merhum Ahmet Ağa, evinin bir bölümünü de karı koca hoca olan öğreticilere tahsis etmişti. Vârislerinin bu lojmanı yapmak ve babalarının başlattığı bilcümle işleri yarıda bırakmamak için karar aldıklarını memnuniyetle öğrenmiş bulunuyor, kendilerini tebrik ediyorum.

Merhumun en büyük özelliklerinden biri de müftülük makamına ve hocalara kötü söz söylenmesine izin vermemesi ve onları daima korumasıydı.

Hayatı boyunca yanından hiç ayırmadığı ve yanlarından hiç ayrılmadığı hocaların ve kendini sevenlerin ellerinde toprağa verilirken kendini yıkayan, namazını kırdıran, toplananlara hitap eden hocaların, “Artık öksüz kaldık.” diye çocuklar gibi ağlamaları boşuna değildir. Anamur'un ve Gülnar'ın müftü ve hocaları büyük bir desteklerini artık ebediyen kaybetmişlerdi. Asıl öksüz kalanlar ise sıhhatini, servetini, her şeyini feda ettiği Kur'an kursunun, “Bunlar bana emanet.” diye üzerlerine titrediği tertemiz, masum öğrencileri idi. Onlar da gece açıldıklarında üzerlerini örten, aç kaldıklarında açlıklarına, susuz kaldıklarında susuzluklarına koşan, hocalarına bile kendilerini azarlatmamak için çırpınan bir desteklerini kaybetmişlerdi. Yalnız onlar mı, Anamur ve Bozyazılıların geçtikleri yollar, okudukları okullar, su yolları, kanallar da artık öksüzdü. Hastasına ilaç alamayanın, borcunu ödeyemeyenin, başı darda kalanın koştuğu Anamur'un “Ahmet Ağa”-sı yoktu artık.

Merhumun ruhunu teslim etmeden önceki son anlarının çok iyi oluşu tek tesellimizdir. Başucunda okunan ayetleri, tevhid ve şehadetleri duya duya, akli başında olarak bu telkinlere katıla katıla, tatlı tatlı bakarak ve tebessüm ederek kolayca son nefesini verdi. Eli, yüzü, mevtasında da hayatındaki gibi tertemizdi. Âdeta mücessem bir nur idi.

Cenazesine Anamur, Gülnar ve Silifke müftüleri ile Gülnar ve Anamur'un idareci ve ileri gelenlerinin katılmaları, Diyanet İşleri Başkanlığının Ankara'dan gönderilen yöneticilerle temsil edilmesi, askerî ve idari erkânın defin esnasındaki konuşmaları merasime âdeta resmî bir tö-

ren görüntüsü verdi. Hayatında gösteriştense daima kaçan, riyadan sakınan merhumun cenazesi böylesine gösterişli bir törenle kaldırıldı.

Vârislerinin, “Babamızın yürütmekte olduğu hayır hizmetlerinin tamamının yürütülmesini, çok sevdiği ve ilgili müftü olarak sana devrettik!” sözlerinin tam şuurunda olarak merhuma Allah’tan rahmet, bütün camiamıza başsağlığı diliyorum. Ne mutlu onun gibi yaşayabilenlere! Ne mutlu Allah’ın huzuruna onun gibi çıkabilenlere! Ne mutlu onu tanıyan bizlere!

BAŞKAN’IN DRAMATİK EMEKLİLİK TALEBİ

Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç, 10 Kasım 1986 tarihinde emekliye ayrıldı. Bu ayrılışın, uğurlama töreninde yapılan konuşmalarda ve bugüne kadar hiçbir yerde geçmeyen perde arkasını yazmak, tarihe not düşmek olacaktır.

Onun emeklilik dilekçesi vermek zorunda kaldığı dönem, aslında siyaset bürokrasi ilişkisi açısından sade ve aydınlık bir dönemdi. Başbakanlık makamında Turgut Özal vardı, Devlet Bakanı ise Kazım Oksay’dı. Turgut Bey’i bu açıdan analiz etmeye ihtiyaç yok. Herkesin bildiği, bürokrasiden gelen Özal, hele de Diyanet İşleri Başkanlığı makamında bulunan bir din âlimini rencide edemezdi, etmemişti. Devlet Bakanı Kazım Oksay da Turgut Bey’e yakınlığı ile bilinen, soğukkanlı ve değerli bir siyaset adamı idi.

Öyleyse Tayyar Bey’i rahatsız eden ne idi ki erken ve zamansız bir emeklilik talebiyle makamını bıraktı?

İşte burada karşımıza, dünya hayatının ve insan varlığının olağan akışı içerisindeki nankörlükler çıkıyor. Nasıl mı? Bürokraside dik duran bürokrat, bazıları tarafından sevilmez. Hele de bu bürokrat, emsallerinden farklı bir müstesna duruş sergiliyorsa. Siyasetçiler, devlet dairelerinden talep ettikleri işlerin mevzuata ve teamüllere aykırı olsa da yapılmasını isterler. Yukarıda sunduğumuz Celal Paydaş olayını hatırlayınız. Altıkulaç, Başkanlık görevine geldiği yıl içerisinde ortaya çıkan bu tabancalı saldırı olayını, kamuoyunun topluca yanında yer alması sayesinde atlattıktan sonra artık ona iş için gelenler desturla gelir oldular. Bir daha da böylesine elim olaylar olmadı. Fakat bir de sözünü ettiğimiz insan varlığının olağan akışı denilen bir fitrat olayı var. Tayyar Bey’in kapısına desturla yaklaşanların, açıklayamadıkları sitem ve öfkeleri birike birike, siyasi makamların yani Başbakanlık

ve Devlet Bakanlığı’nın, önünde durmakta zorlandıkları bir yüklü baraj hâline geldi.

Bu serzeniş, sitem ve öfkelerin biriktiği yer ise Devlet Bakanlığı ve Bakan Kazım Oksay’dı.

Yetki sınırlarını çok iyi bilen; diplomatik nezaket ve üslup sahibi Bakan, yıllardır ayaklarına vuran dalgalara sabır ve soğukkanlılıkla karşı durdu, ama nereye kadar? Zaman zaman, Başkan’a yakınmaları, imaları, hatta ricaları oldu. Fakat Tayyar Bey, prensiplerinden taviz verecek bir yönetici değildi.

Necip Fazıl merhumun ruhu şad olsun; insan bu, su misali kıvrım kıvrım akar ya! Öyle ki bir gün baraj patlayacak hâle geldi. İrfan ve ferasetiyle bunu sezen Altıkulaç, Devlet Bakanı Kazım Oksay’a, kritik bir görüşme esnasında, “Emekli olayım, siz benden dolayı rahatsız olmayın.” deyiverdi. Devlet Bakanı’nın bilinçli ya da bilinçsiz, “Siz bilirsiniz.” cevabı üzerine ise iş bitti. Hani, düşmandan atılan taş etkilemez de dosttan atılan bir gül öldürür insanı denir ya, işte öyle bir şey!

Tayyar Bey Bakanlıktan döndüğünde, gerçek mi, değil mi farkına varamadığımız bir tehevvür ve sevinç içerisindeydi. “Ayrılıyorum.” diyordu. Bir süre inanmamış isek de sonunda biz de inanmak zorunda kaldık. Tayyar Bey, yedi yıl başkan yardımcılığı, sekiz yıl Başkanlık yaptığı Diyanet’i öksüz bırakarak ayrılıyordu. Gerek ve gerekçe yokken.

Kendisini, Anayasa Mahkemesi Başkanı Orhan Onar, Devlet Bakanları Ali Bozer ve Kazım Oksay, Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mustafa Kalemler, Eski Devlet Bakanı Dr. Lütfi Doğan, Din Öğretimi Genel Müdürü Dr. Halil Hayıt, Ankara Valisi Cahit Bayar, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan V. Prof. Dr. Süleyman Hayri Bolay, çok sayıda milletvekili ve Diyanet mensubunun katıldığı bir görkemli törenle ve plaketler vererek uğurladık. Devlet Bakanı Kazım Oksay’ın hükümet adına yaptığı konuşmadan sonra, Diyanet mensupları adına yaptığım konuşmayı, içeriği açısından Diyanet tarihine düşülen önemli bir not olarak aşağıya alıyorum.

Sayın Yüksek Mahkeme Başkanları,

Sayın Bakanlarım,

Muhterem Başkanım,

Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilatının değerli yönetici ve mensupları,

Saygıdeğer Misafirler,

Yedi yıl başkan yardımcılığı görevinde, sekiz yıl Diyanet İşleri Başkanlığı makamında bulunduktan sonra, önünde daha uzun ve başarılı hizmet yılları bulunmasına rağmen, tecrübe ve hizmet potansiyelinin doruğunda bulunduğu bir sırada Diyanet İşleri Başkanlığı makamından kendi isteği ile emekliye ayrılan Başkanımız Dr. Tayyar Altıkulaç'ı yeni hayatına uğurlamak üzere toplanmış bulunuyoruz.

Şüphesiz her ayrılıştta, her uğurlamada biraz hüzün bulunur. Bu hüzün, bu duygu bazen uğurlananda, çoğu zaman da uğurlayanda daha fazladır. Teşvi edilen, uğurlanan, gideceği yere kavuşma arzusu ile bu hissiyatını yenebilir, örtebilir. Geride kalanlar ise aralarından ayrılan yakınlarının hasreti, üzüntüsü ile baş başa kalırlar.

Diyanet İşleri Başkanımız Dr. Tayyar Altıkulaç'ın aramızdan ayrılması, toplum içerisinde her zaman yaşanan bu karşılama uğurlama olaylarından çok farklıdır.

O, başkan yardımcılığında da üstlerinin kendisine karşı beslediği itimat; tanıdığı inisiyatifle çalışarak, 15 senedir, her biri o makamda bulunanan yetecek birçok hizmeti gerçekleştirdikten; çocuk gibi bakıp büyütüp geliştirdikten; gerçekleştirdiği hizmetlerin semerelerini gördükten sonra aramızdan ayrılıyor.

O, Diyanet'e geldiği zaman personel sayımız otuz üç bin, bütçemiz dört yüz yetmiş üç milyon TL idi. Diyanet İşleri Başkanlığının faaliyeti hemen hemen cami hizmetlerinden ibaretti.

Diyanet İşleri Başkanlığı bugün bir kolu Avustralya kıtasına, diğer kolu Kuzey Avrupa ve İskandinav ülkelerine uzanan bir hizmet alanında birçok Bakanlıkların önüne geçen 90 milyarlık bütçesi; yurt içinde ve yurtdışında yetmiş beş bine ulaşan personeli; yatırım ve inşaatlarından başka kıta ve ülkelere kadar uzanan irşat faaliyetlerine kadar değişmiş, büyümüş bir kuruluştur.

Dr. Altıkulaç'ın hizmet yılları içerisinde;

*16 çeşit belgenin verildiği Kur'an kursları, bu dağınıklıktan kurtarılacak ciddi bir statüye kavuşturulmuş; her hafta başı ve sonunda gönderine bayrak çekilen; Türk Bayrağı'nın gölgesinde İstiklal Marşı okunan; içerisinde Allah sevgisiyle beraber yurt sevgisi, insan sevgisi, dünya görüşü aşılana resmî, yaygın din eğitimi müesseseleri hâline getirilmiştir.

*Din görevlilerinin hizmet içinde eğitilmelerine önem verilmiş; her bölgede açılan yedi eğitim merkezi ile eğitim hizmetleri, aynı anda iki bin beş yüz personelin eğitildiği bir hizmet kapasitesine ulaştırılmıştır.

*Haseki Eğitim Merkezi ile lisansüstü; Ankara Dil Kurs ve Laboratuvarı ile yabancı dil eğitimi, din görevlilerinin hizmet alanlarını daha müessir, daha geniş hâle getirmiştir.

*İslam Dininin beş temelinden biri olan hac ibadeti Bakanlıklararası resmî bir organizasyon olarak ele alınmış; hac seyahatine çıkan Türk vatandaşları, ibadetin ulviyetine yakışır bir organizasyona kavuşturulmuştur.

*Yurtdışında bulunan vatandaşlarımız ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki soydaşlarımızın din hizmeti, din eğitimi ihtiyaçları ele alınmış; millî şahsiyetlerini, vatana bağlılıklarını muhafaza etmeleri için ellerinden tutulmuştur.

*İslam ülkelerinin dinî gün ve bayramlardaki sevinçlerini aynı günde yaşamaları, paylaşmaları için, konu İslam ülkeleri çapında gündeme getirilmiş; koordinatörlüğünü Türkiye'nin yaptığı "Beşine'l-İslam" toplantılar tertip edilmiş; nazari ittifak sağlanmış; uygulamada da birkaç ülke dışında ittifaka, bütünlüğe doğru adımlar atılmıştır.

*Diyanet İşleri Başkanlığına destek olmak üzere Türkiye Diyanet Vakfı bu dönemde kurulmuş; bir caminin kırılan camı, düşen kapı kolu için bile cemaatin yardımına başvurmak zorunda kalan il ve ilçe yöneticilerimiz, bir destek kuruluş sayesinde on milyonluk, yüz milyonluk inşaatlara cesaretle girişir olmuşlardır.

Bütün bu hizmetlerin altında Tayyar Altıkulaç imzası vardır.

Din hizmeti, zaman zaman çeşitli polemiklere, resmî tedbir ve müdahalelere konu ve gerekçe olmuş stratejik bir hizmettir. Baki olan 'Din'in, kul eseri parti politikalarına basamak yapılmaması, dini, kendi esprisi içerisinde mevcut olduğu gibi din hizmetinin hassas ve stratejik yapısının da bir gereğidir. 'Din'in partiler politikası üstünde tutulması çabası, Dr. Altıkulaç'ın üzerine titrediği en önemli prensiplerin başında yer almıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı ve din hizmetinin, onun Diyanet'te bulunduğu süre içerisinde yara almadan yürütülmesini bu stratejiye, bu prensibe, bu disipline borçluyuz.

Bu dönemde dikkati çeken diğer bir konu, ilgili Bakanlık ve kuruluşlarla işbirliği ve diyalog uygulamasının başlatılmasıdır. Bunun büyük faydası görülmüş, 'Din'in Türk toplumu üzerindeki fonksiyonu giderek artmıştır.

Bütün bunlar doğrudur. Şimdi sözlerimin başına dönüyor, Sayın Başkan'ın emekli olma konusundaki ısrarına karşı, teşkilat mensuplarımızın bir küçük sitemini duyurmak istiyorum. Hepimiz şüphesiz ilahî tak-

dirin sevkine tabiyiz. Fakat kulun iradesinin, takdirin sebeplerinden biri olduğu dinî prensibinden hareketle, bu ayrılışın zamansız olduğu konusundaki toplu kanaatimizi bir ciddi sitem olarak arz ediyorum. Teşkilat olarak, buna da hakkımız olduğunu sanıyorum.

Kaht-ı rical devrinin yaşandığı Türkiye şartlarında insan yetiştirmek şüphesiz zordur. Yetişmiş insanlarımızın birtakım mülhazalarla tecrübe kazandıkları hizmet sahalarından uzak kalmaları manevi bir vebaldir. Dr. Tayyar Altıkulaç'ın Diyanet İşleri Başkanlığında yapacağı daha çok hizmetler vardı. Tesellimiz, bundan sonra da yeni hizmetlere soyunacağımızı ve nerede bulunursa bulunsun Diyanet hizmetlerine ışık tutacağımızı, arka çıkacağımızı ümit etmemizdir. Bir diğer tesellimiz, Sayın Bakanımızın Diyanet İşleri Başkanlığının hizmet stratejisini yakından bilmeleri; hizmetlerimiz ve teşkilatımızı her zaman tesahup etmeleridir.

Değerli Yönetici ve Görevli Arkadaşlarım,

Her şeyin bir başı olduğu gibi, sonu da vardır. Allah baki, kullar fanidir. Görevler de fanidir. Fakat hizmetler kıyamete kadar devam edecektir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Altıkulaç'tan önce vardı, ondan sonra da şüphesiz var olacaktır. Ondan bize kalan en önemli miras, kanaatimce hizmetleri yürütürken başvurduğu prensipler ve yukarıda işaret ettiğim hizmet stratejisidir.

Bizi bugünlere getiren prensiplere sadakatle bağlı kalır; merkez kendi içinde, taşra kendi içinde, merkez taşra ile, taşra merkez ile uyum içinde çalışmaya devam ederse hizmetler bulunduğu yerden alınıp inşallah daha ilerilere taşınabilecektir. Yakından tanıdığımızı sandığımız Başkanımız cismen aramızdan ayrılrsa da ümit etmek istiyoruz ki gönlü burada kalacaktır. Onun tecrübe birikiminden istifadeye devam etmek, geride bıraktıkları için ümit ve teselli olacaktır.

Cenab-ı Hakk'ın büyük Türk milletini payidar etmesini; Diyanet İşleri Başkanlığının millet hayatımızdaki fonksiyonu ile mütenasip hizmet atılımlarına kavuşmasını diliyor; Diyanet İşleri Başkanımız Sayın Dr. Tayyar Altıkulaç'a yeni hayatında müessir hizmet imkânları, sağlık ve saadet vermesini Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

DR. ABDÜLBAKİ KESKİN BAŞKAN VEKİLİ VE KİM BAŞKAN OLSUN?

Dr. Tayyar Altıkulaç Diyanet camiasını öksüz bırakıp gittikten sonra, yerine Başkan Yardımcısı Dr. Abdülbaki Keskin vekâleten görevlendi-

rildi. Abdülbaki Bey, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü bitirdikten sonra İngiltere'de doktora yapmış bir akademisyendi. Prensip sahibi, doğrularından şaşmayan ve Tayyar Bey'in yerini doldurabilecek bir ağabeyimizdi. Akademik yönü yanında bir başka özelliği, Diyanet camiasını çok iyi tanımasıydı. Hafız-ı Kelam'dı. İlk resmî görevine 'İmam'lıkla başlamış, teşkilat içerisinde pişerek buralara kadar gelmişti.

Abdülbaki Bey, merkez ve taşra teşkilatında hiç yadırganmadı. Hizmetler, Altıkulaç Hoca'nın bıraktığı yerden ve aksatılmadan devam etti.

Tayyar Bey'in kendine özgü idari anlayış, üslup ve tarzını hatırlayalım: Diyanet hizmetlerini yürütürken 'İdari' işleri, mer'î mevzuata; 'Dinî' işleri ise Kur'an, sünnet ve şer'î şerifin hükümlerine göre yürütmek. Başkanlık makamına geldiği gün, basın önünde bunu ilan etmiş ve bu prensibin ne anlama geldiği teşkilat içinde ve dışında uzunca süre tartışılmıştı.

Söylenmek istenen açıktı.

1. Diyanet İşleri Başkanlığı resmî bir kurumdu. İdari iş ve işlemler elbette Anayasa ve kanunlara göre yürütülecekti. Ama bir yandan da adı üstünde dinî hizmetleri yürütüyor ve koordine ediyordu. Bu tür işler de şer'î şerife göre çözülecek, çözümlenecekti.

2. Prensiplerine sahip çıkmak; işleri birbirine dolaştırmamak.

3. Siyasete karşı dik durmak.

Abdülbaki Bey bu konularda selefinden herhangi bir vasiyet almış olmasa da zaten kendi üslup ve tarzı da bu idi.

Şahit olduğum bir olay şöyledir: Makamda beraberiz. Sekreter, Devlet Bakanı Kazım Oksay'ın kendisi ile görüşmek istediğini söyledi. O da 'Bağlayın.' dedi. İşte tek görüşmede iki gaf. Kelimeyi kesinlikle olumsuz anlamda kullanmıyorum. Nedir o iki gaf?

*Telefonda Bakan'ın sesine kendisi muhatap olacak yerde, sekreteri muhatap etti ve hemen o anda Bakan'dan ikaz aldı.

*Hac mevsimi idi ve Bakan'ın isteği, hac mevzuatına uymayan bir talepti. Seyahat düzenleme ruhsatı bulunmayan bir şirketin otobüslerine Diyanet organizasyonu içinde yer verecekti. Başkan Vekili, kendisinden beklendiği ve olması lazım geldiği gibi talebi yerine getiremeyeceğini söyledi. Hem de kararlı bir üslupla. 'Sayın'lı ifadeler kullanmadan, "Yapmam Beyefendi!" üslubuyla.

Bakan'ın cevabı, tahmin edeceğimiz gibi oldu: "Öyleyse ne hâliniz var- sını görün."

Abdülbaki Bey ile ilgili bir anekdotu da Tayyar Altıkulaç Bey'den ak-

tarayım. Tayyar Bey, bir vesileyle Kenan Evren'e, kendi yerine Başkanlığa vekâlet verdiği Abdülbaki Bey'in atanması konusunda destek istemiş. Kenan Paşa'nın cevabı ise, "O henüz çok toy değil mi?" olmuş.

Bu dik duruş nasıl Tayyar Bey'i hedef tahtası yapmışsa, Abdülbaki Bey'i de hem de kolayca ve kısa zamanda harcayacaktı.

Nitekim Abdülbaki Bey'deki vekâlet çok geçmeden alındı ve başkan yardımcılarını içerisindeki en yaşlımız ve kıdemlimiz, imam-hatip okullarının 'İlk'lerinden Halit Güler ağabeye verildi.

Halit Bey de iki selefinden geri kalmazdı, kalmadı ve o da makamda uzun süre bırakılmadı.

DİNİ CEMAATLER DİYANET VE DİYANET'E TUZAK

Tayyar Bey emekli olup kurtulmuş, ateşten gömleği vekâleten Dr. Abdülbaki Keskin giymişti. Bakalım o ateşten gömleği taşımak kolay mı imiş?

Bir gün sekreterim, Başkan Vekili'nin ve başkan yardımcılarının beni beklediklerini söyledi. Odamda önemli bir misafirle konuşuyoruz. Üstelik bu görüşme sebebiyle sekreterlik, görüşmek için bekleyenlerle dolu. Ağustos ayının bunaltıcı bir günü. Abdülbaki Bey, istişareye fevkalade önem verdiği için bunu sık sık yapıyor. Bu sebeple zamanlı zamansız bu çağrılmaları kanıksamış olmalıyım ki biraz da gecikerek ve tıknefes öteki binaya intikal ediyorum.

Odaya girdiğimde herkes ayakta idi. Belli ki hassas bir durum vardı. Şöyle ki:

Abdülbaki Bey, Millî Güvenlik Kurulu nezdindeki devleti onarma komisyonlarından birine başkan yardımcılarında Lütfi Şentürk'ü göndermiş. Toplantıda Lütfi Bey'den, dinî cemaat ve tarikat mensuplarının alamet-i farikaları olan gündelik kıyafetlerinin tespit edilmesi ve bir rapor hâlinde Millî Güvenlik Kuruluna bildirilmesi istenmiş.

Abdülbaki Bey bunu anlattı ve sözü Lütfi Bey'e verdi. Lütfi Bey, aramızda vazife taksimi yapmamızı; aramızda dinî cemaat ve tarikatları taksim etmemizi ve hazırlanacak raporun bir hafta içerisinde kendisine teslim edilmesini istiyordu. Yani dinî grup ve cemaatleri ve tarikatları Millî Güvenlik Kuruluna 'İspiyon' edecektik.

Arkadaşlarımın yüzlerine baktım, herhangi bir tepkileri yoktu.

Patlamaktan başka çare de yoktu. Yani dedim, devlet bize ajanlık mı

yaptırarak? Lütfi Bey buna niçin itiraz etmemiş? Teklifi diplomatik bir nezaketle niçin reddetmemiş de hem kendisini, hem bizleri, hem milletimizin gönül sığınağı Diyanetimizi buna ortak etmek istiyor?

Patlama sırası Lütfi Bey'de idi: Öyleyse bir hafta sonra toplantıya kendin gidersin, bu laflarını kendin söylersin dedi ve toplantıyı hışım-la terk etti.

'Giderim!' dedim aynı sertlikle. Zaten suç sende değil, seni oraya gönderende. Ne işin var senin oralarda!? Abdülbaki Bey'e baktım, o daha da sevimlileşen yüzüyle tebessüm ediyordu. Öyle ya, ajanlığa tevessül edersek Başkan Vekili olarak ilk sorumluluk onun olacaktı. Sırtında taşıdığı ateşten gömleğin farkında idi.

Tedirginlik bitmişti. Belirtilen günde toplantıya katıldım. Herkes yerini almış, âdeta Diyanet temsilcisi Lütfi Bey'in gelişini bekler gibiydiler. Elimde ne çanta, ne dosya, ne evrak olmadığını gören Korgeneral'in beni görünce yüzünün asıldığını fark ettim. Toplantı düzenine göre Başbakanlığa bağlı bir kuruluş olduğumuz için biz en başta otururduk. Karşımızda da harf sırasına göre Adalet Bakanlığı temsilcisi.

Paşa, toplantıyı tartışma ile başlatmamak için olacak, sözü, karşımda oturan Adalet Bakanlığı Müsteşarı'na verdi. Tekmiller masanın öbür tarafından başlatıldığı için en sona kalmıştım.

Sıra bana gelince Paşa, "Hamdi Bey!" dedi, "Geçen hafta Lütfi Beyefendiden dinî cemaatlerin alamet-i farikaları olan kıyafet ve görüntülerinin tespit edilmesini istemiştik. Hani izinsiz yürüyüş ve mitinglerde kimin hangi gruptan olduğunu bilelim diye, güvenlik kuvvetlerimize yardımcı olalım diye."

Paşanın yüzü asıktı, ama bunları gayet sühuletle söylüyordu. 'Paşam!' dedim, "Bu iyiniyetli sözlerinize diyecek yok, ancak bu konu kamuoyunda derin polemiklere sebep olur. Bu devirde devleti vatandaşın ya da vatandaş gruplarının kıyafetleri ile meşgul etmek. diye sözlerimi sürdürürken karşımda oturan Adalet Bakanlığı Müsteşarı elini masaya vurdu ve "Sayın Paşam!" diye söze başladı:

"Sayın Paşam, Hamdi Bey doğru söylüyor. Bu devirde devletin vatandaşın kılık kıyafetiyle meşgul edilmesi, milleti devletine küstürür. Devletle milletin arasına açmak isteyen istismarcılara fırsat verir."

Paşa, olumlu veya olumsuz hiçbir tepki vermeden toplantıyı kapattı.

Katılımcılar odayı boşaltırken toplantıda konuşulanların zaptını tutan rapor tötör yanına geldi ve ceketinin kibrit gözünden beyaz bir takke

çıkardı. Poşet içerisinde beyaz bir takke. Albay rütbesinde, resmî kisveli, helal süt emmiş bir Anadolu evladı olduğu besbelliydi.

“**Hamdi Bey!**” dedi. Ben 13 yaşımdan bu yana namazlarımı kılarım ve başıma bu takkeyi takarım. Lütfi Bey’in hangi raporu getireceğini merak ediyordum. Kendimin hangi cemaatten olduğumu böylece anlayacaktım.

Sözlerinde yarı espri, yarı sitem vardı.

DİYANETTE YAZICIOĞLU DÖNEMİ YAZICIOĞLU BAŞKAN OLUYOR

Telefon sekreterim bir gün “**Kemalist Atılım Birliği**” Başkanı Sami Ateş’in benimle görüşmek istediğini bildirdi, bağlandık. İsteği şaşırıcı idi. Benden, dört başkan yardımcısından hangisinin başkan olmasını düşündüğümü soruyordu.

Beş başkan yardımcısı idik ve espri ile niçin dört arasından da beş arasından değil deyiverdim. O da, “**Zira beşiniz içerisinde başkan olmak için atak yapmayan bir tek siz varsınız da ondan.**” dedi. Kendimle bir daha iftihar ettim.

340

Cevabım ise, “**Vekâlet eden bir arkadaşımız var. Münasip olanı odur. O olmazsa aramızda medreseden gelme, meslekte en derin Lütfi Şentürk Hocamız var. O da düşünülmezse doğrusu hangi muavin arkadaşımız olursa olsun bu işi yürütür.**” şeklinde oldu.

Halit Bey’in vekâlet ettiği günlerde Tokat’ın bir ilçesinin müftülük sitesi temel atma töreni vardı ve Diyanet’i temsil etmek üzere beni görevlendirdiler. Tokat Valisi, ünlü ve frapan Vali Recep Yazıcıoğlu idi. Kendisiyle önceden bir hukukumuz vardı.

Şöyle ki: 12 Eylül günlerinde Amasya Suluova Kaymakamı iken, İçişleri Bakanına bir mektup yazmış, Diyanet İşleri Başkanı’na şikayet etmişti. İçişleri Bakanı da Kaymakam’ın şikâyet mektubunu Devlet Bakanı Mehmet Özgüneş’e gereği için arz etmişti.

Özgüneş bir gün beni çağırdı ve Kaymakam’ın el yazısıyla yazdığı mektubu verdi. Kendisine ‘**Frapan**’ sıfatını yakıştırdık ya, gerçekten de devlet memurluğu nezaketi ve sorumluluğuna yakışmayan ifadeler vardı. Kaldı ki hadise daha baştan yanlıştı.

Kaymakam’la olan hukukumuz gelince: Akçakoca’da bir Kur’an kursu açılışı vardı. Temel atmak üzere Akçakoca’ya vardığımda, karşıma ismi Recep Yazıcıoğlu olan bir Kaymakam çıktı. Üzerinde frapanlık falan

kalmamış; ezik, utangaç, önümde ceketini ilikleyen, beni bir adım önde yürütmeye özen gösteren bir mülki amir. Mektup olayını hatırladım. Anadolu insanıyız ya, o bana nasıl itina göstermeye çalışıyorsa ben de ona aynı itinayı gösterdim. Kürsüde konuşurken, kendisini teşci ettim ve morallendirdim.

Şimdi parantezi kapatıyor ve Tokat’taki törene dönüyorum.

Tören yeri emsallerinden farklı olarak bayrak ve flamalarla süslenmiş; protokol koltukları dediğim gibi alışıl gelmişin dışında görkemli. Biz bu koltuklara ilçenin kaymakamı ve ileri gelenleriyle kurulduk. Temel atma için her şey hazır, ama tören bir türlü başlamıyor. Kaymakam’a sorduğumda, Vali Bey’in geleceğini söyledi, onu bekliyoruz dedi. Çok geçmeden Vali’nin arabası görüldü. 50-60 metre mesafede durdu ve içinden Vali Bey indi. Baktım, bizim eski Suluova ve Akçakoca Kaymakamı Recep Yazıcıoğlu idi. Kollarımı açarak yine o frapanlıkla haykırdı:

“**Hamdi Hocam, Ankara’dan, törene senin katılacağını duydum da geldim. Yoksa katılamayacaktım.**” Ben ona, o bana yürüdük ve kucaklaştık.

Törenden sonra Tokat’a dönerken, beni Tokat’a davet etti ve “Sana, yeni inşa ettirdiğim ve henüz açılışı yapılmayan Valilik konağını gezdireceğim. Ve ne Vali, ne Bakan, eşinizle birlikte ilk misafir edeceğim kişi de siz olacaksınız. İster Osmanlı, ister Selçuklu, ister Cumhuriyet reyonu, hangisini tercih ederseniz en az bir hafta misafirim olacaksınız. Konağı ondan sonra başkalarına açacağım.” dedi.

Beni Valilik arabasına aldı, korumasını başka arabaya gönderdi ve baş başa bir yolculuk yaptık.

Bunları anlatmaktaki meramıma gelince:

Yolda, Başkanlığa kimin gelmesini istersiniz diye sordu. Ben, Anadolu saflığı ile düşüncelerimi sıralayıverdim:

- Öncelikle Diyanet dışından hiç kimseyi istemeyiz.
- İçeriden kimi istersiniz?
- Reis muavinlerinden kim uygun bulunursa.
- Sen kimi uygun bulursun?

Lütfi Şentürk Hoca Karadenizli idi ve Vali Bey’in hemşehrisi idi. Onun adını telaffuz ettim. Baltayı taşa vurmuştum. Zira üç gün geçmeden *Resmî Gazete*’de yeni Diyanet İşleri Başkanı’nın adı duyuruldu: Vali Recep Yazıcıoğlu’nun kardeşi, Ankara İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mustafa Sait Yazıcıoğlu.

Saflığın ve oyuna gelmenin böylesi!

341

YENİ BAŞKAN YAZICIOĞLU 39 YAŞINDA BİR DELİKANLI

“Olur mu?” dedi bir arkadaşım, “39 yaşında bir çocuğu başımıza başkan yaptılar.” “Olur.” dedim, “Biz sabah namazını güneş doğmak üzere iken evimizde kılarken sabah dâhil bütün vakit namazlarını camide kılan ehl-i tertip bir kişi ise olur.”

Öyle duydum, öyle söyledim.

Mustafa Sait Yazıcıoğlu, bir müftü çocuğu. Bir Vali'nin kardeşi. İlahiyat fakültesinde hoca. Yetiştirdiği ve geldiği ortam bu! Diyanet İşleri Başkanı olması için daha hangi şartları arıyorsunuz?

Bana kalırsa Diyanet içinden olmalıydı. Ağabeyi Recep Yazıcıoğlu'na bu şartımı safça söyleyerek baltayı taşa vurmuştum, ama yeni Başkanımız bunu hiçbir zaman yüzüme vurmadi. O seviyedeki olgun bir insan buna niçin tenezzül etsin ki?

Genç Başkan'la uyum içinde çalıştık. Diyanet'in mevcut prensiplerini hiçbir zaman zorlamadı. Görev yaptığı yıllar, siyasi açıdan sade ve düzgün bir dönemdi. Naif, yeri geldiğinde uygulanan; bu psikoloji içerisinde kâh birden sinirlenen; kâh kendini tutamayıp ağlayan, içi dışında, yapmacıksız bir kişilik.

Bu duygusallığına bir örnek:

Beraber hacca gidiyoruz. Beni uğurlamaya gelenler, havaalanına henüz yeni yürümeye başlayan kızım Hicret Kiraz'ı da getirmişler. Şeref salonundan tam uçağa alınacağımız kapıdan çıkarken kimselerin kıyamadığı küçük kızım uçağa doğru koşmaya başladı. Çocuğu yakalamaya çalışırken genç Başkan kim bilir hangi duygularla hıçkırarak ağlamaya başladı. Siz bu duygusallığa şapka çıkarırmaz mısınız?

Yazıcıoğlu Hoca ileriki yıllarda Ankara İlahiyat Fakültesi'ne Dekan oldu. Kızım da İlahiyat'ta onun talebesi. Üniversitelerde başörtüsü sorununun zirvede olduğu yıllarda hocası onu Dekanlıkla öğrenciler arasında diyalog kurması için görevlendirdi. Yani yönetimle öğrenciler arasında arabulucu ya da elçi.

Bilindiği gibi üniversitelerin bütün bölümlerinde öğrenci, polis ve yönetimler arasında canhıraş kovalamacalar olurken Ankara İlahiyat bu günleri sühuletle atlattı. Bunda Dekan'ın stratejik yönetim tarzının etkisi olduğu gibi, Diyanet İşleri Başkanlığı makamında kazandığı tecrübenin rolü de inkâr edilemez şüphesiz.

Kızım Hicret Kiraz'ın o gün ağlayarak geri çevrildiği hac ve umre yolculuğuna, annesi duygularını yıllar sonra şöyle ifade edecekti:

Yıl 1987.

Hac yolcusuyuz.

Kalabalığın arasından

Uçağa doğru koştun yavrum.

Bizimle gelmek istiyordun.

Tutup geri çevirdiler,

Ağlıyordun.

Kaderin o gün yazılmıştı;

Yolların en güzeline yürüyecektin.

Yürü yavrum

Aklında ne Ahmet Miran,

Ne Hümeýran,

Ne odun ocağın kalsın.

Güller dereceksin kutlu mekânlardan

Hiç solmayan pembe güller

Ve dağıtacaksın ömür boyu

Allah'ın seni bekleyen kullarına.

Yolun açık olsun yavrum

Yolun açık olsun.

DİYANET DERGİSİ'NİN YAYIMLANMASI HİKÂYESİ

Diyanet'in haftalık aktüel haber yayını *Diyanet Gazetesi*, adı gazete olmakla beraber, ebat ve içerik olarak ne gazete, ne dergi idi. Yazıcıoğlu Hoca dışarıdan bakan bir kişi olarak bunun eleştirisini yapmış olmalı ki gelir gelmez bu yayını eleştirmeye başladı ve doğru dürüst bir 'Dergi' çıkaralım düşüncesini dillendirmeye başladı.

Doğrusu biz gazetemize alışmıştık. Çarşaf gibi yazılar; haber yorumlar yayımlıyorduk. Afganistan olayı, Kıbrıs hadisesi, tüm dünyadaki insan hakları ihlalleri, kapitalizmin ve sosyalizmin çökmekte olduğu, İslamiyet'in gelişen bir değer olduğu vb. Yayın Dairesi önceki Başkan Tayyar Bey tarafından elimden alınmıştı, ama yayın hizmetlerinin kendisine bağlandığı Halit Güler ağabeyimiz, elime tutuşturduğu kalemle, “Yaz Hamdi Bey!” diyordu. “Dilediğin gibi yaz!”

Yani *Diyanet Gazetesi*'nden benim de bir şikâyetim yoktu. Hem sorum-

lu değildim, hem çarşaf gibi yazılarım bütün teşkilata ulaşıyor ve yer yer de takdir alıyordum.

Meğer başıma gelecek varmış.

Sandıklı Kaymakamı'nın davetlisi olarak Kaymakamlığa ait kaplıcada tatil yaparken bir gün duvarda asılı telefon çalmaya başladı. Telefonda Başkan Yazıcıoğlu'nun sesi:

“Hamdi Bey, bir aylık dergi çıkarmaya karar verdik. Arkadaşların ortak kararıyla bu dergiyi sen çıkaracaksın.”

“Aman hocam, dergicilik bir gayya kuyusu. Beni bu kuyuya atmayın.” demeye kalmadı ki, “Tartışmaya mahal yok, kararımızı verdik.” dedi ve telefonu kapattı.

Gerisini çocuklarım anlatıyor. Telefonda üzücü bir haber aldığımı anlamışlar. Sanki düşecek gibi afallayarak odama girmişim ve içeriden kitlemişim. Çocuklarda bir telaş ki ne telaş! Ne kadar zaman geçmişse geçmiş, kapıyı açarak çocuklardan kâğıt kalem istemişim.

Bundan gerisini artık ben de biliyorum. Yatağımın üstünde önce derginin adını koydum ve logosunu çizdim. İsmi *Diyanet Aylık Dergi*. Logoyu çizbildiğim kadar güzel bir çizdim. Derginin bölümlendirilmesi; ilk sayfada başyazı; ikinci sayfadan itibaren haber yorum; orta sayfada ayın gündemini ifade eden bir tahlil.

Ankara'ya döndüğümde, Başkan'ın sorgusuna gerek kalmadı; daha da geliştirdiğim tasarımı önüne koydum.

2011 yılı içinde 250. sayısı yayımlanan ve önceki Diyanet İşleri Başkanlarının ve merkez personelinin huzurlarında bir 'Plaket' ile ödüllendirildiğim Diyanet Aylık Dergi'nin hikâyesi budur ve şerefi de Başkan Mustafa Sait Yazıcıoğlu'na aittir.

BURASI DIYANET, ÜNİVERSİTE DEĞİL

Diyanet'in kendine mahsus hassasiyetleri vardır ve siyasi, fikrî, ideolojik polemik ve tartışmaların dışında tutulması gerekir. Şahsımız için değil, müessesenin yara almaması ve hizmetlerin sekteye uğratılmaması için. Biz buna hep riayet edegeldik.

Fakat o da ne? Bir gün baktık, genç akademisyen Başkan, burasını üniversite zannederek 'Laiklik' hakkında basına beyanat veriyor. Laiklik Batı'da ortaya çıkan ve Batı toplumunu kilisenin tasallutundan kurtaran bir kurum. Onlar için değerli ve vazgeçilmez bir kurum.

İslamiyet, laikliğin Batı toplumu için getirdiklerini zaten müfredatın-

da taşıyor. İslamiyet'te 'Ruhban' yok. Toplumun omuzlarında boza pişiren din baronları da yok.

Türkiye'de laiklik yanlış uygulanmıştır. Devletin bütün din ve inançlara aynı mesafede durması demek olan laiklik, Türkiye'de 'Dinsizlik' olarak anlaşılmış ve dindarların üzerinde bir kırbaç olarak kullanılmıştır.

Başkan'ın laiklik hakkındaki bu ve buna benzer ifadeleri, basında yoğun olarak ele alındı. Diyanet'te alışılmamış bir durumdu. Bazı arkadaşlar basın bu vaveylası üzerine tehevüre kapıldılar. Başkan'a topluca gidelim ve kendisini bu üslubundan dolayı uyaralım dediler.

Durun dedim, o bir akademisyen. Ne dediğini ve ne diyeceğini bilir. Dedikleri de bilimsel olarak doğrudur. Bizde laiklik yanlış uygulanmıştır ve laikliğin Batı toplumuna kazandırdığı kazanımlar bizin inanç ve geleneklerimizde zaten vardır. Basın üzerimize gelirse söylenecek söz bellidir. Başkan bu sözleri Diyanet adına değil, akademik sıfatıyla söylemiştir deriz ve kendimizi savunuruz.

Öyle de oldu ve polemikler büyümeden sönüp gitti.

YAZICIOĞLU İLE DEYLÜZZA'FERAN MANASTIRINDAYIZ

Diyanet İşleri Başkanımız Doç. Dr. Mustafa Sait Yazıcıoğlu ile ilk seyahatimiz 'Van' vilayetimize oldu. Van'da müftü, vaiz, imam-hatip ve diğer görevlilerimizin katılacakları bir 'Bölge' toplantısı yapılacaktı. Merkezdin Başkan'ın yanında başkan yardımcıları olarak ben ve Seyfettin Yazıcıoğlu bulunacaktık.

Bölge Valisive İl Valisi Van'da bu kadar Diyanet mensubu bir araya gelmişken halkın da katılacağı bir konferans tertiplenmesini istemişler. Başkanımız bu görevi bana verdi ve bir de ikazda bulundu:

“Hamdi Bey biliyorsunuz, o bölge hassas bir bölge. Senin millî duygularını biliyorum. Sakın konferansında Türk milleti, Türk milleti diye ısrarlı vurgular yapma!”

Güldüm ve hiç endişe buyurmayın dedim. Daha önce Erzincan'da, Malatya'da, Muş'ta, Hakkâri'de konferanslar vermiş ve halkın nabzını tutmuştum.

Ramazan'ın, Kadir gecesini de içine alan son günleri. Salon, balkonu ile birlikte sonunu göremeyeceğiniz kadar büyük. Balkonda hanımlar, zemin katta erkekler vardı. Söze şöyle başladım:

“Bugünler mübarek günler. Bu topraklar mübarek topraklar. Adana’dan, Mersin’den, Antalya’dan daha mı mübarek? Elcevap, daha mübarek. Niçin mi, daha kıdemli Müslüman topraklar da onun için. Karşıdaki insanlar da mübarek insanlar. Niçin mi, bu mübarek toprakları canları pahasına Türk ve Müslüman olarak muhafaza ettikleri için.”

Altı üstü salon, alkıştan yıkılacaktı âdeta. Herkes ayağa kalkmış “Türkiye! Türkiye!” diye tempo tutmuştu. Yazıcıoğlu Hocamın uyarısını hatırladım ve içimden bu toprağın insanlarıyla bir daha iftihar ettim.

“Deylüzzaferan” Manastırı’na gelince. Bizi Van’dan Mardin’e, oradan da Deylüzzaferan Manastırı’na götürdüler.

Deylüz-Zaferan, tarihi bir ‘Süryani’ manastırı. Bakımlı, düzgün ve sanki yeni yapılmış gibi sağlam. Bizi düzgün kisveli Süryani din adamları karşıladı. Manastırı gezdirdikten sonra da önümüze, izlenimlerimizi yazmamız için bir ‘Protokol’ defteri koydular. Konuk edildiğimiz şeref salonunun duvarında bir Müslüman-Türk din adamının sarıklı, cübeli resmi asılıydı. Kim olduğunu sorduk.

Meğer Ermeni tehciri sırasında Süryani aileleri Müslüman mahallesinden alıp sağ salım Süryani mahallesine teslim eden arif din adamı imiş.

Artık benim için protokol defteri kendiliğinden yazılmıştı. İşte Müslümanlık bu idi! İşte Müslüman din adamı bu idi! Aslında sade bir Müslümanın yapacağı da bu idi! Kudüs’ten, Endülüs’ten, Semerkant ve Buhara’dan, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerinden örneklerle düşüncelerimi zenginleştirdim.

Gözü yaşlı Başkan’ım mı, bu duygusallık karşısından herhâlde ağlamak için kendisini zor tutuyor olmalıydı.

Bu protokol defterindeki notlarımın fotokopisini, bu yazıyı okuyan bir dostun bana ulaştırmasını ne kadar isterdim!?

YAZICIOĞLU’NUN İZİN SÜRESİ UZATILMIYOR

Yazıcıoğlu Hoca, üniversiteden iki yıl süreyle izinli sayılarak Başkanlığa getirilmişti. Hepimiz, iki yılın sonunda izin süresinin uzatılacağından emindik. Nitekim iki yılın dolmasına iki hafta kala kendisi Başbakan Turgut Özal’la görüşmüş; izninin uzatılmayacağı düşünülüyorsa kendisi dilekçe vererek ayrılmasının daha şık olacağını arz etmiş; Başbakan kendisini onore eden bir cevap almıştı:

“Sizden ve çalışmalarınızdan memnunuz, izin sürenizi uzatacağız.”

Bu cevap üzerine Başkan, kafasından yer değişikliği düşüncesini silecek çalışmalarına daha bir hızla devam ederken o da ne, bir gün kişiye özel, kırmızı mühürlü bir zarf çıkagelmesin mi?

Karadenizli, yani öfkesi burnunda, bir çocuğu ağlarken görmeye tahammül edemeyecek kadar hassas Başkan bu azizlik karşısında ne yapar?

Hani kendi ağzınızdan ve yüz yüze sürenin uzatılacağını söylemişsiniz! Hani çalışmalarından memnun idiniz! Hani kendisi dilekçe vermek istediği hâlde kabul etmemişsiniz! Karşınızdaki ülke bütününe hitabeden; kılcal damarlar gibi memleketin en ücra köşesine kadar mensupları bulunan bir makam. Dün öyleydi, bugün böyle oldu diye nasıl izah edersiniz?

İşte politika böyle bir şey! Dün dündür, bugün de bugün.

Onurlu ama hassasiyetleri yüksek Başkan, makamın bulunduğu ana binadaki üst yöneticileri toplamış. Ben ayrı blokta olduğum için beni çağırmadılar. Ertesi gün saat 14.00’te bir basın toplantısı yapacağı, toplantıda Başbakan’a ve Devlet Bakanı’na zehir zemberek yazdığı tepki mektubunu okuyacağı, onları millete ve Allah’a havale edeceği, okuyacağı üçüncü bir mektupla da Diyanet teşkilatına veda edeceği söylendi.

Sabah 9.00’da toplanmak ve mektupları gözden geçirmek üzere dağılmışlar.

Belirtilen saatte makamda idik. Başkan, Başbakan’a, Bakan’a ve basın aracılığı ile teşkilata vereceği mesajları tek tek okudu. Ateş püskürüyordu.

Ve hayret! Sanki sevinçten uçuyordu. Sabaha kadar uyumamış, el yazısıyla hazırladığı mesajlarla hincini bir güzel almıştı. “Nasıl olmuş?” diye sordu.

Baktım hepsi benden yaşlı ve kıdemli ve de bilgili koca koca başkan yardımcılarını, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, hiç itiraz eden yok. Falanca cümleyi paranteze alalım; filanca cümlelerin arasına noktalı virgül koyalım gibi ‘Tasvip’ ifade eden cümleler. Sıra bana gelince Başkan, kendisine gelen resmî mektup için dün arkadaşlarla toplandıklarını ve bu kararı aldıklarını; benim bir diyeceğim olup olmadığını sordu.

Doğrusu aklım başımda değildi. Önce arkadaşlarıma döndüm ve “Bu cinayet gibi yanlışlık, noktalama işaretlerinden mi ibaret Beyler?” dedim.

Başkan’ın elindeki yazılı metinleri çekip aldım ve öfkeyle yırtıp atarak kendisine dönerek şöyle dedim:

“Siz, oturduğunuz makamın hangi makam olduğunun farkında mı-

sınız? Kurulduğumuz günden bugüne o makamdan kimler geldi geçti? O günden bugüne böyle bir skandal yaşandı mı? Kaç yaşındasınız? Daha önünüzde nice hizmet yılları ve makamlar bulunduğunu düşünemiyor musunuz? Bu kutlu makamdan, yaptığınız hizmetlere uygun, takdir plaketleri alarak ayrılmak yerine, niçin sırtınıza bir tekme vurulmuş gibi uzaklaşmayı tercih ediyorsunuz?”

Şu anda karşında Hamdi Mert değil, müftülük makamındaki babanız konuşuyor diyordum ki telefon çaldı ve sözümü tamamlayamadım. Telefondaki zat, Sayıştay Başkanı Vecdi Gönül idi. Diyanet'i her zaman el üstünde tutan ve koruyan bir kişiydi.

Başkan, olanları anlattı. Kendi düşüncelerini söyledi, ama benim bu hazırlıklara karşı çıktığımı ifade etti. Tecrübeli Vecdi Bey, anladık ki Hamdi Bey'in dediği doğrudur. Sakın makamdan kovulmuş görüntüsü verme diyordu.

Telefonu kapattıktan sonra bana döndü ve “Peki ne yapacağız?” dedi. “Sana düşen hiçbir şey yok. Sadece tören esnasında kürsüye davet edildiğinde çıkacaksın, yapıcı, toparlayıcı; yukarıya ve aşağıya şükran ve teşekkür ifade eden bir konuşma yapacaksın o kadar. Gerisi bana ait.” dedim.

348

Hemen makamdan ayrıldım. Özel Kalem Müdürü Sabit Şimşek'e, salonu törene hazır hâle getirmesini; basın mensuplarını ve diğer misafirleri karşılayıp ağırlaması görevini verdim. Donatım Dairesi Başkanı Kadir Albayrak'a Devlet Bakanı Kazım Oksay, Başkan Vekili Halit Güler ve Türkiye Diyanet Vakfı Başkanı Rıza Selimbaşoğlu adına birer plaket yaptırıp gelmesini söyledim. Telefonla sipariş vermeye kalkma, bizzat giderek başlarında dur ve saat 14.00'e yetiştir demeyi de ihmal etmedim.

Tayyar Bey'in iki sene önceki uğurlanmasında olduğu gibi törende ilk konuşmayı yaptım. Devlet Bakanı ve Başkan Vekili ile Vakıf Başkanı'nı da konuşturduk ve Başkan'ı, kendimize, Diyanet'e ve devlet geleneklerimize uygun şekilde uğurladık.

Tören günü Cuma idi. Cumartesi sabahı erkenden telefonum çaldı. Karşımda Başkanımız vardı. Sevinçliydi. Şöyle dedi:

“Yahu Hamdi Bey, sen beni büyük bir felaketten kurtardın. Telefonum sabahlara kadar hiç durmadı. Ya ben, dediğin gibi makamdan kovularak ayrılıyordum ne olurdu?”

Veya buna benzer cümleler.

Çok şükür, kamuoyunun tepkisini çekecek ve Diyanet tarihine skandal olarak geçecek bir facia böylece önlenmişti.

Burada, merhum kayınbabamın yukarıda arz ettiğim rüyasını bir daha hatırladım. Hani başımda sarık, sırtımda cübbe, elimde süpürge, Diyanet'in yollarını süpürdüğüm Rahmani rüya.

BULGARİSTAN'DA NELER OLUYOR? BULGARİSTAN TÜRKLÜĞÜ ÜZERİNE

1976 yılında Bulgaristan içerisinde seyahatte buldum. Başkent Sofya pırıl pırıl. Tıpkı Moskova gibi. Tarihi kültür merkezi Şumnu sokakları kir pas içerisinde. Taşı toprağı Osmanlı kokan Deliorman'a geçit yok. Gidebildiğimiz kasabalarda, köylerde sırtlarındaki küfelerle tarlalardan domates taşıyan; el arabalarıyla taş çeken siyah önlüklü, siyah şallı Türk kadınlarını görüp de içi burkulmayacak bir insan gösteremezsiniz.

Filibe'de sabahın alacakaranlığında elindeki uzun saplı süpürge ile sokakları temizleyen bir Türk bacıya yaklaşıp konuşmak istedim. Kadıncağız korkulu gözlerle etrafını kollayıp bizimle iki kelam etti diye onu gözleyen bir Bulgar görevlinin garibe bir çullanışı vardı ki hatırladıkça bu iptidailiğe karşı hiçbir şey yapamamanın utancını, hâlâ içim burkularak hatırlarım.

Bulgaristan Türklüğü ile tesahup ve münasebetlerimiz denilebilir ki sadece “Parçalanmış Ailelerin Birleştirilmesi Antlaşması”ndan ibaret. Bu uygulama da temelde Bulgaristan'ın diri bir azınlıktan kurtulma politikasına dayanmaktadır. Diğer bir maksat belli sayıya ulaşan azınlığa bazı mahalli muhtariyet ve haklar verilmesi kapısının Türk azınlığa açılmaması niyeti olabilir. Türkiye açısından ise insani amaç dışında bir politik tercih söz konusu değil.

349

Türkiye'den başka sahip çıkamı bulunmayan Rodop-Tuna Türkleri ne durumda? Bunun cevabını seyahatim sırasında kısa başlıklarla alabildim.

Demirperde ülkelerinde sadece azınlıklar değil, azınlığı ve çoğunluğu ile bütün insanlar güdümlü yaşarlar. Bulgaristan Türklerine gelince, onlara yapılan muamele diğer azınlıklardan çok farklı. Bulgaristan'da Türklerden başka Ermeniler, Yahudiler ve Makedonyalılar da var. Bu azınlıkların ayrı okulları, ayrı kiliseleri mevcut. Kendi dinî gün ve bayramlarını, örflerini, âdetlerini rejim şartlarının sınırları içerisinde yaşarlar; tes'ed ederler. Türklere ise bu soluk alış tanınmaz.

Dinî gün ve bayramlarda suret-i mahsusada işe götürülürler. Namazlarını gizli açık kılmaya çalışanlar, oruçlarını tutmaya özenenler işe alınmaz, dahası işten çıkarılır.

Diğer azınlıkların -özellikle de Ermenilerin- ayrı okulları mevcut. Türkler için ayrı okullar bulunmadığı gibi bazı derslerde olsun Türkçe tedrisata izin verilmez. Okullarda, işyerlerinde, evlerde Türkçe konuşulması yadırganır. Hatta bazı işgüzar yöneticilerce yasaklanır. Israr edenlere işe almama, iş değiştirme, işten çıkarma gibi müeyyideler uygulanır. Türkler “Devlet Memurluğu”na alınmazlar.

Devlet memurluğu dışındaki işe almalarda da tam bir tefrik vardır. Türkler ancak ucuz ve ağır işlerde çalıştırılırlar.

Türk çocukları lise seviyesinde ancak bazı meslek okullarına alınırlar. Yüksekokullara alınmazlar.

Yeni doğan çocuklara Bulgar ismi verilmesi için son yıllarda artan bir baskı mevcut. Hatta yer yer işe almalarda da aynı baskı var. İsimlerini Bulgar ismi ile değiştirmeyenlere iş verilmiyor.

Türk kızlarının Bulgar erkekleriyle; Bulgar kızlarının Türk erkekleriyle evlenmeleri için baskılar var. Ellerindeki kozlar, işe ve okula alma veya çıkarma tehdidi.

Din hizmeti yapacak eleman yetiştirilmesine izin verilmiyor. Üç-beş köyde bir ‘İmam’ kalmış. Onlar da doğal olarak azalıyor. Bazı yerlerde cenazeler -bu görevi yapan bulunmadığından- elbiseleriyle ve dinî tören yapılmadan defnediliyor. Acı ama gerçek.

Bazı yerlerde Türk mezarlıkları kaldırılmış. Cenazeler, Bulgar ölüleriyle aynı mezarlığa defnediliyor.

Camiler kapalı. Filibe'nin ortasındaki tarihî Osmanlı Camii'ni ziyaret ettiğimizde, kapısı kalın zincirlerle kilitli idi. Namaz ve diğer dinî törenler yapılmaz. Açık tutulan az sayıdaki camiler de bir bir kapatılıyor. Dinî telkinat için bir Müslüman din adamı ihtiyacı belirtildiğinde, “İşte papaz, dini telkinatınızı o yapsın.” deniliyor. Böylece dinî duygularla bir de alay ediliyor.

Parçalanmış ailelerin Türkiye'ye dönüşleri sırasında yapılan işlemlerde de ağır mağduriyetler var. Türkiye'ye dönecek olanların yanlarında para taşımalarına izin verilmiyor. Parasını mala çevirip eşya getirmesine de tahdit konuluyor.

Yukarıda belirtilenlerde nadir istisnalar yok değil. Komünist Parti'ye kayıtlı olana, devlete üstün hizmetler yapmış olanlara yüksekokul kapısı da diğer Türklere kapalı bazı memuriyet ve iş kapıları da açılıyor.

Bütün bu şartlar içerisinde Bulgaristan Türkleri kimliklerini koruyabiliyorlar mı?

Şüphesiz çok güçlü millî duygularla ve anayurt hasretiyle dolu bir Türklük bilinci var. Fakat bu bilincin yeni yetişenlerde geliştirilemediği, hatta zamanla kaybolacağı korkusu mevcut. Son yıllardaki baskıların; zorla isim değiştirmelerin; Türkçe konuşmayı ve ibadetleri yasaklamanın doğal sonucu bu değil mi?

Bulgaristan Türklüğü bu korku ile yaşıyor.

BULGARİSTAN CİNNETİ

Bulgaristan'dan üzücü haberler geliyor. Türkçe tedrisat ve neşriyatın kaldırılması; Türkçe konuşmanın yasaklanması; işe ve okula almada çeşitli baskılar uygulanmasıyla başlayan ‘Bulgarlaştırma’ faaliyeti, nihayet “isim değiştirme” safhasına gelmiş bulunuyor. Köyler, mahalleler, toplu işyerleri silahlı çetelerce basılıyor; önceden hazırlanmış matbu belgeler, Müslüman ve Türk ismi taşımaktan başka kusuru bulunmayan insanların önüne uzatılıyor; tehditle, dayakla imzalatılıyor. Karşı çıkanlara neler yapıldığını anlatmaya ise yürekler dayanmaz.

Gariptir; telefon ve teleks haberleşmesinin âdeta eksikliği; yeni haberleşme vasıtalarıyla deniz aşırı ülkelerin nabız atışlarının bile kontrol edildiği elektronik çağda bu haberler bize elbiselerin iç astarlarına yazılarak ulaştırılabiliyor. Ne denir? 20. asır utansın.

Bir Demirperde ülkesi kalkıyor; fikir hürriyetinin, basın hürriyetinin, dernek ve sendikalaşma hürriyetinin, gösteri hürriyetinin bulunmadığı; devlet güvenliği ile ilgili bir problem çıkarmaya gücü de niyeti de olmayan; Müslüman ve Türk olarak ellerinde isimlerinden başka bir şeyleri kalmayan insanların isimlerini değiştirme operasyonları yapıyor. “Birleşmiş Milletler”, “İnsan Hakları Evrensel Beyanname”, “Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması” gibi milletlerarası bağlayıcı teşkilat ve anlaşmalara rağmen. Olur mu? Olmuş oluyor.

Bu iptidailiğin tarihte bir benzeri daha var mıdır? Roma'nın “Delenda est carthago” diye özetlenen bir imha hareketi vardır. “Kartaca imha edilmelidir.” kararı üzerine başlatılan bu tarihî talan olaylarını Appianus'un dramatik tasvirlerinden okuyanlar, cehennemi yangını görmemek; canhıraş çığlıkları duymamak; kan ve ceset kokularını hissetmek için gözlerini kapatırlar, kulak ve burunlarını tıkırlar. Bu, bir işgal ve eşine rastlanmaz imha hareketidir.

Tarihte başka işgaller de vardır. Keyhüsrev, Dara, Büyük İskender,

Hannibal, Neron, Cengiz, Timur ve daha niceleri dramatik işgaller sergilemişlerdir.

Fakat bütün bunların bugün Bulgaristan'da sergilenen iptidailikten farklı bir yanı vardır ki bunların hepsi de askerî harekâtlardır, yani bir ülkenin başka bir ülkeyi işgali olayları.

Bulgaristan'ın yaptığı ise bir askerî harekât değil. Devletten devlete bir işgal, taarruz ve savunma yok. Asil, muti, çalışkan Müslüman-Türk tebaanın, yani kendi vatandaşlarının üzerine gidiyor. Sebebi nedir? İsyan mı etmişler? Dâhili ve mahalli teşkilatlanmalara mı gitmişler? Devlete karşı fiilî bir durum mu ortaya çıkarmışlar? Kimin haddine?! Ülke Demirperde, devlet bir demir yumruk.

Öyle değil mi? Türkçe tedrisat yapan okul yok. Türkçe neşriyat mevcut değil. Dernekleşme, sendikalaşma, lokalleşme, ekolleşme hak getire. Cami, toplu ibadet, toplu hareket kaldırılmış.

O hâlde hürriyetlerini, mülkiyetlerini, dillerini, ibadetlerini, okullarını kaybetmiş bu ağzı var, dili yok insanlardan ne istenir? Kendilerinin olan sadece isimleri kalmış, şimdi de onu istiyorlar. Tarihte bir eşi daha var mı diye sormamızın sebebi bu!

352

Bu noktaya birden gelinmedi. Bulgaristan'da Makedon, Sırp, Türk, Rum, Ulah, Gagavuz, Romen, Yahudi, Ermeni azınlıklar var. Önce bunu inkârla yola çıktılar. Bulgaristan'da sadece "Bulgar Irkı" var dediler. Tarihi tahrif ettiler. Bu azınlıklar üzerine "Kültür Değişimi" planları ile gittiler.

Evvla Romanya'nın Mangalias sınır şehriden Burgaz'a kadar uzanan bölgede yaşayan ve sayıları iki yüz binin üzerinde olan Türk asıllı Gagavuzları toplu imha, toplu tehcir ve başka tedbirlerle Bulgarlaştırdılar.

Bilahare, Rodop bölgesinde yerleşmiş ve sayıları bir milyon civarında olan Pomak Türkü'nü 1970-74 yılları arasında silah zoruyla aynı muameleye maruz bıraktılar.

'Rom' adı verilen Müslüman-Kıpti grubu da yerli dil ve kültür içerisinde aynı metotla erittiler.

Şimdi sıra Anadolu Türklük ve kültürünün devamı olan Müslüman-Türk azınlığına geldi. İsim değiştirme faaliyeti, operasyonun son safhasıdır. Önce "Mekteb-i Nüvvab"dan başlayarak, Türk okulları bir bir kapatılmış, kimseden ses çıkmamış. Bulgar okullarındaki Türkçe tedrisat kaldırılmış, itiraz eden olmamış. Türkçe neşriyat da gürlüğü çıkmadan kaldırılınca, cüretkârlık artmış; okulda, sokakta, işyerlerinde, devlet dairelerinde Türkçe konuşanlar takibe alınmış. Israr edenler işe alınmamış

veya işten atılmış. Bir kenarda namaz kılmaya, oruç tutmaya yeltenenlere aynı tehdit, aynı baskı, aynı saldırı uygulanmış. Türk çocukları bazı meslek liseleri dışında hiçbir liseye alınmamışlar. Üniversite kapısı ise suret-i mahsusada kapalı tutulmuş. Devlet memurluğu mu, bu kapı da çok özel haller dışında Türklere hiçbir zaman açılmamış.

Din hizmeti yapacak eleman yetiştirilmesine izin verilmemiş. Son yıllarda cenazeler Hıristiyan usullerine göre kaldırılmaya başlanmış.

Geriye kala kala bir 'İsim'leri kalmış. Bu kadar yol aldıktan sonra son adımdan vazgeçilir mi?!

Bugün Bulgaristan'da olanlar, işte bu son adımın atılmasından ibaret, tarihî Bulgar Nasyonalizminin, Pan-Bulgarizm politikasının tabii sonucu.

"Hiçbir zaman bir araya getirilememiş Birleşmiş Milletler" prensipleri; "İnsan Hakları" ütopyası; mahalli işbirliği akitleri; "Milletlerarası Af Teşkilatı" bu modern barbarlığı, iptidai şovenliği önleyebilir mi?

Bugüne kadar neyi önlediler ki?!

UTANÇ TRENİ

Ve Türkiye, ismini değiştirmemek için direnen; direndiği için esir kamplarına atılan; sürülen; zulüm ve şiddet gören soydaşlarına elini uzattı. Bulgaristan'la bir göç anlaşması yaparak soydaşlarına kapılarını açtı. Canhıraş bir göç başlamıştı ana ülkeye.

353

Her gün binlercesi geliyordu. "Utanç Treni"ne bindirilmiş; 'Eşya'dan yükler gibi Türk sınırına dökülüp bırakılıyorlardı. Hani Bulgaristan'da Türk yoktu? Kimdi Türk sınır kapılarına bir meta gibi silkelenip dökülen buncağızlar? Şimdi de kartalozlar, "Biz onları turist olarak gönderdik, akıbetlerinden ise endişe ediyoruz." diyorlarmış. 'Hicap' denilen ahlaki fazilet insana ait bir sıfat ise bu kart pişkinliğin izahını hangi lügatle çözebilirsiniz?

İnsanla oyun olmaz. "Küçük kâinat" demek olan insan, Allah'ın en büyük eseridir ve Allah asla 'İhmal' etmez; 'İmhal' eder, yani mühlet verir. Komitacılık ruhu ile bugün tepesinde testiler kırılan bu masum, mağdur ve mazlum insanların ahı yerde kalacak mı? "Pir-i fani" olmuş ebe ve dededen, kundaktaki çocuğa kadar reva görülen bu insanlık trajedisi zalimin yanına kâr kalacak öyle mi? Öyle ise bu 'Mahşer' niçindir; bu 'Sırat', bu 'Mizan' kimin içindir göreceğiz.

Şu manzaraya yürek dayanır mı?

"Eşyanı topla, toparlan! Hemen bugün trene bindirilip gönderilecek-

sin dediler. Bir ömür yetiştirdiğim bağıma bahçeme baktım; ağladım ağladım. Edenler bulur diyebildim. Ahıra indim; hayvancıklar bana bir garip bakıyorlardı. Nefesim boğazımda düğümlendi. Bir şeycikler diyemedim. Teker teker kucakladım, kokladım. Bağlarını çözdüm, dışarı çıkardım. Hepimizi yaratan Allah'a ısmarlayıp kırlara salıverdim. Arkama bakmaya cesaret edemeden oradan uzaklaştım.”

Davud Feyzullah Acıdağlıoğlu 70 yaşında bir Rumeli Türk'ü. 30 kovan arısı, bir eşek arabacığı varmış. 'Sürgün' haberi onu da coşturmuş; arıcıkların, eşeciğini, arabacığını Bulgar komşusuna bırakmış. "Al bak." demiş, senin olsun; yeter ki ölmesinler, yaşasınlar demiş. Bulgar komşu iyi adammış; dayanamayıp ağlamış. Bakarım, gözün arkada kalmasın demiş. Bir gün gelir, geri dönersen, geri veririm demeyi de ihmal etmemiş.

Bir şey daha söylemiş: Siz gidip kurtulacaksınız, ya biz ne yapalım? Bulgar zulmü. "Soydaş vatandaş" tanır mı? Bir insanlık trajedisidir.

Milletimiz, her felaketten bir teselli sonucunu da çıkarır. Nitekim bu insanlık dramına karşı Türkiye yekvücut oldu. Ülkenin her yanında millî birlik mitingleri düzenleniyor. Bunlardan biri de İstanbul Taksim'de. Dünya sesimizi buradan duyacak.

354

Ve aynı sesi Ankara'dan, İzmir'den, Konya ve Erzurum'dan.

"Utanç Treni", hicaptan mahrum seferlerle şereften yükünü taşıyadursun. Türkiye "Evlad-ı Fatihan" bu soydaşlarla güçlenecek.

Göreceksiniz güçlenecek!

DEVLET BAKANİ KONUKMAN'LA UTANÇ TRENİNİ KARŞILIYORUZ

Bulgaristan'dan Türkiye'ye soydaşlarımızı taşıyan ilk treni hükümet adına koordinatör Bakan olarak görevlendirilen Devlet Bakanı Prof. Dr. Ercüment Konukman ile birlikte karşıladık. Trenin gümrük kapısından girişindeki heyecan dalgasını sözle anlatmak gerçekten de mümkün değil. İnsanlar pencerelerden salkım saçak sarkmış; kimisi ağlıyor, kimisi karşılayanlara el sallıyor, yerdekilerden trendekilere; trendekilerden yerdekilere te hacüm görüntüleri.

Tren durduktan sonra her kompartımana girip kısa "Hoş geldiniz." konuşmaları yapıyoruz.

Ankara'ya döndükten sonra haftalarca devam eden göç dalgasını; göçmenlerin çeşitli bölgelere yerleştirilmelerini takip ediyorum. Diyanet adına bana da bu görev yüklenmiş. Yerleşme konusunda bazı yakınma-

lar oluyor. Bu yakınmaları, koordinatör Bakan'a sığacağı sığacağına iletmekle beraber, sıkıntıları yazıya döküp bir de mektup yazıyorum:

Prof. Dr. Sn. Ercüment KONUKMAN

Devlet Bakanı,

Sayın Bakanım,

Yüz-yüze görüşmelerimizde karşılıklı olarak ortaya koyduğumuz iskan ve ona bağlı sorunlar konusunda alınan tedbirlerin daha aktif hale getirilerek kamuoyunun bilgilendirilmesi önemli hale gelmiştir. Zira bir kısım basında ve kamuoyunda bu bilmezlikten doğan yakınmalar giderek yoğunlaşmaktadır.

Alınması gerekli tedbirleri özetleyerek zat-ı alinize sunuyorum.

1. Yerleştirmelerin çoğu Trakya, İstanbul ve Bursa'da yoğunlaşmış bulunmaktadır. Bu sun'i yığılmayı Anadolu'nun diğer bölgelerindeki il ve ilçeler nasıl taksim ettiğimizi kamuoyu bilmiyor ve bu konuda haksız eleştiriler yöneliyor.

2. Elinde diploması ve uzmanlık belgesi olan-olmayan bir yığın doktor, mühendis, öğretmen, sağlık personeli, teknisyen vesaire mevcut. Bunların ellerindeki belgelerin tescili, denkliğinin tespit edilmesi ve kariyerleri uygun olanların tayinleri konusunda neler yapıyor, keza kamuoyunca meçhul.

3. Bazı kurumlar -doktor ve öğretmenleri bir yana bıraksak bile- şoför, teknisyen vb. kişileri istihdam etmek istiyorlar. Fakat, açıktan tayinlere Başbakanlık tarafından konulan tahdidin bu tayinlere engel oluşturduğu dillendiriliyor. Anlaşıyor ki, Devlet daireleri bu konuda yeterince bilgilendirilmemiş algısı oluşmuş. Bu açıktan tayinlere bir öncelik ve tercih olmasa bile, tahdit uygulaması açısından konuya açıklık getirilmesi zarureti bulunmaktadır. Zira okullar açılmış, kış şartları yüzünü göstermiş bulunuyor.

Bu konularda kamuoyu ve soydaşlar yeterince enforme edilmeyince, problemin ortada bırakıldığı zannı geliştiriyor ve bir yandan soydaşlar bunalıyor ve neticeten geri dönüşler oluyor; diğer yandan efkar-ı umumiye bunaltıcı istifhamlarla karşı-karşıya kalıyor.

Milletimiz, soydaşlar için her türlü yardıma hazır. Gülnar ilçemize yerleştirdiğimiz 3 aileye resmi ve özel uzanan elleri bizzat ve yakından gördüm. Bu sebeple diyorum ki, soydaşları sadece Trakya, İstanbul ve Bursa'da bırakmayalım. Şehir-Kasaba-Belde-Köy Anadolu baştanbaşa "Ensar" ecri almaya can atıyor. Devlet daireleri, ihtiyaçları olan personeli almak için bir açıklık, açıklama bekliyor. 6 yüzyıl yaşadığı toprakları bırakıp bize sığınanlar ise, acaba ortada mı bırakıldık sorusunu soruyor.

355

Konuyu zat-ı alilerine arz ediyor, lütfedeceğiniz cevabı okuyucularıma duyurmak üzere intizar ediyorum.

KONUKMAN'DAN ALDIĞIM CEVAP

Sayın Hamdi Mert,

Geçen hafta bu sütunlarda, Bulgaristan'dan ülkemize sığınan soydaşların karşılaştıkları problemleri sıralamıştınız. Alınan tedbirleri kamuoyuna iyice duyuramadığımız anlaşılıyor. Bana bu fırsatı bahsettiğiniz için size teşekkürlerimi sunuyorum:

1. Göçmen kardeşlerimiz sadece Trakya, İstanbul ve Bursa'ya yerleştirilmiş değildir. Bugün 66 ilimizde ve bu illerimizin pek çok ilçesinde iskan edilmiş soydaşlarımız vardır.

2. 42 bin civarında kişi geçici veya daimi işe girmişlerdir. Meslek sahibi soydaşlarımızın ellerindeki belgelerin "Denklik" işlemleri bitirilmek üzeredir. Peyderpey "Tescil"leri yapılarak, işlerine başlamaktadırlar. Öğretmen, Doktor, Hemşire, Sağlık Personeli pek çok kişi göreve başlamıştır.

3. İlkokul, ortaokul ve liselerdeki normal tedrisat içerisinde göçmen yavrularımız sınıflarındaki yerlerini almışlardır. Yüksekokullar için kontenjanlar ayrılmıştır. Gerektiğinde "Uyum" kursları açılacak ve okudukları sınıflara intibakları sağlanacaktır.

4. Yaklaşan kış bizi korkutmasın. Çadır altında 5 bin soydaşımız var. Devam eden göç sebebiyle belli miktarda soydaşın geçici olarak çadırlarda barındırılması mecburiyeti her zaman mevcut. Bunun için "Prefabrik" konut imaline ve "Karavan" teminine başlanmış bulunuyor. Kamplarda ve sosyal tesislerde kalan bu 4347 kişi, kış şartlarında sahihsiz bırakılmayacaklardır.

5. Sağlık problemimiz yoktur. Hekim ve ilaç ihtiyacı "Sosyal Yardımlaşma Fonu"na karşılanmaktadır.

6. Aile başına 300 bin TL'ye kadar "Kira" yardımı yaptığımızı tekrar ifade etmek isteriz. Bu duyurumuza rağmen, kira yardımı talep etmeyen veya buna gerek duymayan pek çok soydaşımız var. Bunun bir manası da, "İş" ve "Yerleşme" problemlerinin halledilmekte olduğudur.

7. "Geliştirme ve Destekleme Fonu"nda değişiklik yapıldı. Göçmen kardeşlerimizin sosyal meskenlerinin altyapı meselesini çözebilmek için kaynak yaratıldı. Vilayetlerde kooperatifleşen teşebbüslerin altyapıları "Devlet" tarafından yapılacak; "Milli Emlak" arazileri üzerinde "Toplu Konut Kredisi" ile soydaşlarımız için toplu meskenler inşa edilecektir.

Sayın Mert,

Allah Devlete ve millet zeval vermesin. Bütün bu işler için 14 milyar TL harlandı. Sadece "Kira" için bir yılda 14 milyar daha harcanacak.

Temas etmek istediğim başka bir tesellimiz, halkımızın -sizin de ifade ettiğiniz gibi- "Ensar" ecri almaya can atmalarıdır. Milletimiz, bu milli davada bizi yalnız bırakmamıştır. T.C. Ziraat Bankası'nın açtığı "Kurtuluş Hesabı" vasıtasıyla 4 milyar 600 milyon TL bağış sağlanmıştır. Yurtdışında çalışan vatandaşlarımızın bağışları 2 milyara yaklaşmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığımızın açtığı "Kurban" bağışı kampanyası, beklenenin üzerinde iltifat görmüş ve "Et-Balık Kurumu" kombinalarında yapılan kesimlerden 3 milyar TL'ye ulaşan bir katkı elde edilmiştir.

Sayın Mert,

Soydaşlarımız sahihsiz değildir. İş, mesken, tahsil ve sağlık başta olmak üzere bütün problemleri "Devlet" ve "Millet" olarak elbirliği ile İnşallah aşacağız.

Bana bunları açıklama fırsatı verdiğiniz için size tekrar teşekkür ediyor, saygı sunuyorum.

Prof. Dr. Ercüment KONUKMAN

Devlet Bakanı

YENİ BAŞKAN, VEFA, VEFASIZLIK VE YURTDIŞI GÖREVİM

Mehmet Nuri Yılmaz, son çalıştığım başkan oldu. Daha önce Diyanet'te Din İşleri Yüksek Kurulu uzmanlığı yapmış; medrese eğitimi almış; dinî ilimlere aşına, klasik tarzda âlim bir kişiydi. Yazıcıoğlu Hoca başkanken, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde 'Müfettiş' kadrosunda çalışıyordu.

Kendileriyle az çok hukukumuz da vardı. Yetişmesinde ve hayata kazandırılmasında emeği olan ünlü "Erzurumlu Hoca" bir gün odama kadar teşrif etmiş, "Nuri'yi sana emanet ediyorum, onu gör, gözet." demişti. Bu vasiyetten sonra dikkatimi çekmiş, -her zaman, herkese olduğu gibi- hep ilgi odağımın içinde olmuştu.

Yazıcıoğlu'nun başkanlığının son günlerinde Diyanet'e başkan yardımcısı olarak tayin edilmişti. Meslek camiasında Yazıcıoğlu'ndan sonra Diyanet İşleri Başkanı olarak atanacağı fısıltı hâlinde söyleniyordu. Fakat kimse, bu tercihi mevcut Başkan'ın görevden alınacağı ile irtibatlandırmıyor, bürokrasinin normal seyri içerisinde Başkanlık Makamına layık bir elemanın Başkanlığa kazandırılması olarak yorumluyordu.

Bunun böyle olmadığı, Yazıcıoğlu'na yapılan azizlikten sonra anlaşıldı.

Yazıcıoğlu'nun gidiş ve Mehmet Nuri Yılmaz'ın geliş serüveni, merkez teşkilatında büyük ölçüde yadırgandı. Çünkü,

1. Yazıcıoğlu'nun uğurlama törenine yeni Başkan Yılmaz davet edilmedi. Sabit Şimşek bunu bana intikal ettirdiğinde, Yazıcıoğlu tarafından yetkilendirildiğimi kabul ederek, yani durumdan vazife çıkararak yeni Başkan'ı başkan yardımcılığındaki odasından bizzat aldım ve salona getirdim. Hâlbuki Yılmaz'ın çağırılmaması emrini Özel Kalem Müdürü Sabit Şimşek'e Yazıcıoğlu Hoca vermişti.

2. Halef selef başkanlar arasında devir teslim işlemi yapılmadığı gibi, mütevazı ve mahviyetkâr Mehmet Nuri Hoca makamına oturmak üzere Başkanlık binasına geldiğinde kendisini hiç kimse karşılamadı. Sadakat örneği Sabit Şimşek bunu bana haber verdiğinde koştum, kendisini karşıladım ve Sabit Bey'in de aldığı tedbirlerle hocayı makamına oturttuk.

Buraya kadar her şey güzel. Emanetime sahip çıkıyorum ve kutlu makamına oturtuyorum ve Başkanlıkta yeni dönem böylece başlıyor.

Görev ve Çalışma Yönetmeliğimizde Başkan dâhil bütün personelin görevleri tespit edilmişti, ama başkan yardımcılarını için sadece **"Başkan'ın verdiği görevleri yapar."** deniyordu. Bu sebeple başkanlar, zaman zaman bir iç genelge ile yardımcılarını hangi birimlerin bağlı olduğunu yazılı olarak tebliğ ederlerdi.

Yeni Başkan'ın ilk yapacağı iş de bu olacaktı. Nitekim ertesi gün elim bir tebligat geldi. Fakat o da ne? Bana bağlı birimlerin hemen hepsi elimden alınmış; sadece **"Eğitim Dairesi"** ile Sivil Savunma Uzmanlığı bana emanet ediliyordu. Başlıktaki **'Vefa'** ve **'Vefasızlık'** tabirlerinin anlamı işte bu!

Dr. Fahri Demir Hollanda/Lahey Din Hizmetleri Müşavirliği görevinin bitmesine altı ay kala geri çekilmiş ve yerine bir atama yapılmamıştı. Fahri Bey bu göreve talip olmamı isteyip duruyordu. Bense daha önce Tayyar Bey Hocamın da teklif ettiği **'Yurtdışı'** görevine hiçbir zaman heves etmemiştim. Hâlbuki bazıları için yurtdışı görevi cazipti. Sözcüleri beş başkan yardımcısı arkadaşımın benim dışındaki hepsi, bazıları birden çok olmak üzere gidip gelmişlerdi. Bir giden, bir daha gitmek istiyordu. Benim görevimse, Diyanet'in yollarını süpürmekti.

İç genelgeyi okuyunca, hani dostun dosta attığı bir gül bile ona ağır gelirmiş hesabı **'Yeter!'** dedim ve Fahri Bey'i aradım. Fahri Bey, benim adıma kendi el yazısıyla yazdığı dilekçeyle biraz sonra yanımdaydı.

Önce altı aylık görevlendirme, devamında üç yıllık atama ile yurtdışı

şısı yolculuğumuz böyle başladı. Eşim ve çocuklarımla birlikte köyümüze gittik. Babacığımın kabrini kucakladık. Bize bıraktığı narenciye, muz bahçelerini gezip kokladık. Ankara'ya dönüşte Gülnar'ın Zeyne kasabasında bulunan **'Semerkandi'** Hazretlerinin türbesini ziyaret ettik. Gelişimizden haberdar olan Yatılı Kız Kur'an Kursu Müdüresi Hatice Hanım'ın kurduğu sofrada cennet ehli hafız adayları kızlarımızı bizi cennet meyveleriyle ağırladılar.

Anadolu'dan Akdeniz'e, Karaman Mut yolunu tercih edenler bilirler. Torosların tavanındaki **'Sartavul'** Yaylasında mola vermeden o yollar çekilmez. Sanki bizi uğurlamak için birbiriyle yarışan güzelliklerin ortasında ağızımızı bıçak açmaz; etrafımızı temaşa ederken bir Edebiyat öğretmeni olan eşim kısacık **'Veda'** ağıtımızı yakıyordu:

*"Bir Akdeniz sabahı veda ettim yurduma,
Billur pınarlarından suyunu yudumladım.
Portakal çiçekleri kanat taktı ruhuma,
Eli diye Babamın mezarını kokladım.
Zeyne'de Semerkandi, beni konuk eyledi,
Cennet meyvelerini önüme serdi bir bir.
Himmat alıp elinden yürüdüm ufuklara,
Sartavul'dan savruldu, isimsiz topraklara."
Sartavul'dan bilinmez topraklara doğru savruluyorduk.*

Ekler

EK 1 HATIRA DEFTERİNDEN

İMAM-HATİP YILLARIMIN GENÇLİK DUYGULARI

Evet, Adana'daki öğrencilik yıllarımızda "Hatıra Defteri" tutmak âdeta bir moda idi. Anamur'dan Adana'ya vilayet aşırı gurbette oluşumdan mıdır nedir, ben de arkadaşlarıma uydum ve üzeri kilitli, sayfaları renkli figürlerle süslü bir hatıra defteri aldım. İyi ki almışım, bu defter bana gurbette bir yakın arkadaş oldu. El yazılarımı okuyabilirsen dinlerim.

2 Ekim 1956

"Okulumuzun açılışının yedinci günü. Aklım hâlâ köyümde, ana babamda, kardeşlerimde. Adana nere, Anamur nere, 300 km. uzaktan onları düşünüyorum. Ağabeylere, arkadaşlarıma bakarak bir hatıra defteri de ben aldım. Belki yazdıklarım bana yoldaş olur da onlarla avunurum."

3 Ekim 1956

“Bugün pazartesi. Akşam mütalaasındayız. Arkadaşlarım derse çalışırken, ben hatıra defterime günlüğümü yazıyorum. Müdür Muavinimiz Faruk AKKÜLAH, bayrak töreninden sınıfa girerken haftalık ders programını dağıttı. İlk dersimiz Kuran-ı Kerim. Bu benim hoşuma gidiyor. Çünkü Kuran’ı okumasını biliyorum. Öğretmenimiz Recep ACAR. Recep Hoca benimle beraber Kuran’ı okumasını bilen 7 kişiye tek tek Kuran okuttu ve bize aferin dedi. Daha ilk derste fark ediliyorum. İkinci dersimiz İngilizce. Öğretmenimiz Halis KOYUTÜRK. Amerikalı sanıyoruz, ama Türkmüş. Hiç Türkçe konuşmuyor. Bize İngilizce öğretmek için komik hareketler yapıyor. Türkçe konuşanı anlamazdan geliyor ve susturuyor. Üçüncü dersimiz Yurttaşlık Bilgisi. Öğretmenimiz Ömer ULUSÇUTÜRK. Ne güzel, Türkçe konuşuyor. Dediklerini anlıyoruz, söylediklerimizi dinliyor. Dördüncü dersimiz yine Kuran-ı Kerim. Recep Hoca tahtaya Kuran harflerini yazıyor ve bana baştan sona okutuyor. Sonra da diğer bilen arkadaşlarıma. Sınıfa yarım bu harfleri öğrenerek gelmelerini tembih ediyor. Haftada 6 saat Kuran dersi görecekmiz, 3 saat de Arapça. Bu harfler Arapça dersinde de lazımmiş. 7 arkadaş memnunuz, ama diğerlerinin gözü korkuyor. Öğleden sonraki ilk dersimiz Beden Eğitimi. Beden Eğitimi’nde kasadan atlıyoruz. Ben bu derste başarılı değilim. Neyse ki, Siyer dersine girince benim açılıyor, kendime geliyorum. Bakalım yarınki, Matematik, Akait, Dindersi ve Tarih derslerinde ne yapabileceğim?”

364

7 Ekim 1956

“Bugün Cuma. Derslere ve öğretmenlere alıştım. Okulu sevmeye başladım. Öğle arasında cuma namazına gittik. Adana’nın Reşat Bey mahallesindeki okulumuza en yakın camii Salih Efendi Camii. Vakit namazlarını okulda cemaatle kılıyoruz. Cuma namazı ise camide kılınıyor. Bu Adana’daki ilk cumamız. İlk ezanı bizden bir sınıf öndeki Suni KAPLAN okudu. Boyu ve yaşı küçücük bu çocuktan bu gür ses nasıl çıkıyor diye cemaat mırıldandı. Camiden çıkarken halk sadece Suni’ye değil hepimize sevgiyle bakıyordu. Suni sayesinde biz de aferin aldık. Bu ezanı keşke ben okusaydım diye içimden geçirmediğim değil.”

8 Ekim 1956

“Bugün cumartesi. Öğleye kadar 4 derse girdik. Öğleden sonra ise ba-

raja gezmeye gittik. Seyhan Barajı okulumuza yürüyecek kadar yakın. Giderken Çamurdanlar’ın bahçesinden portakal - mandalina satın aldık. Ağaçlardan kendimiz kopararak. Bu bahçe kendi bahçemiz gibi geldi bana. Artık sadece hafta sonlarında değil, öğle aralarında da burası beni avuttu. Kendimi köyümde ve bahçemizde hissettim. Barajda arkadaşlarım yüzerken ben bir kenarda eski günlerimi düşünüyordum. Hatta bir ara da ağladım. Artık babama buraları anlatan bir mektup yazmalıydım.”

9 Ekim 1956

Pazar günü herkes şehre, parklara ve top sahalarına giderken, ben okulda kaldım ve babama mektup yazdım. Yazdıklarımı hatıra defterime de geçirdim:

‘Muhterem babacığım

Ben okuluma ve buralara alıştım. Artık 15 günde bir size mektup yazacağım. Sizi düşünmeden edemiyorum. Bir hafta ben size, öbür hafta siz bana yazarsanız her hafta sizinle olurum.

Derslerim iyi. Okula gelmeden hocaya gitmem ve Kuran öğrenmem iyi olmuş. Kuran, Arapça ve diğer dini derslerden sıkıntı çekmedim. Hatta diğer arkadaşlarıma da yardımcı oluyorum. Türkçe, Matematik, İngilizce gibi kültür derslerine çalışacak çok zamanım oluyor. Öğretmenlerimiz, öğretmenler odasında beni konuşmuşlar. Hem meslek, hem kültür dersleri öğretmenleri. Müdür Muavinimiz Faruk Bey söyledi. Seni herkes beğeniyor dedi. Ben de onlara layık olmaya çalışacağım.

Babacığım,

Beni buraya gönderirken söylenenlerin hepsi yalanmış. Hani Yusuf Efendi Hoca, Devlet imam hatip okullarını dini mihraptan yıkmak için kurdu demişti ya. Hiç öyle değil. Kuran-ı Kerim öğreniyoruz. Arapçayı sökmeye başladık. 24 sigayı bir günde öğrendim. Arapça öğretmenimiz ertesi gün beni tahtaya kaldırdı. 24 siganın çekimini manalarıyla beraber bir çırpıda anlattım. Din dersinde namazı, Akait dersinde imanın şartlarını, Siyer’de Peygamberimizin doğumunu ve çocukluğunu okuduk. Vakit namazlarını okulda cemaatle kılıyoruz. Ben bazen müezzinlik yapıyorum. Cuma namazını camide kılıyoruz. Müdürümüz İsmail Hakkı Bey, Adana Müftüsü Abdullah DEVELİOĞLU Efendi ile bir liste yapmış. İleri sınıftaki ağabeyler cuma namazlarında müezzinlik yapıyor, vaaz ediyor ve hutbe okuyorlar. Yakında bana da camide vazife vereceklerini Din dersimize giren Mehmet BAYSAL hocamız söyle-

365

di. Öğretmenlerimiz bizi çok seviyor. Bizi halk da çok seviyor. Dinimizi bunlar kurtaracak diyorlar. Biz çıkmadan camiden çıkmıyorlar. Cumadan çıkarken bir amca'yı, bize bakarak Yarabbi bu günleri de mi görecektik diye ağlarken gördüm. İçiniz rahat etsin, bizi örnek adam yetiştirmek için herkes çalışıyor. Dinimizi iyi öğretiyorlar. Yusuf Efendi Hocam üzülmesin, burada bizi dini yıkmak için değil, onu tutup kaldırmak için yetiştiriyorlar.

Anamın, ağabeyimin, ablalarımın ve senin ellerinden, kardeşim Gazi'nin gözlerinden öperim.'

14 Kasım 1956

"Bugün Salı. Yarın Adana Liselerarası Şiir Okuma Yarışması yapılacak. Belediye Tiyatro Salonu'ndaki yarışmaya biz de katılacağız. Müdür yardımcımız Hulusi ÖZKUL, gömlek ve çoraplarımızı yıkamamızı; ayakkabılarımızı boyamamızı tembihledi. Yarışmanın yapılacağı salona temiz kıyafetlerle gitmeliymişiz. Kaldığımız pansiyonda sıcak su yok. İyi ki havalar henüz çok soğuk değil.

15 Kasım 1956

Çarşamba günü öğleden sonra okulca Şehir Tiyatrosu salonundayız. Salon, Adana Erkek Lisesi, Ticaret Lisesi, Motor Sanat Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulu pankartları ile süslenmiş. Yarışma başlamadan herkes kendi okulu lehine tezahürat yapıyor, kendi okulunu alkışlıyor. Adana Kız Lisesi, Erkek Lisesi'ni; Adana Kız Öğretmen Okulu ise bizi, bazen de Ticaret Lisesi'ni alkışlıyor. İlk şiiri Adana Erkek Lisesi temsilcisi okuyor. Cahit Sıtkı TARANCI'nın "Otuzbeş Yaş" şiiri büyük alkış alıyor. Doğrusu, alkışlara biz de katılıyoruz. Ticaret Lisesi temsilcisi; Ahmet Hamdi TANPINAR'ın "Bursa'da Zaman" şiirini okuyor.

Şiirin tamamı, hele de;

"Yeşil Türbe'sini gezdik dün akşam

Duyduk bir musıkı gibi zamandan

Çinilere sinmiş Kur'an sesini

Fetih günlerinin saf neş'esini"

kısmını en çok da biz İmam-Hatipliler alkışlıyoruz. Motor Sanat Enstitüsü adına Faruk Nafiz ÇAMLİBEL'in "Han Duvarları" adlı şiiri okunuyor. O da büyük alkış ve takdir topluyor.

En sona bizim okulu koymuşlar. Hüseyin TURGUT Ağabey Arif Nihat ASYA'nın "Bayrak" şiirini okurken salon ayakta'ydı. Hele de

"Tarihim, şerefim, şiirim, her şeyim;

Yeryüzünde yer beğen,

Nereye dikilmek istersen

Söyle, seni oraya dikeyim. "

diye bitirdiğinde, "Lefkoşe, Lefkoşe, Lefkoşe" naraları salonu kapladı. Hüseyin TURGUT Ağabey birinci seçildi. Hediyesini, bizim orta kısmın Türkçe, Lise kısmımızın ise Edebiyat öğretmeni olan Kemal ARIKAN'a verdirdiler ve Hüseyin Ağabey'e aynı şairin bir şiirini daha okuttular. Sevgili Hüseyin TURGUT Ağabeyimiz bu defa da "Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor"u okudu.

Bu heyecanla bugün okunan bütün şiirleri ezberlemek için kendi kendime söz verdim.

17 Kasım 1956

Cuma namazını öğle arasında yine Salih Efendi Camii'nde kıldık. 5'inci sınıftaki ağabeylerden Necmettin ERİŞEN vazetti. Vaazına Halide Nusret ZORLUTUNA'nın

"*Ya İlahi hak tanınsın Kimse gaddar, kimse mağdur olmasın*"

diye başlayan şiiri ile giriş yapan Necmettin Ağabey'i de dinleyince, bende şiir merakı başladı. Cumartesi öğleden sonra arkadaşlarla maça gidecektik ama ben Çakmak Caddesi'ndeki kitapçılardan Faruk Nafiz, Arif Nihat ve adaşım Ahmet Hamdi'nin şiir kitaplarını alacağım.

21 Kasım Salı

Bugün üst üste iki saat Türkçe dersi var. Türkçe öğretmenimiz Kemal ARIKAN sıramın üstünde şiir kitaplarını görünce dersi bıraktı ve sözü geçen haftaki şiir yarışmasına getirerek bize nasihatler etti. Meğer öğretmen arkadaşları ömrünü liselerde Edebiyat okutarak geçiren yaşlı hocamıza o yıllarda yeni açılan İmam-Hatip Okulu'nda ders verdiği için küçümser sözler etmişler. Duygusallaşması ondanmış.

"İmamlara Türkçe konuşmayı mı öğretiyorsun?" demiş bir arkadaşı. Diğer arkadaşı da "-Bakarsın şiir okumayı da öğretirsin" diye takılmış.

"Hüseyin arkadaşınız beni kurtardı" dedi ve gözlerinden boşalan yaşları gizleyemedi.

30 Kasım 1956

İlk karnemizi aldık. Şubat'ta ve Mayıs'ta birer karne daha alacağız. Karnesinde zayıfı olmayan üç arkadaştan biri olmuşum. Din dersi öğret-

menimiz Hüseyin BAYRAM, lise kısmındaki bazı ağabeylere karne tatalinde okumaları için kendi hazırladığı hutbeyi dağıtmış. Geçen hafta bu hutbeyi Necmettin ERİŞEN ağabeyden aldım ve temize çektim. Benim defterimden de bizim sınıftaki Fahri ERDEM ve Mehmet YILMAZ kendi defterlerine geçtiler. Beraber birbirimize okuduk ve çalıştık. Bakalım Anamur'da bu hutbeyi bana da okuturlar mı?

1 Aralık 1956

Yarın tatile çıkıyoruz. Otobüsle Mersin'e gideceğiz. Mersin'de bir gece kaldıktan sonra Anamur otobüsü ile memlekete yola çıkacağız. Ablalarım ve kardeşim Gazi'ye hediyeler aldım. Kitaplarımı, defterlerimi ve karnemi tahta bavuluma yerleştirdim. Uykum yok. Ranzanın üzerinde günlüğümü yazıyorum. Karnesini alan gitti. Koca pansiyonda dört kişiyiz. Mustafa TÜLEK, Fahri DİLEK, Mehmet Ali IRMAK ve ben. Onlar da bavullarını hazırlıyorlar. Fahri ve Mehmet Ali, Gülnarlı. Mersin'e onlarla birlikte gideceğiz.

3 Aralık 1956

Evimizdeyim. Dün sabahtan akşama yolda geçti. Silifke Garajı'ndan sekizde çıktık. Erdemli, Silifke, Gilindre, Bozyazı derken ikinci vakti Denizciler yol ayırında indim. Yürüyerek evimize geldim. Akşam iki amcamla iki halam bizde idiler. Rüştüye mezunu ve okumuş-yazmış bir kişi olan Yusuf Amcam karnemi alıp dersleri ve notları tek-tek okudu. Ev halkına beni methetti.

5 Aralık 1956

Cuma akşamı. Çok sevinçliyim. Kaza merkezimizde cuma hutbesini bana okuttular. Hutbenin bazı bölümlerini buraya yazıyorum:

“Muhterem Müslümanlar

Büyük bir millete ve hak din İslâmiyet'e mensubuz.

Türk milleti Afrika'nın veya Avustralya Adaları'nın şu veya bu köşesine sıkışmış; ilk beyaz adamlar olarak Hıristiyan misyonerlerini görmüş; ibtidaî, silik bir millet değildir! Türk milleti 3 kıt'a, 7 deniz üzerinde medeniyetler kurmuş; hak ve adalet dağıtmış bir millettir.

İslamiyet çalışma dinidir, temizlik dinidir. Kahvehanelerde vakitlerini boşa geçirenlerin; başkasının haklarını gasbedenlerin; elinin emeğini değil, başkalarının haklarını yiyenlerin dini değildir.

İslâmiyet gerilik ve gericilik dini de değildir. İslâmiyet, gönlünü Hakk'a, elini halka verenlerin dinidir. İbn-i Sina'ların, Uluğ Bey'lerin, Barbaros'ların, Fatih'lerin, Yavuz'ların dinidir. İslâmiyet gönül yıkanların değil, gönül kazananların, Mevlana'ların, Yunus'ların dinidir. Gönlünü evi gibi, evini gönlü gibi açık tutanların dinidir.”

Hutbe bu minval üzere devam ediyor.

Camiden çıkarken aynen Adana cumalarında ağabeylere yaptıkları gibi cemaat bana saygı ve hayranlıkla bakıyor. Ben çıkmadan çıkmıyorlar. Etrafımı ise yaşlı-başlı büyükler alıyor. Beni kucaklıyor, saçımı-başımı sığazlıyorlar. Aralarında Hacı Yusuf Efendi, Müftü Şakir Efendi, Sipahi Hoca, Navalı Mehmet Efendi gibi kaza büyüklerinin bulunduğu bir kalabalıkla beni Hasırlı Kahve'ye götürdüler. Babam da aralarında.

İmam-Hatip Okulu'na gitmeme şiddetle karşı çıkan ve ahlakımın bozulacağından korkan Yusuf Efendi, babama “Ahmet Ağa neci bu?” diye başlayan hayret dolu bir konuşma yapıyor. Sonra bana döndü, uzun-uzun derslerimi sordu ve “Demek biz yanılmışız” dedi. Babamınsa gözleri dolu-dolu idi.

7 Aralık 1956

Tatilimiz yedi gündü. Yarın Silifke otobüsü ile Mersin'e, oradan Adana'ya okulumuza döneceğiz. Tatil yapamadım. Evimiz uzaktan-yakından gelenlerle dolup-taştı. Cuma hutbesi Adana İmam-Hatip Okulu'nu Anamur'da tanıttı. Çocuklarımı bu okula göndermek isteyenlerden geçilmez oldu. Hayret, “Devlet bu okulları, dini mihraptan yıkmak için kurdu” diyen Hacı Yusuf Amca da oğlu İsa'yı gelecek yıl bu okula yazdırmaya karar verdi.

Allah nelere kâdir.

18 Aralık 1956

Bugün farklı bir gündü. Okul müdürümüz İsmail Hakkı Bey, beni Fizik dersinden müdür odasına çağırdı. Gittiğimde, odasında yanında “yeğenim” diyerek beni kucaklayan ve yanına oturtan biri vardı. Kendisini tanımadım. Meğer Anamur ve Bozyazı'nın büyüklerinden Ermenekli Ahmet Efendi'nin oğlu imiş. Adana'da avukatlık yapıyormuş. Adı Kemal GÖREN. Okulumuzun nasıl bir yer olduğunu öğrenmeye ve beni görmeye gelmiş. Yaşlı ve güngörmüş bir idareci olan müdürümüzden okul hakkında bilgi almış. Hangi dersleri okuduğumuzu, okulu bitirince ne

olacağımızı sormuş. Kaldığımız pansiyonu, pansiyonda yemek çıkıp-çıkmadığını merak etmiş. Ben içeri girince konuşmayı kestiler beni konuşmaya başladılar. Kemal Bey müdürümüze babamı anlattı. Harp malulü olduğunu ve köyde yaptığı hizmetleri bir-bir saymaya başladı. Yaptığı yolları, okulu, karakolu, camiyi bir-bir saydı. Müdürün bana her zamankinden daha dikkatli baktığını hissettim. Bir süre sonra “Çocuk dersinden kalmasın” diyerek beni gönderdiler. Kemal Bey beni tekrar bağrına basarken, elime bir kart verdi. Kartın üzerinde yazıhanesinin adresi vardı. Çarşamba günü öğleden sonra beni yazıhanesinde beklediğini söyledi. Ben girmeden müdürümüzle öyle konuşmuşlar. Çarşamba günü öğleden sonra ders yoktu ama kol faaliyetleri yapacaktık. Müdürümüz, “-Seni kol faaliyetlerinden birkaç saatliğine muaf tutarız” dedi. Muaf tutmanın ne demek olduğunu, çıkınca sınıfımızın yaşlısı Rıza Ağabey’den öğrendim.

20 Aralık 1956

Akşam mütalaasındayız. Bugün öğleden sonra Lise kısmından Bekir Ağabey’le birlikte Avukat Kemal Amca’ya gittik. Müdürümüz öyle uygun gördü. Kemal Bey’in yanında beraber çalıştıkları bir Avukat daha vardı. Bitişik yazıhaneden başka bir Avukatı da çağırdılar. Herhalde bizi imtihan edecekler diye içimden geçirdim ama öyle olmadı. Kemal Bey arkadaşlarına bizim okulu anlatmaya başladı: “İmam-Hatip Okulu” diye duyunca üzülmüş. “Ahmet Ağa çocuğuna nasıl kıydı?” diye hayıflanmış. Anamur’da ortaokul varken 300 kilometre uzağa hem de İmam okuluna bu taze çocuğu nasıl gönderdiler diye düşünmüş. Yatıp-kalktığımız yeri ve ne yiyip-içtiğimizi merak etmiş. Ama üzülerek geldiği okuldan memnun ayrılmış. Okula gelirken, bahçede yapılan Beden Eğitimi dersini durup, bir süre izlemiş. Bir grup voleybol, bir grup basketbol oynuyormuş. Çocukların formaları, sahaların intizamı, hakemlik yapan çocuğun boynunda asılı düdüğe kadar her şeyi gözlemiş. Çocukların geri kalanı ise Beden Eğitimi öğretmenin nezaratinde kültür-fizik yapıyorlarmış. Onların kıyafetleri de düpdüzgünmüş.

Müdür odasına girmeden, duvardaki panodan orta ve lise kısımlarının ders programlarını görmüş ve durup-incelemiş. Hem Türkçe, hem İngilizce, hem Arapça, hem Farsça okuyorlar. “-Bu nasıl olur yahu” diye heyecanla intibalarını bir-bir anlattı. “-Kur’an dersi ile Matematik ve Geometrinin; Din dersi ile Beden Eğitiminin nasıl olup da bağdaştığını hala anlamış değilim” dedi. Mescidi ve yemekhanemizi de fark etmiş. Yemek masa-

larını görünce, acaba bir davet mi var, özel bir gün mü diye düşünmüş. Bana dönüp, “Boşuna üzülmüşüm, Ahmet Ağa iyi etmiş” dedi. Avukatlardan biri: “-Yani siz hem İngilizce, hem Arapça, hem Farsça mı okuyorsunuz?” diye sordu. Biz birşey demeden Kemal Bey cevap verdi: “-Türkçe’yi de kat, 4 lisan birden okuyorlar” dedi. Öteki Avukat: “Arapça ve İngilizceyi anladım da, Farsça nasıl birşey” diye sorunca Bekir Ağabey Mevlana’nın:

“Bişnev ez ney, çün hikâyet mî küned,
Ez cüdayîhâ şikâyet mî küned”

diye başlayan şiirini okudu. Ben de okula dönünce Ağabey’e okuduklarını defterime yazdırdım. İki satırı bu ya, gerisini de ezberleyeceğim.

21 Aralık 1956

Avukat Kemal Bey’in okulumuzu ziyaret etmesine doğrusu çok memnun oldum. Yazıhanesinde konuştuklarını, arkadaşlarıma ve Müdürümüze de anlattım. Nasihatları ise kulağıma küpe olacak. Diğer okul talebeleri gibi olmamalıyız. Çünkü bizim, derslerimiz gibi mesuliyetimiz de ağırmış. Kur’an, Din dersi ve Peygamberimizin hayatını okuyan çocuk, okuduklarını yaşamaya alışmalıyız. Kıyafetimiz temiz; hareketlerimiz dürüst olmalıyız. Bunları 15 günlük mektuplarımda aileme de yazacağım. Öyle olmaya da çalışacağım.

25 Aralık 1956

Bugün Cumartesi. Herkes dışarıda. Bense mektubumu bitirdim, defterimin kilidini açtım, yine yazıyorum işte. Neler yazayım ki, yarın kapalı spor salonunda Adana Ticaret Lisesi ile voleybol müsabakası var. Geçen hafta Motor Sanat Enstitüsü ile yaptığımız maçı kazanmıştık ama bağırımdan çoğumuzun sesi kısılmıştı. Bakalım yarın ne olacak.

Ben en iyisi Mevlâna’nın Bekir Ağabey’den aldığım Farsça mısralarını ezberleyeyim:

“Bişnev ez ney, çün hikâyet mî küned,
Ez cüdayîhâ şikâyet mî küned
Kez neyistan tâ merâ bibüridend
Ez nefirem merd ü zen nâlîdeend”

3 Ekim 1957

Yeni bir ders yılına başladık. 2-B sınıfındayım. Bazı öğretmenlerimiz değişmiş. İngilizce dersine Halis KOYUTÜRK yerine Naki ÇA-

ĞATAY geliyor. Amerika'dan yeni dönmüş, genç bir öğretmen. Önceki öğretmenimizin aksine hiç mi hiç gülmüyor. Tane-tane konuşuyor ama konuştukları aklımızda kalıyor. Bugün bize iki dersi vardı. İkinci dersinde beni tahtaya kaldırdı ve "Look at out of the window. What do you see?" diye bir soru sordu. "I see trees, birds, flowers, gardens, houses and children out of the window" diye uzunca bir cevap verdim. Pencereden dışarı bakarak ve kekeleymeden verdiğim cevabı kendim beğendim ama öğretmenimiz de beğenmiş olmalı ki, "Okay, good sit down" diye iltifat etti. Yüzü hiç gülmese de bu yeni İngilizce öğretmenimize kolay ısındım.

Ders çizelgemize göre yarın Müdür Muavinimiz Faruk AKKÜLAH'ın dersi var. Yaz tatiline çıkarken bize ezberlememiz için İstiklal Marşı'nı, Atatürk'ün Gençliğe Hitâbı'nı ve Peygamberimizin Veda Hutbesi'ni dağıtmıştı. Yaz tatilinde hepsini çok güzel ezberledim ama yeniden çalışmalıyım.

4 Ekim 1957

Yanılmamışım. Bugün öğleden sonra ikinci dersimiz Faruk Bey'in dersi idi. Hiçbir şey konuşmadan Bahaddin AKAN'I tahtaya kaldırdı ve İstiklal Marşı'nı okumasını söyledi. Bahaaddin ilk iki kıtadan sonra sustu. "Gençliğe Hitâbı oku" dedi. "Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen." deyip susunca, "Sana Peygamberin Hutbesi de lazım değil" diyerek, iki kulağından tuttu. Sınıfta gülüşmeler oldu. Hem kulaklarını bırakmıyor, hem "Eşek oğlum, sana Peygamber ne lazım, Atatürk ne lazım" diye kara tahtanın önünde kapıdan-pencereye, pencereden-kapıya doğru gidip geldiler. Bıraktığında Bahaaddin'in kulaklarının kıpırdığını gördük ve gülüştüğümüze bin pişman olduk. Çünkü öğretmen sınıfa döndü, şimdi sizi göreceğiz diyerek üçer-üçer kaldırmaya başladı. Üzerinden bir yaz geçen ödevi, tahtaya çıkarılanlardan ezberleyen olmamış. Üçüncü grupta ben de kalktım. Faruk Bey, İstiklal Marşı'nı, ilk iki kıtayı atlayarak okumamı söyledi.

"Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış, şaşarım
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner aşarım
Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım"
diye başlayıp, 12 kıtayı bir solukta okudum. Sanki nefes almama fırsat vermeden "-Gençliğe Hitâbı oku" deyince;

"-Ey insanlar!" diye Peygamberimizin Veda Hutbesi'ni okumaya başla-

mışım. Farkına varınca durmak istedim. Öğretmenimiz, sertçe "-Devam et" deyince adeta bir solukta Veda Hutbesi'ni de bitirdim.

Faruk öğretmenin "-Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi" sesini duyunca;
"-Ey Türk Gençliği!

Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyeti'ni, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir" dediğim anda ikinci tenefüs zili çaldı. Öğretmenimiz beni durdurarak; "-Son cümleyi söyle" dedi.

"Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" cümlesini duyunca ise;

"-Nerde o asil kan!?" diyerek çıkıp gitti. İyi mi ettim kötü mü, aferin mi aldım yoksa azarlandım mı ben de anlayamadım.

Sınıfın yaşlısı Muzaffer VAR Ağabey ise sınıftan çıkarken kulağıma eğilip, "-Dillerine sağlık" diyerek beni teselli etti.

5 Ekim 1957

Akşam mütalaasındayım ve hatıra defterimi yine açtım. Bu defter benim can yoldaşım oldu. Yaşadığım iyi ya da kötü hatıraları buraya yazarken mesud oluyorum. Bugün yine beni sevindiren bir şey oldu. Sıyer dersinden teneffüse çıkmıştık ki, hademe Mehmet Amca, "Hamdi MERT kim?" diyerek beni ikinci kattaki Öğretmenler Odası'na çıkardı. İçeride bizim derslere giren ve girmeyen bütün öğretmenler vardı. Akaid dersimize giren Müdür Muavini Faruk AKKÜLAH, "-Hangisini isterseniz okutun" dedi. Türkçe öğretmenimiz Kemal ARIKAN, "Atatürk'ün Gençliğe Hitâbını okuyabilir misin evladım?" dedi.

Okudum. Faruk Bey, "-Ötekileri de okutun" dedi. Ama bu sırada ders zili çaliverdi. Demek Faruk Bey dün bana kızmamış.

"OSMANLI MI CUMHURİYET Mİ"

15 Aralık 1957

Bayram tatili dolayısıyla memleketimdeyim. Cumartesi-Pazarlar da ilave edilince tatil 9 güne çıktı. Arada Cuma günü var ama çaresiz o gün de yok yazılacağım. Bir gün için 300 kilometreye gidip-gelecek değilim ya.

16 Aralık 1957

Geleli iki gün oldu. Dün akşam bizde iki amcam ve babamla beraberdik. Söz benden ve okulumuzdan açılınca, Tarih öğretmenimizin verdiği ödevi onlara söyledim:

“Osmanlı mı, Cumhuriyet mi?”

Fehmi Amcam, “Böyle soru mu olur?” diye itiraz etti. Yusuf Amcam ise “Olur, olur” diye cevap verdi. Rüştüye mezunu olan Yusuf Amcam, Tarih öğretmenimiz ve okulumuzu bir hayli müdafaa etti: “-Hamdi'nin okulunun bizim çocukların okuduğu ortaokul ve liselerden bir hayli farklı olduğu anlaşılıyor. Çocukların zihinlerini geliştirmek istiyorlar. Onları tartıştırıyorlar. Barika-i hakikat, müsâdeme-i efkârdan doğar. Fikirler çarpışınca, doğrular ortaya çıkar”.

“-Yani şimdi Osmanlı ile Cumhuriyeti mi çarpıştıracamız?” diye bir itiraz daha geldi Fehmi Amcamdan. “Hayır” dedi Yusuf Amcam. “-Osmanlı'nın değerleri ile Cumhuriyet'in değerlerini konuşacağız. Bazen yarıştıracak, bazen de çarpıştıracamız. Çocuklardan bunu münakaşa etmelerini istemişler. Şimdi ben konuşacağım, Hamdi de bu konuşmalarımı hızlı-hızlı not edecek”.

Yusuf Amcam meğer ne çok şey biliyormuş. O konuşmaktan yorulmadı, bense yazmaktan. Fehmi Amcamla babacığım ise seslerini çıkarmadan dinlediler. Notlarım 20 sayfayı geçmiş. Gece ise yarıyı bulmuş. Notlarımı okudum da, herhalde iyi bir ödev olacak.

374

18 Aralık 1957

Yusuf Amcamın anlattıklarından aldığım notlar, beni çok yormadı. Sadece kısaltmakta zorlandım. İki sayfa ile sınırlı olduğumuzdan, nice güzel cümleleri ne yazık ki buraya alamadım.

“HEM OSMANLI, HEM CUMHURİYET.

Niçin mi? Şunun için ki, Osmanlı olmasa Cumhuriyet, Cumhuriyet olmasa bugünkü Türkiye olmazdı.

Osmanlı, Türk tarihinin en parlak sayfalarından biridir ve dünya tarihinin en uzun ömürlü hanedanıdır. Osmanlı asırları, sadece Türk soyunun değil, insanlığın da yüz akıdır. Kendi teb'asına bile zulmeden köhne Bizans çökertilmiş; üç kıt'a üzerinde hak ve adalet dağıtan Osmanlı doğmuştur. Osmanlı dönemleri insanlığın talihidir.

Çünkü o bir şuurdur. Kurdun ısırdığı koyunun hesabının sorulduğu bir şuur. Asya, Afrika ve Avrupa kıt'alarında Müslüman olmayanların bile Osmanlı'ya sığınmalarının altında bu hakikat yatar. Zalim Kralların zulmünden kaçanların melcei o olmuş; mağlup Kralların imdadı o

olmuştur. Sahabinin bile can attığı halde erişemediği müjde-i peygamberiye o nâil olmuştur. Yaptıkları ile bir asrı

yaşadığı asra da değil, tarihe damgasını vurmuştur. Osmanlı budur.

Cumhuriyet, Osmanlı'nın zayıflaması ve dağılması üzerine Türk devlet şahs-ı manevîsini devam ettiren bir huruçtur. Dahilî ve haricî düşmanlara karşı yapılan bu huruç ve isyan, neticede nizamî devletini de kurmuş; Türk milletinin devlet olma iradesini ve namusunu kurtarmıştır.

Osmanlı ile Cumhuriyet ana-evlat gibidir. Yaşlı babanın yağmalanan mirasından hiç olmazsa bir kısmını genç evlatları yağmacıların elinden kurtarmış ve oraya Osmanlı'yı da temsil eden şerefli Türk bayrağını dikmiştir.

Cumhuriyet, Osmanlı'nın reddi değildir. Osmanlı'nın çöküşünde devletin başında bulunanlarla Cumhuriyet'i kuranlar arasında bir devir-teslim teşevvüğü yaşansa da, bu kabukta kalan, özü zedelenmeyen geçici bir durumdur. Türk devlet iradesi bayrağı, ordusu ile Osmanlı'dan Cumhuriyet'e inkıtâsız sürüp gelmiştir.

Cumhuriyet döneminde yapılan inkılaplar üzerindeki ihtilaflar da, yeniliklerin özünde değil, takdiminde yer-yer gösterilen sertliklerle alakalıdır. Bu sertliklerin kaynağı da Ankara'da değil, daha ziyade Taşra'da ortaya çıkmıştır.

Cumhuriyet dönemi inkılapları, esasında Osmanlı zamanında başlamıştır. Tanzimatlar, Meşrutiyetler, Kanun-ı Esasi ve Meclis-i Meb'usanlar o zaman da münakaşa ve münazaralara mevzu olmuştur.

Cumhuriyet nesline düşen, tarihi bugün ile, bugünü tarih ile birlikte anlamak ve değerlendirmektir”.

19 Aralık 1957

Yazdıklarımı bir daha okudum. Yarından sonra Adana'ya geri dönüş başlayacak. Amcamın anlattıkları sadece ödev kağıdına ve hatıra defterime değil, aklıma da yazıldı. Bakalım öğretmenimiz de beğenecek mi?

Ablalarımın işlediği mendil ve havluları bavulumun en alt kısmına yerleştirdim.

Bayram dönüşüm, önceki gidişlerimden farklı. Nedense okuluma kavuşmaya daha istekliyim.

13 Mart 1958

Bugün Akait dersinde Faruk AKKÜLAH Hocamız, sıramın üstündeki “Türk Yurdu” mecmuasını görünce sol elini omzuma koydu, sağ eline ise

375

mecmuayı alarak yüzüme baktı. Suç işlediğimi sanarak utandım. Çünkü Faruk Bey'in derste başka işlerle uğraşılmasına ve laubalilik sayılacak hareketlere müsamahası yoktu. Müdür Muavini de olduğundan gündüz okulda, akşam yurttta, hatta tatillerde çarşı-pazarda eli ve gözü hep üstümüzde olurdu. Ama sıkıntım uzun sürmedi. Öğretmenimiz bir taraftan sıraların arasında dolaşıyor, öbür taraftan mecmuanın sayfalarını çeviriyordu. Bir yerde durdu ve "Türklük mü, Müslümanlık mı?" konulu yazıyı okumaya başladı. Birkaç cümleden sonra ise mecmuayı kapatarak öğretmen masasında duran meşhur siyah çantasına koydu. Bize ise "Çıkarın kâğıtları" dedi.

Kızıdığı zaman böyle der ve yazılı sınav yapardı. Bu defa öyle olmadı. O söyledi, biz yazdık:

"TÜRK MÜYÜZ, YOKSA MÜSLÜMAN MI?"

Bazı zıyırlar, Türk olmakla Müslüman olmayı atla deve zannederler. Altı kaval üstü şişhane içi boş bazı okumuşlarımız ise ya Türk olduklarını söyleyip Müslüman olmayı reddetmeye özenirler, ya da Müslümanlıklarını öne çıkarıp Türk olduklarını görmezden gelirler.

376

Bunların çoğu Amerikan kolejlerinde ve misyoner okullarında okutulmuş, gözü dışarıda hainlerdir. Bir kısmı ise onlara özenen burjuva enikleridir. Bazılarının işi ise körü körüne onlara tepkidir. Bunlar, Müslüman olacağım derken Türklüğü inkâr edenlerdir.

Bize gelince Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslümanız. Kanımız, tenimiz Türk; gönlümüz, imanımız Müslüman'dır. Buna itirazı olanların yeri ya Amerika ve Rusya, ya Arabistan çölleri. Bu hususta öğretmenlerinizden ve lise kısmındaki ağabeylerinizden faydalanacaksınız ve önümüzdeki derse birer kompozisyon yazarak geleceksiniz."

14 Mart 1958

Akşam mütalaadayız. Herkes derslerine çalışırken, ben Faruk Bey'e vereceğim kompozisyonu karalıyorum. Kan-ter içindeyim. Zira öğretmenimizin sınıfta yazdırdıklarından başka bir şey yazamıyorum. Siyer kitabından Hira Dağı'nı, Dünya Atlası'ndan Tanrı Dağları'nı buldum. Hira Dağı Türk, Tanrı Dağları Müslüman değilse, biz nasıl hem Hira, hem Tanrı Dağı olmuşuz diye boşboğazca bazı laflar da ürettim, ama kimse görmesin diye üzerini okunmayacak şekilde çizdim.

En iyisi yarın dersten sonra, "Her zaman gel evlâdım" diye bana teveccüh gösteren Müftü Abdullah Efendi'ye gitmek.

17 Mart 1958

Perşembe ve cuma günleri Müftülüğe gidemedim. Sınıfın basketbol takımına seçtiğim için dersten sonra ve öğle tatilinde hep antrenman yaptık. Yarın cumartesi. Öğleye kadar gidemezsem ödevimi yapamam.

18 Mart 1958

Cumartesi akşamı tatil, ama ben yine mütalaa odasındayım. Gündüz Müftü Abdullah Efendi'nin yazdırdıklarını kısaltarak çizgisiz parşöme ne çektim. Faruk Bey'in beğeneceğinden şüphem yok.

Aynısını hatıra defterime de yazmalıyım:

"HEM TÜRKÜM, HEM MÜSLÜMAN"

Hem Türküm, hem Müslümanım. Türk olmam Müslüman olmama, Müslüman olmam Türk olmama mani değil. Türk olmak bizim kaderimiz. Müslüman olmak ise irademizle seçtiğimiz, kendi tercihimiz.

Türk Milleti bütünüyle Müslüman. Başka dinlere mensup Türk kavmi yok denecek kadar azdır. Dünya üzerindeki Türk kavimlerinin tamamına yakınının Müslüman olmasının hikmeti, İslamiyet'ten önceki Türk inanç ve geleneklerinin Müslümanlığın getirdiği ilahi hükümlere yakın olmasıdır. Tarihte Türk kavimleri İslamiyet'in de hükümlerine uygun olarak iffetli yaşamışlardır. Zayıfın elinden tutmuşlar; zalime karşı durmuşlardır. Müslümanlıkla karşılaştıklarında ise kitleler halinde Müslüman olmuşlardır.

377

Türk Milleti'nin karakteri İslamiyet'in getirdiği olgunluğa yatkın olduğundan, takriben bin yıldan bu yana İslamiyet'i Türkler temsil etmişlerdir. Önce Emeviler, sonra Abbasiler inkırza uğradıktan sonra İslam Bayrağı'nı Türkler tutup kaldırmışlar; Anadolu'ya, Balkanlar ve Avrupa içlerine kadar bu bayrağı taşımışlardır. Müfessirler, Maide Suresi'nin 32'nci ayetinde sıfatları sayılan milletin, Türk Millet-i necîbesi olduğunda müttefiktirler. Milletimiz, böylece bu ayetin mâsadaki olmuştur. İstanbul'u milletimiz fethetmiş ve Peygamberimizin müjdesine mazhar olmuştur. Fethettiği ülkeleri istilâ ve talan etmemiş; oralara hak ve adaleti götürmüştür.

Müslümanlıkla-Türklük, etle tırnak gibidir. Türklüğümüzle övünmek bizim hakkımızdır. Müslüman oluşumuza şükretmek ise vazifemiz. Bu sebeple çok şükür ki hem Türküz, hem Müslüman."

21 Mart 1958

Bugün Akait dersi vardı. Faruk Bey ödev kâğıtlarını topladı. Benim kâğıdımı sessizce okudu ve tahtaya kaldırarak bir de bana okuttu. Kime yazdırdığımı sordu. Ben de Müftü Efendi'nin adını verdim. "Bu fikirler O'na yakışır" dedi ve Akait dersine geçti.

Anlayacağımız, "Aferin"i ben değil, Müftü Efendi aldı.

"MİLLET Mİ YOKSA ÜMMET Mİ" KAVGASI

14 Nisan 1958

Bizden iki sınıf öndeki Hadi MECLİS Ağabey, bugün Cuma namazından döndükten sonra çok sinirli ve heyecanlı idi. Teneffüslerde etrafına toplananlara Cuma Hutbesi'ni okuyan hocanın haddini bildireceklerini söylüyor; küçük sınıflardaki bizleri ise yanlarına yaklaştırmıyorlardı.

Anlayabildiğim kadarıyla hoca Cuma Hutbesi'nde Türklüğü inkâr etmiş; "İslâm ümmeti ırkların, milletlerin üstünde bir vahdettir" demiş. Bu ise Türklüğü küçümsemek, hatta inkâr etmek demekmiş.

Haber doğrusu beni çok ilgilendirdi ve aralarına karışarak, ben de yumruklarımı sıktım. Bakalım yarın ne olacak?

378

17 Nisan 1958

Bugün Pazartesi. Hevesim kursağımda kaldı. Teneffüslerde, öğle tatilinde ve dersten sonra gözüm koridorlarda idi ama ağabeyler ya vazgeçtiler veya bize görünmeden toplandılar. Ne Hadi MECLİS'i, ne etrafına toplananları görebildik. Cuma günkü heyecan demek ki unutulmuş.

20 Nisan 1958

Yanılmışım. Lise kısmından ağabeyler yarın Cuma namazına Ulu Cami'ye gidecekler. Hoca hutbede yine "Ümmetçilik" yapar da, Türklüğü ve milleti küçük görürse, ona cevap verecekler. Bu durumu küçük sınıflardan, İdare'den ve öğretmenlerden gizli tutuyorlar ama yurtta kalmanın kârı olarak ben öğrendim. Kimseciklere duyurmadan yarın Cuma namazında ben de o Cami'de olmalıyım.

20 Nisan 1958

Cuma akşamları mütalâa olmasa da, bana tatil yok. Bugün olanları sıcağı-sıcağına yazmakla meşgulüm.

Öğretmenlerimiz, ağabeylerimizden baskın çıktı. Dördüncü derse gir-

meyip Ulu Cami'nin önüne koşu-koşu geldiğimde, aynı zamanda İdareci olan öğretmenlerimiz Hulusi ÖZKUL ve Faruk AKKÜLAH, kapının iki yanında bizi bekliyorlardı. Gelenleri içeri almadan duvarın dibinde topladıklarını görünce ben cemaate karışarak görünmeden geriye kaçtım ve koşu-koşu okula döndüm. Cuma'yı Salih Efendi Cami'nde kıldım.

Öğleden sonra Ulu Cami hocasının "İlim" üzerine güzel bir hutbe irad ettiğini ve böylece hadise çıkmadığını öğrendim. Bizimkilerden bazıları "Emeğimiz boşa gitti" diye hayıflanırken, bazıları "İyi ki hadise çıkmadı" diye memnuniyetlerini ifade ediyordu.

23 Nisan 1958

Bugün "Bayrak töreni"nde Müdürümüz Hulusi ÖZKUL, Cuma günü dördüncü derse girmeyenleri azarlayan çok sert bir konuşma yaptı. Hiçbir öğrencinin İdare'den gizli bir şey yapmaması gerektiğini; yapılanların Türk ahlâkına da, okul disiplinine de, İmam-Hatiplilik şuuruna da aykırı olduğunu bağırarak ihtar etti. Cami'de millî hislerimizi rencide eden bir hutbe veya vaaz yapılmışsa, bir Türk gencine ve İmam-Hatip öğrencisine yakışanın, onu okul İdaresine ve öğretmenlerine bildirmek olduğunu söyledi. Çok sinirli idi ve dersten kaçanları Disiplin Kurulu'na sevk edeceğine yemin etti.

379

25 Mart 1958

Bugün Akait dersinde Faruk AKKÜLAH Hocamız beni tahtaya kaldırdı ve geçen hafta Cuma namazında nerede olduğumu sordu. Meğer Ulu Cami'den görünmeden kaçtığımı sanırken yanılmışım. Beni görmüş ama çağırıp da mahcup etmek istememiş. Sorduğu soruyu cevaplandıırırsam, ayrıca beni Disiplin Kurulu'na da vermeyecekmiş. Sorusu şu idi:

"ÜMMETÇİ MİSİN MİLLİYETÇİ Mİ?"

Cevabımı beklemeden kendisi konuşmaya başladı: "Milliyetim Türk, dinim İslam. Ziya GÖKALP'i hepimiz öğreneceksiniz. Bazı tabansızlar Türk milliyetçisi olmayı İslam ümmetine mensup olmaya aykırı zannederler. İslam ümmetine mensubum ama, sapına kadar da Türk milliyetçisiyim. Bunun zıddını söyleyenlere karşı çıkmak, her İmam-Hatip'inin vazifesidir. Bunu yapan ister Cami hocası olsun, isterse de Ulu Cami'nin hatibi. Sizin hatanız bize haber vermemek. Siz millet izzetimize çok düşkünsünüz de, biz tabansız mıyız? Dinimi millete, milliyete

timi dinime düşman etmek isteyenın ağzını önce ben yırtarım. Sizi tabansızlar, ortalığı boş mu sandınız? Ama çocuklar, Hadi MECLİS arkadaşınız da Cami'de hocanın dediğini yanlış anlamış. Heyecanınıza evet, ama böyle fikirsiz, düşüncesiz, peşin heyecanlara düştüğünüzü bir daha görmeyeyim. Gizli kapaklı bir şey yapabileceğinizi ve gözümüzden bir şey kaçırabileceğinizi de sanmayın.

Sana gelince, Ziya Gökalp'in söylediğim fikirlerini gelecek derse kompozisyon yaparak gelecek derse getireceksin. Bu ceza sana yeter. Dersten sonra öğretmenler odasına gel, vereceğim kitabı oku".

Ders boyunca kara tahtanın önünde ayakta kaldım ama bu bana ceza değil mükâfat idi. Faruk Bey beni yine kayırıyordu.

"TÜRKLEŞMEK-İSLAMLAŞMAK-MUASIRLAŞMAK"

25 Nisan 1958

Matematik dersinden çıkınca, Müdür muavinimiz "taş bina"daki Faruk AKKÜLAH'ın odasına gittim. İçeride yukarı sınıflardan, benden büyük ağabeyler vardı. Onları görünce rahatladım ve aralarına ben de karıştım. Faruk Bey, herbirine kitaplar veriyor, onlardan da ellerindeki kitapları alıyordu. Ben en arkaya çekildim. Sıra bana gelince, "-Sen niye geldin?" diye sordu ve cevabımı beklemeden "-Ha, sen Ziya GÖKALP'çisin değil mi?" dedi. Elime küçük bir kitap tutuşturdu. Kitabı alıp çıkarken arkamdan, "-Sakın zâyi etme, kalemlerle çizme ve üzerine not alma!" dediğini duydum. Kitap Osmanlıca idi. Üzerinde "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" yazıyordu. Yazarı da Ziya GÖKALP idi. Kitabı sanki birisi elimden kapacaktı gibi sıkıca göğsüme bastırıp, sınıflarımızın bulunduğu öteki binaya koştum. Zil önceden çaldığı için öğretmenimiz derse girmiş, defteri imzalıyordu. Din dersi öğretmenimiz Hüseyin BAYRAM, girdiğimi görünce bana döndü, elimdeki kitabı alıp baktı, Osmanlıca olduğunu görünce hayretle yüzüme baktı ve kitabı geri vererek, yerime oturmamı söyledi. Mümessilimiz Muzaffer VAR, benim İdare'ye gittiğimi önceden söylediği için "-Neredeydin?" sualinden kurtuldum. Derste "İslam'da adab-ı muaşeret"i işledik. Hocamız dersten çıkarken bana "-O kitabı al, yarın öğle arasında bana gel" dedi.

26 Nisan 1958

Herkes öğle yemeğine çıktı. Ben Öğretmenler Odası'nda Hüseyin BAYRAM Hocamın yanına gittim. Din dersi Hocam, elimdeki kita-

bı aldı, itina ile ve okşarcasına sayfalarını çevirerek bir müddet okudu. "-Sen bunları okuyabiliyor musun?" diye sordu ve okumaya devam etti. Bir müddet sonra kitabı geri verdi ve "-Haydi yemekten ve namazdan kalma" diyerek beni gönderdi. Kendisinin bugün oruçlu olduğunu anladım. Üç aylarda oruç tuttuğunu önceden duymuştum.

27 Nisan 1958

Akşam mütalaasındayız. Ziya GÖKALP'in Osmanlıca basılmış kitabını okumaya, daha doğrusu sökmeye çalışacağım. Derslerden sonra şöyle bir baktım da, Kur'an-ı Kerim okumaktan daha zor olduğunu anladım, zira harekesi yok. Haydi hayırlısı!

1 Mayıs 1958

Pazar akşamı. Boş zamanlarımda ve Cumartesi-Pazar kapanarak kitabı bitirdim. Okurken ve Hocamı dinlerken müsvedde defterime aldığım notlar, küçük kitaptan daha kalın. Şimdi o kitaptan aldığım notlardan anladıklarımı hatıra defterime geçiriyorum.

"TÜRK MİLLETİNDENİM, İSLAM ÜMMETİNDENİM, GARB MEDENİYETİNDENİM"

Aldığım notları değiştirmeden yazarsam, öğretmenimiz belli ki, bunları sen mi yazdın yoksa Ziya GÖKALP mi? diye beni utandırır. En iyisi ben anladıklarımı yazayım:

Kitabın adı, Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak. 1918 yılında İstanbul'da basılmış. Diyarbakır'ın Çermik Kazası'nda 1876 yılında doğan Ziya GÖKALP, kitabı yazdığında 42 yaşında imiş. Hüseyin BAYRAM Hocamın tabiriyle bu kitap yazarın olgunluk çağı eseri imiş.

Osmanlı'nın son dönemlerinde münevverler, İmparatorluğun yeneden yükselmesi için kendilerine göre fikirler ortaya atmışlar. Bir kısmı kurtuluş Türkçülükte demiş. Bir kısmı Osmanlı'nın kurtuluşunu İslam alemiyle bütünleşmekte ve İslamlaşmakta görmüş. Bazıları ise asrın icapları ne ise ona sahip çıkmadıkça kurtuluşun mümkün olamayacağını söylemiş.

Ziya GÖKALP bunların hepsine sahip çıkmış. Yani bu görüşleri te'lif etmiş.

O'na göre Türkçülük, Türk Milletini sevmek, onu benimsemek ve yükseltmektir. Millet, aynı millî terbiyeden geçmiş insan topluluğudur.

Türk terbiyesi alan ve Türküm diyen herkes Türktür. Kendini Türk bilen her insan ve toplum, bir yandan Türk'ün dinine, diline, ahlakına, yani millî kültürüne sahip çıkarken, diğer yandan siyasetinde, ticaretinde ve diğer münasebetlerinde dayanışma ve bütünlük içinde olmalıdırlar.

Ziya GÖKALP, İslamlaşmayı, İslam ahlakına sarılmak ve Müslüman milletlerle dayanışma olarak görür. GÖKALP'e göre İslamiyet, Müslüman olmadan önceki Türk kavimlerinin yaşayış ve kültürüne uygun bir dindir. Onun için Türk toplulukları tarafından kolayca benimsenmiştir. Artık Türk ahlakı İslam ahlakı; İslam ahlakı Türk ahlakıdır.

Asrileşmek, milletler camiası içerisinde dahil olmak demektir. Hars millî, medeniyet ise beynelmileldir. Yani insanlığın ortak malıdır.

Türk ve Müslüman olmak bizim için bir vakıa, asrî olmak ise bir zaruret. Türk Milleti'nin teali ve terakkîsi, bu üç temel ve ayak üzerinde mümkün olabilecektir. Ayaklardan birinden kopmak, Millet hayatında tamir edilemez manevi buhranlar ortaya çıkaracaktır. Zira bu üç temel sadece birbirine muvazi yollar değil, aynı zamanda birbirini tamamlayan unsurlardır”

382

2 Mayıs 1958

Bugün Akait dersinde Ziya GÖKALP'in kitabı ile hatıra defterimi sıramın üzerinde gören Faruk Bey, kitabı değil, hatıra defterini aldı. Üzerinde asılı duran kilidi ile defteri açtı. İşaret kurdelasının bulunduğu bölümü çevirdi. Karatahta ile öğretmen masası arasında mih gibi dikilerek yazımı okudu. Bana dönerek, “-Bunları ayrı bir kağıda yaz, bana getir” dedi. Dersin neredeyse yarısı böyle geçtikten sonra Akait dersine başladık.

EK: 2

1960 ihtilalinin ortaya çıkardığı gerginlik yıllarında Necip Fazıl Kısakürek ile Bedii Faik'in kalem kavgası Adana kamuoyunun gündemine oturmuştu. Hele de biz imam-hatiplilerin. Necip Fazıl'ın Masum bir Yazısı:

KIRMIZI

Malatya muhakemesi sırasında, bizi bunbara sucuk tıkarcasına kırmızı bir arabaya doldurup-götürürlerdi. Göğüslerimizin boşluğunu bile çökerten bir sıkışıklık içinde, türlü nara ve küfürlerle ruh derilerimiz yüzülerek bu gidiş-gelişler bende o zaman öyle bir “Travma” tesiri bıraktı ki, uzun müddet kırmızı bir kadın eldivenine bile göz atamaz oldum.

Boğayı kudurtan “Kırmızı”, beni boynun kesik bir koyun haline getirmişti. Ya hapishanede yatağımın bitişik olduğu pörtüklü kırmızı duvar? Beynimin yarısıydı o.

“Kırmızı”yı mevsimler boyu Bayrağımla bazı masum meyveler, çiçeklerden başka hiçbir yerde affede-

medim. Bu renkten aldığım acılığı bana hançer gibi upuzun, sipsivri ve ucu bükük bir biberle sitepler diyarına alem olan cehennemlik sıfat, ne de keskin vesikalandırıyor!

Gel zaman, git zaman; sene 1960 ve bir buçuk yıl hapis. Bu defa kırmızı arabayı görmedim ama “**Kırmızı**”nın maden ocağına düştüm. Hem de 6-7 santimetre karelik yüksük ağzı kadar ufak bir delikten.

Bir yakanın iki tarafındaki kırmızı çuha parçaları.

Allah sanki vücudumu ayaklarım Ağrı Dağı'na ve başım Meriç kıyısına gelecek kadar büyütmişti de, göğsümün üzerine kırmızı yakalı bir izbandut oturtmuştu.

Marmara büyüklüğündeki ciğere hamsi balığının muhtaç olduğu havayı bile çok gören ve tam bir buçuk yıl kızıl yosunlu gözlerini üzerimden ayırmayan kırmızı yakalı zindan bekçisi.

Adımı unutturum, seni unutmam!

Necip Fazıl KISAKÜREK

Son Posta, 11 Ocak 1962

Bedii Faik'in Saldırısı: BİR KAHPELİK KARŞISINDA!

384

Size misli görülmedik bir alçaklık belgesi uzatacağım. Bir elinizi yüreğinize bastırırken, diğerini göğsünüzden fırlayacak isyan sayhasını zaptetmek için demir bir yumruk yapıp, ağzınıza dayayınız ve sonra *Son Posta*'daki kahpeliğe göz gezdiriniz.

Kim midir onu yazan? Necip Fazıl Kısakürek. Ve yayan hangi gazete midir? *Son Posta*! Hani şu, sahibinin gözlerindeki arıza dolayısıyla Kayseri'deki cezası lütfen, merhameten te'hir edilen *Son Posta* gazetesi!

Şimdi çekelim ağzımıza tıkadığımız o demir yumruğu da, hep beraber bu denaetin beynine indirelim:

Bir yobaz bozuntusu, Atatürk'e hakaret edip, bir buçuk yıl hapis yatmış ve sonra çıkar-çıkamaz, daldığı zulmeti Tanrı'nın bir ihtarı olarak görecektir yerde, el yordamıyla dahi zulmün peşinden yürümekte ısrar eden bir başka zavallının gazetesinde, aynı Atatürk'ün ordusuna, kurmaylarına “**Zindan bekçisi, izbandut**” demekte, diyebilmekte.

Tanrım! Düşmenin bu derecesi, hıyanetin bu kadarı görülmüş müdür?

Zerre kadar haysiyetten nasibi olan bir insan, değil kendi ordusunun kurmaylarına, bir düşman ordusunun subaylarına dahi bu kadar haysızca saldıramaz. Ve daha hazini, bu çakal ulumasından bugüne kadar

tam 6 gün geçtiği halde Türkiye'de hiçbir makamın tek kıpırtı göstermemiş olmasıdır.

Dünün zalimlerine karşı yazılmış her yazıyı parti gruplarında sıraları yumruklayarak ele alanlar! Size söylüyorum:

Türk ordusuna, DP soyguncularına layık gördüğünüz kadar dahi katnat gelecek mecali kendinizde göremediniz mi? Ve Genel Başkanınıza bir AP hatibinin “**Kurnaz**” sıfatını yakıştırmaması karşısında dahi hırsıyla yerlerinden fırlayıp “-**Ona Dokunma!**” diye bağrıışan CHP'liler! Size sesleniyorum: Türk kurmaylarına “**Zindan bekçisi, izbandut**” diye yazılması, İnönü'ye kurnaz denmesinden çok daha hafif ve asla umursanmayacak bir hareket midir?

Yok muydu, yok mudur içinizde asıl “**Ona dokunma!**” diye haykırarak, Türk ordusuna siper olacak tek yürek?,

Yazıklar olsun! Zalimin ve uğursuzun sarıldığı kırmızı bayrağı görme-yerek, kör olası gözlerine şerefli kurmayların kırmızı çuhası batan sapıktan, bu köpek ulumalarını demokrasi zanneden ve tabii gören uyusuk iyimsere kadar hepimize yazıklar olsun!

Bedii FAİK

Dünya, 17 Ocak 1962

385

Necip Fazıl'ın Kurşun Gibi Cevabı: AL!

BABIALI'nın Bab-ı adi cephesinde “Dünya” isimli, çöp tenekesi boyunda bir kulübeye sığınmış bir köpek vardır ve adı Bedii Faik'tir.

Dökük kıllarının her birinde uyuz küabartıları zıpzıplayan ve ruhundaki cerahat ağzından dökülen ve hokkasını dolduran bu adi hayvan, kalemini işte her gün bu hokkaya daldırıp ulvi manalara mikrop aşılır. Fikir adına hiçbir mahalle itinini tenezzül etmeyeceği küfürlere kadar düşer ve devamlı bir can çekişme içinde ulviliklere karşı ulur.

Bu mikrop kavanozu it, geçenlerde benim bu gazetede çıkan “Kırmızı” isimli yazımı ele alıyor ve “Kurmaya” yakasının kırmızı olması gibi namütenahi uzak bir münasebeti kuyruğuna dolayarak, benim kurmayları murad ettiğimi ileri sürüyor.

Babialinin Bab-ı adi cephesi iti unutmış görünüyor ki bu alemde topu-topu 7 renk vardır; bu renklerden herhangi biri içinde tecelli eden eşya ise sayısızdır. Aziz ve münezzeh kurmay sınıfının yakası kırmızı olduğu gibi, Be-

diî Faik'in suratından daha az kirli olan ve kendisine kefenlik etmeyi kabul etmeyecek kadar haysiyet sahibi bulunan (...) bezi de kırmızıdır.

Ben, cezaevinde bir buçuk yıllık hapsimi hikâye eden o yazıda sadece acılarımı remzlendirmek manasına "Kırmızı"yı ele aldım ve elbette ki "Zindan Bekçisi" tabiriyle yakalarının kırmızı olduğu herkesçe bilinen hapisane gardiyanlarını kastettim. Böyle yaparken de gardiyanlara şahıs ve meslek olarak herhangi bir kötülük sıçratmadım; onları mücerred bir ruh baskısının azap sembolleri diye gösterdim.

Hapishanede "Kurmay" ne arar?! Zindan bekçisi ve gardiyan nerede, kurmay nerededir?! Eğer yakasında kırmızı bir renk taşıyan her mesleki hüviyet bundan alınmak vaziyetinde olsa ceza hakimi, savcı, bekçi ve daha bilmem kim, ayaklanmak hakkını kendinde görmez mi?

Hiçbir riyazet ve kat'iyet ve bedahet, benim yazımdaki kast hedefi kadar açık ve belirli değildir: Hapsimiz sivil hapsanededir. Yazımız bu hapsane acılarının hikâyesidir. Oradaysa zindan bekçisi gardiyanıdır ve kırmızı yakalıdır. Kaldı ki, askeri ceza ve tevkif evlerinde de kurmay işi yoktur.

"Millet-Ordu" yazımda belirttiğim gibi, ben ilk terbiyesini askeri mektepten almış "Militarist" bir insanım, tek kelimeyle orducuyum ve hayalimde mefkureleştiğim kurmay subay seciyesine aşıkım.

O kadar aşıkım ki, 27 Mayıs hareketinin bir neşter gibi deştiği ahlak buhranımızın en keskin tezahürler kutuplarından biri olarak, kabuslara bile giran gelecek bir münasebeti arslanlara:

"-Bak, düşmanın senin için ne diyor?!"

gibilerden rapor etmeye kalkan Bedii Faik misillu hasta köpeklerin tecrid edilecekleri hali adayı yine kurmay dehasından beklemekteyim.

Büyük çileler sonu gözlerini kaybeden "Son Posta" sahibine "Kör" diye küfreden kadar alçalmış bu hasta köpeğin "Basil dö Koh" yatağı sefil ciğerindeki kan, kurmay renginin asaletinden o kadar utanmalıdır ki, ağzından kahverengi gelip, o mülevves leşi terketmelidir.

Hepsi bu kadar!

Necip Fazıl KISAKÜREK, *Son Posta*, 18 Ocak 1962

Necip Fazıl'ın Aynı Gün 3. Sayfada Yazdığı "Çerçeve" Başlıklı Köşe Yazısı:
MİKROP

Doktor geçinenin biri bana bir gün demişti ki;

"Pastör'ün mikrobu keşfettiği bir çağda insan Allah'a nasıl inanır?".

Yarım bilgisinin içinde, tam bilgisizliğin imtiyazından da mahrum kalan bu gerçek doktor hastası malul doktor bilmiyordu ki, bizzat mikrobun kaşifi;

"Bana" demişti, "Allah'ın varlığını ispata tek bir mikrop yeter!"

Birçok hastalığın mikroptan geldiğini, birçoğunun da iç yüzünü araştırdıklarını biliyoruz. Ama bana sorarsanız, hastalıkların neticesinde olduğu gibi, manevi illetlerin de göze görünmez mikropları vardır. Bu mikroplar bir bakımdan göze görünmezken, bir bakımdan da insan şeklinde ve koskocaman olur ve öbür mikroplara yataklık eder.

Pastör umumiyetle mikrobu keşfetti; nice alim de şu veya bu hastalığın hususi mikrobu.

Nasıl ki "Koh", verem mikrobu kendi ismiyle andıkları "Basil dö Koh"un kaşifidir. Amma ki, "Basil dö Koh"ların da hıncına uğramış olarak, Allah ve iman; kök ve milliyet düşmanlığı halinde, Bedii Faik isimli 70 kiloluk mikrobun kaşifi nerede?

Bulunsa gerektir! Daha nice mikrop ve sirayet bölgeleriyle birlikte umumi kaşif.

Necip Fazıl KISAKÜREK, *Son Posta*, 18 Ocak 1962

Bedii Faik'in Cevabı:
BİR KUDURGANIN İTLAFI

Babası, belki krizleri hafifler diye evlendirdiği beslemeye, daha zifaf gecesinin sabahında iman tahtasına çökerek "-Hani çocuk, çabuk çocuğumu isterim" diye uluyan bir deli! Ve deli olmasaydı, değil ilk gününde istemek, binlerce 9 ayı dahi pek kısa bulacağı muhakkak olan o acele beklediği çocuk da kim biliyor musunuz? Necip Fazıl denilen Deccal yamağı!

İşte şimdi bu, yüzünün bütün adalesi, bir Arap rakkasesine taş çıkar-tırcasına durmadan göbük atarak, fotoğrafların enstantane kudretlerine rağmen ancak yüzsüz olarak tespit edilmek gibi ilahi bir damga ile ortaya salınmış serseri, soyuna has pişkinlik içinde cinayetini te'vile kalkışmış;

"Ben kırmızı yakalılar diye Kurmayları değil, gardiyanları kastetmiş-tim" demiş.

Vaktiyle din ticaretinde sömürdüğü biçarelerin paralarını kumar masasında yerken yakalandığı zaman da;

"-Ben kumarın kötülüklerini yakından tetkik ediyordum" diyebilecek kadar utanmaz bir şarlatandır bu!

Ama bu defa yalnız kuyruğundan değil, titrek kellesinden de tutulmuştur ve sağduyunun ışığında içinin bütün muzahrafatı meydana salınmış gibidir. Hiçbir te'vil, hiçbir şirretlik O'nu bu cenabet batağın dışına fırlatamaz. Bundan sonra söz, Türk adaletinin yahut, Türk tababetinindir!

Tanrının verdiği ihtarını hala anlamamazlıktan gelen yeni patronuna gelince, O'na karşı hiçbir şey demeyeceğim. Tanrı cezasını vermiştir”.

Bedii Faik, *Dünya*, 19 Ocak 1962

“ÇERÇEVE”den Bir cevap Daha: BAB-I ADİ TİPİNE!

Üstüme söverek gel, bayılırım; fakat sövmen bir fikir öfkesine, bir düşünce sinirine bağlı olsun.

Böyle gelebiliyor musun?

Sen yalnız “**Külhanbeyi**” lügatine göre sövüyorsun!

Hakikatle gel, aşık olurum; isterse bu hakikat, yönelttiğin adamı yakıp-kül edici, yahut bir kibritte yanıp buhara dönücü olsun.

Böyle gelebiliyor musun?

Sen yalnız ateş olmayan yerde duman tütürmeye bakıyorsun!

388

Bilgiyle gel, köle olurum; elverir ki bu bilgi, hak ve hakikat çilesi yolunda yanlışlarla dolu olsa da, yine bir bilgicik olsun. Böyle gelebiliyor musun?

Sen yalnız, en vahşi cehaleti, bilgi sahiplerine mahsus mahcupluğa saldırmak şekliyle küstahlık kalkanı altında saklamayı biliyorsun.

İhlas'la gel, hayran olurum; Tek, Allah'ın yarattığı gerçeklere hilesiz baktığını ve samimiliğini göreyim.

Böyle gelebiliyor musun? Sen yalnız, kendine oyuncak edindiğin mukavva “**DÜNYA**” içinde sahte gerçekler imal edip, bunları insanlara yutturmaktan anlıyorsun.

Güvenle gel, biterim; öyle ki, hiçbir desteğin olmasa da, güvenindeki heybet bana yeter! Böyle gelebiliyor musun?

Sen yalnız arslanın iki ayağı arasına sığınıp, faaliyetine engel gördüğü kediyi rapor eden sıçana benziyorsun. Fikrin yok, hakikatın yok, bilgin yok, ihlasın yok, güvenin yok; ve düşün, bunlardan tek-tek pay almış olarak bu çapta ahlakın yok! Böyle olunca işte böyle perişan olur ve kalemimi vücudunda en uygun kılıfa sokup, sus-pus oturursun! Darısı, Babıali yokuşundan inip-çıkarken, bab-ı adi kulübesi sakinlerine mahsus bir eda takınanlara!

Necip Fazıl KISAKÜREK, *Son Posta*, 22 Ocak 1962

Bedii Faik Yeniden: YAĞMA YOK!

Demek hesap bu: Kendi gazeteleri ve yüzde doksanı düne kadar ya meçhul, ya Meserret kahvesi haber değiş-tokuşcusu olmaktan öteye geçememiş yazarları, dilediklerini yazacaklar, durmaksızın mel'anet kusacaklar ve didiklemedik değer, karalamadık şeref bırakmayacaklar. Ama bunların karşısına çıkanlar oldu mu, “**Kırk Dosya**”lı meb'us beyler, kuyruğu yanmış kediler gibi çılgılık-çılgılığa tedbir peşinde koşacaklar.

Demek hesap bu: Anayasaya “**Halk Onayı**”na sunulunca “**Hayır**” de-dirtmeyi, bir mukabil ihtilalin hücceti gibi gösterme çabasına düşenler, bunda başarı sağlayamayınca bu defa aynı anayasayı gizli maksatlarının bir kalkanı gibi kullanmanın yollarını arayacaklar; bir yandan o anayasayı yapmış olanları tel'ine kalkışırken, öbür yandan aynı anayasasının verdiği hakları yalnız kendileri için işler sayacaklar; bir taraftan “**Zamansız bir darbe**” saydıkları 27 Mayıs'a yüklenirken, öbür taraftan aynı 27 Mayıs'ın seçim kanunuyla Meclise sokulduklarını unutacaklar; sövecekler, bağıracaklar, tehdit edecekler ama bütün bunların karşısına çıkanlar oldu mu, bin damgalı suratlar ve kırk kapıdan arta kalmış kalemler, hemen birer demokrasi havarisi kesilip, muhataplarına dikta çamuru sıvamaya kalkışacaklar.

389

Demek hesap bu: Ağızlar köpürüp, herşey oldu-bitti sanılarak af af diye tutturulacak: “**Bir tarafta ordu, bir tarafta millet.**” gibi iğrenç imalar yapılacak; Menderes'in “**Örtülü Ödenek**” beslemesi, Atatürk düşmanı, Türk kurmaylarına “**Zindan Bekçisi**” dedikten sonra pis-pis sırtıacak ve sanki sayısız hapsoluşları sırasında zavallı masum gardiyanlarla bir alıp-verecekleri olabilirmiş gibi “**Biz gardiyanları kastettik**” diyebilecekler; ama bunların önüne çıkan oldu mu, hepsi birden yaygarayı koparıp, bir ağızdan “**Tahrikçiler. Tahrikçiler.**” diye tempo tutabilecekler.

Demek hesap bu: Düne kadar kendilerine “**Bir top güllesinin yere se-receği leş**” olması istenen İnönü'nün bugün bir kalkan gibi kullanılacağı görür-görmez, hemen arkasına geçecekler; gruplarında toplanıp, ordu ile beraber görünme oyununu oynamayı içyüzünü kimsenin farke-demeyeceği bir zeka tertibi sanacaklar; maaş zammından ve af patırtısından başka bir faaliyet göstermeyerek, parlamentoyu cami avlularına serilmiş yazma mendiller üzerine atılan delik kuruluşların hedefi kılacaklar; ama bütün bunların karşısına çıkan oldu mu, İç İşleri Bakanları da-

hil “Anti Parlamenter Faaliyet” mücadelecisi hüviyetine bürünüp, ev sahiplerini tehdide kalkışacaklar.

Demek hesap bu: Koalisyonun bir kanadının malı gazeteler, Yassıada hatıralarından, ihtilal günlerinin uydurma ızdıraplarına kadar yaymadık hatıra bırakmayacak, kiminin eşi Meclis kürsüsünde, kiminin metresi veya beslemesi gazete sayfalarında “Pırıl-pırıl mahkumlar” edebiyatı tutturacak, ama ihtilalin savcısı, sorulan bir sualden istifade ederek, bütün maksatlı rivayetleri topyekun yalanlayacak bir beyanata girişti mi; Adalet Bakanı, hem de koalisyonun öbür kanadına mensup Adalet Bakanı, bir huzur şehveti içinde öbürlerini değil, bu ihtilal Savcısını ayıplayacak.

Hayır, yok böyle yağma! Açık rejim, her türlü rezaletin, kirli maksadın, karanlık hesabın, gümüş kakmalı antika kalkanlar ardında işlemesi ve işletilmesi demek değildir. Açık rejim, demokrasiye ritimli bir tempo bulup, onu bütün fazilet ve iffet çamaşırlarından sıyırarak, stirip-tiz yaptırımların, yerde yığılmış gördükleri o çamaşırların arkasına saklanmalarını demek değildir! Açık rejimde maksatlar açık söylenir ve hesaplar açık görülür. Dosyalar kapalı, ama rejim açık; bazı gözler kapalı ve ağızlar kilitli, ama rejim açık ve yüreklerde binbir gizli tertip ve oyun ama rejim açık! Olmaz böyle şey!

Ve olmadığı, olmayacağı görülünceye kadar da, şükürler olsun haykıracak kuvvetler bu memlekette fazlasıyla var!

Bedii Faik, *Dünya*, 27 Ocak 1962

Türk basın tarihine geçen ve bir öğrenci olarak benim de başıma dert açan bu basın atışması, Türk toplumunun bugün hâlâ asker ve silahla korkutuluyor olmasının geriye doğru derin temellerini göstermesi bakımından ibret verici bir örnektir ve değişmeyen zaafılarımızı göstermesi itibarıyla de sunulmaya ve okunmaya değer bulunmuştur.

EK: 3 ADANA'NIN FARUK HOCASI

-Bir Şehri Dönüştüren Adam-

FARUK AKKÜLAH HOCAMI NASIL TANIDIM?

1956-57 öğretim yılında girdiğim Adana İmam-Hatip Okulunda onu, korkulan çekinilen bir hoca olarak tanıdım.

Okulumuzun bahçesinde, koridorlarında, çarşıda, caddede, sokakta incecik vücudu, upuzun boyu, hiç değişmeyen düşünceli hâliyle dümdüz ve dimdik geldiğini görenler, mutlaka kendilerine çekidüzen vermek zorunda kalırlar ve uzaklaşıncaya kadar da ‘rahat’ duruma geçemezlerdi.

Sınıfta sıralar arasında dolaşırken sadece görüş istikametinde olanları değil, yan ve arka sıralarda yapılan haşarılıkları da görüp yakaladığına öğrencilerinden şahit olmayan yoktur. Bu sebeple talebeleri kendi aralarında onu, “Başımın arkasında da gözleri var.” diye anarlardı.

Sınıfta onu dinlerken herkes aynı hizada ve dimdik durmak zorunda idi. Hiç kimse elini kolunu sıranın üstüne koyamaz; yanına önüne abanarak oturamazdı.

Öğrenciliğin şanından olan o olmayası “Kopya çekme” olayı Faruk Hoca'nın derslerinde kesinlikle unutulurdu. Yazılı olduğumuz derslerde bazen sırtı bize dönükken, hatta –belki de bizi denemek için– sınıftan çıkıp gittiği esnada saflık yapıp kopyaya tevessül edeni aniden bastırır, suç aletiyle beraber teşhir ederdi. Bu sebeple o feraset dolu gözleri ile duvarların ötesini de mi görüyor diye şüphe ederdik. Bu bir keramet değildi şüphesiz. Allah'ın kendisine verdiği aklı ve yetenekleri –kaliteli insanlar yetiştirmek için– iyi kullanıyordu o kadar.

Yazılı imtihanlarda soruları sorduktan sonra sınıftan çıkıp gittiği ve çıkış zili çaldıktan sonra sınav kâğıtlarını toplamak üzere döndüğü zamanlar olmuştur. Bu kâğıtların değerlendirme notlarını okurken bazılarında kopya notu yani “sıfır” verdiği de. Sınıfta bulunmayan öğretmenin bu tespiti nasıl yaptığını bilemezdik, ama kopya cezası alan arkadaşlarımız bunu kabullenirler, hocamızla göz göze gelmemek için korkudan köşe bucak kaçarlardı.

392

Korkuda biraz da tepki, nefret karışımı bir şeyler vardır değil mi? Hayır, “sevgi-saygı” kavramlarının zıt anlamlısı bir kavram varsa Faruk Hocamıza karşı onun zerresi bile bulunmazdı hiçbirimizde. Ona karşı hissettiğimiz korkuda gerçek, içten, samimi bir saygı vardı.

Niçin?

Bunun cevabını yazımın devamında –olayların doğal seyri içerisinde– yansıtmaya çalışacağım da ilk cevap olarak şunu sunayım: Onun öfkesi kişilere karşı değil, yanlışlara, yanlışlıklara karşı idi. Yalan- dolan, hele de ihanet mi, sertlikleri, gerginlikleri, hele de bitmeyen öfkesi işte ona idi. İsterse o ihanetler on yıllar, yüzyıllar öncesine ait olsun.

Sözgelimi Osmanlı ordularına karşı Arap kılıklı İngiliz ihanetlerine; Abdülhamit Han-ı Sani'ye karşı silahlanan Ermeni komitacılarına; Türk milletinin kaderi üzerine çöreklenen Yahudi Mason planlarına; Kurtuluş Savaşı'nı asker-sivil, müftü-kadı, kadın-erkek bütün bir millet olarak zafere ulaştırdıktan sonra kurulan Cumhuriyet idaremizde hacı-hoca avına çıkılması aymazlığına karşı öfkesi Toros Dağları'ndan da Everest Tepesi'nden de daha büyük ve hırçındı.

“Suyun öteki tarafından gelenler”e gökler dolusu sitem ve öfke gönderirdi. Söz oralara geldiğinde büründüğü ruh hâli (gerginleşen çehresi;

sıkılan yumrukları; ağızından dökülen okkalı hakaretler), onun biz sıradan insanlardan farkını gösterirdi.

Bunları birer örnek diye sundum. Gerçekte o, karasevdalısı olduğu Türk milletinin, Türk tarih ve kültürünün acı-tatlı hatıraları ile –o olaylar sanki bugün olmuş gibi– beraber yaşayan bir duygulu/hassas kişiliktir. Onunla olan ya da onlarla olduğu kişiler de farkında olarak, olmayarak bu havaya girerlerdi.

Aynen öyle idi.

ELİ KOLU HER YERDE

Çok konuşmazdı. Büyük küçük, karşısında kim varsa, yüzündeki ciddiyeti ve suskunluğu ile onu teshir ederdi. Konuştuğunda ise içten ve duygulu; bir yandan ağlarcasına, diğer yandan asabi, bazen da sert, hatta kendini tutamayarak küfürlü konuştuğu olurdu. Başkalarında olsa yadırganabilecek bu hırçınlık, Faruk Hoca'da yadırganmazdı. Zira –bilirdi ki– bütün bunlar, onun doğru bildiği şeye kalbinin derinliklerden gelen derin inancının, ihlas ve samimiyetinin eseridir.

Öyle bir şahsiyet ve tarz ki kendini dağıttığını gören ve duyan yoktur. Onun bulunduğu mecliste bulunanların da. Bir kural ve müeyyidesi bulunduğundan değil, kendiliğinden. “Faruk Akkühlah farkı” denilen şey, bir yönüyle de olsa işte budur.

393

Dersine girdiği ve girmediği bütün talebelere kendisini sorumlu sayar; imam-hatip okulu talebesinin çarşıda, sokakta dağımık/derbeder yürüyüşüne ve görüntüsüne müdahale ederdi. Gören, eden, tutana aldırmadan. Başı yerde olanın başını tutar kaldırır; omuzu düşük yürüyenin iki omuzundan kavrayarak havalandırır ve öyle yürümesini isterdi. Başı dik, ciddi ve kararlı.

Tarihî köklerinden koparılan ve Batı kültür ve emperyalizminin maskarası hâline getirilen milletimizin onurlu duruşunu imam-hatip talebesinde görmek ister; aksi duruşlara isyanların en hırçını ile karşılık verirdi.

Ona göre imam-hatipliye yakışan, güçlü, onurlu, yukarıda ve gururlu olmaktı. Sınıfta, kürsüde, fikir yarışmalarında, spor müsabakalarında ve sokakta. Onun bize öğrettiği bilgi zenginliği kadar önemli şey, işte bu idi. Bunun aksine izin vermezdi, ama biz de zaten aksine tevessül edemezdik.

İmam-hatip okulu öğrencisi/öğrencileri nerede bir yanlışlık yapsa; Faruk Hoca hemen oracıkta bitiverir; hiç de yumuşak olmayan ve gerek-

tiğince sert şekilde müdahil olurdu. Adana'nın sokakları, caddeleri bile bizler için artık okuldaki sınıf ya da okulun bahçesi gibi gözaltında idi. Gecenin ilerleyen bir bölümünde sinema önlerinden ve salonlarından topladığı yeni, acemi öğrencileri önüne katıp yurtlarına getirdiğini; ders saatleri içerisinde okul dışında yakaladığı öğrencileri enselerinden tutup sürükleyerek okula taşıdığını bizzat görenlerdenim.

Bunlarla şedit bir kimliğin tarifini yaptığımı düşünmeyiniz. O, cezalandırdığı öğrencilerin gönüllerini de kazanmıştır. Hocamızın maksadı bu yaptıklarının imam-hatip talebesine yakışmadığına onları inandırmak; öteki öğrencilerin de bundan ibret almalarını sağlamak ve doğruları, tercihleri olan disiplinli nesiller yetiştirmektir.

Sorumluluk ve imam-hatiplilik bilinci, işte böyle bir sıkı murakabenin ve ihlaslı birikimin üzerine oturtulmuştu.

BİR AKSİYON ADAMI İDİ

Aksiyon; “İnançlı ve kararlı düşünceye programlı hareket” demekse, Faruk Hoca işte o anlamda bir aksiyon adamı idi. Necip Fazıl Kısakürek'in *İman ve Aksiyon* adlı kitabı ile Faruk Hocamızı tanıdıktan yıllar sonra buluşmuştu, ama irfan yüklü düşünce adamımız Necip Fazıl'ı dinledikten ve okuduktan sonra, iman ve aksiyon adamlığının günümüzde yaşayan örnekliğini Faruk Hocamızda tecessüm ettirerek anlatıp durmuştu birbirimize.

27 Mayıs 1960 askerî çılgınlığına kadar, gencecik stajyer öğretmen Faruk Hoca, Adana İmam-Hatip Okulunda kendisinden önce mevcut çok değerli idarecilerin; seçkin öğretmen kadrosunun; işlerine ibadet bilincini ve gönüllerini katan kurucu dernek mensuplarının ve öğretmenleri ayarında bilgili/yetişkin talebelerin (ağabeylerimizi kastediyorum) orta dereceli bir okuldan ziyade bir akademi/enstitü seviyesine yükselttikleri mektebi, yani bu hazır ortamı hızla halka taşıdı.

Ne mi yaptı?

Önce öğrencileri hazırladı. Orta, lise bir arada yedi sınıflı okulun her sınıfında seviyeye uygun kompozisyonlar, hikâyeler yazdırdı. Şubeler arasında sınıflararası münazaralar tertip etti. Okul içerisinde şiir müsabakaları; hutbe okuma yarışmaları; vaaz ve irticali/doğaçlama konuşma denemeleri düzenledi.

Böylece hangi öğrencinin hangi dalda yeteneği olduğunu tespit ettikten sonra bu hazırlanmış; terbiye edilmiş; pişirilmiş maneviyat ordusu-

nu -barajda biriktirilmiş suyun saliverilmesi- misali, Adana'nın ve Çukurova'nın kültür atmosferine ve dünyasına coşkulu bir sel gibi bıraktı-verdi.

Her öğrencinin bir yetki ve hareket alanı vardı artık. Kimisi sadece mihraplarda, kimisi kürsü ve minberlerde, kimisi okullar arası şiir, hitabet, -münazara yarışmalarında, kimisi güreşte ve diğer spor müsabakalarında.

Yönetimi, öğretmeni, derneği. bütünüyle okul; dahası Abdullah Develioğlu, Mahmut Öğütçü, Bestami Aksu gibi Adana'nın peşi peşine gelen dev vilayet müftüleri; daha da ilerisi Adana'nın aklı başında zenginleri ve eşrafı bu coşkulu akışın hamileri, destekçileri, moral güçleri, kavli ve fiilî dua pınarları oldular.

Bütün öğrenciler, bu “Kültür seferberliği”nde birbirlerini gütmek, denetlemek ve kollamak borcunda idiler. Bir kısmı kürsüde, minberde, salonda, sahnede, sahada, minderde öne çıkarken diğerleri seyirci değil, aynı heyecanın sarıp sarmaladığı; yedekte bekleyen deli fişek birer hazır asker ve potansiyel güç idiler. Bu tabirleri olumsuzluk anlamında değil, aksiyon ve aktivite üzerine yoğunluk manasında anlayınız lütfen.

Öyle bir bilinçaltı terbiye ve mesuliyet şuuru ki ne karnede, ne diplomada, ne de yönetmelik ve talimatlarda yazılı; “İmam-Hatipli” olmanın bilinçli yolculuğu. Aksine hareket eden hangi caddenin, sokağın kuytusunda olursa olsun Faruk Hoca, âdeta saniyesinde o yanlışığın tepesindedir. Böyle bir bilinç, böyle bir kanaat, böyle bir görüntü. Tarihte görülen başarıların böyle bir disiplin ve gönüllülük temelinde yeşerdiğini tekrar etmeye bilmiyorum gerek var mıdır?

Öğretmenliğe yeni başlamış bir stajyerin, kendisinden kıdemli hoca ve idareciler varken okul üzerinde sağladığı inisiyatif bugün de anlayabilmiş değilim. Hiçbir hocanın dersine ve tarzına müdahil olmadan ve yönetimle ters düşmeden. Dahası herkesin tasvip ve takdirini alarak.

Bunda, Faruk Hoca ile aynı duyguları paylaşan o kendini aşmış idarecilerin (Okul Müdürü Hulusi Özkul Hocamı nasıl unutturum?!); yetişkin hocaların (Hüseyin Bayram, Mehmet Baysal Hocalarımı geçebilir miyim?); kemal sahibi kurucu eşrafın (Mahmut Mühürlerin-Hilmi Cananoğulların, Hacı Şevki Öztürklerin); hatta ağabey öğrencilerin (Şükürü Arıkan-Emin Işık-Ali Tanrıverdi vb.) haklı payını tekrar etmek de bir vefa borcudur şüphesiz, ama bu seferberliğin baş çekerini, evet Faruk Hoca'dır.

ADANA İLE ÖZDEŞLEŞMİŞTİ

Faruk Hoca, önce imam-hatiplilik bilinci ve peşinden dışarıdan gelip yerleştiği bu koca şehir ile âdeta özdeşleşmişti. O dönemin şartları bunu kolaylaştırmıştı aslında.

Türkiye’de ‘ilk’ açılan ve o yıllarda mevcut topu topu yedi imam-hatip okulunda olduğu gibi Adana İmam-Hatip Okulu da din eğitim-öğretiminden mahrumiyetin –ve dine karşı resmî bakıştaki şaşılığın– yarım asırlık kırıklık ve kırgınlığından doğan bir derin hasretle kucaklanmıştı Adana eşrafı/ve halkı tarafından.

Ta Ramazanoğullarından öteye ve beriye oluşmuş bir medeniyetin vârisi olan tarihî Adana’nın kendini yetiştirmiş emekli, muvazzaf, sivil yetişkin zevatı; sürekli-geçici; asaleten-vekâleten hocaları; kurucu-devam ettirici dernek mensubu kadroları okulu zaten bir “**Sahabi/Suffe**” alt-yapısına kavuşturmuşlardı. İsmail Hakkı Ergin, Hulusi Özkul gibi halef-selef müdürleri; Hüseyin Bayram, Hasan Aksay, Naki Çağatay, Mehmet Baysal, Mehmet Ergün, Abdullah Develioğlu, Bestami Aksu gibi hocaları; Mahmut Mühür, Hacı Şevki Öztürk ve Hilmi Cananoğlu, Hacı Kuddusi Doğru gibi dernek mensuplarıyla.

396

Kendisi de yeni bir okul olan Ankara İlahiyat Fakültesi’nin gencecik ilk mezunları, okulun bu hazır ortamının üstüne geldiler ve eski yeni kadrolar görülmemiş bir mesleki dayanışma ile okulu daha da yükseltilere taşıdılar.

Çiçeği burnunda Faruk Hoca’nın –oradaki işleyişi asla bozmadan– okulu bütünüyle teslim alması işte böyle bir meslektaş grubunun anlayış ve desteği; önceden olgunlaştırılmış zihniyet ve ortamın sonucu oldu ve o sebeple işte böyle on yıllar ötesine de yansıdı.

Camilerin kürsü ve vaazları, minber ve hutbeleri Faruk beyin bizzat ve tek tek yarışa soktuğu çocuklarındı artık. Adana’nın tarihî ulu camilerinin görkemli kürsülerinde 12-13 yaşındaki fesli, sarıklı çocukların bülbül gibi şakıdığını gören dinden yana çileli halk toplulukları, kendilerini kaybedercesine safları dalgalandırıyor; bu minik/sabi vaizlerin ayetli, hadisli nutuklarından sonra, talimli ağabey öğrencilerin irat etikleri hutbelerle Adana’da okulumuz çevresinde bir iradeli, bilinçli şuur oluşuyordu.

Adana’daki bu oluşum, Türkiye’nin 1946’lardan sonra başlayan asla dönüş serüveninin de tarihidir. 1951 yılında, gerçek bir sosyal devrimin ilk adımı demek olan ülke çapında yedi imam-hatip okulunun tedrisa-

ta sokulması, bu okullar çevresinde bütün Türkiye’de benzer bir dönüşümün merkez saiki olmuştur. İstanbul’da, Ankara’da, Kayseri’de, Konya’da, Maraş’ta ve Isparta’da da benzer dalgalanmalar yaşandığını biliyoruz.

Gerçek şu ki imam-hatip okulları halkımızın devletine karşı o döneme kadar birikmiş kırgınlıkları onaran resmî korunakları olmuştur.

Bugün Ankara’nın deneyimli bir avukatı olan Sevgili Suni Kaplan’ın, ilkokulu yeni bitirmiş bir çocuğun masum sesiyle okuduğu “**İç Ezan**”ı; bugün bir üniversite hocası olan Prof. Dr. Süleyman Tülücü’nün kürsüden ancak o çocuk başının görülebildiği yaşından büyük vaazlarını dinleyenlerin için için ağlayışlarını –kendim de bir çocuk olarak– o günkü tazeliği ile unutmam mümkün değil.

Adana İmam-Hatip Okulunun, daha doğrucası Faruk Hoca’nın çocukları edebiyat ve şiir günlerinin, tahrir/kompozisyon yarışmalarının, münazaraların, güreş başta olmak üzere spor müsabakalarının çok zaman yenen; eh bazen de yenilen, ama bu şehirde adı öne çıkan gerçekleri olarak yıllarca adlarını duyurdular. Güreşlerin ve münazaraların her zaman; bilgi yarışmalarının, voleybol ve basketbol müsabakalarının çokça galipleri onlar olurken; tarihi, Adana’nın şehirle yaşıt okulları içerisinde yeni açılan ve adı yeni yeni duyulan bu “**İmam okulu**”nun (tabir, o günlerin çekemeyenlerinin tabiri) öne çıkışı, haklı olarak herkesi şaşırtıyordu.

397

Okullar arası güreş müsabakalarının bölge temsilcileri bizim okul güreşçileri olduğu gibi, Türkiye şampiyonları da bizden çıkardı. Mezun olduktan sonra Türkiye’de ve Türkiye dışında adını duyuran Abdurrahman Çay, Ali Demirkazık, Hüseyin Atlı gibi güreşçiler okulumuzun yetiştirdiği değerlerdi.

Söz buraya gelmişken sadece Türk Silahlı Kuvvetlerinde ordu mehterinin bulunduğu o yıllarda Faruk Hoca’nın kurduğu mehterden de söz etmeliyim. Okul mehter takımımız şehrin caddelerinde boy gösterdiğinde, evlerden, dükkânlardan, sokaklardan insan yığınlarının kıyamet alameti görmüş gibi donakaldıklarını; bazılarının kendini kaybedip sevinçten meczubane naralar atmaya başladığını bugün de hatırlar ve insanımızın tarihine, kültürüne ve geçmişine hasret bırakılışına karşı tepkimi bugün de saklayamam.

Faruk Hoca, cübbeli-cepkenli, kavuklu-sarıklı, davullu-zurnalı, mehter marşlı-mehter türkülü bu acayip heyecanı Adana’nın, Mersin’in, Os-

maniye'nin yani bütün Çukurova'nın yoğun yerleşim merkezlerine taşıdığı gibi, Konya'dan Isparta'ya kadar bölge insanı ile de buluştururdu.

Bunları yaşanmış, somut olaylar olarak anlatırken ülkemizin yedi farklı bölgesinde açılan o ilk imam-hatip okullarının, buldukları bölgelerde benzer ve farklı etkinliklerini hatırlıyor ve Türkiye'nin bugünlere gelmesinde bu okulların önemli rolünün altını yeniden çiziyorum.

SALONLARA SİĞMAYAN HEYECAN FIRTINASI

Faruk Akkühah'ın öncülüğünde ve sorumluluğunda tertip edilen kahramanlık ve anma günleri; kutlama tören ve konferansları, Adana'nın tarihinde unutulmayacak dönüm noktaları ve kültürel dönüşüm hatıralarıdır. Adana Şehir Tiyatrosunun; Erciyes Sinemasının; Asri Sinemanın sahne ve salonları o hırçın ve duygulu tehcüm ve heyecanı bir daha görmüş müdür? Kesinlikle hayır!

Bu heyecan dolu, fikir ve ideoloji yüklü; şiir, piyes ve tiyatro gösterileriyle zenginleştirilmiş kutlama törenlerinde Faruk AKKÜLAH Hoca'mız daima sahne gerisindeki kulislerde ve görevli talebelerinin başında olur; perde arkasından sahneye ve kürsüye göndereceklerini, son tembihlerini yaparak perde önüne çıkarırdı. Kimine "Yanlış yaparsan kafanı kırarım!"; kimine "Hadi oğlum, göreyim seni!" diye teşci ederek. Her öğrenciye anladığı ve anlayacağı dilden.

Sevgili Hikmet Öner, Mehmet Akif'in;

Ya Rab! Bu uğursuz gecenin yok mu sabahı?

Mahşerde mi biçarelerin yoksa felahı!

Nur istiyoruz, sen bize yangın veriyorsun!

Yandık diyoruz, boğmaya kan gönderiyorsun!

diye başlayan;

İslam ayak altında sürünsün mü nihayet?

Ya Rab! Bu ne hüsrandır, ilahi bu ne zillet!

Cani geziyor dipdiri! Can vermede masum;

Suç başkasıdır da niçin başkası mahkûm?!

tonuna tırmanan ve

İslam'ı elinden tutacak, kaldıracak yok!

Nahak yere feryad ediyor, acize hak yok!

Yetmez mi, musab olduğumuz bunca devahi?

Ağzım kurusun. Yok musun ey adl-i ilahi?!

sitemi ile biten dayanılmaz ağıtını, kendine mahsus yanık kükreyişiyle

okurken, sahne gerisindeki Faruk Hoca'nın hıçkırıkları, salona kadar yayılırdı. Salondan ve konuklardan da aynı hıçkırıklar yükselirdi.

1960'lı yılların halk üzerindeki şok kırılmağına bir cevap tesiri yapan bu şiir yıllar yılı her törende okundu, her defasında Hikmet okundu ve Faruk Hoca'nın kuliste heyecandan baygın düştüğü zamanlar oldu (İzini kaybettiğimiz Hikmet, acaba şimdi nerelerde?).

Rüstem Bozkan ağabeyimiz, mini etekli, alafranga bir genç kızın, bir ayağı topal, bastonlu ihtiyar ile alay etmesi üzerine;

Ey saçları ala-garson kesik hanım kız!

Gülme öyle bana bakıp, sen arsız-arsız

Bacağımla alay etme pek topal diye,

Bir sorsana o topallık nerden hediye!

diye kükreyen "Topal Asker" şiirini (Nihal Atsız) seslendirirken bu defa Faruk Hoca'yı yine sahne arkasından ama bu defa Rüstem ağabeyin sert vurgularını pekiştiren küfürlü isyanıyla duyardınız.

Türkiye'nin dördüncü büyük kenti ve 27 Mayıs 1960 öncesinde ve ilk yılları içerisinde bir partinin kalesi olan Adana'nın millî sağın merkezi haline dönüşmesi, Faruk AKKÜLAH'ın bu kuşatıcı çalışmalarının sonucudur dersem bana inanmanızı isterim.

ADANA'NIN SİVİL OTORİTESİ

Faruk Hoca'mız, öğrencilerin, velilerinin, okul ve dernek çevrelerinin ve asıl önemlisi Adana ve çevresi halkının bulunduğu bir sevgi odağı, dahası bir sivil otorite merkezi oluvermişti. Şüphesiz bunda 27 Mayıs askerî darbesinin halk üzerinde uyandırdığı şok ve inkisarin da payı büyüktü. Ezik halk kesimleri bir melce arıyordu da aradığını onda bulmuştu.

O, halkın sevgi çemberinin odağında ve korumasında Adana'nın sokaklarına bile hükmeder hâle gelirken, -sonraki dönemlerde politikaya da girdi ama- bu sivil, manevi gücünü asla bir siyasi ve ideolojik yönlendirme istikametinde kullanmadı.

27 Mayıs askerî darbesinin en sıcak günlerinde Adana'da tırmandırılmaya çalışılan ve provokasyonların örtüsü hâline getirilen komünizan oluşumlara karşı o muhteşem "Komünizmi Telin" mitingi; Aziz NESİN'in, Adanalıları sonsuz rencide eden Adana çıkarmasına karşı beş bin kişiyi yollara döktürdüğü toplu halk protestosu; Adana'nın ünlü yazlık çay bahçelerinden birinde 'İslamiyet' ile biteviye alay eden bir piyesi, sahnesi ile birlikte nasıl indirdiği; okulumuzun bahçesine her na-

sılsa kondurulmuş ve bütün ikazlara rağmen taşınmayan bir gürültülü hızarın bir gecede nasıl yerle bir edildiği bilinir ve hâlâ anlatılır da polis, jandarma, güvenlik güçleri ve resmî makamlarla fiilî çatışmasının bir tek örneği bilinmez.

Ona atak/hareket adamı yerine aksiyon adamı değişim işte bundan!

Onun aktivist yaratılışı söz konusu olunca bir olayı anlatmam gerekir. 1961 yılı idi. Yani Türk halkını bütünüyle sarsan 27 Mayıs askerî darbesinin üstünden henüz bir yıl geçmişti. O yılların toplum olaylarındaki hassasiyeti yaşı yeterli olanlar hatırlarlar.

Faruk Hoca, o bildiğimiz atak ve bilinçli kişiliğinin yürüttüğü ateşli ruhla ve Adana dışında Çukurova'nın her yanına ulaştırdığı davetlerle bir kültür gecesi düzenledi. Program okul programı idi, ama yeri, o dönemde şehrin en görkemli salonu olan şehir tiyatrosu olacaktı.

İlan ve davetler Vali'nin önüne konulduğunda Valilik, o günlerin hassasiyeti sebebiyle bir okul programının okul dışındaki bir büyük salonda ve çok geniş halk katılımıyla yapılmasını olağan bulmadığından programın iptalini istemişti.

Okul müdürümüz ve değerli büyüğümüz Hulusi Özkul'un böyle durumlarda resmî sıfatı ile vicdanı arasında kalarak girdiği sıkıntılara defalarca şahit olmuşumdur. Ne öğretmen, ne kentin sivil ileri gelenlerini öne sürmeden -ve şüphesiz baltayı taş vurmada- düğümü resmî üslupla çözmeye yönelir, ama okulun kadrolu öğretmeni Faruk Hoca bu tür durumlarda resmî sıfatını unutarak mutlaka öne çıkardı.

Bu defa da öyle oldu.

Halkın davetli olduğu bir okul etkinliğimizi, üstelik programın başlamasına saatler kala Valiliğin yasaklamak istemesi, onun katlanacağı bir teslimiyetçilik olamazdı. Nitekim öyle de oldu. Programda görevim olduğu için Faruk Hoca'nın Adana Valimiz ile telefon konuşmasına ben de şahit olmuştum:

- İlan edilen bir programı yasaklayamazsınız!
- Yasakladım, yasaklıyorum!
- Yasaklayın da görevim! Halk daha şimdiden sokakları doldurmayaya başladı bile.
- Salonun açılmasına izin vermiyorum, sokakta mı yapacaksınız?
- Gerekirse sokakta yaparım!
- Sokağa polis yığarım!
- Polisimle birlikte yaparım!

Faruk Hoca bunu yapabilir mi idi? Elcevap: Yapardı. Nitekim başlamasına birkaç saat kala ortaya çıkan bu tatsızlığa rağmen program akşamadan uygulanmış ve sonradan İçişleri Bakanı da olan Vali ile Faruk Hoca beklenenin aksine ileriki yılların samimi iki dostu olmuşlardı.

Faruk Hoca işte bu idi!

Şimdi ondan bize partilere bölünmüş; her nasılsa ulaştığı yerlerde (bürokrasi, siyaset, ticaret) gününü gün eden birbirinden habersiz bir miras kaldı. Korkarım ki Faruk Hocamız yattığı yerde bunun ruh burkuntularını hissetmekte; hayatta iken tutamadığı gözyaşları, bir ilenç olarak sel gibi üzerimize gelmektedir.

Kimseciklere benzemeyen ince ruhlu, inanç yüklü, enerji dolu rahmetli hocamızın ruhu şad olsun.

Onu tanıyanların birer 'Fatıha' göndererek nezih ruhundan istimdat etmelerini diliyorum.

BİR ŞEHRİN DÖNÜŞÜMÜ

“Solun kalesi” olarak bilinen Adana'nın, -siyasi sol ve sağı kastetmiyorum, ama şüphesiz o alan da bu kapsamın içindedir- millî kaygıların ve tesahupların kalesi hâline gelmesi, imam-hatip okulu fırınındaki ısınma ile başlayan ve giderek bu büyük kentin salonlarını, sahnelerini, kürsülerini, okullarını-öğrencilerini, halkını-gençliğini teslim alan aktivitenin sonucudur.

Adana, her okuldan, her kesimden her yaştan, şüphesiz binlerce, on binlerce kahramanın rol aldığı; aklını ve enerjisini kattığı bu dönüşümü, Faruk Akkühlah Hoca'nın tam da merkezinde yer aldığı bu aksiyon ve dinamizme borçludur.

Mezun olduğu Ankara İlahiyat Fakültesi'nden Adana İmam-Hatip Okuluna öğretmen olarak geldiğinde tek başına ve yalnızlığı oynayan bu genç adam, içinde saklı dinamizm, ailesinden aldığı köşeli-çerçevesiz, ilkeli-terbiye ve Allah vergisi liderlik yetenekleriyle kısa zamanda sadece okulları, gençleri ve okumuş kesimleri değil, şehir merkezinden çevre kasaba ve köylere kadar her kesimi kendine inandırarak, halkın da “Faruk Hoca”sı oluverdi.

Resmî görevle başlayan; ticaret ve siyasetle devam eden bu yolculuk, her biri ayrı istikametleri işaret etse de Faruk Hoca'da bir ve tek ideal ve gayeye yürüyen bir açık hedefi işaret ediyordu: Halkın bilinçlenmesi yoluyla ülkenin ayağa kalkması ve kaldırılması. Resmî sıfatlar da bu he-

defe hizmet ediyordu, sırtına yüklediği ticari ve siyasi yük ve sorumluluklar da.

Asıl ve kutlu hedefi uğruna, üzerindeki önce resmî, sonra ticari ve siyasi safra ve ağırlıkları kaldırıp atmaktan çekinmediğini bizler, hepimiz gördük. Tıpkı öğrencilik yıllarında gösterdiği o keskin yol ayrımındaki gözü karalılık ve cesaretle.

Her kesimden halkın onun tercihlerine teslimiyeti, Faruk Hoca'daki hiçbir zaman kendine yontmayan; kendini düşünmeyen; gemileri yakmaya hazır bu diğerkâmlıkta saklıydı şüphesiz.

Bu yolculuğun içinde özne olarak yer ve rol almış mezunlarımızın ve mensuplarımızın, yaşadıklarını ve bildiklerini bir araya getirerek Adana'nın kültürel dönüşümüne öncülük etmiş bu yakın tarihi kitaplaştırmaları, Adana'nın yakın tarihine ayna olacak bir kalıcı hizmet olmanın ötesinde, imam-hatip okullarının kuruluş dönemlerindeki soylu ruha ve o ruhun yaşatılmasına da ışık tutacaktır.

SEVENLERİNDE YAŞIYOR

Faruk AKKÜLAH, okuttuğu, sohbet ettiği, beraber olduğu kimselerin düşünce dünyasında -bu beraberlik isterse kısa olsun- mutlaka izler bırakan bir kişilikti.

Bugün hangi üniversitenin öğretim üyesi, hangi makam ve mansıbın mensubu, hangi meslek ve meşrebin sahibi olursa olsun, Faruk AKKÜLAH'ın öğretmen kürsüsünün önündeki sırada oturmuş bir kişi kolayca fark edilir. Kimsenin boyunu-posunu; rengini-boyasını değiştirmede şüphesiz ama memleket meseleleri söz konusu olunca rahle-i tedrisinden geçmiş olanlarda Faruk Hocalarından bir şeyler kaldığını hemen anlarsınız. Tavrından, tarzından, duruşundan.

Onun bereketi işte böylesine bir ihlase; böylesine bir soylu inanca dayanıyordu.

Bir şey daha. Faruk AKKÜLAH'ın talebelerinden ona ve davasına ihanet eden bir tek kişi çıkmamıştır. Onun azarlayıp tokatladığı; yeri gelip huzurundan kovduğu; dahası okulla ilişkisini kesip ebeveynine iade ettiği talebelerinden bile.

Bunun psikolojik sebeplerinin; onun nev-i şahsına münhasır kişiliğinin; terbiye tarzının; aktivist özelliğinin; idealizminin ve hatıralarının araştırılmasını Faruk Hoca'nın terbiye ocağından geçip de üniversite öğretim üyeliklerine, rektörlüklerine, fakülte dekanlıklarına ve bü-

rokrasinin her kademesine tırmanan kadirşinas talebelerinden ve vârislerinden beklemek, üzerimizdeki bitmez tükenmez hukukunun ve bugün huzurlu yatağından bizi izlemekte olan ruhaniyetinin hakkıdır diye düşünüyorum.

Bunlar araştırılmalı ve arşivlere emanet edilmeli ki bugün öğretmenliğin, hocalık ve aydın/münevver sorumluluğunun hangi derekelere düştüğü anlaşılsın ve onlardan bize kalanlar toz toprak olup gitmesin.

EK: 4
T. C. K. DİNDARLARI KORUYOR MU?

Temel ahlak ilkeleri yoksa yasalar neye yarar?
Mustafa Fehmi Yıldırım Hocamın sitemi, bana
“Türk Ceza Kanunu”nu tarama sorumluluğu yükledi:

İBADET VE DİNİ İŞLERİN MEN VE İHLALİ SUÇU

Diyanet Gazetesi, 1 Kasım 1974, Sayı: 104.

Türk Ceza Kanunu'nun 175/1. maddesine göre “Her kim Devletçe tanınmış olan dinlerden birini tahkir maksadıyla dini işlerin yahut ibadet ve ayinin icrasını men veya ihlal ederse, 1 aydan 6 aya kadar hapis olunur ve 30 liradan 200 liraya kadar ağır cezay-ı nakdi alınır”.

Maddenin İzahı:

MADDİ UNSUR: Dini işlerin yahut ibadet ve ayinin icrasını men veya ihlal, bu cürmün maddi unsurunu teşkil eder.

“Dini İşler”in, “İbadet ve ayin”in nelerden ibaret bulunduğu kanunda sayılmamıştır. Bu, o din ve mez-

hebin koyduğu kaidelere göre tespit edilir. Buna göre “**Namaz**”, “**Oruç**”, “**Hac**”, “**Zekat**” vb. ibadet; “**Vaaz**”, “**Mevlid**”, “**Ezan**”, “**Cenaze işleri**” vb. ise dini işlerdendir. Bunlardan herhangi birine mani olunması veya ihlal edilmesi suçun maddi unsurunu teşkil eder.

İbadetin bir ruhani memur yani din görevlisinin riyaseti ile yapılması şart değildir. Mesela bir kimsenin orucunun bozdurulması yahut buna teşebbüs edilmesi “**İbadet**”e; Vaaz esnasında “**Vaiz**”e müdahale ederek vaazın devamını önlemek ise bir “**Dini İş**”e mani olunması için kafidir. Bu durumda “**Maddi Unsur**” bakımından suç tamamlanmıştır.

Failin fiili ibadet veya dini işi inkıta uğratmış; talikine sebep olmuş veya normal seyrinde değişiklik yapılmasını sağlamışsa, burada “**İhlal**” olayı vardır ve suçun maddi unsuru tamamlanmıştır.

MANEVİ UNSUR: Söz konusu suçun tekemmül etmesi için maddi unsurun teşekkülü yetmez. Ayrıca bu fiilin o dini “**Tahkir maksadı**” ile işlenmiş olması şarttır.

“**Maksat**”, deruni (gizli) bir şeydir. Yapılan bir hareketin maddi yanını herkes görür, duyar ama bu hareketin hangi maksatla yapıldığını anlamak güçtür. Bu bakımdan dini işlere yahut ibadete mani olma yahut ihlal olayı varsa yani suçun maddi unsuru teşekkül etmişse, olayı yargıya taşımakta fayda vardır. Manevi unsurun var olduğunu hakim takdir edecektir.

Takdir hakkı sınırsız değildir. Failin diğer zamanlardaki hareketleri; o din ve mensuplarına karşı davranışları şahitlerle ispat edilirse, bu şahadetler hakimın kanaatına mesnet teşkil eder.

Suçun “Teşebbüs” Halinde Kalması: Suç tekemmül etmemiş ve teşebbüs halinde kalmışsa, bu da cezayı muciptir. Mesela, camiye giren birisi, yapılan sohbet, vaaz ve hutbe hoşuna gitmediği için İslamiyet’i tahkir maksadıyla vaize veya hatibe müdahaleye kalkışırsa bakılır: Eğer konuşma kesintiye uğramadan müdahale önlenmişse, burada “**Teşebbüs**” vardır. Konuşma inkıta uğrar veya dinleyiciler arasında karışıklık çıkarsa, 1’inci halde “**Mani Olma**”; 2’nci halde “**İhlal**” olayı vardır ve suç bütün unsurlarıyla tekemmül etmiştir.

ŞİDDET SEBEBİ: Türk Ceza Kanunu’nun 175/2’nci maddesine göre “Eğer bu fiilin işlenmesi zamanında cebir ve şiddet ve tehdit veya tahkir vaki olmuş ise, fail 3 aydan 3 seneye kadar hapis ile cezalandırılır”.

Buradaki “**Tahkir**” tabiri geniş yorumlanmalıdır. Kanun koyucunun maksadı, ibadet ve dini işin men ve ihlalini aşan ve ibadet edenleri ren-

cide eden her türlü söz ve hareketi daha ağır şekilde cezalandırmaktır. Hakaret, sövme ve alay etme “**Tahkir**” tabirine dahildir.

NEŞRİYAT YOLU İLE DİNİ HİSSİYATI TEZYİF SUÇU

Diyanet Gazetesi, 15 Kasım 1974, Sayı: 105.

Türk Ceza Kanunu’nun 175’inci maddesinin 3’üncü fıkrasına göre “**Din ve mezheplerden birini tezyif ve tahkir yolunda neşriyatta bulunanlar 1 aydan 6 aya kadar hapis ile cezalandırılır**”.

Me’haz kanunda bulunmayan bu hüküm “**Tercüme**” kanununun ihtiyaç ve temayüllere uydurulması maksadıyla Adliye Vekaleti’nce asıl metne eklenmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilerek kanunlaştırılmıştır.

Bu hüküm ile “**Din**” ve “**Mezhep**”lerin değil, o din ve mezhebe inanan kimselerin “**dini hislerinin**” korunmak istendiği ileri sürülmüştür.

Kanunun bu maddesi tezyif edilen din ve mezhebe mensup kimselerin dini hislerini rencide edecek “**Neşriyat**”ı önlemek istemiştir. Nitekim Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulu da 9. 2. 1948 tarih ve 64 sayılı kararında, dava konusu yazı ile “**Hissiyat-ı diniyenin tahkir ve tezyif edilmiş olduğu**” sonucuna varmıştır.

Basınımızda dini hissiyatımızı rencide eden yazı, resim ve karikatürler çıkmaktadır. Bunlar, Türk Ceza Kanunu’nun 175/3 maddesine göre suç teşkil etmektedir.

Müslümanlığı “**Çağdışı**”, “**İlkel düşüncü**”; Müslümanlığa inanmış mü’minleri “**Ortaçağ karanlığında kalmış kişiler**” olarak tavsif eden yazılara her zaman rastlanmaktadır. Bu türlü ifade ve yazıların, inananların dini hislerini ağır şekilde rencide edeceği açıktır.

Hiç kimse, uğrunda şehid-gazi olunan kutsal duygulara saldırma yetkisini kendisinde bulamamalıdır.

Bu suçta da “**Manevi unsur**” yani “**Tezyif kastı**” aranmaktadır. Bunun takdiri “**Hakim**”e ait olmakla beraber, İslamiyet’e dil uzatan; onun Peygamberini -mesela- “**Müslümanlığı kendi-kendine ortaya koyan bir dahi**” şeklinde vasıflandıran ya da O’nu küçümseyen bir yazının dini hisleri rencide kastından başka bir maksatla yazıldığını izah etmek oldukça güçtür.

DİN GÖREVLİLERİNE KARŞI İŞLENEN SUÇLAR

Diyanet Gazetesi, 1 Aralık 1974, Sayı: 106.

Türk Ceza Kanunu’nun 176’ncı maddesine göre; “**Bir kimse devletçe tanınmış olan dinlerden birini tahkir maksadıyla, ruhani memurlar**

hakkında şiddet istimal yahut onlara karşı hakaret eder ve dil ile tecavüz eyleser 3 aydan 3 seneye kadar hapis ile cezalandırılır”.

TCK'nın bu maddesi “Din görevlilerimizi” özel surette koruyan bir maddedir.

Kimler Ruhani Memur Sayılır: Bir dini tebliğ ile görevli bulunan ve o dine göre esaslı ibadet faaliyetlerini yaptırma yetkisine sahip bulunan kimse ruhani memurdur.

İmam-Hatipler, Müezzin-Kayyımlar ve Vaizler bu manada ruhani memurdurlar. Müftülerimizin de gerektiğinde ibadetleri yönetme yetkileri vardır. Ayrıca Müftüler, yukarıda sayılan din görevlilerini temsil eden ruhani reislerdir. Bu bakımdan onların da ruhani memur sayılmaları tabiidir.

MADDİ UNSUR:

İstimali: Şiddet, “Cebir” manasınadır. Maddi cebir (fiili tecavüz, darp vb.) ile “Manevi Cebir” yani “Tehdit” bu suçun maddi unsurunu oluşturur. Cebir ve şiddet fiillerinin aleniyette işlenmesi şart değildir.

408

b) Hakaret ve Dil ile Tecavüz: Ruhani memura her türlü hakaret ve dil ile tecavüz de suçun maddi unsurunu meydana getirir. Bundan maksat ruhani memura karşı her türlü tezyif edici söz ve hareketlerdir. Burada dar manada hakaret kastedilmemektedir. Bu bakımdan hakaretin topluluk içerisinde ve aleniyette yapılması da şart değildir.

MANEVİ UNUSUR:

Maddi unsuru meydana getiren cebir (şiddet, hakaret ve dil ile tecavüz fiillerinin “Devletçe tanınmış olan dinlerden birini tahkir saiki” ile işlenmiş olması, suçun tekemmülü için şarttır. Bundan başka bir maksatla (mesela intikam saiki ile) yapılan cebir ve tezyif suçları bu madde ile değil, TCK 179-192 ve 480-490 ile cezalandırılır.

Suçun ruhani memura karşı “Vazifesini icra sırasında” yahut “Vazifesini icradan dolayı” işlenmesi şart değildir.

UMUMİ ŞİDDET SEBEBİ:

Türk Ceza Kanunu'nun 176/2 maddesine göre; “Ruhani memurların vazifelerini icra esnasında veya vazifelerini icradan dolayı bir cürüm irtikap olduğu takdirde, bu cürmün kanunen muayyen olan cezası 6'da 1 miktarı arttırılır”.

Cezayı arttıran bu fıkranın tatbiki için suçun “Kasıtlı cürüm” olması gerekir. “Taksirli cürüm”lerde bu “Şiddet” sebebi uygulanmaz.

Kanuna bu “Şiddet sebebi”nin konulması ceza sistematığı açısından isabetli olmuştur.

MÜSTEHCENİN CEZALANDIRILMASI

Diyanet Gazetesi, 15 Ocak 1975, Sayı: 109.

Türk Ceza Kanunu'nun 476'ncı maddesine göre “Müstehcen ve haysızca yazılmış her nevi kitap, gazete, risale, mecmua, varaka, makale ve ilanları veya bu kabil resimleri, tasvirleri, fotoğrafları sinema veya sinemalarda vesair umumi mahallerde temsil veya gerek bunları gerek bu kabil gramfon plaklarını bilerek tevzi veya furuht edenler ve ettirenler yahut ticaret veya tevzi, yahut teşhir kastıyla tersim, tasvir, hakimal ve tab veya teksir veya gramfon plaklarını imal eden veya ettirenler yahut ithal ve ihraç ve Türkiye dahilinde bir mahalden diğer mahalle nakleden ve ettirenler ve bunlar üzerinde her ne suretle olursa olsun muamelede bulunanlar veya bunların ticaretini kolaylaştırmak kastıyla bu fiilleri icra edenler veya bu kabil evrak ve eşyanın bilvasıta, gerek bilvasıta ne suretle tedarik edilebileceğini herhangi şekilde olursa olsun ilan eden veya bildirenler ve umumi mahallerde bu kabil hitabeleleri irad edenler 1 aydan 2 seneye kadar hapis olunur ve 15 liradan 500 liraya kadar ağır cezayı nakdi ile cezalandırılır”.

409

Ceza Kanunu'nun bu maddesi “Genel ahlak”ın muhafazası gayesiyle getirilmiştir. Hangi dinden. Hangi inançtan olursa olsun milletlerin maruz kaldıkları ahlak çöküntüsü eğitimcileri ve hukukçuları geniş tedbirler almaya zorlamaktadır. Milletler ahlak ve kültürleriyle ayakta dururlar. Kültür ve ahlakça yozlaşan toplumlarda fiyatları sabit tutmanın; milli geliri adaletli dağıtmanın; yalan, rüşvet adam kayırma gibi ictimai hastalıklardan korunmanın; suç ve cinayetleri önlemenin imkansızlığı açıktır.

SUÇUN MADDİ UNSURU:

Suçun maddi unsuru, maddede bütün genişliği ile sayılan fiilleri işlemektir.

MANEVİ UNSUR:

Suçun işlenmesinde özel bir maksat aranmamıştır. Suç teşkil eden bu fiillerden birini işlemekte genel ahlakın bozulması saiki aranır. Fakat bu saik olmasa dahi, objektif olarak “Müstehcen” olmanın suçluluğu devam eder.

Suçun takip ve cezalandırılmasında uygulayıcılara büyük iş düşmektedir. Suçların takip ve yargı önüne getirilmesinde ammeyi temsil eden makamlar ve kişiler aynı zamanda toplum ahlakının da koruyucularıdır.

MÜSTEHCEN NEŞRİYATI YASAKLAYAN KANUN MADDESİ

Diyanet Gazetesi, 1 Şubat 1975, Sayı: 110.

Türk Ceza Kanunu'nun 477'nci maddesine göre; "Neşir ve tevzi edilmek üzere müstehcen ve hayasızca kitap, makale, varaka ve ilan yazanlar ile bu kabil makale, yazı ve resimleri ihtiva eden mecmu Müdürü mes'ulleri hakkında baladaki madde hükümleri tatbik olunur. Geçen madde ile işbu maddede geçen evrak ve eşya müsadere olunur".

İ'inci fıkrada atıf yapılan önceki madde 1 aydan 2 seneye kadar hapis ile 15 liradan 500 liraya kadar ağır para cezasını öngörmektedir.

Kanun, bu madde ile gelecek bir kötülüğü önlemek istemiştir.

MÜSTEHCENİN TAYİNİ:

Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulu'nun 26.10.1953 tarih, 131 Esas ve 168 sayılı kararında; "Çıplaklık, ar ve hayaya mügayir vaziyet ve fiilde tersim edildiği takdirde müstehcendir" denilmektedir. Görüldüğü gibi müstehcenin tayininde "Hicap" esas alınmaktadır.

Müstehcenin ölçüsü; topyekun cemiyeti ilgilendiren müşterek bir duygudur. Toplumun ar ve haya duygusuna muhalif olan her hareket, yazı ve resim müstehcendir. Bu bakımdan müstehcen hareket, yazı ve resimlerin cezalandırılması, insanın hicap, vakar, kısaca haysiyetinin korunması demektir.

Bir görüşe göre "İlim" ve "San'at" eserlerinde müstehcenlik aranmaz. Yeni İtalyan Ceza Kanunu'nun 529'uncu maddesinde yer verilen bu hüküm, Türk Ceza Kanunu'na henüz alınmamıştır. Fakat TCK'da müstehcen olmanın sınır ve çerçevesi de gösterilmemiştir.

İlim ve san'at eserlerinde müstehcenlik aranmayacağı temel fikri istisna edilmektedir. Nitekim ilim ve san'at zırhına bürünen bir çok neşriyat organının, halkımızın ar ve haya duygularını rencide edecek şekilde müstehcen yayın yaptıkları görülmektedir. Öğretim, tedavi, araştırma ve san'atın, müstehcen yayınların cezadan kurtulması için gizleme vasıtası yapılmasında müstehcenin varlığı kabul edilmelidir.

Bilgi ve san'atın müstehcene örtü olarak kullanılmasına izin verilmemeli; kanunun yanlış yorumu, kötü maksatlı kişilerin sığınak yeri olmamalıdır.

MADDİ UNSUR:

Suçun Maddi Unsuru; "Neşir ve tevzi edilmek üzere müstehcen ve hayasızca kitap, makale, varaka ve ilan yazmak"tır.

MANEVİ UNSUR:

Suçun işlenmesinde özel bir maksat aranmamıştır. Suç teşkil eden bu fiillerden birini işlemekte "Genel ahlakın bozulması" saiki aranır. Fakat bu saik olmasa dahi, objektif olarak müstehcen olmanın suçluluğu devam eder.

Suçun takip ve cezalandırılmasında uygulayıcılara büyük iş düşmektedir. Kanunların iyi olması kadar, onları tatbik eden ve yorumlayanların kültür renk ve anlayışları da önemlidir.

Zira, tatbik edilmeyen kanun "Yok" demektir.

Not:

1. Bunların, Mustafa Fehmi Yıldırım hocanın tereddütlerini bütünüyle karşılayan şeyler olmadığını biliyorum. Aslında o tereddütlere verilecek ikna edici cevaplar da var. Yazdıklarımla buna kapı aralamaya çalıştım.

2. "AB'ye Uyum Yasaları" çerçevesinde kanunlarımızda tadilatlar yapıldı. Bugünkü Türk mevzuatı açısından yukarıdaki maddelerle korunan haklar hangi karşılıklarıyla güvenceye alındı bilemiyorum. Diyanet İşleri Başkanlığımızdan himmet ehli bir Hukuk Danışmanımız -yani haleflerimizden biri- "Eski" ile "Yeni"yi kıyaslayan bir çalışma lütfetse, haklarımız hala güvence altında mı, değil mi anlardık.

EK: 5 SİYASETE KARŞI UYARILARIMIZ

Kutsal Dinin, gündelik siyasete alet edilmesi

DİYANET MENSUPLARINA, DİN TALEBELERİNE VE HALKIMIZA ÇAĞRI

Evet, bir yandan siyaset adamları nezdinde sonuçsuz kalan girişimlerde bulunurken, diğer yandan siyasete boyun eğen Müftü, Vaiz, İmam. Diyanet mensuplarına; okullarına siyaset kapısını açan İmam-Hatip Okulları ve Yüksek İslam Enstitüleri öğretmen ve talebelerine ve “Din”in politikaya basamak yapılmasına destek olan halk kesimlerimize sitemli çağrılar yaptım ve bunları “İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Federasyonu” Haber Bülteni’nde yayınladım.

Vefalı ve fedakar kardeşim Hayrettin Şallı’nın o günlerin yok imkanlarında 1976 Eylülü ile 1978 Temmuzunu arasında yayınladığı “İlahiyat Fakültesi ve Yüksek İslam Enstitüleri Mezunları Federasyonu Haber Bülteni”ni kitaplıklarında muhafaza edenlerin, bu canhıraş çağrılarını -hangi badirelerden geçip de geldiğimizi hatırlamaları açısından- yeniden okumalarını ne kadar isterdim!

Ben, bir muska gibi taşıdığım o yazıları imkan buldukça tekrar-tekrar okuyorum.

“MEKTEBİN DRAMI”

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü Müdürü'nün öğrencileri tarafından darbedilmesi üzerine

Bir mekteptik, bir ocaktık, bir örnek nesildik; dağıldık. Bizi dağıttılar! Yeni yetmeler, kadir bilmezler; “-Men allemeni harfen, fegad sayyera-ni abden” prensibine ilan-ı harp edenler; nefis putunu şaha kaldırırların dizgin tutucusu oldular.

Büyük yol; kutsal inanç, birtakım hırs azgınlarının bineği olur mu? Oldu.

Üç, yedi, kırk iken daha güçlüydük. 3 bin, 7 bin, 40 bin olduk. Birbirimize yumruk sıkır, dış biler olduk.

“**Suçlu kim?**” diye sormayınız! Hiç kimse suçu gönüllü yüklenmez. Bu ortamda “Ben suçsuzum!” diyen varsa beri gelsin; onu görelim.

Altın Nesil! Bedr'i, Çanakkale'yi, Sakarya'yı yapanlar! Hudeybiye'nin; Misak-ı Milli'nin varisleri! Gidiş niceyedir?

414

Mektep “Okul” olalı, mektepli “Tedris Rahlesi”nin başında göremedik. Tedris postu sahipsiz. “Tullab” safları boş.

Mektep, kainatı kucaklayan “İlim Ocağı” iken, tetiklerin çekildiği; dinamitlerin patladığı; palaların parladığı kavga yeri oldu. Yazık!

Ey “Mekteb”i “Tedris”e ve “İlim”e döndürecek olanlar! Mektepte terör estirirken, özentiniz kimedir?!

Mektep. Kardeş kanı ile söndürülen; tütmez olan ocak! Allah Resulünün “Tedris” rahlesi! Kur'an'ı yazarken hançerlenen “Raşit Halife”nin kendi akıbetine değil de, sana gözyaşı döktüğünü görür gibiyim.

Ey kanı akıtılan “Müdür”! Celal hocaların, Mahir hocaların halefi! Kendi ellerinle yetiştirdiklerinin “Cahil” darbeleriyle akan kanın, ders verdiğin “Kürsi”ye; okuttuğun kitaba akmış.

Sakın ola ki, “Kan Davası” gütmeyesin! Yoksa, “Mü'min” kanına susamışları kim ıslah eder, “Hidayet”e kim çağırır?

Bilmezler! Çorlar! Çocuklar! Mektebimi; kitabımı; ocağımı kana bulamayanlar! Hani mü'minin eli mü'mine kalkmazdı!

Ya siz kimsiniz? Kime hizmet eder; kime alet olursunuz?

Çocuklar.

Allahım! Dinini, kitabını, ismini yüceltecek bu bir avuç nesildir! Bizi bize bağışla! Bizi affet! Bizi “Adam” et!

Tek ümidimiz olan “Mekteb”imizi ve yeni yeni filizlenirken yabanileştirilen “Neslimizi” bize geri ver! Allahım!

Haber Bülteni, 30 Mart 1977, Yıl: 1, Sayı: 4.

“İMAM”

Bütün manası içinde gizli: ÖNDER.

Namaz zamanı Camii açan; namazdan sonra kapayan değil. Ömür bo-yu kapısını da, gönlünü de açık tutan insan.

“Gazali” imamıdır. “Ebu Hanife” Azam İmam

İmamlık bir meslek midir? Öyle ise belli ki, ulaşılabilecek en yüce meslek.

Mihrapta; rahlede; kürsüde. ama her zaman Millet'in önünde. Bazan sabana da yapışır, körüğe de, tetiğe de. Zulme sıkılan kurşun, karanlığa yakılan ışıktır. İlim postu ise, en yakın dostu.

Allah Resulü varken kimse imam olmadı. Çünkü O “İMAM”dı. Sağlığında bu emaneti, Ümmetin en faziletlisi aldı; “Sıddık” ismi O'ndan kaldı.

Ne Hz. Osman'a kalkan kılıç, ne Hz. Ali'ye saplanan hançerdir. Ümmetin kavgasında O, “HAKEM”dir.

Hilafet kavgasında Ebu Ubeyde; saltanat döğüşünde Akşemseddin'dir, Mola Gürani'dir.

Ey eline siyaset silahı sıkıştırılan Fetva Ehli! Önünüzdeki düşman değil, sizden irşat; sizden tebliğ; sizden nasihat bekleyendir. Siz kavgada taraf olunca, tarafları barışa kim çağıracak?

Söyler misiniz? Ümmeye'nin hançeri; Haricinin kılıcı mı, yoksa Ebu Musa olmak mı? Hangisi?

Milletin gönlünde taht kurmak varken, grup çekişmesine girmek neden-dir? Benim genç “İRŞAT KERVANI”ma yön değiştiren kimlerdir? Kimdir benim “İRŞAT NESLİ”min kisvesini siyaset çamuruna bulayanlar?

Bir şirket; bir dernek gibi kurulması da, feshi de, infisalı da “CAİZ” ve “KAÇINILMAZ” olan kul eseri fırkalara “DİN” kisvesini kimler giydirdi?

Yaşlı tarih, böyle bir “GÖZÜ KAPALILIK” yazmadı.

İyi insanlar vardı. Güzel eserler verdiler. Hiç biri yaşamadı. Fakat, “DİN” kaldı.

Bugün de iyi insanlar var. İyi şirket; iyi dernek; iyi parti yöneticisi olarak iyi hizmetler, güzel eserler verdiler. Yarın onlar da; şirket, dernek ve partileri de yok olacaklar. Fakat “DİN” kalacak. “SÜNNETÜLLAH” değişmez.

415

İmam, günah listesi tutan değildir. Günahları yuyan; yıkayandır. Kara Cehennem'e yaş odun değil, ak Cennet'e kamil insan hazırlayandır.

Kim demiş imamın cübbesi kara diye? İmam, sarığı gibi gönlü de ak insandır.

Ey İmamlar, Vaizler! Fetva makamında; mabed hizmetinde olanlar!

Ülke bir bid'at yaşıyor. Bu bid'at; ebedi Dinin geçici ve kul eseri siyasetin emrine verilme çabalarıdır.

Ve ey mihraba; minbere; rahleye; kürsüye saygı duyanlar!

Kur'an'ı kılıçlarına takanlara değil, mihrabın hakkını verenlere; gerçek "İMAM"lara uyunuz.

Haber Bülteni, 30 Mart 1977, Yıl: 1, Sayı: 4.

MUHASEBE

"Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz" Peygamber buyruğuna uyararak, kutsal dâva yolculuğunda hangi noktada bulunduğumuzun muhasebesini yapmak borcundayız. Kökü saâdet asrına varan bir yolun yolcuları, geleceği plânlarken geçmişi değerlendirmek zorundadırlar. Yapabildiklerimizle yapamadıklarımızın karşılaştırması, istikbale ışık tutmalıdır.

416

BUGÜNÜN PROBLEMİ

Kutsal dâvanın her devirde ayrı problemleri olmuştur. Bu problemler zamanında çözülmüşse bitmiş, zamanında çözülmemişse yenileriyle birleşerek çözümü zor büyük mes'eeleri oluşturmuştur. Bugünün çözümü zor mes'elesi aynı şeye inanan; aynı şeyi düşünen aynı ideali taşıyan kutsal dâva yolcularının siyâsi veya siyaset dışı ayrı hiziplere bölünmüş bulunmalarındır.

Aynı ufka aynı kararlılıkla yürüyen kervan, hedef değiştirmiş; silâhlar birbirimize çevrilmiştir.

NEREDEN NEREYE

Müslümanlıkta "MEŞVERET" esastır. İstişare etmeden yola çıkılmaz. İstişare edilmişse sonucuna katlanılır.

Son ve en büyük Peygamber, istişaresiz yola çıkmamış; istişare uğruna yetmiş arkadaşını kaybettiği taarruz harbinin sonuçlarına katlanmıştır.

Aramızda istişareye önem verilmediğini görüyoruz. Meşveretsiz yola çıkanlarımız vardır. Bu bir bid'attır. Bid'atla uğraşanlar, dâvamızı yozlaştırdıklarını bilmelidirler.

Aynı dâvanın kutsal sloganlarını aynı inançla, fakat ayrı açıdan sokaklara yazanlara baktığımızda karşılaştığımız manzara şudur:

Kin doluyuz! Bıçaklarımızı birbirimize karşı biliyoruz. Birbirimizin açığını arıyor, bulduğumuzda onu örtmek yerine teşhir ediyoruz.

İtimat duygusunun bittiği yerde kin başlar. Halbuki Müslüman kalbi sevgi doludur. Allah'ın affediciliğine inanan, affedici olur. İnanç dolu kalbe kin, intikam ve öfke değil, sulh; sevgi ve cihat ruhu girer. Cihatta öfke değil, fetih vardır. Ülkelerin fethi ruhların fethi ile başlar.

Kavgamız bir kör-döğüş değil, cihat hareketidir.

Kinle yola çıkanlar, yanlış yoldadırlar.

TEPKİ NESLİ Mİ?

Niçin öfkeliyiz? Tazminat veya daha önceden başlayıp, günümüze kadar süren kültürde yozlaşma vâkiası karşısında irkilmemek; tepki duymamak mümkün değildir. Bu, uzun vadeli bir sosyal kavgadır. Fakat, öfke ile savaş kazanılmaz. Öfke, rakibin silâhıdır. Kavgayı kazanmanın bir yolu da rakibi öfkelenndirmektir. Geçmiş çeyrek asrı geçmeyen maarif hamlemizin taze meyvelerini tecrübeli; organizeli; kart rakibin iştahına bırakmamak, istikbale muzaf tasavvurlarımızın başarı şartıdır.

417

Taze ruhların tecrübesiz ellerinde düşmanın silâhları dolaşüyor. Salonlar, caddeler, öfkeli haykırırlara sahne oluyor. Kutsal konuları sokağa düşürmekle kazanılmış gibi görünen kâzip ve ebter başarılar, genç kafaları kandırmak için atılan birer yemdir.

İRŞAT NESLİ

Kavgamız reaksiyon değil, irşattır Tebliğ hareketi, her türlü hizip ve kısır tepkinin üzerinde toplayıcı davet edici: sıhhatli aksiyon hareketidir. Aksiyon sonucu hesap edilmiş; organize fikir temeline oturtulmuş şuurlu hareket demektir. Kör-döğüş, Aksiyon değildir. Öfkeli hareket aksiyon olamaz.

Bize ne oldu ki, hasımlarımızı bile güldürecek bir infirat ve kısır çekişme içerisindeyiz. Kusurlarımızı bağışlama yerine birbirimizi yemeye hazırlanıyoruz.

Düşman, "BÖL PARÇALA YUT" savaş stratejisini kazanmış görünüyor.

Sonucu nefsaniyete varan çekişme, gerçek mü'minin vasıflarından değildir.

Nefsi öldürmekle başlayan "İnsan-ı kâmil" yolu, İslam tebliğcilerinin aydınlık yolu olmalıdır.

“VAHDETE DAVET”

İslam cemaatı bir “Fetret” yaşamakta. Bu fetret, cemaatın önderlerinden geliyor.

Din kültürü ve yaşayışı son asırlarda mücerred ibadetlerden ibaret sayıldı.

Bunun sonucu İslam'ın özü değil, kabuğu ile uğraşan ve öze inmeyen “Alim”ler yetişti. Bozulma devirlerinden-Cumhuriyet'e gelinceye kadar süren bu devrede bir “Ebussuud”, “İbni Kemal” ve “Hızır Beğ” bulmak mümkün değildir.

Din eğitiminde Cumhuriyet'le başlayan inkıta devrinde “İlim postu”, İslam aksiyonunu temsilden uzak ama “Bid'at”lara “Din Kisvesi” giydirmeyen bu kabukta samimi “Alim”lerce temsil edildi.

1949'd İlahiyat Fakültesi'nin açılmasıyla başlayan ve sonradan hız kazanan “Din Eğitimi” kurumları İslam'ı yüceltme potansiyeli vadederken, son yıllarda birden bire bir siyasi yozlaşma vakıası ile karşılaşıldı.

FETRET Mİ?

Bu yozlaşma bir “Fetret” başlangıcı mıdır? İlme “Talip” olanlardan başlayarak “Fetva Makamı”nda bulunanlara kadar “Tebliğ” ve “İrşad” neslinin tamamını; hatta İslam cemaatını sarma istidadı gösteren bu yozlaşma nereden geliyor?

DAVRANIŞ STRATEJİSİ

Muhtaç olunan, “Tevhid” akidesine yakışır yaşayıştır. İslam aksiyonu kaybolmuş, onun yerine hesapsız, sonuçsuz ve maslahatsız bir “Koşu” başlamıştır. Yanlışta da, doğruya da yorumlanabilen bu koşuya “Cihad” adı takılmıştır.

Cihad, hesapsız bir “Saldırı” değildir. Gözü kapalı kavga “Cihad” olmaz. Cihad'ta aksiyon vardır. Planlı, akıllı davranış stratejisi, cihadın ölçülü çerçevesi ve özelliğidir.

Harezmiyi Selçuklu üzerine salan; Selçukluyu Selçukluya kırdıran önünü görmez kördöğüşü “Bizans” üzerine fethe yönelen cihat ruhu “Saçlı Hafız”ın; “Sarı Hoca”nın oluşturduğu aksiyoner davranış stratejisi değil midir?

Genç Sultan'ın ümidini yitirdiği anlarda “Fetih Hadisi” ile “Fetih Ruhunu” canlandıran ve şahlandıran Akşemsettin bu aksiyonun temsilcisidir.

Kanuni Süleyman'ın atının dizginini kavrayan köylü; yanlışta düşerse onu doğrultmak için “Emir'ül-Mü'minin” e kalkan kılıç; Çanakkale'de

yenilgi olup-bittisi anında düşman gemilerine yöneltilen dualı “Son Mermi” bu akıl yüklü aksiyonun yakın tarihimizdeki örnekleridir.

CİHAT MI, NEFİS Mİ?

Cihat, aksiyon denilen hesaplı, şuurlu davranışla yapılır. Her zafer, böyle bir stratejinin sonucudur. Tarihimiz bunun müşahhas örnekleriyle doludur.

İstiklal Savaşımız, İzmir Müftüsü Rahmetullah Efendi; Burhaniye Müftüsü Mehmet Muhip Beğ; Edremit Müftüsü Hafız Cemal Efendi; Tire Müftüsü Sun'ullah Efendi gibi yüzlerce “Sarıklı Mücahid”in kurduğu “Mukavemet Teşkilat”ları; “Mehmet Akif gibi güçlü avazların cihad davetleriyle kazanılmıştır.

Davranış stratejisi doğru olanı yapma; yapılacak davranışın “Yer”ini ve “Zaman”ını seçme akıllılığını ifade eder.

Kendimize bu açıdan baktığımızda, bir “Ahir Zaman” çözülüşü içerisinde bulunduğumuz gözden kaçmamaktadır.

Tarihte “Ümmet”in cihad ruhunu canlı tutan “Din Önderleri”nin bugün müessif bir “İnfirad” içerisinde buldukları görülmektedir. Menşei, meşrebi, mesleği ayrı bu “Önder”ler, peşine düşenleri ayrı istikametlere çekmektedirler.

Sayıları yarım düzineyi geçen Yüksek İslam Enstitüleri, 100'leri bulan İmam-Hatip Liseleri; 1000'leri aşan Kur'an Kursları; İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri ile son asırların en güçlü canlanışını temsil etmesini beklediğimiz nesil, garip ve acı bir “Kör-Döğüş”ün içerisine düşürülmüştür.

Son seçimlerde aynı seçim çevresinde 4 ayrı partiden “Siyaset Libası” giyen tanınmış “Hoca”larımızın seçim kürsülerinden birbirlerine atış yaparken nelerini kaybettiklerini acı-acı izledik.

Elinizdeki Bülten “Muhasebe”, “Kur'an'da Birleşmek”, “Ebu Ubeydesi Olmayan Darginlik”, ve “İmam” yazılarıyla “Fetva Ehli”nin parti kisvesi giymesindeki vebali mensuplarına ve okuyucularına duyurmuştur.

Müslüman cemaatın önderleri; hasbel-kader “İrşad” postuna oturmuş bu sorumluluk yüklü kişiler artık cemaatı “İdlal”den vazgeçmelidirler.

Nefis, cihad ruhunun yerini almıştır. Manevi tekamül, nefsin öldürülmesiyle başlar. Nefsinin peşine takılan ve buna “Cihad” adı takarak, sokakları parti rozetli “Mücahidan” takımı ile dolduran din önder (!)leri, bu nefsi davranışlarının “Ahir-zaman”daki yozlaşmayı hazırladıklarını bilmelidirler.

Bir kısmı sokağa talip olan; bir kısmı dersanelere kapanan; bir kısmı elindeki “Amir”lik gücü ile meslektaşlarını ezen ama her-hepsi “Nefis Putu”nun esaretinde yaşayan bu “Önder (!)”ler, cemaatımızı bir tefrikanın içine düşürmüşlerdir. Bunun vebali büyüktür.

Dün şu meslek, bu meşrep; bugün şu parti, bu parti diye ayrılarak – temelde iyiniyetli olsa da– İslam cemaatını bölen bu davranışlar, bugün “Tehlike”nin doruk noktasına ulaşmış bulunmaktadır.

YAPILACAK ŞEY NEDİR?

Mü'min, nerede hangi işin yapılacağını bilen kişidir.

“Amel”, salt bir stratejidir.

“Ahir-zaman” şartlarının hangi davranışı gerektirdiği, “Ahir-zaman Peygamberi”nin kendi hayatından alınabilir.

Bedir, Uhut, Hendek savaş planları Bedir ehli, Uhut ashabı ve Hendek müslümanları ile istişare edilmiştir.

“İstişare”, Allah Rasulünün yaşadığı ve tavsiye ettiği en önemli sünnetidir.

Bugün yapılacak şey, cemaatı temsil eden “Din” önderlerinin biraraya gelerek, bir durum değerlendirmesi yapmalarıdır. İl ve İlçe müftülerinden başlayarak İlahiyat ve İslami İlimler Fakülteleri, Yüksek İslam Enstitüleri, İmam-Hatip Liseleri meslek dersleri öğretim elemanları; mesleki kuruluşlar yöneticileri meslek ve meşreb taassubunu atarak kayıtsız-şartsız biraraya gelmelidirler.

Ahircamanda başlayan yozlaşma ve fetret ancak bu şekilde bozulabilir. Yeniden canlanma ancak bu şekilde sağlanabilir.

Bu davet, “Sünnet-i Seniyye” gereği yapılan tarihi bir çağrıdır.

“EBU UBEYDESİ OLMAYAN DARGINLIK”

Ümmetin Allah Resulü’nden sonraki “İmam”ı Hz. Ebubekir’in “Büyük irtihal”den sonra ortaya çıkan şaşkınlığı gidererek “Biat”ları kabul ettiği sırada “Ehl-i Beyt”ten Hz. Ali’nin ümmet içinde olmadığı fark edildi.

Bir namaz vaktinde “Mescid-i Nebevi”de görülmeyen Müslümanın evine koşup sormaya alışan “Ashab” Hz. Ali’nin de evine koştu ve hatır sordu.

Hz. Ali “Büyük irtihal”in şaşkınlığını üzerinden atamayanlardandır ve Peygamber kızı; faziletli eşi Hz. “Fatıma”nın başucundan kopamamaktadır.

Tarihin eşine az rastlanır olaylarından olan irtihal-i Resul’ün “Defin”

merasimini takibeden ve saatlarla ifade edilen bu kısa sürede “Evlad-ı Resul”ün normal üstü normal olan bu ye’si bile endişe ile karşılandı:

“Allah Resulü”nün “Ölüm”e teslim olabileceğine bir an için inanmayanlar, O’nun yerine bir “Fani”nin geçebileceğinde de tereddütlüdürler.

Bu büyük emaneti kim yüklenebilir? Hz. Ebubekir mi? Hz. Ali varken?

Ya Hz. Ömer? Hz. Resulüllah’ın “Benden sonra peygamber gelecek olsaydı bu, Ömer olurdu” buyurduğu.

İnce ruhlu; tedbirli; sadık ve siddik Hz. Ebubekir, “Biat”a layık görüldü. Öyle de, ya Hz. Ali buna gönül koymuşsa?.

Allah’ın nefis bağı ile yarattığı ve nefisini yenmesi ölçüsünde değerlendirdiği insan zihninde birbirini takibeden sorular ve “Ya öyleyse?” ile korkuya varan endişeler, Hz. Ali’nin bir gün bir gece daha “Mescid”e gelmemesi ile arttı.

Ebu Ubeyde’nin aslında nefsi bir mülahazası bulunmayan Hz. Ali’yi Mescid’e getirdiği ve “Ümmet”in önünde Hz. Ebubekir’e “Biat”ını sağladığı söylenir, yazılır. Büyük olayları, büyük insanların karşılaşımları budur. Büyük insanların büyük mes’eleleri atlatışları da böyledir.

“Saadet Asrı”ndan bu yana aynı temel inançta birleşen insanlar arasında, temel görüşü etkilemeyen teferruat konularında görüş ayrılıkları çıktığı görülmüştür, görülmektedir.

İslam ve Osmanlı tarihlerinde bunun sayısız örnekleri vardır:

Ümmeye Ailesi ile Hz. Ali ve çocukları; bu iki taraf ile “Harici”ler arasında çıkan “Fitne”de bir “EBU UBEYDE” çıkmadığı için Müslüman-Müslümanın kanını akıtmıştır.

Yıldırım Beyazıt’ın çelebi çocukları Mehmet; Süleyman; İsa ve Musa etrafında toplanan “Ümmet”in bir birinin kanını akıtmaları da bir Ebu Ubeyde çıkmayışındandır.

Osmanlı tarihinde her padişah değişikliğinde ortaya çıkma istidadı gösteren bu “ÜMMET KAVGASI”, “Ulema”nın “Fetva”sı ile çıkmadan önlenmiş veya bastırılmıştır.

Dikkat! Verdiği “FETVA” ile “ÜMMET”i barıştıran “ULEMA”nın bugün ülkemizde “ÜMMET ARASINDAKİ KAVGAYA” taraf olarak girmediği görülmektedir. Yazık!

“Tebliğ müessesesi” özellikleri, incelik ve hassasiyetleri olan bir müessesedir.

Tebliğ Nesli, “Bütün” e taliptir. “KALKIN EY EHL-İ VATAN!” deyip, bütün bir milleti peşinden sürükleyen “Ulema” bugün kökü bidat; gele-

ceği bid'at olan "Fırka/parti"lerin içerisinde bir birine "atış" yaparken "TOPLAYICI; SÜRÜKLEYİCİ; DİNLENİR" şahsiyetini de, "İTİBAR"ını da yitirmek üzeredir.

Yazıktır ki, çeyrek yüzyılı aşkın bir süredir, her dereceden "Din okulları"nda yetişen ve "Din Kültürü"nü "Çağın bilgileri" ile besleyip tarihte görülmemiş bir "Kültürel Atılım" aksiyonunu vadeden bu nesil içerisinde güçlü bir soluk çıkıp bu "Müessif infirad" heveslerini kıramamıştır.

Nedendir bu!

Bu "Ümmet" kurtuluşa layık ise Ümmetin önderlerinin bid'atlara ve sokağa değil, "MİHRAB"a "KÜRSÜ"ye "MİNBER"e ve mesleğin hakkını vermeye "Talip" olması gerekmez mi?

Büyük vilayetlerin "Müfti"lerinden başlayarak, İmam-Hatip Liselerinde okuyan körpe dimağlara kadar "İrşad Kervanı"nın bütününe sarma istidadı gösteren bu bid'at ne sarı bir hastalık mı?

"Bütün"ü bölen parçalara sahip çıkan ve parçalar arası rekabete; çekişmeye; kavgaya giren "Tebliğ Nesli", rakip parçaları nasıl kucaklar?!

Ey "KÜRSİ"de vazeden "MİHRAB"ta namaz kıldırın "MÜFTİLİK MAKAMINDA" fetva vere; ilk zamanın ve "Ahir Zaman"ın bu selim akıllı tebliğcileri!

Parçalara değil, "BÜTÜN"e talip olunuz! "Parça"ların birleşmesi de, "Bütün"ün kurtuluşu da buna bağlıdır.

Her grup, kendince "CİHAT" yaptığını savunduğuna göre, bu ne menem "Cihat"tır?! Cihat, düşmana karşı yapılırdı. "Ümmet" arasındaki pratik ayrılıklar konusunda cihat, gruplardan birine girerek diğerlerine saldırmak değil, bu grupları "BİRLEŞTİRMEK"; "BARIŞTIRMAK"tır. Düşmana karşı "Toplu cihat" yapabilmenin şartı da bu "İttihad" ve "Barış"tır.

Bir "Grup"un varlığı kabul edilince, "Başka gruplar"ın varlığı da tabii ve kaçınılmaz olduğuna göre ey "VESİLE-İ HİDAYET" nesil! Hidayet kapısını mensup olduğunuz "FIRKA"nın dışında kalanlara kapatabilir misiniz?!

"ÜMMETİN CAMİİ"; "ÜMMETİN MİHRABI" kendisine teslim edilenler! Sadece "Beytullah'ın kapısı" değil, kalbinizin sevgisini ve kapısını da "ÜMMET-İ MUHAMMED"e açmak zorundasınız!

"Tercih" ettiğiniz partinin; ekolün, diğer parti ve ekollerden farklı ve "İslam'a yakın" olduğunu söylemeyiniz bana! Bu konu tartışılabilir. Fakat söyler misiniz "Hidayet'e erenlere" mi, "Hidayet'e muhtaçlara" mı talip-

siniz? Bir grupta mevzilenip, diğer gruplara "BENİM GRUBA GEL" demekle "Hidayet" sağlanır mı? Kul eseri fırkalara kul değil, bütün kullara ve bütün fırkalara "İMAM" olmak, önder olmak.Buna talip olunuz!

Allahım! Dinini savunacak; ismini tutup kaldıracak, bu bir avuç nesildir! Kötü günlerden bugünlere bu nesli yetiştirmek ümidiyle geldik. Ümmeti birleştirecek; ümmeti barıştıracak olan bu nesli bölük-pörçük dağıtma! Onlara "Ebu Ubeyde", "Ebu Musa" toplayıcılığı ver.

Bize bir "EBU UBEYDE" gönder! Yoksa!

Haber Bülteni, 30 Mart 1977, Yıl: 1, Sayı: 4.

